

INHOUDSOPGAVE VAN DE BIJLAGEN.

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

Ond. 1. Oprichting Naaml. Venn. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton“.

- Stuk 1. Geleidebrief.
- „ 2. Ontwerp van Wet.
- „ 3. Ontwerp Statuten.
- „ 4. Memorie van Toelichting.
- „ 5. Bestaande overeenkomst met de Bill. Mij.
- „ 6. Afdeelingsverslag.
- „ 7. Memorie van Antwoord.
- „ 8. Amendementen-'s Jacob.
- „ 9. Motie-'s Jacob.
- „ 10. Amendementen-Aay.

Ond. 2. Nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad.

- Stuk 1. Geleidebrief.
- „ 2. Schema.
- „ 3. Toelichting op het schema.
- „ 4. Afdeelingsverslag.

Ond. 3. Contracten betreffende het vervoer van landsreizigers.

- Stuk 1. Geleidebrief.
- „ 2. Ontwerp overeenkomst met de Mij „Nederland“.
- „ 3. Ontwerp overeenkomst met de „Rott. Lloyd“.
- „ 4. Memorie van Toelichting.
- „ 5. Afdeelingsverslag.

VOLKSRAAD.

EX LIBRIS
UNIVERSITATIS
NOVIOMAGENSIS
A. 682.707

HANDELINGEN

VAN DEN

VOLKSRAAD

GEDURENDE DE EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

1ste VERGADERING — WOENSDAG 2 MEI 1923.

Rede van den Voorzitter.

1ste VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 2 Mei 1923.

(Bijeenroepingsuur. 9 voormiddag).

Rede van den Voorzitter. — Ingekomen stukken. —
Regeling der werkzaamheden.

Voorzitter: Mr. Dr. W. M. G. SCHUMANN.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 36 leden, te weten de heeren:

Aay, Abdul Rivai, Ariodinoto, Ten Berge, Bergmeijer, Burer, Dahler, Delprat, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Engelenberg, Houtsma, 's Jacob, Kamil, Kan, Kerkkamp, Khouw Kim An, Kiès, Koesoemo Joedo, Laoh, Mandagie, De Queljoe, Roep, Sadjiroen, Salim, Van Sandick, Soerakoesoemah, Soejono, Soetatmo Soeriokoesoemo, Soetadi, Sospelisa, Sosrohadiwidjojo, Valkenburg, Westra en Wiranata Koesoema.

Regeeringsgemachtigde: de heer Schrieke.

De Voorzitter: Het is ongetwijfeld een overweging bij de Regeering geweest, dat de voorjaarszitting zóó zwaar belast is met de behandeling van de begrooting, dat het noodzakelijk is gebleken een verlengstuk aan den voorkant bij te voegen, opdat de gewichtige ontwerpen, die reeds zijn ingediend en missehien nog ingediend zullen worden, althans dezen keer een niet-gejaagde behandeling zullen kunnen ondervinden.

Het zal helaas niet mogelijk zijn hetzelfde rustige tempo gedurende de geheele voorjaarszitting door te zetten. Ik vrees, dat wij in de laatste weken wel door denzelfden fatalen datum zullen worden bedreigd als tevoren. Maar althans wanneer het tempo niet te zwaar ingezet wordt, zal het gelukken ook dit jaar den zwaren tocht zonder te groote vermoeienissen, zonder te angstige beperkingen af te leggen.

(VOORZITTER.)

Ik wil van deze gelegenheid gebruik maken om erop te wijzen, dat sinds de vorige bijeenkomst twee vacatures ontstaan zijn in den Volksraad, laat ons hopen door tijdelijke afwezigheid, maar die toch tengevolge zullen hebben, dat twee zeer verdienstelijke leden den eersten tijd onze vergaderingen niet zullen kunnen bijwonen.

In de eerste plaats bedoel ik de vacature van den heer Cramer, een van de nu reeds weinigen, die van het begin af lid van den Volksraad zijn geweest.

Ofschoon de principes, als vertegenwoordiger waarvan de heer Cramer hier werd benoemd, zelden instemming vonden bij andere leden en hij zelfs met zijn redevoeringen minder bekeerde dan wel — edelmoedig als de bekende admiraal Tromp — kruit leverde aan zijn tegenpartij, zoo zijn het toch zijn buitengewone werkkraacht, zijn groote toewijding, maar vooral zijn hart geweest, die sympathie hebben gevonden bij de groote meerderheid in dezen Volksraad. Zijn toewijding heeft zich niet alleen beperkt tot de Volksraad-zaken, maar het spreekt vanzelf, dat ik zijn arbeid buiten deze zaal geheel buiten beschouwing laat. Ook was de heer Cramer een ijverig lid van de huishoudelijke commissie, waarvan hij wederom van het begin deel uitmaakte.

Particuliere omstandigheden dwingen hem naar Nederland te vertrekken en ik hoop, dat dezelfde particuliere omstandigheden hem niet zullen dwingen te blijven, maar het hem mogelijk zullen maken spoedig weer terug te keeren, opdat hij in den volgenden Volksraad weer de plaats zal kunnen innemen, die hij in dezen en in den vorigen Volksraad wél verdiend heeft.

In de tweede plaats is het mandaat van den heer Galestin door omstandigheden gedeeltelijk buiten zijn wil vervallen. Ofschoon het zijn bedoeling is geweest om binnen de acht maanden, die de wet nu eenmaal een Volksraadslid als verlof toekent, terug te keeren, is hem dat niet mogelijk geweest en aangezien het niet waarschijnlijk lijkt, dat de heer Galestin dit jaar nog terugkeert, m. a. w. — aangezien dit het

Iste VERGADERING — WOENSDAG 2 MEI 1923.

Rede van den Voorzitter. — Ingekomen stukken.

(VOORZITTER.)

laatste jaar is van dezen Volksraad — hij dus practisch niet meer aan de behandeling van zaken in dezen Volksraad zal kunnen meedoen, zijn ook in zijn eigen oog geen termen aanwezig op verlenging van zijn mandaat aan te dringen.

De heer Galestin was een van de weinige juristen in dezen raad; wij zullen hem missen. Waar hij kon, heeft hij zijn juridisch licht laten schijnen; en zijn juridische adviezen zijn zeer op prijs gesteld.

Toch behoeft de band tusschen den heer Galestin en den Volksraad niet geheel te worden verbroken. De heer Galestin is afgevaardigde geweest van de groep Nederlandsch-Indië van de Union Interparlementaire, welke groep de meeste leden van dit college omvat. Hij heeft die groep vertegenwoordigd op het congres der Union te Weenen. Hij zal, aangezien de statuten dit toelaten, beschikbaar zijn om, wanneer hem dat door de groep wordt opgedragen, ook verder, hetzij alleen hetzij met andere leden, die groep in Europa te vertegenwoordigen. Ik twijfel er niet aan, dat, waar de gelegenheid er is, de groep zich zal herinneren de goede diensten, die de heer Galestin heeft bewezen en hem gaarne zal vragen om, waar het zoo moeilijk is op zoo grooten afstand steeds een afgevaardigde te vinden, de belangen van Nederlandsch-Indië ook verder daar ginds voor te staan.

Hiermede open ik de eerste vergadering van de buitengewone zitting van dit jaar.

De secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende bescheiden, betrekking hebbende op de leden:

1. Brieven van den voorzitter van het stemkantoor van 30 Januari, 14 Februari, 5 Maart en 12 April 1923, houdende mededeeling, dat door de heeren Radjiman alias Wediodipoero, R. Dr. Hoesein Djajadiningrat en Dr. Goenawan Mangoen Koesoemo hun verkiezing tot lid niet en door den heer P. A. A. P. Prangwedono deze wel wordt aangenomen.
2. Een brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 28 Maart 1923, houdende mededeeling, dat de heer Ch. G. Cramer met 1 Mei d. a. v. zijn mandaat ter beschikking van de Regeering heeft gesteld.
3. Berichten van verhindering van de heeren Ponto, Waworoentoe, Moelia, Said en Lim A Pat.
4. Een aantal vragen, sedert de sluiting der vorige zitting ingezonden, van de heeren Kerkkamp, 's Jacob, Sadjiroen, Aay, Dwidjosewojo, Aay, Kan, Dahler en Houtsma, resp. van 2 Januari, 6 en 24 Februari, 21 Maart, 7, 9, 9, 12 en 17 April 1923.

Deze bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad; de vragen sub 4 worden opgenomen in het aanhangsel van de Handelingen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Een kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 11 April 1923 No. 1x, ter aanbieding van een ontwerp

van wet met toelichting en bijlage betreffende de oprichting van een N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton”.

2. Een kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 21 April 1923 No. 1x, ter aanbieding van een schema betreffende een nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad met toelichting en bijlage.

De stukken sub 1 en 2 zijn gedrukt en aan de leden rondgedeeld; zij zullen in de afdelingen worden behandeld.

3. Een schrijven van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 28 April 1923, houdende mededeeling, dat Z. E. de Gouverneur-Generaal Dinsdag 15 Mei a. s. ten 9 ure de 1ste gew. zitting 1923 denkt te openen.
4. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 8 December 1923, houdende benoeming van Dr. A. A. L. Rutgers tot directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel met ingang van 20 Januari 1923.
5. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 21 December 1923, betreffende den duurtetoelag aan leerkrachten, verbonden aan gesubsidieerde bijzondere inrichtingen van onderwijs.
6. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 24 December 1923, betreffende samenvoeging van de Aroe, Kei-, Tanimbar- en Babarie-eilanden onder den naam Zuid-eilanden tot een afdeling onder een assistent-resident, verdeeld in vier onderafdelingen.
7. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 25 December 1923, houdende vaststelling van een nieuw reglement voor de kweekscholen voor de vorming van Inlandsche onderwijzers.
8. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 31 December 1923, betreffende een tegemoetkoming aan de landbouwkolonie te Klakah van Pro Juventute.
9. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van Januari 1923, houdende wijziging van de pelgrims-ordonnantie.
10. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 9 Januari 1923, houdende instelling van en benoeming van leden in een commissie voor de financiële verhouding tusschen Land en gemeenten.
11. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 27 Januari 1923, betreffende het belasten met de waarneming der tijdelijke betrekking van inspecteur van den bezuinigingsdienst van den heer F. C. van Lier, particulier, tevoren ingenieur bij den dienst van het Mijnwezen.
12. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 2 Februari 1923, houdende bepalingen in verband met de ijk-ordonnantie.
13. Een brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 7 Februari 1923, ter aanbieding van een aantal bescheiden, betrekking hebbende op de vliegkamp op Antjol.
14. Een besluit van den Gouverneur-Generaal, houdende benoeming van den heer J. J. Schrieke tot Regeerings-

1ste VERGADERING — WOENSDAG 2 MEI 1923.

Ingekomen stukken.

- gemachtigde voor algemeene zaken bij den Volksraad, tevoren met de waarneming dier betrekking belast.
15. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 23 Februari 1923, houdende eervol ontslag op verzoek van Hadji Moehamad Dahlan als lid der commissie van advies nopens der herziening der priester-rechtspraak en benoeming van Hadji Hadikoesoemo in diens plaats.
16. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 14 Februari 1923, houdende aanvulling van het binnenlandsch verofsreglement.
17. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 6 Maart 1923, houdende machtiging te beschikken over op de aanvullingsbegrooting 1923 uitgetrokken bedragen in verband met de ingebruikneming van het militair hospitaal te Soerabaja ten behoeve der C. B. Z. aldaar.
18. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 6 Maart 1923, houdende instelling van een commissie voor de woningregeling, ten einde in overleg met de beide salariscommissies van advies te dienen nopens:
- een herziening van de woningregelingen en herclassificatie der landswoningen,
 - toekenning van toeslag op de bezoldiging op plaatsen waar een in verhouding tot het salaris te hoog bedrag voor woninghuur moet worden betaald.
19. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 15 Maart 1923, houdende vaststelling eener ordonnantie, bepalend, dat leden van Volksraad en locale raden vrijgesteld zijn van heerendienstplichtigheid en daarmede verband houdende belastingen.
20. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 28 Maart 1923, houdende ontbinding onder dankbetuiging der commissie tot onderzoek van de grieven van het personeel bij den pandhuisdienst.
21. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 29 Maart 1923, betreffende het belasten met de waarneming der tijdelijke betrekking van inspecteur bij den bezuinigingsdienst van den heer Mr. C. Ph. C. E. Steinmetz, laatstelijk substituut-officier van Justitie te Batavia.
22. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 4 April 1923, betreffende den overgang van gedetacheerde reserve-officieren naar het korps beroepsofficieren van het N.-I. leger.
23. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 10 April 1923, houdende afwijzing van het verzoek van het hoofdbestuur der Nationaal Indische Partij om goedkeuring der statuten dier vereeniging.
24. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 11 April 1923, betreffende de administratieve indeeling der residentie Lampongsche Districten.
25. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 13 April 1923, betreffende het onttrekken aan de circulatie van munthiljetten van een halven gulden (f 0.50).
26. Een brief van den Legercommandant van 20 December 1923, ter aanbieding van een aantal gegevens betreffende de luchtvaartafdeeling.
27. Een besluit van het wd. hoofd van het kantoor voor reis-Handelingen. Eerste gewone zitting 1923.
28. Een besluit van den directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel in verband met de uitvoering der ijk-ordonnantie.
29. Een brief van den Isten Gouvernements-Secretaris van 22 Januari 1923, inzake uitstel van beantwoording van een vraag van den heer Cramer e.s.
30. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 27 Januari 1923, betreffende een door D. F. W. Meelhuysen tot de Regeering gericht rekest, waarvan den Volksraad een afschrift werd toegezonden.
31. Een brief van den Isten Gouvernements-Secretaris van 17 April 1923, ter aanbieding van de door de hoofden van gewestelijk bestuur ingediende jaarverslagen over 1921 nopens den afkoop van heerendiensten.
32. Een brief van den Consul-Generaal te Singapore van 20 April 1923 ter aanbieding van een aantal gegevens nopens de wijziging in de samenstelling van den wetgeven-den en den uitvoerenden raad der Straits Settlement.
33. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 23 April 1923, inzake het doorgangshuis voor krankzinnigen te Batavia.
34. Een brief van den Legercommandant van 26 April 1923, houdende eenige inlichtingen nopens vergoeding wegens verblijfkosten aan met verlof zijnde landsdienaren aan wie opdracht tot dienstreizen is gegeven, en nopens het ten behoeve der koloniale reserve te Nijmegen gebouwde gymnastieklokaal.
- De bescheiden sub 3 t/m 34 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.
35. Brieven van den Isten Gouvernements-Secretaris van 11 en 11 Januari, 12 en 23 Februari, 5, 24 en 27 Maart 1923, ter beantwoording van respectievelijk door de heeren Bergmeijer, Ten Berge, 's Jacob, Aay, Soetatmo Soeriokoesoemo, Kamil en Kan gestelde vragen.
- De antwoorden sub 35 worden opgenomen in het aanhangsel der Handelingen.
36. Brieven van den Isten Gouvernements-Secretaris van 3, 3, 11 en 16 Januari, 19 Januari en 3 Maart, 6, 6 en 24 Februari, 4, 15 en 27 Maart en 21, 21 en 23 April 1923, houdende eenige inlichtingen nopens tot den Volksraad gerichte verzoekschriften.
- De brieven sub 36 worden in handen gesteld van de commissie voor de verzoekschriften.
- C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:
- Een motie eener openbare vergadering der Sarikat Islam te Cheribon op 11 Maart 1923, inzake opheffing van den gemeenteraad aldaar.
 - Een anoniem schrijven van een Gouvernementsambtenaar, inzake de intrekking van den duurtetoeslag.

Ingekomen stukken.

3. Een motie eener openbare vergadering van een 60-tal ingezetenen van Buitenzorg op 18 Februari 1923, inzake de oprichting van gemengde kweekscholen voor alle landaarden.
4. Een afschrift-rekest aan den Gouverneur-Generaal van Raden Ngabei Soeriodipoero te Djoewana, inzake teruggaaf van hem ontnomen poesaka-gronden.
5. Een motie der ledenvergadering van de Perserikatan Minahassa en Sarekat Ambon op 21 Januari 1923 te Weltevreden, inzake unificatie en verindischung van het onderwijs.
6. Een motie eener vergadering van den bond van Indische rechtskundigen in Nederland op 8 December 1922 te den Haag, inzake handhaving van onderafdeeling 505A der Indische begrooting voor 1923, betreffende voorbereiding eener juridische hoogeschool.
7. Een afschrift van een tot den Gouverneur-Generaal gericht verzoekschrift van het bestuur der vereeniging voor locale belangen, inzake publicatie van het rapport betreffende de bestuurshervorming in de groote gemeenten.
8. Een afschrift van een tot den Minister van Koloniën gericht schrijven van de directie der „Koninklijke” van 23 Januari j.l., inzake de belastingen.
9. Een afschrift van een tot den Gouverneur-Generaal gericht rekest van het hoofdbestuur van den douanebond, betreffende uitzending van personeel uit Nederland.
10. Verslag over den aanplant en oogst der belangrijkste voedingsgewassen in November en December 1922 en Januari 1923.
11. Een schrijven van het bestuur der S.I. te Boenta van 28 December 1922, ter aanbieding van een tweetal moties en de notulen van een vergadering dier afdeeling der Sarekat Islam.
12. Een schrijven van de Europeesche schoolcommissie te Semarang van 22 Januari 1923, inzake het tewerkstellen van tijdelijke onderwijzeressen bij het E. L. O. voor $\frac{2}{3}$ van den schooltijd.
13. Een afschrift van een tot den Gouverneur-Generaal gericht verzoekschrift van Wongsodirdjo van 20 Januari 1923, inzake toekenning van hem z.i. nog toekomstende gelden.
14. Een motie eener openbare vergadering, bijeengeroepen door het sub-comité der radicale concentratie te Medan op 14 Januari 1923, adhaesie betuigende aan de door de radicale concentratie voorgestane wenschen.
15. Een schrijven van Kartodjojo, houdende klachten tegen het bestuur te Poerworedjo.
16. Een afschrift van een tot den Gouverneur-Generaal gericht verzoekschrift van het bestuur van den bond van politie-opzieners te Semarang van December 1922, inzake de intrekking van den duurtetoeslag.
17. Een afschrift van een tot den directeur van Onderwijs gericht schrijven der afdeeling Tataloe van de Perserikatan Minahassa, inzake oprichting daar ter plaatse van een gouvernementsschool 1e klasse.
18. Een viertal moties eener openbare vergadering van de S.I. te Menado in September 1922, houdende nader omschreven wenschen inzake duurtetoeslag en bestuur.
19. Een uittreksel uit de notulen der vergadering van den gemeenteraad van Bandoeng, inzake plannen tot opheffing der technische school aldaar.
20. Een schrijven van den voorzitter van het bureau der interparlementaire groep van den Volksraad van 28 Februari 1923, ter aanbieding van de resoluties, aangenomen door de XXe interparlementaire conferentie te Weenen.
21. Een motie van den gemeenteraad van Cheribon, aangenomen ter vergadering van 27 Februari 1923, inzake het voorstel tot opheffing der gemeente Cheribon.
22. Een motie eener openbare vergadering te Kediri op 18 Maart 1923, uitgeschreven door de afdeeling Kediri van N. I. O. G., P. G. B. en kweekschoolbond, inzake bezuiniging op het onderwijs.
23. Een motie eener ledenvergadering der afdeeling Batavia van den douanebond op 20 Maart 1923, inzake de salarisvoorstellen.

Deze stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende boekwerken en geschriften:

1. Vierde jaarverslag (1921) van den dienst voor waterkracht en electriciteit.
2. Drie exemplaren der verslagen en mededeelingen betreffende Indische delfstoffen en hare toepassingen, No. 15.
3. De Nederlandsche verlofsofficier 1922, No. 11
4. Drie exemplaren van de statistiek van de scheepvaart in Ned.-Indië over 1922.

Deze boekwerken en geschriften worden in de boekery opgenomen.

E. De volgende verzoekschriften:

1. Een verzoekschrift van J. C. van der Meulen, laatstelijk assistent-resident in de buitengewesten, gedagteekend Leiden 28 December 1922:
 - a. betreffende de regeling van den rechtstoestand der ambtenaren en
 - b. om erkenning van zijne aanspraken op den titel van hoofdamtenaar ter beschikking.
2. Een verzoekschrift van Ephraim gelar Soetan Doli, gedagteekend Tjilatjap 6 Februari 1923, om tusschenkomst ter erlanging van eene beschikking op zijn rekest, ingediend den 19den October 1918 ter verkrijging van pensioen.
3. Een verzoekschrift van J. van Roon, oud-majoor van den topografischen dienst, tijd. inspecteur van Financiën der 2e kl., gedagteekend Padang 21 Februari 1923, om te bevorderen, dat de huurprijs van de door hem bewoond geweest zijnde landswoning op een lager bedrag wordt bepaald.

1ste VERGADERING — WOENSDAG 2 MEI 1923.

Ingekomen stukken. — Regeling der werkzaamheden.

4. Een verzoekschrift van Hadji Abdoelgani te Boelokomba, gedagteekend Boelokomba 26 Januari 1923, om ingelicht te mogen worden waarom hij niet tot de betrekking van penghoeloe-landaardkalif benoemd is geworden.
5. Een verzoekschrift van R. Bratamihardjo, eervol ontslagen mantri eener opiumverkoopplaats, gedagteekend Meester-Cornelis 1 Maart 1923, om herplaatsing in 's Lands dienst.
6. Een verzoekschrift van Mohamad Zaman gelar Soetan Zainal, hoofdonderwijzer te Sidinginan, onderafd. Bagan Api², gedagteekend Sidinginan 29 Januari 1923, om te bevorderen, dat hij alsnog wordt benoemd tot bestuurder van het landschap Rambah en dat hem nog wordt uitgekeerd eene bezoldiging voor den tijd, dat hij wd. bestuurder is geweest.
7. Een verzoekschrift van Kho Sin Tjo, kashouder bij de S. S., gedagteekend Malang 6 Maart 1923, in verband met zijne tewerkstelling als ass.-kashouder.
8. Een verzoekschrift van M. Djajadiwirja, gewezen gecommitteerde van de desaloemboeng te Koeningan, gedagteekend Koeningan 15 Maart 1923, om te bevorderen, dat hem terugbetaald wordt het hem gedurende 63 maanden ingehouden gedeeltelijk salaris, uitmakende een bedrag van f 630.
9. Een verzoekschrift van Bali en 4 anderen te Weltevreden, gedagteekend Weltevreden 14 Maart 1923, om schadeloosstelling:
 - 1e. voor door een aannemer der B. O. W. toegebrachte schade aan nader aangeduide huizen, erven en aanplantingen;
 - 2e. in verband met de hun van wege den dienst van het gemeentelijk bouw- en woningtoezicht gedane aanzegging hunne huizen af te breken.
11. Een verzoekschrift van Lim Giok Tjiang, gedagteekend Kota Baroe 14 April 1923, inzake schadevergoeding van door hem als aannemer van voedselleveranties aan den Lande geleden verliezen.
12. Een verzoekschrift van het hoofdbestuur der Europ. onderoff. vereeniging „Ons Aller Belang”, gedagteekend Bandoeng 23 April 1923, inzake het weduwen- en weezenfonds van militairen beneden den rang van officier.

(VOORZITTER.)

13. Een verzoekschrift van een aantal inwoners van Pelauw, gedagteekend 11 April 1923, houdende klachten tegen den regent van Pelauw.
14. Een verzoekschrift van Peter Tumbol te Madidir, gedagteekend Menado 23 Maart 1923, om teruggaaf van vroeger aan zijn vader behoord hebbende gronden.

Deze verzoekschriften worden in handen gesteld van de commissie voor de verzoekschriften.

De Voorzitter: Ten aanzien van de volgorde van behandeling der stukken stel ik den Volksraad het volgende voor.

Zooals reeds is medegedeeld, zal straks, na afloop van deze vergadering, een aanvang worden gemaakt met het afdelingsonderzoek betreffende het ontwerp van wet t. a. v. de oprichting van de Naaml. Venn. „Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton” (Onderwerp 1), dat vandaag of anders hopelijk morgen zal afloopen.

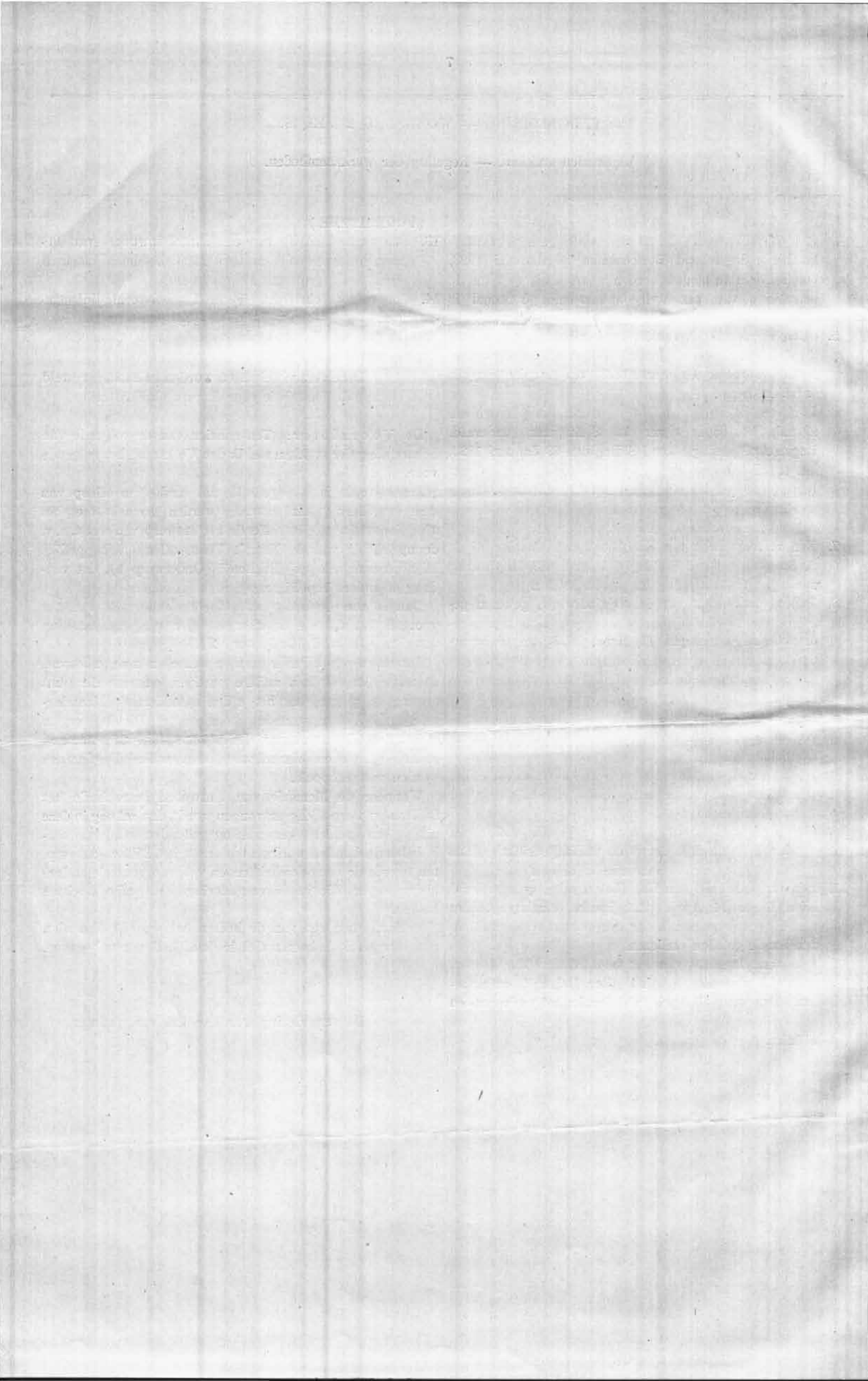
Dan is aan de orde het afdelingsonderzoek van het voorstel betreffende de nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad (Onderwerp 2).

Aangezien verschillende partijen wenschen in eigen boezem, of mischien ook met andere partijen, omtrent dit punt overleg te plegen, zal het afdelingsonderzoek Maandagmorgen, 7 Mei aanstaande aanvagen, en Dinsdagmorgen, eventueel volgende dagen, worden voortgezet. Mochten nog andere voorstellen binnenkomen, dan zullen die daaraan worden vastgekoppeld.

Wanneer de Memorie van Antwoord betreffende het Billiton-ontwerp tijdig ontvangen wordt, dan zal nog in deze zitting een openbare vergadering gehouden worden, waarin behandeld zullen worden: ten eerste het Billiton-ontwerp, ten tweede de verzoekschriften, en voorts eventuele andere onderwerpen, die in de vergadering ter sprake mochten komen.

Verlangt nog een van de heeren het woord? Zoo niet, dan verzoek ik de heeren zich in de afdelingen te begeven.

De vergadering wordt te 9.20 v.m. gesloten.

2de VERGADERING — VRIJDAG 11 MEI 1923.

Ingekomen stukken. — Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

2de VERGADERING.

Vergadering van Vrijdag 11 Mei 1923.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton — Behandeling van verzoekschriften.

Voorzitter: Mr. Dr. W. M. G. SCHUMANN.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 36 leden, te weten de heeren:

Aay, Abdul Rivai, Ariodinoto, Ten Berge, Bergmeijer, Burer, Dahler, Datoek Madjolelo, Delprat, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Houtsma, 's Jacob, Kamil, Kan, Kerkkamp, Khouw Kim An, Kiès, Koesoemo Joedo, Laoh, Mandagie, De Queljoe, Roep, Sadjiroen, Salim, Van Sandiek, Soejono, Soerakoesoemah, Soeriokoesoemo, Soetadi, Soselisa, Sosrohadwidjojo, Valkenburg, Westra en Wiranata Koesoema.

Regeeringsgemachtigde: de heer Roelofsen.

De Voorzitter: Mijne heeren! Ik open deze vergadering en geef het woord aan den secretaris voor het voorlezen van de notulen.

De notulen van het in de vorige openbare vergadering verhandelde worden gelezen en goedgekeurd.

De secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Berichten van verhindering van de heeren Ponto en Van der Jagt.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Een kabinetsschrijven van den Gouverneur-Generaal van 3 Mei No. 2, ter aanbieding van de ontwerp-overeenkomsten met de scheepvaartmaatschappijen „Nederland" en „Rotterdamse Lloyd", vergezeld van de noodige toelichtingen.

De stukken sub 1 zijn gedrukt en aan de leden rondgedeeld; zij werden reeds in de afdelingen behandeld.

2. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 2 Mei 1923, houdende aanteekening, dat de heer Mr. A. A. Galestin, wegens afwezigheid uit Nederlandsch-Indië gedurende meer dan acht maanden, opgehouden heeft lid van den Volksraad te zijn.

Het besluit sub 2 wordt ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

Handelingen. Eerste buitengewone zitting 1923.

(VOORZITTER.)

3. Brieven van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 3 en 8 Mei 1923, respectievelijk ter beantwoording van door de heeren 's Jacob en Soeriokoesoemo aan de Regeering gestelde vragen.

De antwoorden sub 3 worden opgenomen in het Aanhangsel van de Handelingen.

4. Brieven van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 2 en 3 Mei 1923, houdende eenige inlichtingen nopens twee tot den Volksraad gerichte verzoekschriften.

Deze brieven worden in handen gesteld van de commissie voor de verzoekschriften.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Een anoniem schrijven uit Solo, betreffende de Sragen-sche zaak.
2. Een motie eener op 21/22 April jl. te Djokjakarta gehouden openbare vergadering van een aantal vereenigingen, betreffende niet-verhooging van schoolgelden en instelling van een algemeene kweekschool.
3. Notulen eener op 15 Maart 1923 te Dolom gehouden algemeene vergadering der S. I. op de eilanden Togian, benevens een motie, inzake vervanging van den Inlandschen assistent te Oena Oena door een adspirant-controleur.
4. Een motie van een op 15 April jl. te Soerabaja gehouden openbare vergadering der S. I., betreffende de niet-toelating van R. O. S. Tjokroaminoto tot de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

Deze stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. Staat van landsdienaren op wachtgeld enz. en van personen, die uit 's Lands dienst zijn ontslagen en hun schulden aan den Lande nog niet hebben aangezuiverd.

Dit werk wordt opgenomen in de boekerij van den Volksraad.

E. Een verzoekschrift van A. Herbig, gegageerd militair te Solo, houdende klachten tegen het optreden van een politie-opziener 1ste klasse.

Dit verzoekschrift wordt in handen gesteld van de commissie voor de verzoekschriften.

De Voorzitter: Ik deel aan den Volksraad hierbij mede, dat de motie van den heer Cramer over de toepassing van het tropentoelagestelsel (2e gewone zitting 1921, Ond. 6 — stuk 21) door zijn aftreden is vervallen.

Aan de orde is de behandeling van het ontwerp van wet tot oprichting van een Naamlooze Vennootschap „Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton". (Ond. 1).

2de VERGADERING — VRIJDAG 11 MEI 1923.

Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

(VOORZITTER, ROELOFSEN, VAN SANDICK.)

In de Memorie van Antwoord zijn enkele wijzigingen in het ontwerp van wet uitdrukkelijk aangebracht, nl. in de art. 12, 16, 17 en 20. Voornamelijk door het gebruik van den optatieven in plaats van den indicatieven vorm is bij sommige artikelen alleen de wenschelijkheid van wijziging erkend. Ik neem echter aan, dat het de bedoeling is, dat ook die wijzigingen worden aangebracht.

De heer Roelofsen, directeur van Gouvernements-bedrijven: Dat is juist, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan zijn in het ontwerp derhalve gewijzigd de artikelen 1, 2, 4, 7, 8, 12, 16, 17 en 20, welke wijzigingen te vinden zijn in de geroneografeerde Memorie van Antwoord op de blz. 13, 15, 16, 17, 18, 19 en 20.

De heer Van Sandick: Mijnheer de Voorzitter! Tegen het ontwerp van wet, in zoverre dat ontwerp bedoelt om uit de moeilijkheid te geraken, die ontstaan zou door het ophouden der Billiton-Concessie, heb ik geen bezwaar. Ik zou er ook mede ingestemd hebben, als de concessie indertijd gewoonweg verlengd zou zijn, want ik zou dan overtuigd zijn, dat de Billiton Maatschappij, die nu reeds 70 jaren haar taak van tinwinning naar behooren vervult, haar taak ook naar behooren zou hebben geëindigd; vooral daar de ertsvoorraad nog slechts voldoende is voor een exploitatie van 10 à 15 jaren. Nu echter, door een uitspraak van de Nederlandsche volksvertegenwoordiging, een gewone concessieverlenging niet meer mogelijk was, vind ik een noodoplossing in den vorm van een gemengd bedrijf zeer wel te aanvaarden. Toch heb ik tegen het aangeboden wetsontwerp wel eenige bedenkingen. Ik zie namelijk volstrekt niet in, waarom het noodig is, aan dat gemengde bedrijf een zoodanigen vorm te geven, dat het een geheel ander karakter krijgt, dan voldoende is voor het afwikkelen van de zaken van het Billiton bedrijf.

Reeds in het Afdeelvingsverslag is er op gewezen, dat het voorgestelde gemengde bedrijf van veel wijdere strekking is, dan voor de ertswinning op Billiton noodig is; en de Memorie van Antwoord bevestigt mijns inziens de opvatting, dat het beoogde gemengde bedrijf naar goedvinden der Regeering of der Regeeringsvertegenwoordigers in den Raad van Beheer zich op onbeperkte wijze als mijnbedrijf ook buiten Billiton, zelfs overal elders, zou kunnen ontwikkelen. Ik vind, dat een dergelijk principieel vraagstuk van buitengewone draagwijdte niet gekoppeld mag worden aan het zoeken van een oplossing voor de Billiton moeilijkheid. Dit bezwaar is in het Afdeelvingsverslag duidelijk genoemd. De Memorie van Antwoord heeft mijn bezwaar nog niet weggenomen. Immers daarin wordt slechts gezegd, dat niet de particuliere vennoot, maar de Regeering het heft in handen houdt, zoodat geen kans bestaat, dat het Land benadeeld zal worden.

Daartegen valt al dadelijk op te merken, dat het niet de Regeering maar de Raad van Beheer is, die de maatschappij zal besturen. Nu zal die Raad van Beheer haar bevoegdheden ontleenen aan een instructie, maar hoe die instructie zal zijn, blijft geheel in het duister. De vraag in het Afde-

(VAN SANDICK.)

lingsverslag hieromtrent gesteld, wordt slechts op zeer vage wijze beantwoord, en dat kan ook moeilijk anders.

Het spreekt echter van zelf, dat de Regeering bij een uitgebreide bevoegdheid van het gemengde bedrijf slechts kan waken voor het Landsbelang, door een knellende instructie voor haar vertrouwensmannen in den Raad van Beheer. Immers, wat het belang van het land is, wordt door verschillende personen verschillend beoordeeld naar gelang van algemeene of politieke inzichten, en slechts een knellende instructie kan hier een bepaalde gedragslijn aangeven. Door de knellende instructie aan zijn vertrouwensmannen te geven, wordt echter de Minister van Koloniën de eigenlijke leider van de Maatschappij, en dan speelt dadelijk zijn politieke verantwoordelijkheid tegenover de Volksvertegenwoordiging een rol in het beheer der maatschappij. Dat acht ik voor een goede werking van het gemengde bedrijf ontoelaatbaar.

Die instructie moet dus ruim gesteld worden en dat kan slechts als de werkingssfeer van de maatschappij beperkt wordt, of beter, zuiver begrensd wordt. Ten einde dus het gemengde Billiton bedrijf buiten de politiek te houden, is het wenschelijk het een eenvoudig mijnbedrijf te laten zijn met beperkte werkingssfeer van zuiver zakelijken aard, en dan kan de Raad van Beheer met ruime zakelijke bevoegdheden de maatschappij op zakelijke wijze besturen.

Ik voorzie dus het gevaar, dat de beoogde verruiming van het doel der maatschappij, zooals in het wetsontwerp aangegeven, haar vroeg of laat in de sfeer der algemeene koloniale of der bijzondere bedrijfs- of mijnbouwpolitiek brengt; en dan gaat de zakelijkheid in het beheer der maatschappij verloren. Reeds om deze reden van practischen aard heb ik bezwaar tegen de voor het beperkte doel onnoodige verruiming van den werkkring der maatschappij, zooals die mogelijk gemaakt wordt door de laatste zinsnede van art. 1 sub *c* luidende: „zoo mede het deelnemen in andere vennootschappen, welke een gelijksoortig doel beoogen”, en verder o. a. in art. 13 lid 3 sub *d*, waarin de bevoegdheid tot deelneming in andere vennootschappen wordt verleend aan den Raad van Beheer.

Ik heb bovendien nog een bezwaar van principieelen aard. Ik doelde daarop reeds zoeven. In de Memorie van Antwoord staat n.l., dat de Regeering den gang van zaken geheel in de hand heeft. Dat nu, Mijnheer de Voorzitter is, als de Raad van Beheer aan banden gelegd wordt, maar al te waar en daarin ligt juist het principieele van mijn bezwaar. Volgens art. 13 van het wetsontwerp kan de Raad van Beheer, of wellicht dus de Regeering, zonder verdere medewerking van den Volksraad of van de Volksvertegenwoordiging, onroerende goederen vervreemden, gelden opnemen, en obligatieleeningen uitgeven. Deze buitengewone bevoegdheid der Regeering of van Haar vertrouwensmannen in den Raad van Beheer is te aanvaarden, als de werkkring van het gemengde bedrijf slechts een betrekkelijk onbelangrijke zaak betreft, die bovendien seerp begrensd is, zooals de afwikkeling van het bedrijf der Billiton maatschappij op zich zelve kan zijn; maar als die werkkring geheel onbegrensd is, doordat de mogelijk-

2de VERGADERING — VRIJDAG 11 MEI 1923.

Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

(VAN SANDICK, 's JACOB.)

heid wordt geopend, dat het gemengde bedrijf ook in andere streken dan Biliton aan allerlei vennootschappen van gelijksoortigen aard kan deelnemen, dan zou de Regeering of zouden Haar vertrouwensmannen in den Raad van Beheer bevoegdheden erlangen, die verre gaan buiten de gewone wettelijke bevoegdheden door den begrotingswetgever verleend. Een volledige uitoefening dier bevoegdheden zou voor het land niet alleen geldelijke, maar ook politieke gevolgen kunnen scheppen van zoodanigen aard, dat de Volksraad en de Volksvertegenwoordiging in Nederland niet geheel buiten medezeggenschap gelaten mogen worden.

Om al deze redenen heb ik vooralsnog bezwaar tegen de, mijns inziens voor het onderhavige geval onnoodige, verruiming van de werkkingsfeer van het te stichten gemengd bedrijf en geef der Regeering in overweging uit het wetsontwerp weg te laten:

Ten eerste: in art. 1 sub *c* de laatste zinsnede luidende „zoo mede het deelnemen in andere vennootschappen, welke een gelijksoortig doel beoogen”.

Ten tweede art. 4 lid 3 sub *d* „de deelneming in andere vennootschappen”.

Ik geloof, dat, door het weglaten van deze twee gedeelten, met het wetsontwerp het beoogde doel, namelijk het ontginnen van den nog aanwezigen ertsvoorraad op Billiton, volledig bereikt kan worden. Nu kan het zijn, dat ik de bedoeling van de Regeering met die gelijksoortige vennootschappen niet geheel heb begrepen, omdat de Memorie van Antwoord nog niets verduidelijkt, en als de Regeering thans alsnog bereid is te verklaren, dat met die bevoegdheid tot deelname in andere vennootschappen van gelijksoortigen aard niet beoogd wordt wat ik mogelijk acht, en zulks zelfs niet zal geschieden, en bereid is juist aan te geven wat er wel mee beoogd wordt, dan kunnen wij ook op die wijze wellicht tot overstemming geraken.

Ik zal dus voorloopig het Regeeringsantwoord afwachten.

De heer 's Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Ik behoor tot hen, die het wetsvoorstel, om het tinbedrijf op Billiton aan een gemeenschappelijk bedrijf, te vormen door den Staat en de Billiton Maatschappij, op te dragen, aanvaarden. Ik doe dat niet uit vooringenomenheid voor een gemeenschappelijk bedrijf of tegeningenomenheid tegen een Staatsbedrijf; ik kies hier louter uit praktische, niet uit principieele overwegingen. Ik zie n.l. den Staat geplaatst voor een dilemma, gevormd eenerzijds door een conflict van belangen, anderzijds door een vereeniging van belangen. Het conflict van belangen ontstaat, wanneer de bestaande overeenkomst van 1892 wordt voortgezet, doordat de Billiton Maatschappij een belang krijgt om in den korten tijd, die haar nog rest, zooveel mogelijk uit het concessie-terrein te halen, terwijl daarentegen de Regeering er belang bij heeft om het genot dier concessie zoo lang mogelijk te rekken. De vereeniging van belangen ontstaat, wanneer mede aan de Billiton-Maatschappij een belang wordt gegeven bij een langdurig genot van de concessie. Het eene beteekent, dat hoogstwaarschijn-

('s JACOB.)

lijk in 1927 de inkomsten voor den Staat uit Billiton zullen ophouden. Want al is dan het terrein nog niet geheel uitgeput, dan zal toch de Staat staan voor de vraag wat hij doen zal, een eigen bedrijf opzetten, of op andere wijze uit de impasse komen, maar in ieder geval zal de oplossing, waarvoor de Staat gesteld wordt, voor den Staat groote uitgaven medebrengen, wanneer de Staat n.l. zelf het bedrijf ter hand wil nemen, en in de tegenwoordige omstandigheden zal niemand het gerechtigd achten voor den Staat om belangrijke uitgaven te doen voor een zeer onzeker doel. In het tweede geval wordt verzekerd, dat de inkomsten uit Billiton zoo lang eenigszins mogelijk is voor den Staat blijven doorgaan. Van dat alternatief kies ik het laatste, omdat ik dat het meest in het geldelijk belang van den Staat acht, evenals, wanneer ik voor de keuze sta van twee zaken, ik de meest waardevolle daarvan zal kiezen.

Dat standpunt wordt blijkens het Afdeelvingsverslag niet door alle leden gedeeld. Daaruit blijkt n.l., dat sommige leden er de voorkeur aan geven om de overeenkomst van 1892 te laten doorgaan en de concessie in 1927 te laten afloopen. Zij vinden voor dat standpunt steun in de overweging, dat het zoo'n vaart niet zal loopen met de uitputting van Billiton en dat in 1927 dat object nog wel waarde genoeg zal hebben voor den Staat om het bedrijf voort te zetten. Die kans lijkt mij erg speculatief. De waarde daarvan kan beoordeeld worden aan de hand van de uitkomsten van het ingesteld deskundig plaatselijk onderzoek, medegedeeld in de Memorie van Toelichting. Wanneer de deskundigen, die het kunnen weten, die kans verwerpen, zie ik niet, dat de verwachtingen van leden van dit College, die geen onderzoek hebben ingesteld en die, naar het mij voorkomt, alleen afgaan op speculatieve illusies, een voldoende grond kunnen hebben; voor mij althans hebben de uitkomsten van het ingesteld plaatselijk onderzoek meer overtuigende kracht dan die illusies.

Aan de tegenovergestelde zijde staan de leden, die het conflict van belangen met de Billiton-Maatschappij willen opheffen door de concessie te verlengen, dat is de concessie voor een nieuwe periode te laten vastleggen op dezelfde bestaande voorwaarden. Zij vinden steun voor dit standpunt in de overweging, dat, wanneer de Billiton-Maatschappij zekerheid bekommt voor de toekomst, zij harerzijds ook de zekerheid zal geven voor een wijze van concessie, die een langdurig genot daarvan waarborgt.

Deze verwachting wil ik niet onder de illusies rangschikken, maar ik meen dat de zekerheid, die verlangd wordt, dan toch beter gewaarborgd zal zijn, wanneer, zooals het geval is met de regeling in het wetsontwerp, bij de exploitatie aan de regeering zeggenschap gegeven wordt over het beleid, dat in het bedrijf gevoerd wordt.

Het is die zeggenschap, die m.i. de hoofdreden vormt voor een vereeniging van belangen met de Billiton Maatschappij. Zonder die zeggenschap zou er, zooals ik de zaak inzie, voor den Staat zeker geen voldoende grond bestaan om zijn lot aan dat van de Billiton-Maatschappij te verbinden.

Het komt mij dus voor, dat de oplossing, die door deze leden wordt voorgestaan, in waarde moet ten achter gesteld

Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

('s JACOB.)

worden bij de oplossing, die neergelegd is in het ingediende wetsontwerp.

Niettemin wordt die oplossing aanbevolen om den Staat te vrijwaren voor de risico's, die hij kan loopen, wanneer hij als mede-exploitant van Billiton optreedt. Die vrees voor risico's komt mij voor een sprong over de werkelijkheid te zijn. De werkelijkheid is toch wettelijk, dat de Staat tot geen verdere aansprakelijkheid gehouden is dan het maatschappelijk kapitaal, waarvoor hij in dit geval niets heeft te storten, en dat hij geen andere risico's behoeft te loopen dan die hij vrijwillig wil aanvaarden en feitelijk dat hij in dit opzicht tegenover de zaak niet anders komt te staan, dan hij zou komen te staan, wanneer de concessie voor de Billitonmaatschappij eenvoudig werd verleend voor een nieuwe periode. Die vrees voor risico's komt mij niet alleen als een sprong over de werkelijkheid voor, maar gaat m. i. ook het doel voorbij, want wanneer men aan dit argument kracht zou willen toekennen, zou men het moeten erkennen als een principieel pleidooi tegen elke deelnemen van den Staat aan bedrijven, hetzij voor eigen rekening, hetzij in gemengd bedrijf, dus als een motief voor algeheele onthouding van den Staat aan het bedrijfsleven.

Nu kan ik mij wel voorstellen, dat men dit standpunt principieel inneemt, wanneer het geldt een nieuw bedrijf, op te zetten met de onafscheidelijke risico's van het onbekende daaraan verbonden, maar wanneer het betreft een bekend bedrijf, beheerscht door bekende gegevens, zooals hier, komt het mij voor dat die overweging niet geldt, en dat de vrees voor risico's geen andere rol behoeft te spelen dan die van een spookbeeld.

Met de regeling, zooals die voorgesteld is bij het wetsvoorstel, wordt bereikt, dat de concessie in de bestaande verhoudingen wordt voortgezet, met dit verschil, dat anders de Staat geen zeggenschap zou hebben in de leiding van het bedrijf en nu de Staat wel zeggenschap krijgt in die leiding. Anders verandert de zaak niets en daarmee wordt bereikt, dat het bedrijf kan voortgezet worden op voorwaarden, die mij voorkomen het nuttigste effect te sorteren.

Daar zal gebruik kunnen gemaakt worden van dat lichaam, dat zich al jaren lang gespecialiseerd heeft op dat bedrijf, dat een organisatie daarvoor heeft en de terreinen, waarin gewerkt moet worden, kent. Men kan dus aannemen in het algemeen, dat met de regeling, zooals die is voorgesteld, de voorwaarden zullen worden verkregen, waarbij het nuttigste effect van het voorgenomen bedrijf kan worden bereikt.

Over de vooruitzichten van het bedrijf valt geen oordeel te vellen, zelfs niet over het eerstvolgend 10-jarig tijdvak. Die vooruitzichten hangen af niet alleen van de bekende ertsvoorraden, maar ook van de nog onbekende, mogelijk aanwezige en door opsporingsarbeid aan den dag te brengen voorraden in Billiton. En daarin zie ik een voornaam belang van de regeling, die is voorgesteld, dat het middel om de inkomsten van Billiton te vermeerderen dat is gelegen in den exploratie-arbeid, op

een normale en doelmatige wijze wordt verzekerd, terwijl dat middel anders in het geheel niet verzekerd zou zijn.

Op de vooruitzichten van de uitkomsten van het bedrijf, wanneer de regeling, die voorgesteld is, wordt aangenomen, wordt door sommige leden blijkens het Afdeelvingsverslag vooruitgelopen met een pessimistisch oordeel. Het is mogelijk, dat de toekomst hun gelijk, maar het is ook mogelijk, dat de toekomst hun ongelijk geeft; er is niemand, die dat met eenige zekerheid nu kan verklaren. Maar wel voelt iedereen, dat van de uitkomst van den exploratie-arbeid de verdere toekomst van Billiton kan afhangen, en dat die exploratie-arbeid onder het regiem van de voorgestelde regeling op de beste en doelmatigste wijze kan worden verzekerd.

Al ben ik het daarom, Mijnheer de Voorzitter, volkomen eens en kan ik mij geheel vereenigen met de grondgedachte, van het wetsvoorstel, dit is niet het geval met den vorm, waarin die grondgedachte tot uitdrukking is gekomen. Ik heb daarin wat ik beschouw als gebrek aan zorg bij de uitwerking in veel meer gevallen dan mij lief is ontmoet. Op die gebreken in de uitwerking van de stukken is al gewezen in het Afdeelvingsverslag. Voor een deel is daaraan tegemoetgekomen in de Memorie van Antwoord op een positieve wijze en voor een ander deel is, ik kan niet zeggen daaraan tegemoetgekomen, maar in algemeenen zin daarover gesproken, en er is gezegd, dat het wenschelijk zou zijn, om in den tekst verbeteringen aan te brengen.

Maar nu gaat het, dunkt mij, niet aan, om van den Volksraad een uitspraak te vragen over den algemeenen zin van sommige bepalingen, die van zeer vitalen en ingrijpenden invloed zijn op de zaak.

Daarom blijft er, niettegenstaande het antwoord van de Regeering, voor den Volksraad nog een taak te verrichten over, de taak n.l. om de puntjes op de i's te zetten. Ik heb in vereeniging met de heeren Westra en Delprat daarom eenige amendementen opgesteld, die ik aan het oordeel van den Raad onderwerp, met de bedoeling om in de eerste plaats de Regeering in de gelegenheid te stellen zich nog definitief over dit punt uit te spreken en om — mocht de Regeering dat niet doen — den Volksraad de gelegenheid te geven, dat dan in de plaats van de Regeering te doen.

Ik zal daarom bij deze punten hier nader stilstaan en de heeren bekend maken met de zaken, die mij voorkomen nog nader de aandacht te verdienen.

In de eerste plaats dan het ontwerp van wet. In art. 8 daarvan wordt de inbreng geregeld op een wijze, die mij voorkomt onuitvoerbaar en ondoorgrondelijk te zijn, wat ik zal aantonen.

Van den inbreng door de Regeering wordt gezegd dat:

„door de rechtspersoon Nederlandsch-Indië het recht op uitkeering van een deel der winst en der liquidatie-opbrengst der Billiton Maatschappij krachtens de bepalingen van de met haar gesloten overeenkomst van 14 Maart 1892, (Nederlandsch Staatsblad No. 139, Indisch Staatsblad No. 182) wordt ingebracht”.

Die bepaling is echter onuitvoerbaar. Wat de Regeering hier zegt dat zij inbrengt, de rechten op een deel van de winst

2de VERGADERING — VRIJDAG 11 MEI 1923.

Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

('s JACOB.)

en de liquidatie-opbrengst, staat en valt met de overeenkomst van 1892, waaruit zij voortvloeien, doch bij deze zelfde wetsvoordracht wordt gezegd dat die overeenkomst vervalt! Het wordt dus voor de Regeering onmogelijk gemaakt die rechten in te brengen. Daarentegen wordt hier niet gezegd, wat de Regeering wél inbrengt, d. i. het uitsluitend recht tot opsporing en winning van tinerts op de eilanden, die het gewest Billiton vormen, met de aangrenzende territoriale wateren.

De Memorie van Antwoord maakt er zich af met de opmerking, dat dit ergens anders staat. Het komt er hierbij echter op aan, de dingen goed te plaatsen. Het is niet voldoende dat iets ergens anders staat, het moet op de rechte plaats staan en zoo iets verkeerd of scheef staat, is het de taak van den Volksraad om dit weer recht te zetten. Om dat te doen, hebben wij, wat dit punt betreft, een amendement voorgesteld om het bepaalde onder *a* het volgende te lezen:

„door de rechtspersoon Nederlandsch-Indië het uitsluitende recht tot het opsporen en winnen in de thans het gewest Billiton vormende eilanden en de daaraan grenzende territoriale wateren van tinerts en andere delfstoffen bedoeld bij de wet van

Was het voorgaande in het voorstel der Regeering een onuitvoerbaarheid, de inbreng van de Billitonmaatschappij is een ondoorgrondeijkheid. Wanneer ik dat zeg, heb ik niet zoozeer het oog op de overbodigheid, dat eerst wordt gezegd dat de Billitonmaatschappij inbrengt alle roerende en onroerende goederen en daarna nog eens gezegd wordt, dat zij ook vorderingen en schulden inbrengt, maar dan heb ik het oog op de beperking, die daaraan wordt verbonden: en die luidt:

„Met dien verstande dat alle baten en lasten betreffende het 31 Mei 1923 eindigende werkjaar 1922/23 komen voor rekening van de Billiton Maatschappij, terwijl de baten en lasten van het 1 Juni 1923 aanvangende werkjaar 1923/24 komen voor rekening van de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton”.

Nu weet ik wel wat baten en lasten zijn en ik weet ook wat een werkjaar is, maar wat de baten en lasten zijn betreffende een op zekeren datum eindigende werkjaar, verklaar ik niet te weten.

Uit deze woorden zouden wij kunnen lezen, dat bedoeld zijn de baten en lasten, die zooals bij iedere naamloze vennootschap, op de balans worden gebracht op een zeker tijdstip van afsluiting, maar bij die lezing stuit men dadelijk op de onmogelijkheid daarvan, omdat dan eigenlijk de Billiton-Maatschappij niets zou inbrengen. Want wanneer eerst gezegd wordt, dat de Billiton-Maatschappij alles inbrengt, behalve de huizen en erven in Den Haag, en men krijgt daarnaast te hooren, dat niet in den inbreng begrepen zijn de baten en lasten, voorkomend op de balans per 31 Mei 1923, zoo zou men, het een van het ander aftrekkend, overhouden, dat de inbreng gelijk aan nul is. Er blijft dan niet anders over dan aan te nemen — het is een gissing, maar de Regeering heeft in de stukken zulk een buitengewoon talent ontwikkeld, om haar eigenlijke bedoelingen

Handelingen. Eerste buitengewone zitting 1923.

in het duister te houden, dat men niet anders kan doen dan gissen — dat bedoeld wordt dat het voor- of nadeelig saldo der winst- en verliesrekening, afgesloten op 31 Mei 1923, blijft aan de Billiton-Maatschappij.

Ik kan niet anders dan op die gissing afgaan; op die basis heb ik mij de zaak voorgesteld en daarom met mijn twee collega's, die ik zooeven noemde, als amendement voorgesteld om te lezen:

„b. door de naamloze vennootschap Billiton Maatschappij, gevestigd te 's Gravenhage, alle hare rechten, verplichtingen en goederen, daaronder begrepen hare vorderingen en schulden, zooals die op 31 Mei 1923 bestonden, met uitzondering alleen van hare huizen en erven te 's Gravenhage alsmede het voor- of nadeelig saldo harer op 31 Mei 1923 afgesloten en door den Minister van Koloniën goedgekeurde winst- en verliesrekening”.

Het is wel van belang om hierbij de puntjes op de *i* te zetten, want wordt de zaak niet goed en niet duidelijk geregeld, dan kan dat voor de toekomst een bron worden van voortdurende verschillen en meeningconflicten.

Ik kom nu tot artikel 14 van het ontwerp van wet, dat luidt zooals is voorgesteld:

„Alle besluiten van eenige vergadering van aandeelhouders genomen met door de akte van oprichting vereischte meerderheid, zijn bindend ook voor de aandeelhouders, die recht van stem in de vergadering hadden doch tegen stemden of afwezig waren, mits betreffende onderwerpen, waaromtrent deze wet of de akte van oprichting de beslissing niet aan een ander orgaan der vennootschap opdraagt”.

In deze bepaling wordt, dunkt mij, aan den eenen kant te veel gezegd en aan den anderen kant te weinig. Te veel wordt er in gezegd, omdat er geen behoefte bestaat aan de bepaling, dat een vergadering van aandeelhouders niet bevoegd is om bindende besluiten te nemen over zaken, waarover de beslissing reeds aan andere organen is opgedragen. Maar er bestaat wel behoefte aan iets anders. In de statuten wordt gezegd, dat de vergadering van aandeelhouders geen besluiten kan nemen over onderwerpen, waarvan de behandeling niet in den oproepingsbrief is vermeld. In het ontwerp van wet komt dit niet voor. Wat zal het geval zijn, wanneer in dit opzicht het verband tusschen de wet en de statuten niet bewaard wordt? Het gevolg zal zijn, dat al weer een bron van conflict geboren zal worden. Indien dit ontwerp wet zal worden, geeft het privaatrechten, — dat staat er duidelijk in — in afwijking van het burgerlijk wetboek. De aandeelhouders zouden er zich dan steeds op kunnen beroepen, dat zij krachtens deze wet recht hebben om in een vergadering besluiten te nemen, die bindend zijn voor alle andere aandeelhouders ook betreffende die onderwerpen, die niet bij de aankondiging der vergadering zijn afgekondigd. Het is daarom een eisch van recht en noodzakelijkheid om in dit opzicht het verband tusschen die twee stukken te bewaren. Wij hebben getracht dat te doen met het amendement, voorstellende artikel 14 als volgt te wijzigen:

2de VERGADERING — VRIJDAG 11 MEI 1923.

Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

('s JACOB.)

„Besluiten, door eenige vergadering van aandeelhouders genomen met door de akte van oprichting vereischte meerderheid, zijn bindend ook voor de aandeelhouders, die recht van stem in de vergadering hadden doch tegen stemden of afwezig waren, mits zij onderwerpen betreffen, waaromtrent de vergadering bevoegd was een beslissing te nemen”.

Dat is eenvoudig en duidelijk en zegt alles wat wij noodig hebben.

Thans kom ik aan het ontwerp-statuten. Ook daaromtrent zijn bij het afdeelingsonderzoek opmerkingen gemaakt. Die opmerkingen worden beantwoord met de mededeeling, dat dit ontwerp maar voor kennisgeving aan den Volksraad wordt overgelegd.

Zeer zeker is dit stuk voor kennisname toegezonden, maar juist daarom moet de Volksraad er kennis van nemen en ligt het op den weg van den Volksraad, om, wanneer hij bij die kennisname eenige punten ontmoet, waarmede hij zich niet kan vereenigen of welke hij beter geregeld zou willen hebben, de aandacht daarop te vestigen. Alle stukken worden den Volksraad ter kennisname aangeboden. De Volksraad heeft alleen advies uit te brengen en ik kan niet inzien, waarom de Volksraad onderscheid zou maken tusschen het eene en het andere stuk. Ik geloof daarom, dat het de taak van den Volksraad is, advies uit te brengen, wanneer hij daartoe aanleiding meent te hebben, als is het geen plezierige taak, hier als schoolmeester de Regeering op de vingers te tikken. Wanneer men echter ziet, dat, zoals in den laatsten tijd meermalen is voorgekomen, de stukken niet met de noodige zorg worden behandeld, dan komt men tot de conclusie, dat de Volksraad reden heeft die taak te vervullen en niet moet vragen of het een plezierige taak is of niet.

Op grond van die overweging komt het ons noodig voor om ook de punten in de statuten, die o.i. nog verbetering behoeven, in een bepaalden vorm te formuleeren.

In de eerste plaats ontmoeten wij dan weer de kwestie van den inbreng, waarop ik niet behoef terug te komen, omdat ik kan refereeren aan hetgeen ik gezegd heb over dit punt bij de behandeling van het ontwerp van wet.

Voorts is in artikel 14 onder letter *d* een regeling getroffen, die mij vreemd voorkomt. Daarin wordt gezegd, dat de directie gehouden is,

„zorg te dragen, dat de vennootschap steeds in Nederlandsch-Indië vertegenwoordigd is en het beheer en de administratie in het gewest Billiton naar behooren geregeld zijn. Hiertoe benoemt de Directie, met goedkeuring van den Raad van Beheer, gemachtigden enz.”

Wanneer dit eenmaal geregeld is in de statuten, die vastgelegd zijn bij de wet, kan er niet meer van worden afgeweken en wanneer die bepaling voorschrijft, dat voor het beheer en de administratie gemachtigden noodig zijn, volgt daaruit, dat de rechtsverhouding tusschen het personeel en den Raad van Beheer geen andere kan zijn dan die van lasthebber en lastgever. Geen personeel kan dan worden aangesteld met een arbeidscontract of op andere wijze. Dan volgt daaruit verder dat, wanneer iemand van het personeel niet met lastgeving wordt aangesteld, het geval zich zou kunnen

('s JACOB, VOORZITTER.)

voordoen, dat als hij teekende voor de nieuwe maatschappij, die teekening geen waarde zou hebben.

Wanneer, zoals hier het geval is, alles zoo wordt uitgesponnen, moet men zorgen de draad goed vast te houden en zorg dragen, dat die steeds duidelijk te voorschijn komt.

Om te voorkomen dat men volgens de redactie van het ontwerp tot een onmogelijken toestand zou geraken, hebben we een amendement voorgesteld, om art. 14 sub *d* als volgt te lezen:

„Zorg te dragen, dat de vennootschap steeds in Nederlandsch-Indië vertegenwoordigd is en het beheer en de administratie in het gewest Billiton naar behooren geregeld zijn. Benoeming, ontslag en schorsing van vertegenwoordigers en personeel geschieden volgens regelen, door den Raad van Beheer te stellen”.

Dan heb ik nog een merkwaardigheid ontmoet in hetzelfde art. 14, die ook het gevolg is van den ijver om alles uit te spinnen en alles in de statuten te zetten. Er staat precies in wat de directie moet doen; daar mag niet vanaf geweken worden, maar er staat niet bij, dat de directie verplicht is om uitvoering te geven aan beslissingen der vergaderingen van aandeelhouders en van den Raad van Beheer. Wat is dus het geval? Wanneer in dit systeem, waarin alles uitgesponnen wordt en de rechten en verplichtingen precies geregeld zijn en waaraan men dus geen uitbreiding mag geven, een vergadering van aandeelhouders of van den Raad van Beheer besluiten genomen heeft, zoo bestaat niet de verplichting voor de directie om daaraan uitvoering te geven en, wordt het gedaan, dan zou dit zelfs een onrechtmatige daad zijn. Dat is alweer een onhoudbare toestand en daar kan alleen een eind aan gemaakt worden door aan art. 14 toe te voegen:

„c. uitvoerig te geven aan besluiten van algemeene vergaderingen van aandeelhouders en van vergaderingen van den Raad van Beheer”.

Het amendement op art. 18 van de statuten betreft hetzelfde punt, dat ik besproken heb bij art. 14 van het ontwerp van wet en dat ik hier dus buiten bespreking kan laten.

Laat ik ten slotte nogmaals herhalen, dat deze amendementen alleen zijn voorgesteld, om de Regeering in de gelegenheid te stellen zich nu niet in het algemeen, maar meer gepreciseerd uit te spreken over de formulering van die vitale punten, die niet kunnen blijven zwemmen, maar die op een positieve, duidelijke manier in de stukken moeten worden geregeld.

Mocht de Regeering de voorgestelde bepalingen willen overnemen, dan behoeven wij verder er niet over te praten, maar mocht de Regeering daartegen bezwaar hebben, dan zal de Volksraad in de gelegenheid zijn, om van zijn kant een uitspraak te geven.

De Voorzitter: Door de heeren 's Jacob, Westra en Delprat is ingediend een amendement op het ontwerp, luidende als volgt:

Amendement op het ontwerp van wet op de oprichting van de naamloze vennootschap Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton (Ond. 1 st. 8):

2de VERGADERING — VRIJDAG 11 MEI 1923.

Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

(VOORZITTER, KIÈS.)

10. Lid 1 van art. 8 als volgt te lezen:

In de naamloze vennootschap worden ingebracht:

a. door de rechtspersoon Nederlandsch-Indië het uitsluitend recht tot het opsporen en winnen in de thans het gewest Billiton vormende eilanden en de daaraan grenzende territoriale wateren van tinerts en andere delfstoffen bedoeld bij de wet van

b. door de naamloze vennootschap Billiton Maatschappij, gevestigd te 's Gravenhage, alle hare rechten, verplichtingen en goederen, daaronder begrepen hare vorderingen en schulden, zooals die op 31 Mei 1923 bestonden, met uitzondering alleen van hare huizen en erven te 's Gravenhage alsmede het voor- of nadeelig saldo harer op 31 Mei 1923 afgesloten en door Minister van Koloniën goedgekeurde winst- en verliesrekening.

20. artikel 14 te doen luiden:

„Besluiten door eenige vergadering van aandeelhouders genomen met door de akte van oprichting vereischte meerderheid, zijn bindend ook voor de aandeelhouders, die recht van stem in de vergadering hadden doch tegen stemden of afwezig waren, mits zij onderwerpen betreffen, waaromtrent de vergadering bevoegd was eene beslissing te nemen”.

De heer Kiès: Mijnheer de Voorzitter! In het afdelingsonderzoek vestigde ik er de aandacht op, dat het voorliggende ontwerp van wet tot oprichting eener N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton” gebaseerd is op de resultaten van een onderzoek door een Commissie, wier taak als volgt was omschreven:

„een technisch onderzoek te doen naar de waarde en de vooruitzichten van het bedrijf (inclusief bezittingen, ertsreserve, enz.) der B. M. welk onderzoek zal geschieden met de uitdrukkelijke bedoeling om, na verkregen overeenstemming en onder voorbehoud van goedkeuring door de Regeering en Wetgevende Macht en door de Algemeene Vergadering van aandeelhouders der B. M., zoo mogelijk te komen tot een door den Staat en de B. M. op te richten gemeenschappelijk bedrijf voor de voortzetting der tinwinning op Billiton, zoolang deze nog winstgevend blijkt”.

Ook blijkt den in de Memorie van Toelichting § 2 te lezen eersten zin op blz. 2 eerste kolom, hadden de in den loop van 1921 begonnen onderhandelingen tusschen de Regeering en den Gedelegeerde der B. M. het doel om te komen tot samenwerking in een belangengemeenschap.

Acht ik het alleszins verklaarbaar dat men destijds gepredisponeerd was voor het denkbeeld: gemengd bedrijf, omdat eenerzijds de besprekingen in de 2e Kamer in 1917 vrij positief gericht waren tegen concessie-verlenging in 1927 en er een algemeene neiging voor deelneming van de Overheid in het bedrijfsleven bestond, en anderzijds de B. M. in dat jaar als gevolg van de sterke tin-prijzen tot alles bereid was, ik acht de zoeven aangehaalde woorden in de opdracht der commissie n.l. met de uitdrukkelijke bedoeling om te

(KIÈS.)

komen tot een gemeenschappelijk bedrijf, fataal te hebben gewerkt voor den richtigen gang van dat onderzoek. Resultaat toch is, dat ons hier thans niet gevraagd kan worden een oordeel van principieelen aard te geven, doch slechts onze goedkeuring van een eenzijdige oplossing voor deze belangrijke aangelegenheid.

In de Memorie van Antwoord op blz. 7 vermeldt de Regeering als Haar conclusie: dat het gemeenschappelijk bedrijf „de meest gewenschte oplossing” was, en dat de B. M. tegen het denkbeeld „geen principieele bezwaren” had; doch ik veroorloof mij er de aandacht op te vestigen, dat zulks de gedachten waren op een tijdstip, (begin 1922) toen de economische verhouding al uitermate abnormaal waren en, zooals ik reeds zeide, de B. M. tot alles bereid was. Er zou dan wel alleszins aanleiding voor zijn geweest om toen geen principieele conclusie te nemen en liever de zaak van zoo breed mogelijk standpunt te laten bezien.

De Regeering zegt verder ook op dezelfde blz. 7 der Memorie van Antwoord:

„Een commissie van experts voor het plaatselijk onderzoek en de waarde-bepaling is niet het aangewezen lichaam om over het principieele vraagstuk Staats-exploitatie, gemengd bedrijf of concessie-verlenging aan het particulier bedrijf een oordeel te vellen”.

Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad zijn voor de beoordeeling hiervan ook andere gegevens noodig. Echter zou daarnaast datzelfde plaatselijk onderzoek onmisbaar zijn geweest. Verder zijn de namen der commissie-leden mij wel een borg, dat aan hun althans zeer zeker een advies terzake gevraagd had kunnen worden.

Ik voor mij acht, zooals reeds gezegd, de toenmalige economische omstandigheden (begin 1922) van zoo afwijkenden aard, dat de commissie eerder met recht een algemeene beoordeeling had kunnen uitspreken, dan geven wat van haar gevraagd werd: waarde-bepaling, op een tijdstip dat geen enkel cijfer langer dan oogenblikkelijke beteekenis had.

De door de commissie gegeven becijferingen hebben dan ook thans vrijwel alle waarde verloren; zoowel de Memorie van Toelichting als de Memorie van Antwoord zijn daar om zulks te bewijzen. Ik haal daarvan aan de uitdrukking op blz. 5 van de laatste:

„De commissie berekende de balanswaarde per ultimo 1922/1923 ongeveer een jaar te voren, toen natuurlijk geen definitieve cijfers beschikbaar konden zijn. Het spreekt vanzelf dat een herberekening door de B. M. na afloop van het op 31 Mei 1923 eindigend werkjaar eenige (!) afwijking zal vertoonen”.

Eenige? Neen, Mijnheer de Voorzitter, het woord „belangrijke” zou hier op zijn plaats zijn geweest.

Verder lees ik op blz. 7 onderaan op blz. 8:

„Uit den aard der zaak heeft de commissie geen definitieve cijfers voor den duur van de verdere ontginning, de grootte der productie, de overblijvende ertsreserve en de winstmarge kunnen noemen”.

Dat is dus, Mijnheer de Voorzitter, omtrent alles wat we moesten weten.

Letten we nu nog op andere factoren, in de Memorie van

2de VERGADERING — VRIJDAG 11 MEI 1923.

Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

(KIÈS.)

Antwoord eveneens genoemd als van belangrijken invloed op de uitkomsten van het bedrijf, bijv. de rijstprijzen en de schommelende markt-prijzen van het tin, dan is geloof ik mijn conclusie niet te sterk, wanneer ik zeg dat de Memorie van Antwoord een krachtig bewijs levert voor mijn oordeel dat de cijfers van de commissie, ingediend eind Juni 1922, geenszins leidden tot bevestiging van de uitgangsbasis: het gemengde bedrijf is de meest gewenschte vorm van voortzetting van de Billitonmijnontginning. De Regeering mag terzake niet optimistisch gestemd zijn; Zij mag geen bijgedachten hebben, als uitgesproken op blz. 4, dat „ook op meevallers mag worden gerekend” (i. e. in de grootte van de ertsreserve). We hebben uit den laatsten tijd maar al te veel tegenvallers in de bedrijfsresultaten van Gouvernements-bedrijven gehad, om aan te toonen dat de verwachtingen zoo voorzichtig mogelijk moeten worden gesteld.

Mijnheer de Voorzitter! Op grond van het voorgaande ben ik van oordeel, dat ons hier thans gevraagd wordt om onze goedkeuring te hechten aan wat ik reeds noemde een eenzijdige oplossing van deze belangrijke aangelegenheid op onvoldoende gegevens. Waar hier bovendien risico voor de schatkist ontstaat, kan ik dan ook aan het ontwerp mijn stem niet geven.

Ik zie dit risico volstrekt niet als een spookbeeld, maar houd voor oogen, wat de reële ervaring in verschillende bedrijven met staatsbemoeienis ons heeft geleerd. Ik aanvaard dit risico wel voor nieuw op te richten gemengde bedrijven, waarvan ik mij een principiële voorstander verklaar, doch niet voor dit aflopend bedrijf, dat juist in zijn laatste periode wel eens tot proefnemingen zou kunnen overgaan, die door een op gezond egoïsme gebaseerd particulier bedrijf niet zouden worden ondernomen. De kale werkelijkheid is helaas, dat zeer dikwijls daar, waar de Staat zich inmengde, de duivel van de tegenvallers meteen optrad.

Ben ik dus tegen het voorliggende ontwerp, ik zie mijnerzijds een oplossing, waarvan ook reeds sprake is in het Afdelingsverslag. Concessieverlenging onder zekere beperkende voorwaarden geeft n.m.m. voor beide partijen wat zij zich kunnen wenschen voor dit binnen afzienbaren tijd aflopend bedrijf.

Voor de schatkist is dan elk risico, anders dan ook het particuliere bedrijf bedreigt, uitgesloten, terwijl toch normaal aanmerkelijke baten worden verkregen en wel, naar ik op goeden grond verwacht, nog voor een reeks van jaren.

De heer 'sJacob: Als die baten worden verkregen!

De heer Kiès: Het belang van de aandeelhouders, mijnheer 'sJacob, wordt beter gediend door een regelmatige exploitatie, die nog voor langen tijd een goed dividend verzekert, dan door exorbitante winsten — met daarop drukende zware belastingen — als gevolg van rooibouw gedurende enkele jaren. Het ligt dus voor de hand dat de Billiton-maatschappij zelf liefst zoo spoedig mogelijk terugkeert tot het regelmatig ontginnen van de nog aanwezige ertsreserve. Maar daarvoor is noodig: concessieverlenging

d. i. zekerheid dat zij haar bedrijf kan voortzetten.

In deze heeft overigens het Gouvernement gelegenheid om dwingende kracht uit te oefenen, nl. door aan de concessieverlenging de voorwaarde te verbinden, dat de jaarlijks op de markt te brengen hoeveelheid tin moet worden vastgesteld in overeenstemming met de Regeering. Hiermee is dan tevens elk gevaar voor concurrentie en dus prijsdaling voor de Bankatin uitgesloten, een belang zoowel voor het Gouvernement als voor de aandeelhouders der Billiton-Maatschappij.

Ook van beteekenis, doch niet van zoo principiële aard, acht ik een regeling ten aanzien van de ontginning in diepbouw tegelijkertijd met die der alluviale erts. De belangen van het Gouvernement en van aandeelhouders gaan hier weer samen en deze voorwaarde is dus zeker aanvaardbaar voor de Maatschappij.

Ik vraag dus volstrekt niet een „gecompliceerd stel voorwaarden”, zooals in de Memorie van Antwoord op blz. 3 wordt gezegd, doch twee n.m.m. wel eenvoudige regelingen, die slechts eveneens eenvoudige contrôle-middelen op de uitvoering vereischen.

Is dus een regelmatig voortgezette exploitatie door het nu goed ingerichte, soepele bedrijf zonder risico voor het Gouvernement te verkrijgen, terwijl toch normaal de belangrijke baten voor de schatkist geregeld blijven vloeien, dan acht ik deze oplossing de aangewezen. Ik zeg: zonder risico, want gaarne zou ik vernemen van de Regeering voor welke „onverwachte noodzakelijkheid om in een of anderen vorm geldelijke bijdragen te verstrekken aan de onderneming” (zie Memorie van Antwoord blz. 2) het Gouvernement ooit zou kunnen komen te staan, wanneer dit zooals nu geen aandeelhouder is in het bedrijf? Of is deze zinsnede den steller der Memorie van Antwoord uit de pen gevloeid „pour besoin de la cause?”

Tusschen twee haakjes, Mijnheer de Voorzitter, er is in de Memorie van Antwoord nog een zinsnede aan te wijzen, volgens mijn gevoel van enigszins bevooroordeelden aard. Wat toch te denken van de bewering:

„dat naar het inzicht der Regeering het gemengde bedrijf wegens de daaraan verbonden grootere medezegenschap, meerdere kans op behoorlijke samenwerking en grootere soepelheid, voor den Lande toch nog meer aanbeveling verdienen”?

Mijnheer de Voorzitter! Wij weten allen maar al te goed, dat, terwijl nu het bedrijf geheel in één hand is, in het gemengde bedrijf twee koetsiers op den bok zitten, de een als hoofdeigenaar, de ander als mede-eigenaar, maar met de teugels in handen! Van meerdere kans op behoorlijke samenwerking en grootere soepelheid kan bij deze regeling toch wel moeilijk sprake zijn.

Aanvaarden wij in andere gevallen dit nadeel om der wille van andere groote voordeelen, voor dit aflopend bedrijf is daar geen reden voor.

Het zal duidelijk zijn dat n.m.m. dus opnieuw moet worden onderhandeld tusschen de Regeering en de Billitonmaatschappij en wel over de vraag of deze laatste concessieverlenging wil aanvaarden onder zekere nieuwe voorwaar-

Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

(KIÈS, AAY.)

den. Wanneer bij beide partijen de wensch voorzit, om spoedig tot een beslissing te komen — en alle omstandigheden zijn daar om zulks in de hand te werken — dan kunnen die onderhandelingen voldoende vlot verlopen.

Ik zou gaarne terzake van dit voorstel het oordeel der Regeering willen vernemen.

Staat eventueel de Billitonmaatschappij beslist afwijzend tegenover de door mij aangegeven beperkende voorwaarden, dan verklaar ik dat het voorliggende ontwerp, verbeterd naar de amendementen van den heer 's Jacob c.s. een wel aanvaardbare oplossing is, maar ook dan alleen!

Ik dank U, mijnheer de Voorzitter!

De heer Aay: Mijnheer de Voorzitter! De portée van deze voorstellen is feitelijk niet anders dan dat men een Steinach-kuur wensch toe te passen op een afgeroomden en uitgebuiten 70-jarigen patient. De vraag is daarom voor ons deze, of de medicamenten, die men thans wil toepassen, ons niet te duur te staan komen en of het niet van meer belang zou zijn, liever een anderen bedrijfsvorm te kiezen.

Het voorstel, zooals dat is ontvangen, Mijnheer de Voorzitter, kan mijn goedkeuring niet wegdragen, al ware het alleen maar om de opdringerige en suggestieve wijze, waarop men ons hier de voordeelen van dit gemengde bedrijf tracht aan te praten. Maar nu komt er iets bij. Ik ben er feitelijk in mijn hart van overtuigd, dat de Billitonmaatschappij dit voorstel zelf ook niet lust en dat die het waarschijnlijk wel anders zou willen zien. Het is daarom zoo moeilijk om èn uit de Memorie van Toelichting èn uit de Memorie van Antwoord die, wat ik zou willen noemen, op een kolossale manier op de vlakte, in de ruimte blijven, feitelijk te doorgronden wat men van beide zijden nu eigenlijk wil.

Ik zal aan de hand van de Memorie van Antwoord thans een en ander in het midden brengen. Er wordt opgemerkt dat het Billitonbedrijf zich zoo slecht voor staatexploitatie leent, in tegenstelling met Banka, en er worden eenige motieven voor aangehaald, Mijnheer de Voorzitter, die m.i. al heer weinig steekhouden.

Het tinbedrijf op zich zelf acht ik een van de bedrijven, die zeer zeker in de allereerste plaats in aanmerking zouden kunnen komen voor staatsbedrijf. Maar wij hebben met dezen Regeeringsgemachtigde een beetje voorzichtig te zijn op dit gebied. Als ik mij herinner, hoe wij twee jaar geleden een onderzoek vroegen omtrent verschillende toestanden bij de S. S., dan moet ik er nog aan denken, Mijnheer de Voorzitter, hoe deze Regeeringsgemachtigde zich zelfs partij stelde voor een ambtenaar, die slapende boven zijn stukken werd aangetroffen en dezen verdedigde op een manier, en dat onderzoek tegenhield op een wijze die mij doet zeggen: ik heb zelden een kwade zaak zoo goed zien dienen!

Na al wat inmiddels is uitgelekt, zal het den Regeeringsgemachtigde wel zeer duidelijk zijn, dat ons verzoek destijds zeker niet ongegrond was. Wij zullen hierop bij de behandeling van de VIIIste begrootingsafdeeling nader terug komen en zullen dan spijkers met koppen slaan.

Handelingen. Eerste buitengewone zitting 1923

(AAY.)

De Regeering blijft met al haar uitspraken aan de oppervlakte, nergens heeft men houvast aan. In de Memorie van Antwoord leest men:

„Of op de tot het gewest Billiton behorende omliggende eilanden ontginbare tinertsen zullen worden aangetroffen, staat in het geheel niet vast”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan bijna geen uitdrukking vinden, noch in de Memorie van Toelichting, noch in de Memorie van Antwoord, of zij zweeft in de ruimte gelijk deze. Als het in het geheel niet vaststaat, dan is het even goed mogelijk dat er nog wel heel wat in den grond zit. Daarbij komt dat, als ik juist ben ingelicht, nog niet zoo lang geleden op de eilanden beoosten den Riouw-Archipel wel degelijk tinerts werd aangetroffen, zoodat het vermoedelijk voor de hand ligt, dat ook op de omliggende eilanden van Billiton zeker nog wel wat te halen zal zijn.

Het blijkt — tenminste de Regeering zegt er niets van — dat de Regeering er niets van af weet, maar ik ben in mijn hart overtuigd, dat de Billiton-Maatschappij in die 70 jaren wel een glippertje naar dien kant gemaakt zal hebben en het beter weet dan de Regeering.

Dan volgt in de Memorie van Antwoord:

„evenmin of in het bevestigende geval de exploitatie zoo loonend zal zijn dat de voordeelen hiervan tegen de nadeelen eener vervroegde uitputting der ertsreserve en stopzetting van het tinbedrijf op Billiton bij aflopende concessie zullen opwegen”.

Deze tirade zegt ook niets. Men blijft met alles in de ruimte. Daarop volgt:

„De in de Memorie van Toelichting op bl. 2 aangehaalde conclusie van de Commissie van deskundigen, doet eerder het tegendeel verwachten”.

Dat is ook weer niet positief.

Over het risico wensch ik eveneens een enkel woord te spreken. Zooeven heeft mijn geacht medelid, de heer Kiès, er reeds een enkel woord over gezegd, ik kan derhalve kort zijn. Het zal zeker een feit zijn, dat men bij een gemengd bedrijf, wat aangaat het risico, veel grooter kans loopt dan tegenwoordig.

Op blz. 2 van de Memorie van Antwoord wordt gezegd:

„De leden, die verlenging van de concessie op verbeterde voorwaarden bepleiten, daarbij echter — en dit laatste terecht — den eisch stellen”, enz. vergeten, dat „omtrent de jaarlijks te produceeren en te verkoopen hoeveelheden tin, de wijze van ontginning al of niet in diepbouw, enz. houden te weinig rekening met de werkelijkheid en met de eigenaardigheden van het tinbedrijf”.

En verder komt men op een lofspraak van het gemengd bedrijf en men vindt de medezeggenschap een remedie tegen alle mogelijke kwalen, die er verder bestaan. Maar ik vind, dat uit hetgeen de Regeering hier terzake opmerkt een groote onmacht blijkt, een onmacht van de Regeering om de Billiton-Maatschappij — en de geheele Memorie van Toelichting wijst er op, dat zij den boel uitbuit en afroomt — te dwingen tot het ontginnen in zoodanige richting, dat van uitbuiting en afrooming in dien zin geen

Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

(AAY.)

sprake kan zijn. Hoe het ook zij, de Regeering moet in elk geval het algemeen belang beschermen. De Regeering moet kunnen ingrijpen daar waar Zij het in het algemeen belang noodig acht en als onze wetgeving, en onze mijnbouw-wetgeving in het bijzonder, op dat gebied tekort schiet, dan is het de taak der Regeering om daarin zoo spoedig mogelijk verandering te brengen.

Ik durf zelfs verder te gaan. Als de Regeering zoo'n enorm gevaar ziet in het uitbuiten en afroomen, dat Zij zich verplicht gevoelt tot een gemengd bedrijf te komen, dan zou ik tegenover zoo'n maatschappij niet aarzelen uitzonderingsmaatregelen te treffen. Het is de taak der Regeering om het algemeen belang te beschermen en dan belaste Zij de Billiton-Maatschappij maar zwaarder, dan zullen de heeren wel anders piepen!

Ten opzichte van het gemengd bedrijf kan ik dit zeggen: wij staan in beginsel vrij tegenover elken bedrijfsvorm en willen in elk voorkomend geval de zaak op zichzelf in verband met het algemeen belang beschouwen; wij zijn noch voor het een, noch bepaald tegen het ander. Maar ik wil opmerken, dat men zich van de voordeelen van een gemengd bedrijf vooral geen illusies moet scheppen, de geschiedenis elders heeft ons dit geleerd en er zijn voorbeelden genoeg van aan te halen. De particuliere ondernemer legt zijn eigen belang niet het zwijgen op en laat zijn sociaal gevoel niet overheerschen, ook al is het Land voor meer dan de helft deelgenoot, waarbij de medezeggenschap van het Land dan nog maar al te dikwijls een fictie en meer niets is gebleken. En voor het laatste ben ik, de verhoudingen en de toestanden in het land kennende, erg bang. Een frappant staaltje van de wijze, waarop men hier als het ware naar een bepaald voorstel toredeneert, is te vinden op blz. 3 der Memorie van Antwoord:

„Zelfs indien het mogelijk zou zijn — hetgeen bovendien nog betwijfeld wordt — om verbeterde voorwaarden in den geest als door meerdere leden werd aangegeven voor een verlenging der concessie overeen te komen”.

Mijnheer de Voorzitter! Waarom die twijfel? waarom wordt hier in dit geval reeds bij voorbaat zoo'n hint gegeven? ik maak mij diets, dat deze Memorie van Antwoord niet vóór de verzending onder de oogen van de Regeering is geweest, want dan zou een dergelijke politieke flater zeer belist niet zijn begaan.

Mijnheer de Voorzitter! Men is hier aan het conditionneeren en onderhandelen met de maatschappij om tot een bepaalden bedrijfsvorm te komen en dan zegt de Regeering in de stukken:

„Zelfs indien het mogelijk zou zijn — hetgeen bovendien nog betwijfeld wordt —

Maar hoe heb ik het nu? Gaan de heeren maar zeggen: als je belijft, je hebt het maar voor het kiezen? Of wordt de zaak uitgevochten door degenen, die de vertegenwoordigers der bevolking zijn, door de leden van de Tweede Kamer en van den Volksraad, al zijn wij hier door den heer Treub dan pas als kostschoolmeisjes of iets dergelijks aangeduid?

Mijnheer de Voorzitter! Een zeer belangrijk punt in deze

is ook de kwestie van de erts-reserve. De verschillende gegevens, waarop de Memorie van Toelichting is gebaseerd, zijn geput uit boorgegevens, die zijn verstrekt door de Billiton-Maatschappij. Nu wordt in de Memorie van Toelichting gezegd:

„Gebleken is, dat bij de boorgegevens van de Billiton Maatschappij, evenals op Banka ook op meevallers mag worden gerekend”.

Er wordt niet bijgezegd hoe dat gebleken is, en wie dat der Regeering aan het verstand heeft gebracht. En dan wordt er aan toegevoegd, dat aan die gegevens niet minder waarde is toe te kennen dan aan de boorgegevens van Banka.

Mijnheer de Voorzitter! Dat onderschrijf ik volkomen. Er is niet minder waarde aan toe te kennen, maar ook niet meer en ik hoop, dat er in dien tussehentijd heel wat op Banka zal zijn verbeterd, maar op het gebied van de boorgegevens hebben zich destijds anders heel wat frappante staaltjes voorgedaan, die naar mij bekend is, het daglicht niet hebben kunnen zien en die ook niet in het daglicht zijn gebracht. Het meest typische is wel, dat weer alleen van meevallers wordt gesproken. Het is opvallend, dat hier in alle opzichten steeds wordt geredeneerd naar één kant, terwijl de rest altijd wordt afgekamd.

Het zal heel moeilijk zijn voor de Regeering en speciaal voor dezen Regeeringsgemachtigde, om wanneer er weer iets komt over Staats- of particuliere exploitatie, dat voorstel te verdedigen, want als wij dit geval dan voor zijn neus leggen, zal hij moeten zeggen: Dat was toen het geval, maar nu is het weer anders!

Mijnheer de Voorzitter! Steekhoudend zijn geen van de argumenten. We zien uit de geproduceerde cijfers — en dat is wel de ironie van de zaak — dat in het jaar 1921 door de Billiton Maatschappij 132.427 picols tin zijn geproduceerd.

De gegeven cijfers loopen van 1913 af, misschien zou het jaar 1922 ook in aanmerking kunnen worden genomen, maar over dat jaar hebben wij geen cijfers gekregen. Ik vermoed dat in deze periode gedurende het bestaan van de Billiton maatschappij het grootste kwantum aan picols tin is geproduceerd. En wat de winst voor het gouvernement betreft voor 1921, vindt men met gespatieerde letters: nihil! Die winst voor het land is dus nihil geweest, en zij zal voor de Billiton-Maatschappij ook wel nihil zijn geweest, maar dat is dan voor de Billiton-Maatschappij de straf op de booze daad.

Mijnheer de Voorzitter! Er komt nog iets bij. Wij hebben toch iemand, die aan de Billiton-Maatschappij als gedelegeerde commissaris is toegevoegd. Konden dan in het jaar 1921 geen regelingen worden getroffen om het tin — er is toch geen kans, dat het zal smelten — voorloopig op te leggen, totdat de markt wat williger was voor tin? Dan had het Gouvernement — men spreekt immers ook van de risico bij het gemengd bedrijf — in dit geval op dien tinvoorraad wel eenig geld kunnen voorschieten, om de Billiton Maatschappij die toen in moeilijkheden verkeerde, het leven niet al te zuur te maken. Het had m.i. op den weg van het Gouvernement gelegen, niet om 132.427 picols tin

Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

(AAY.)

te doen verkoopen — bijna twee maal zooveel als in 1913 — met een winst gelijk nihil

De heer Houtsma: Dus speculatie, mijnheer Aay?

De heer Aay: Dat is het juist, maar als een Staatsbedrijf aldus had gehandeld, dan hadden al die heeren, die altijd zoo schelden op Staatsbedrijven gezegd: „daar heb je het weer”. Nu dit echter voorkomt bij het particuliere bedrijf hoor je er niets over. Ze zeggen alleen „kasian” en „speculatie” en daarmee is het afgelopen.

De heer Houtsma: Heeft Banka dan soms in dien tijd geen tin verkocht?

De heer Aay: Ja, maar wij hebben erop verdiend. Maar nu komt er nog iets.

De Memorie van Toelichting zegt: dat bij een rationeele ontginning van de werkelijke ertsreserve voor een continu-bedrijf ongeveer gedurende tien jaren een gemiddelde jaarproductie kan worden gemaakt van rond 120.000 à 130.000 picols tin. Vermenigvuldigen wij dit met 10, dan komen wij op 1.2 à 1.3 miljoen picols. Ik zou daarom wel eens gaarne aan de Regeering een vraag willen stellen. In de Memorie van Toelichting is ook gezegd, dat de Billiton maatschappij, als zij erg boos wilde zijn, de productie zou kunnen opvoeren tot 200.000 picols per jaar. Zij heeft nu nog 4 jaar den tijd. Aannemende dat die maximum productie van 200.000 picols per jaar wordt gehaald — wat nog een groote vraag zal zijn, want in gelijke omstandigheden als in 1921 zou het hard werken zijn voor niets — blijft dus de vraag of hetgeen er dan overblijft plus de voorwaardelijke ertsreserve, die wordt genoemd in § 3 punt 1, nog een exploitatie zal loonen. In § 3 punt 3 van het verslag wordt opgemerkt:

„Volgens de uitkomsten der tot heden door deskundigen op het eiland Billiton verrichte onderzoekingen zijn belangrijke vondsten van alluviale tinerts-afzettingen, welke voor het Billitonbedrijf een geheel nieuwe toekomst zouden scheppen, onwaarschijnlijk”.

En nu komt weer de vaagheid:

„Wellicht worden bij nader onderzoek nog eenige nieuwe ontginbare afzettingen gevonden doch een ingrijpende verandering in den levensduur van het bedrijf wordt daarvan niet verwacht”.

Zoo begint men aan den eenen kant een beetje hoop te geven om daarna bot erop weer een duw terug te geven, omdat hoop niet in de kraam van de redeneering voor een gemengd bedrijf te pas komt, en te zeggen: het is erg onwaarschijnlijk, dat die hoop verwezenlijkt wordt, dus verwacht er niet veel van. Het gaat dus hierom of door de afroom- en uitbuitingspolitiek van de B. M. in die vier jaren er van die 1.2 miljoen picols plus de voorwaardelijke ertsreserve plus „wellicht” nieuwe ontginbare afzettingen niets meer zal overblijven of althans niet voldoende voor een behoorlijke ontginning.

De rapporten krijgen wij niet, Mijnheer de Voorzitter. Er staan waarschijnlijk zeer veel geheime dingen in, die wij niet mogen weten. Ik vind dat zeer jammer, omdat juist door die rapporten de Regeering eerst na gezette overweging tot de conclusie is gekomen, dat we dit bedrijf op den door Haar voorgestelden leest moeten schoeien.

Van die gezette overweging blijkt uit de stukken nage-noeg niets.

Uit een en ander, zooals het ons is voorgelegd, kan geen andere conclusie getrokken worden, dan dat de commissie van het begin af aan naar een bepaalden opzet heeft moeten toredeneeren. Dat is het bezwaar, dat ook de heer Kiès naar voren heeft gebracht. Het had toch zeer zeker op den weg der commissie gelegen, dat zij niet alleen den bedrijfsvorm van het gemengd bedrijf, maar ook dien van het staatsbedrijf en het voortgezette particuliere bedrijf zorgvuldig onder de oogen had gezien.

Dat ik er een voorstander van ben, Mijnheer de Voorzitter, om eventueel bij een nieuwe concessie de Billitonmaatschappij wel eijnsplichtig te maken, behoeft geen betoog.

Bij artikel 5 wordt er de aandacht op gevestigd, dat de duur van de nieuwe vennootschap is gesteld op 25 jaar met het oog op de mogelijkheid van verdere technische verbeteringen. Mijnheer de Voorzitter, m. i. verzwakt deze argumentatie het geheele voorstel, want als dat geldt voor de nieuwe concessie, die wij voor 25 jaar inbrengen, dan geldt dat evengoed ook voor elken anderen bedrijfsvorm en als de technische verbetering zoo spoedig zou kunnen gebeuren, dat wij met den diepbouw zouden kunnen beginnen, is het een zeer groote vraag of dit geen groot voordeel voor ons zou kunnen opleveren.

Artikel 6 gaat over de vestiging in Nederland van den zetel van het gemengd bedrijf. Dat is nu toch wel aardig Mijnheer de Voorzitter. Er staat dat als een conditio sine qua non door de Billiton-Maatschappij geëischt werd, dat die zetel in Nederland zou blijven. Maar ik vraag mij af, heeft die maatschappij dergelijke condities te stellen? Wie is per saldo baas na afloop van de concessie, wij of de Billiton Maatschappij? De maatschappij had geen condities te stellen; ik geloof, dat de Regeering zich feitelijk een beetje aan handen en voeten gebonden acht aan de Billiton-Maatschappij, die met de afroom- en uitbuitingspolitiek begon. Dit standpunt kan ik heelemaal niet deelen.

Artikel 8 gaat over de kwestie, hoe de zaak zal loopen op 31 Mei 1923 en dan valt het natuurlijk wel op, dat het dan reeds gewonnen erts ten voordeele komt van de thans bestaande Billiton-Maatschappij. Dat levert natuurlijk het groote nadeel op, dat, wanneer men wil doorgaan met de afroom- en uitbuitingspolitiek tot 31 Mei 1923 alle hens aan het werk zullen worden gesteld en het is voor mijde groote vraag, als dit inderdaad het geval is, of er dan van de cijfers in de Memorie van Toelichting genoemd, nog wel een glimpje overblijft. Maar bovendien vraag ik mij af, is het en zal het mogelijk zijn om bij de scheiding eventueel op 31 Mei na 1 Juni 1923 goed uit elkaar te houden wat van de Billiton Maatschappij is en wat zal zijn van het gemengd bedrijf en dan zal het vooral taak zijn er ter dege op te letten, dat

Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

(AAY.)

de onkosten voor het versmelten van het vóór 1 Juni verkregen tinerts en het daaruit gesmolten en te versehepen tin, enz. niet heel rustig en kalm geboekt worden op het nieuwe bedrijf.

Ik weet niet, of het ook weer een *conditio sine qua non* is geweest, dat de benoeming van drie leden voor den Raad van Beheer door den Minister van Koloniën moet plaats vinden. Mijnheer de Voorzitter! Ik ben er voorstander van, dat die die benoeming geschiedt door den Gouverneur-Generaal.

Wat artikel 22 aangaat, Mijnheer de Voorzitter, een artikel als dit, dat de Regeering verplicht om bij eventuele ontbinding van de vennootschap alle de vennootschap toebehoorende roerende en onroerende goederen onder en boven den grond — wie weet wat er al dan niet onder den grond zit? — tegen een zacht prijsje over te nemen, kan ik mij heelemaal niet vereenigen.

Het is mij helaas ondoenlijk geweest, de bedoeling van de veranderingen, die zooeven nog door de Regeering aangebracht zijn in verschillende artikelen, hoewel het voor den goeden gang van zaken heel wat juister zou zijn geweest, indien wij deze wijzigingen reeds aanstonds hadden gekregen, goed na te gaan. Ik behoud mij daarom het recht voor hierop nader terug te komen, aangezien ik de consequentie van een en ander niet dadelijk kan overzien.

Ik ben nu gekomen, Mijnheer de Voorzitter, tot het slot, waarin ik wil geven het resumé van de op- en aanmerkingen, waartoe de voorstellen in hun geheel mij geleid hebben.

Het luidt als volgt:

1. De motie-Bosissevain had tot strekking met het oog op de voortzetting van de exploitatie der tinnijnen op Billiton nà 1927, overleg te doen plegen tussehen de Regeering en het bestuur van de B. M., teneinde een behoorlijken gang der ontginning tót en nà 1927 te verzekeren.

2. De bedoeling hiervan kan geen andere zijn geweest dan dat de Regeering bepaaldelijk een ernstig onderzoek had moeten doen instellen, welke bedrijfsvorm voor het Land het voordeeligst zoude zijn.

3. Het feit, dat de Memorie van Toelichting zich als het ware beklagt over het in den laatsten tijd door de B. M. toegepaste afroom- en uitbuitingssysteem, toont duidelijk aan, dat bedoeld overleg tot heden niet heeft geleid tot hetgeen het slot van de motie-Boissevain o.m. beoogde: verzekering van een behoorlijken gang der ontginning tót 1927. Integendeel: de Memorie van Toelichting zegt het in zoo veel woorden, dat de onmacht om bedoeld afroom- en uitbuitingssysteem aan de hand van de concessie-voorwaarden tegen te gaan, de Regeering feitelijk noopt tot het doen van de aanhangige voorstellen. Zulks wijst op een falen van het overleg in de aan het slot der motie aangegeven richting en verklaart tevens de provocerende houding, welke de B. M. aan de hand van de het algemeen belang onvoldoende beschermende overeenkomst kón en tot 1927 kán aannemen.

4. De opdracht der commissie is derhalve aan de hand van de motie-Boissevain en met het oog op het algemeen landsbelang niet van eenzijdigheid vrij te pleiten. Zij

spreekt immers slechts van de oprichting van een gemeenschappelijk bedrijf, terwijl het landsbelang onder alle omstandigheden en in alle gevallen onvoorwaardelijk vordert, dat zeer serieus wordt onderzocht welke bedrijfsvorm het voordeeligste voor het Land is. Gegeven al hetgeen in vroegere jaren reeds met de B. M. is geschied, had moeten worden vermeden, dat zich een verkeerde indruk zou kunnen vestigen en had de opdracht derhalve ruimer behooften te worden gesteld.

5. Tegen het aanhangige voorstel tot oprichting van een gemeenschappelijk Billiton-tinbedrijf komen de volgende bezwaren naar voren:

- a. niet onomstootelijk is noch kan worden aangetoond, dat het algemeen belang de instelling van een gemengd bedrijf vereischt, waarvoor overigens de tijd thans voorbij moet worden geacht;
- b. de geheele opzet berust blijkens de Memorie van Toelichting op tal van vaagheden, veronderstellingen en in de lucht zwevende cijfers, waarop evenmin als op den steeds fluctuerenden tinprijs een serieus voorstel kan worden gebaseerd;
- c. de berekening der ertsreserves berust niet op eigen doch op van Landswege ongecontroleerde door personeel der B. M. verrichte boringen, zoodat tegenvallers niet zijn uitgesloten, terwijl gegeven het afroom- en uitbuitingssysteem op meevallers niet mag worden gerekend;
- d. aan de voorgestelde kunstmatige rekking van het Billiton-tinbedrijf zijn geen plausibel gemaakte voordeelen voor het Land verbonden. Integendeel, het is niet uitgesloten, dat het totale eindeijfer van het door het Land te ontvangen aandeel in de winst grooter zal zijn bij voortzetting van het bedrijf op den huidigen voet dan bij omzetting in een gemeenschappelijk bedrijf, hetgeen bovendien aanvaarding van grooter risico met zich medebrengt;
- e. het welbegrepen eigenbelang van de B. M. zal medebrengen, dat zij haar bedrijf zoolang mogelijk productief houdt, hetgeen zij uiteraard bij verlenging der concessie niet zal nalaten te trachten op alle mogelijke manieren te bereiken.

6. Aangenomen mag worden, dat de B. M. na afloop der concessie in 1927 geneigd zal zijn tot aanvaarding van een verlenging daarvan onder de huidige naar moderne begrippen op het gebied van Indische mijnwetgeving te wijzigen voorwaarden; zoo neen, dan zal zij voor het feit komen te staan, dat haar op Billiton aanwezige en voor het drijven der ontginning bestemde roerende en onroerende goederen in 1927 bij liquidatie voor een appel en een ei van de hand zullen moeten worden gedaan, indien de Regeering geen gebruik wenscht te maken — zie de artikelen 5 en 14 van de huidige overeenkomst — van Haar bevoegdheid om een en ander over te nemen, terwijl het Land alsdan de vrije beschikking over de Billiton-concessies verkrijgt en door zijn geroutineerd Banka-personeel rustig kan laten nagaan of er op dat eiland en omgeving nog met voordeel ontginbare ertsreserves aanwezig zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Het is mij in deze kwestie, waar

Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

(AAY, SALIM.)

ik het heb over de verlenging van de concessie van de Billiton-Maatschappij, niet te doen om betere voorwaarden te bedingen op financieel gebied, ik vind de verhouding $\frac{5}{8}$ en $\frac{3}{8}$ billijk, maar om het mogelijk te maken in de nieuwe concessie voorwaarden op te nemen, waardoor het Land een meer waakzaam oog kan houden op den gang van zaken aldaar.

En laat men nu niet als bezwaar aankomen met de rede-nering, dat dan weer van voren af aan onderhandeld moet worden. Gisteren is blijk gegeven door de nieuwe ordonnantie inzake de staking, dat vlug werken heel goed kan als het moet. Welnu, ik vind het billijk, dat de Billiton-Maatschappij vroegtijdig weet, hoe het tenslotte zal gaan en wanneer mocht worden besloten tot verlenging der concessie, maak ik mij diets, dat de kwestie in zes maanden kan zijn afgewikkeld.

Van het antwoord van den Regeeringsgemachtigde zal ik het laten afhangen of ik inzake de zoeven genoemde bezwaren tegen enkele artikelen van het wetsontwerp nog een amendement zal indienen en tevens of ik een motie zal indienen tot opening van het overleg tot verlenging van de concessie.

De heer Salim: Mijnheer de Voorzitter! Als ik voor de keuze kom tusschen Staatsbedrijf of een anderen vorm van bedrijf, waarbij meer particuliere belangen worden geïnteresseerd, dan sta ik al gauw aan den kant van het Staatsbedrijf.

Behalve de vele overwegingen, die mij tot dat standpunt hebben geleid, welke vrijwel algemeen bekend zijn, denk ik mij ook dat naarmate minder particuliere beurzelen belangen hebben in Nederlandsch-Indië, wij eerder er op kunnen hopen, dat de propaganda van Indië's onrijpheid een einde zal nemen. Zoolang er te veel particulieren en vooral invloedrijke particulieren, kapitaalsbelangen in Indië hebben, zoolang is onze hoop op de erkenning van rijpheid heel, heel zwak gesteld.

Ik stem zelfs vóór Staatsbedrijf, ondanks de door den heer Aay zoo straks genoemde ordonnantie. Ik heb den moed te verwachten, dat genoemde ordonnantie, nu nog mogelijk onder de omstandigheden, waaronder wij hier leven, dank zij het kunstmatig bewerken van de publieke opinie, dat wij in de laatste jaren hebben meegemaakt, geen lang leven zal hebben. Of ik zou mijn vertrouwen in de democratie en de vrijheidsliefde van het Nederlandsche volk geheel moeten verliezen.

Behalve dan deze grond, dien ik aangegeven heb, zijn er nog andere redenen, waarom ik mij speciaal in verband met de Billitonmijnen zeer sterk geporteerd gevoel voor direct Staatsbedrijf. Ik verbeeld mij, dat de Ned. Staten-Generaal in al de jaren, die voorbij gegaan zijn, telkens en telkens weer — zij het dan ook te vergeefs — pogingen hebben aangewend, om het Billitonbedrijf voor den Staat te veroveren. Maar de Regeering heeft zich altijd heel sterk gesteld aan den kant van de Billiton Mij, zoodat de verschillende pogingen van de Nederlandsche Staten-Generaal steeds hebben gefaald.

Handelingen. Eerste buitengewone zitting 1923.

(SALIM.)

Wat nu betreft het bedrijf zelf van de Billiton, geloof ik dat de opmerking in de Memorie van Antwoord naar aanleiding van een gelijke opmerking in het Afdeelin- gersverslag dat het nog niet vaststaat, dat er in de eilanden in de omgeving van Billiton tin werd aangetroffen, eigen- lijk op een vergissing berust.

De eilanden toch, — voorzoover ik weet opgegeven in de afdeelingen —, waar tin is aangetroffen, zijn niet eilanden in de omgeving van Billiton, maar zijn eilanden bewesten Riouw, nl. Batam, Boelang en Karimoen. En ook zijn er geruchten geweest, als zou er tin te vinden zijn in Kwantan. Het was op die vindplaatsen, waarop in de afdeelingen werd gewezen.

Als jongen heb ik den tijd meegemaakt, dat de Singkep- tinmaatschappij den arbeid van de tinwinning verplaatsen moest naar den bodem van de zee in de directe omgeving van het eiland. Het spreekt van zelf, dat de winning van tin, niet meer uit het vaste land van het eiland zelf, maar uit den bodem van de zee om het eiland heen, dadelijk ver- plicht tot nieuwe kapitaalsuitgaven om de winning mogelijk te maken. En als de oppervlaktetin is weggehaald, moet men voor de winning van tin dieper den grond ingaan. Voor beide dingen, voor diepbouw en voor de ontginning van erts op den bodem der zee in de omgeving van het eiland, zullen natuurlijk noodig zijn nieuwe kapitaalsuitgaven, waartoe de Billitonmaatschappij allicht niet zal over- gaan, wanneer zij geen zekerheid heeft, dat zij er ook na 1927 verder van kan profiteren. Het kan van iemand niet worden gevergd, dat hij nu nog een groot kapitaal gaat steken in een bedrijf, wanneer hij zeker weet, dat hem daar- na maar heel korte tijd zal worden gelaten om het resultaat van het ingestoken kapitaal te kunnen terug krijgen.

Omtrent het maken van het Billitonbedrijf tot een Staats- bedrijf, zie ik hier in de Memorie van Antwoord zonder meer staan:

„De opmerking, dat een bedrijf als het onderhavige zich bij uitstek leent voor staatsexploïtatie kan niet worden beaamd”.

Ja, Mijnheer de Voorzitter, men kan mij hier natuurlijk heel gemakkelijk het onderste boven praten, omdat ik niet op de hoogte van de zaak ben. Maar ik stel mij zoo'n beetje voor, dat de leiding van het Banka-tinbedrijf van het Gou- vernement niet op hetzelfde peil staat als een bedrijf van toekangs, die alleen maar verstand hebben van hun ambacht voorzoover ze er geregeld aan werken en verder in het be- drijf totaal geen inzicht hebben.

Ik heb juist aan het Staatsbedrijf gedacht, omdat hier zoo'n historisch gegroeid Staatsbedrijf nu volledig geutil- leerd bestaat. Terwijl het personeel van het Billitonbedrijf — wanneer de Billiton Maatschappij straks haar concessie zal hebben verloren —, en geen speciaal belang bij zal hebben, om met over te gaan in dat bedrijf, wanneer het door de Staat wordt geëxploiteerd. Althans, een nationa- lisme dat tot zoover gaat, dat men een goed baantje er voor op geeft, is in onzen tijd wel een klein beetje ver te zoeken.

Eindelijk moet ik nog een enkel woord verzoeken over de vastgewortelde gedachte dat het staatsbedrijf altijd

Oprichting N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton.

(SALIM, BERGMEIJER.)

stroever moet gaan dan het particuliere bedrijf. Wij klampen ons vast aan het bijgeloof dat de Staat persé niet in staat kan zijn om zelfstandig een bedrijf uit te oefenen, zóó erg dat de Staat bijna overtuigd is van zijn eigen ongeschiktheid te dien aanzien.

Maar waar de Staat ondernemen kan om landen, niet aan den Staat behorende, te gaan veroveren, om andere volkeren te gaan onderwerpen, zou men tot dien Staat dan niet kunnen zeggen: Gij hebt zoolang gezien, dat Uw wijze van werken niet goed is, kunt ge die niet ten goede veranderen?

Ik wil dus hiermede zeggen, dat het niet persé noodig behoeft te zijn, dat het Staatsbedrijf stroever moet gaan dan het particuliere bedrijf, tenzij men aanneemt, dat de Staat en de Regeering liever zelf blijven willen in een toestand van ongeschiktheid tot exploitatie, dan zich op te werken tot meerdere efficiency.

De heer Bergmeijer: Mijnheer de Voorzitter! Slechts aarzelend heb ik het woord gevraagd, omdat dit onderwerp er zich bij uitstek toe leent door deskundigen besproken te worden en ik mij daarvoor niet wil uitgeven.

De heer Salim: Dat is ook een deskundige opmerking!

De heer Bergmeijer: Na de belangrijke redevoeringen door de verschillende deskundigen hier gehouden wil ik slechts een enkele opmerking maken.

Het komt mij voor, dat sommige sprekers geheel uit het oog hebben verloren het feit, dat de Regeering gebonden is aan de motie-Boissevain.

De heer Kiës: Gebonden?

De heer Bergmeijer: Ongetwijfeld. Men kan niet, omdat zoo'n parlementair votum zes jaar geleden is uitgesproken, maar eenvoudig het negeeren.

Al wat verder is geschied, ook de onderhandelingen die daarna hebben plaats gehad, het vindt alles in die motie zijn uitgangspunt. En ook al zou men, zooals de heer Aay blijkbaar heeft, bezwaar hebben tegen dezen vorm van een gemengd bedrijf, dan zal men toch moeten erkennen, dat de Regeering zich moet plaatsen op het standpunt, dat zij moet trachten een regeling te vinden, die voldoet aan den wensch neergelegd in de motie-Boissevain.

De heer Aay: Is U daarvan overtuigd?

De heer Bergmeijer: Ik ben ervan overtuigd, anders zou ik het niet zeggen.

De heer Aay: Is U ervan overtuigd, dat het gebeurd is? Er staat toch uitdrukkelijk, dat de Directeur van Gouvernementsbedrijven eerst een ander voorstel had overwogen!

De heer Bergmeijer: De heer Aay vergeet voortdurende, dat de Billiton-Maatschappij rechten heeft.

(BERGMEIJER.)

De heer Aay wil onderhandelen met de vuist op tafel en als het ware zeggen: Wij zijn de baas. Maar de Staat heeft eenmaal rechten aan de Maatschappij toegekend. Nu kan men dit betreuren en meenen dat de Maatschappij te veel rechten heeft — ik kan daarin met den heer Aay medegaan — maar men kan ze onmogelijk negeeren. Ik constateer, dat de heer Aay dat veel te veel heeft gedaan.

De heer Aay: En ik heb juist de concessie willen verlenen.

De heer Bergmeijer: Dat is een ander gedeelte uit de rede van den heer Aay, dat geheel in tegenstelling is met het door mij bedoelde. Maar het gedeelte uit de rede van den heer Aay, dat ik op het oog heb, is dat, waar hij met de vuist slaande op de tafel zou willen zeggen: Je zult je moeten schikken naar wat wij willen. Dat kan eenvoudig niet meer. Wij hebben hier rechten gegeven en die kunnen niet worden afgenomen.

En waar de Regeering in de Memorie van Antwoord duidelijk heeft gezegd, dat na aanneming van de motie-Boissevain, Minister Idenburg getracht heeft een andere regeling te vinden, die de Maatschappij echter heeft afgewezen, is er geen andere uitweg over, dan die door de Regeering wordt voorgesteld.

Ik herinner mij eens een boekje gelezen te hebben, uitgegeven door een van de bekende handelaars of bankiers Mees, over de moraal in het handelsleven, een boekje, dat ik zeer gaarne aan alle groote maatschappijen ter lezing zou willen aanbevelen. Ik erken dat de Billitonmaatschappij, wat de moraal betreft, nu niet een zeer groote uitzondering maakt, gezien de moraal, die in het algemeen door groote maatschappijen wordt gevolgd en wanneer men leest, dat, wanneer de exploitatie zoo doorgaat, binnenkort Billiton waardeloos voor ons zal zijn, dan wil ik het uitspreken, dat dit op iemand, die geen handelaar is, een ongunstigen indruk maakt. Maar het schijnt, dat in de economie een dergelijke wijze van doen nu eenmaal de juiste bearbeiding van zulk een object wordt genoemd en er geen moraal bij te pas gebracht wordt. Ik kan mij dus een zeker wantrouwen tegenover de Billiton-Maatschappij wel begrijpen, maar wij moeten hier bij de thans aan de orde zijnde zaak eenvoudig vragen: Wat kan op het oogenblik bereikt worden, gegeven alle omstandigheden en ik geloof dat dit de beste manier voor het land is, die we kunnen volgen.

Dit alleen maar ter verdediging van het voor ons liggende wetsontwerp en tot verdediging van mijn eigen standpunt, dat ik het wetsontwerp met instemming begroet.

De heer Aay heeft in zijn verdediging van zijn meening het zich zeer gemakkelijk gemaakt. Hij heeft gezegd: Denk aan de stakingswet, die komt ook in eens voor den dag! Maar dit kwam dan toch wel iets te laat en ik geloof, dat de Regeering ook te laat zou komen als Zij nu eischen zou gaan stellen aan de Billiton-Maatschappij. Wie het voorbeeld van de stakingswet aanhaalt als bewijs, dat wij binnen zes maanden kant en klaar kunnen zijn met de Billiton-Maatschappij, redeneert onlogisch.

2de VERGADERING — VRIJDAG 11 MEI 1923.

Oprichting van de Gemeenschappelijke Mijnbouw-Maatschappij Billiton. — Behandeling van verzoekschriften.

(BERGMEIJER.)

Bij de stakingswet was geen sprake van onderhandelen; hier kon de wetgever zijn wil eenzijdig opleggen.

Hier kan de wetgever dat niet.

Waar gebleken is, dat na de motie-Boissevain er zes jaar noodig geweest zijn om te komen tot dit voorstel, vraag ik mij af, hoeveel jaren er noodig zouden zijn om te komen tot verwerkelijking van het voorstel-Aay. Er zouden dan opnieuw zes jaar moeten verlopen; dan is Billiton geheel waardeloos geworden.

De heer Kiès: Dat zijn toch ook de zes ongunstige jaren geweest!

De heer Bergmeijer: Dat is volkomen juist, maar het heeft in dit verband weinig te beteekenen. Men had in die jaren gemakkelijk kunnen onderhandelen, maar het is wel gebleken, dat onderhandelingen steeds lastig zijn en lang duren.

Ik wil echter op een ander punt nog den nadruk leggen. Dit gemengd bedrijf zal nooit een zuivere proef van een gemengd bedrijf kunnen zijn, omdat we aan de historie van de Billiton-Maatschappij gebonden zijn. Wat gebeurd is kunnen wij niet ongedaan maken. Wij aanvaardden een erfenis met al de voor- en nadeelen. Het zal nooit kunnen worden een zuivere proeve van gemengd bedrijf. Ik zou echter de Regeering willen aanraden, de proef zoo zuiver mogelijk te nemen en dan kom ik op voor een groote mate van vrijheid van den Raad van Beheer.

In de rede, die de heer Treub verleden week heeft gehouden voor Koloniale Studiën — welk rede, naar ik men te weten, velen zijner naaste medestanders wel eenigszins heeft teleurgesteld — is toch ook wel een goed ding gezegd, n.l. dit: als ge opkomt voor het gemengd bedrijf, zorg dan voor de grootst mogelijke vrijheid van den Raad van Beheer en commissarissen, opdat niet telkens de Minister van Koloniën tusschen beiden zal kunnen komen en het bedrijf toch weer onderworpen wordt aan allerlei bureaucratische invloeden. Ik ben er niet zeker van dat dit gevaar hier zal worden gekeerd. De Minister kan elk oogenblik zonder eenige motiveering de leden van den Raad van Beheer ontslaan. Ik acht dit zeer gevaarlijk. Zal dit gemengd bedrijf zoo zuiver mogelijk werken en zal men niet krijgen de nadeelen ervan zonder de voordeelen, dan moet de Raad van Beheer een groote mate van vrijheid bezitten en ik acht die niet gewaarborgd in het ontwerp van wet. Ik hoop daarom, dat de Regeering op dit punt een verklaring kan afleggen, minder vaag dan in de Memorie van Antwoord. Ik hoop, dat Zij aan den Raad van Beheer een groote vrijheid zal geven en het niet mogelijk zal zijn, dat een lid van den Raad van Beheer zoo maar ontslagen wordt, omdat die niet naar de pijpen van den Minister of — wat ook zoo onmogelijk niet is — van een of anderen hoofdambtenaar wil dansen.

Dat blijft wel voor mij een van de hoofdpunten. Ook de heer Van Sandiek heeft hierop gewezen en ik wou dit nog gaarne even onderstrepen. Is het daarvoor noodig de

(BERGMEIJER, VOORZITTER, ROELOFSEN.)

werkingssfeer van de maatschappij in te krimpen, — uitstekend, dan moet dit maar gebeuren. Maar vóór alles moet het vaststaan, dat de Raad van Beheer een groote vrijheid krijgt, omdat dan alleen het bedrijf zich behoorlijk kan ontwikkelen.

De heer Aay: De heele redeneering van Prof. Treub is nog veel gevaarlijker voor het gemengde bedrijf!

De Voorzitter: Is de Regeeringsgemachtigde bereid, van morgen te antwoorden?

De heer Roelofsen, directeur van Gouvernements-bedrijven: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben in verband met het groote aantal juridische vraagstukken, puzzles, enz., die in de eerste plaats hier op tafel zijn gelegd door den heer 's Jacob, niet in staat om, zooals ik van morgen met U afsprak, morgen te antwoorden, aangezien ik in dit verband natuurlijk genoodzaakt zal zijn om de Regeering en de juridische adviseurs van het departement eerst te raadplegen. Ik hoop dus, dat U mij in de gelegenheid zult willen stellen op den eerst daarop volgenden dag, dus Maandag, te antwoorden.

De Voorzitter: De behandeling van dit ontwerp zal dus Maandagochtend 9 uur worden voortgezet.

Aan de orde is nu de behandeling van het 1ste rapport van de commissie voor de verzoekschriften, luidende:

1. Verzoek van Mas Soediran e. a., schrijvers en hulpschrijvers te Tjilatjap, gedagteekend Tjilatjap 27 Juni 1921, om tegemoet te komen aan nader in het rekest omschreven wenschen. (Index 1ste gewone zitting 1921, lijst 8, No. 55).

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 3 Januari 1923 No. 8/III AI heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressanten in antwoord op hun verzoek om positieverbetering te kennen te geven, dat ter zake de beslissing op de voorstellen der salariscommissie behoort te worden afgewacht en met betrekking tot de overige wenschen, in het rekest geuit, hun onder toezending van een afschrift van het Regeeringsschrijven mede te delen, dat geen termen aanwezig zijn verdere tusschenkomst te verleen.

2. Verzoek van Sarkawi, gedagteekend Palata E. 8 Mei 1922, betreffende het toekennen van schadevergoeding voor zijn djati-aanplant (Index 1ste gewone zitting 1922, lijst 8, No. 49).

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 3 Januari 1923 No. 6/IIIB heeft op dit verzoek betrekking.

2de VERGADERING — VRIJDAG 11 MEI 1923.

Behandeling van verzoekschriften.

De commissie acht de annexatie zonder toekening van schadevergoeding eene grove onbillijkheid en geeft in overweging der Regeering voor te stellen aan Sarkawi alsnog eene billijke schadevergoeding uit te keeren.

3. Verzoek van mevrouw W. J. Emons-Teljer, gedagteekend Weltevreden 22 November 1922, inzake de langdurige preventieve hechtenis van haar echtgenoot (Index 2de gewone zitting 1922, lijst 8, No. 29).

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 16 Januari 1923 No. 147/III A² heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressante een afschrift van het Regeeringsschrijven, waaruit de reden der vertraging blijkt, te doen toekomen.

4. Verzoek van Mas Sentot Nitidiwirja te Serang, gedagteekend Weltevreden 11 November 1922, om herplaatsing in 's Lands dienst (Index 2de gewone zitting 1922, lijst 8, No. 10).

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 11 Januari 1923 No. 109/III AI heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie acht de van de Regeering verkregen inlichtingen afdoende en stelt voor adressant te berichten, dat, na terzake van Regeeringswege te zijn ingelicht, voor den Volksraad geen aanleiding bestaat verdere tussehenkomst te verleenen.

5. Verzoek van P. W. Oekerse, gepensionneerd kapitein der infanterie, gedagteekend Weltevreden 14 September 1922, betreffende toekening van schadevergoeding voor buiten zijn schuld geleden nadeel (Index 2de gewone zitting 1922, lijst 8, No. 30).

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 24 Februari 1923 No. 529/III D heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie is van oordeel, dat nu uit de van de Regeering verkregen inlichtingen is gebleken, dat door adressant inderdaad tot tweemaal toe een hem aangeboden betrekking niet werd aanvaard, hij zijn aanspraken op een gouvernementsbetrekking heeft verbeurd.

Ten aanzien van het tweede gedeelte van adressants verzoek is de commissie van oordeel, dat de kapitein Oekerse destijds op motieven, die achteraf onjuist zijn gebleken, naar Holland is opgezonden en dientengevolge in financieele moeilijkheden is geraakt. In verband hiermede stelt de commissie voor de Regeering te verzoeken nader te willen overwegen of er geen termen zijn alsnog schadevergoeding toe te kennen.

6. Verzoek van het bestuur van den Sarekat Ambon, gedagteekend Weltevreden 22 November 1922, betreffende de verzochte goedkeuring van de statuten dezer vereeniging. (Index 2de gewone zitting 1922, lijst 8, No. 32).

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 6 Februari 1923 No. 34 heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie acht de van de Regeering verkregen inlichtingen afdoende en stelt voor adressant met den inhoud van het Regeeringsschrijven in kennis te stellen.

7. Verzoek van Reksodimedjo, gewezen hoofd van de desa Wolobonosari, onderdistrict Ketawang, district en regentschap Koetoardjo, residentie Kedoe, gedagteekend Wolobonosari 10 November 1922, betreffende door hem gekochten en ontgonnen grond. Index 2de gewone zitting 1922, lijst 8, No. 9).

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 6 Februari 1923 No. 360/III A² heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie acht de van de Regeering verkregen inlichtingen afdoende en stelt voor adressant te kennen te geven, dat na ingesteld onderzoek niet gebleken is, dat adressant op den bedoelden grond rechten kan doen gelden, doch dat hij voor het verkrijgen van een besliste uitspraak zich tot den civielen rechter zou kunnen wenden.

8. Verzoek van J. C. van der Meulen, laatstelijk assistent-resident in de buitengewesten, gedagteekend Leiden 28 December 1922:
- betreffende de regeling van den rechtstoestand der ambtenaren en
 - om erkenning van zijne aanspraken op den titel van hoofdamtenaar ter beschikking.

De commissie stelt voor adressant te berichten, dat de regeling van den rechtstoestand der ambtenaren in voorbereiding is en dat in verband met de inmiddels ingediende ontslag-aanvraag eene beschikking op het verzoek om tussehenkomst ter erlanging van den titel „hoofdamtenaar ter beschikking” onnoodig voorkomt.

9. Verzoek van Ephraim gelar Soetan Doli, gedagteekend Tjilatjap 6 Februari 1923, om tussehenkomst ter erlanging van eene beschikking op zijn rekest, ingediend den 19den October 1918, ter verkrijging van pensioen.

De commissie stelt voor der Regeering ter zake inlichtingen te verzoeken en op een spoedig antwoord aan te dringen.

10. Verzoek van J. van Roon, oud-majoor van den topografischen dienst, tijd. inspecteur van Financiën der

2de VERGADERING — VRIJDAG 11 MEI 1923.

Behandeling van verzoekschriften.

2de kl., gedagteekend Padang 21 Februari 1923, om te bevorderen, dat de huurprijs van de door hem bewoond geweest zijnde landswoning op een lager bedrag wordt bepaald.

De commissie stelt voor op grond van billijkheidsoverwegingen en in aanmerking nemend, dat een huurprijs van f 187.50 voor een luitenantswoning exorbitant hoog is, der Regeering te verzoeken de huurprijs der betrokken woning vast te stellen op een zoodanig bedrag, dat deze in verband met de plaatselijke omstandigheden niet te hoog moet worden geacht.

11. Verzoek van R. Soerosastro, gedagteekend Salatiga 18 Augustus 1922, om steun te verleen en aan zijn tot de Regeering gericht verzoek om toekenning van pensioen of onderstand. (Index 1ste gewone zitting 1922, lijst 8, No. 35).

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 4 April 1923 No. 833/III AI heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor adressant mededeeling te doen van den inhoud van het Regeeringsschrijven.

12. Verzoek van L. Rondonuwu en E. Polili, gedagteekend Tikala 10 Juni 1919, om:

- a. tegemoet te komen aan hunne bezwaren o.m. in verband met het feit, dat hun belet is gratie te vragen van de hun door den magistraat te Menado opgelegde straf van 2 dagen dwangarbeid wegens het niet verichten van heeren diensten;
- b. te mogen vernemen of ziekte-certificaten van een geneesheer recht op vrijstelling van heeren diensten geven. (Index 2e gewone zitting 1919, lijst 8, No. 18).

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 15 Maart 1923 No. 684/III A2 heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie acht de van de Regeering ontvangen inlichtingen afdoende en stelt voor adressant te berichten:

- 1e. dat aan het college gebleken is, dat het van Regeeringswege ingesteld onderzoek heeft uitgewezen, dat de sub a bedoelde bezwaren ongegrond waren;
- 2e. ten aanzien van de sub b gestelde vraag, dat het al of niet werkbaar zijn van de heeren dienstplichtigen bepaald moet worden door de Inlandsche gemeente zelve en niet meer door den dokter, welk voorschrift destijds in alle negorijen is bekend gemaakt.

13. Telegrafisch verzoek van het hoofdbestuur van het Timorsch verbond, gedagteekend Makasser 11 Juli 1922, Handelingen. Eerste buitengewone zitting 1923.

om een onderzoek in te stellen naar de juistheid van de o.a. door het lid van den Volksraad, den heer Salim, geuite klachten betreffende de behandeling van Inlandsche Christenen, werkzaam bij de openbare landschapswerken op Timor. (Index 1ste gewone zitting 1922, lijst 8, No. 27).

Brieven van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 19 Januari 1923 en 31 Maart d.a.v. Nos. 11 en 123 hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie acht de van de Regeering ontvangen inlichtingen afdoende en stelt voor adressant, onder toezending van de blz. 442—443 der Handelingen van de 2e gewone zitting 1922, waarin die inlichtingen zijn opgenomen, te berichten dat geen aanleiding bestaat verdere tussehenkomst te verleen en.

14. Verzoek van Kyai Pani, gedagteekend Pamekasan 13 Februari 1920, betreffende onregelmatige handelingen, welke zouden hebben plaats gehad bij de overdracht aan den Lande van een hem toebehoord hebbende zoutpan. (Index 1e gewone zitting 1920, lijst 8, No. 70).

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 27 Maart 1923 No. 786/III C heeft laatstelijk op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit het Regeeringsschrijven blijkt dat een ingesteld onderzoek de overtuiging heeft geschonken, dat niets onregelmatigs is gebeurd, stelt de commissie voor het verzoekschrift ter zijde te leggen.

15. Verzoek van Hadji Abdoelgani te Boeloekomba, gedagteekend Boeloekomba 26 Januari 1923, om ingelicht te mogen worden, waarom hij niet tot de betrekking van penghoeloe-landraadkalif benoemd is geworden.

De commissie stelt voor der Regeering terzake inlichtingen te verzoeken.

16. Verzoek van R. Bratamihardjo, eervol ontslagen mantri eener opium-verkoopplaats, gedagteekend Meester-Cornelis 1 Maart 1923, om herplaatsing in 's Lands dienst.

De commissie stelt voor der Regeering terzake inlichtingen te verzoeken.

17. Verzoek van Mohamad Zaman gelar Soetan Zainal, hoofdonderwijzer te Sidinginan, onderafdeeling Bagan Api², gedagteekend Sidinginan 29 Januari 1923, om te bevorderen, dat hij alsnog wordt noemd tot bestuurder van het landschap Rambah en dat hem nog wordt uitgekeerd eene bezoldiging voor den tijd, dat hij wd. bestuurder is geweest.

De commissie stelt voor der Regeering terzake inlichtingen te verzoeken.

2de VERGADERING ⇄ VRIJDAG 11 MEI 1923.

Behandeling van verzoekschriften.

(VOORZITTER.)

18. Verzoek van Kho Sin Tjo, kashouder bij de S.S., gedagteekend Malang 6 Maart 1923, in verband met zijne tewerkstelling als assistent-kashouder.

De commissie stelt voor der Regeering ter zake inlichtingen te verzoeken.

19. Verzoek van M. Djajadiwirja, gewezen gecommitteerde van de desaloemboeng te Koeningan, gedagteekend Koeningan 15 Maart 1923, om te bevorderen, dat hem terugbetaald wordt het hem gedurende 63 maanden ingehouden gedeeltelijk salaris, uitmakende een bedrag van f 630.

De commissie stelt voor der Regeering ter zake inlichtingen te verzoeken.

20. Verzoek van Bali en 4 anderen te Weltevreden, gedagteekend Weltevreden 14 Maart 1923, om schadeloosstelling:

1e. voor door een aannemer der B.O. W. toegebrachte schade aan nader aangeduide huizen; erven en aanplantingen;

2e. in verband met de hun vanwege den dienst van het gemeentelijk bouw- en woning-toezicht gedane aanzegging hunne huizen af te breken.

De commissie stelt voor dit ongezegeld verzoekschrift ter zijde te leggen.

21. Verzoek van Bakar, gedagteekend Menggala 21 Maart 1923, houdende verzoek om ondersteuning van zijn tot den Gouverneur-Generaal gericht gratie-verzoek.

De commissie stelt voor adressant te berichten, dat de Volksraad in zaken van justitie geen tusschenkomst kan verleenen.

De Volksraad vereenigt zich met de conclusie der commissie.

De Voorzitter: Aan de orde is het 2e rapport van de commissie voor de verzoekschriften, luidende:

1. Verzoek van Soekandar Singoredjo, gedagteekend Tjikelat 1 Juni 1922, betreffende aanvragen om vergunning tot ontginning van gronden in bepaalde gedeelten van de Preanger-Regentschappen. (Index 1ste gew. zitting 1922, lijst 8, No. 5 en Index 2de gew. zitting 1922, lijst 8, No. 9).

Brief van den 1en Gouvernements-Secretaris van 16 November 1922 heeft op dit verzoek betrekking.

(N.B. De beslissing omtrent dit verzoekschrift werd in de vergadering van 20 December 1922, H 729, aangehouden).

De commissie acht de van de Regeering ver-

kregeen inlichtingen afdoende en stelt voor adressant mede te deelen, dat geen termen aanwezig zijn verdere tusschenkomst te verleenen.

2. Verzoek van bewoners van de negri Halaban, onderdistrict Pakan Arboa, district Loebak, ingezonden bij schrijven van het bestuur van de Sarekat-Combinatie Minang-kabau, gedagteekend Fort de Kock 22 Juli 1919, ter erlanging van intrekking van het gouvernements-besluit van 7 Maart 1919 No. 45, waarbij aan den heer K. Baümer een stuk grond in erfpacht is afgestaan. (Index 2de gew. zitting 1918, lijst 8, No. 16).

Brief van den 1en Gouvernements-Secretaris van 21 April 1923 No. 1008/III B heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien uit de van de Regeering ontvangen inlichtingen is gebleken, dat met rechthebbenden op de bevolkingsontginningen eene minnelijke schikking is getroffen, stelt de commissie voor adressanten te berichten, dat geen aanleiding bestaat verdere tusschenkomst te verleenen.

3. Verzoek (zonder dagteekening) van Wiradjamoeha te Gombong, houdende bezwaren tegen geldverspilling en gedwongen bijdiensten bij den aanbouw van pasarloodsen aldaar. (Index 2e gew. zitting 1918, lijst 8, No. 47).

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 23 April 1923 No. 1009/III B heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien gebleken is, dat de onderteekenaar van het verzoekschrift een anonymus is, stelt de commissie voor het rekest ter zijde te leggen.

4. Verzoek van het bestuur der vereeniging Djogokarso te Keboemen, gedagteekend Keboemen 5 November 1919, om positie-verbetering. (Index 2de gew. zitting 1919, lijst 8, No. 50).

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 21 April 1923 No. III/A I heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien bij Gouvernementsbesluit van 18 December 1920 No. 52 (Stbl. No. 894) voor Inlandsche politie-agenten eene positie-verbetering tot stand is gekomen, stelt de commissie voor dit verzoekschrift te deponeren.

5. Verzoek (zonder dagteekening) van een drietal assistent-collecteurs bij de opiumregie in de onderafdeeling Wonogiri, strekkende ter erlanging van een toelage voor werkzaamheden ten behoeve der zout-regie. (Index 1e gew. zitting 1920, lijst 8, No. 76).

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 21 April 1923 No. 999/III A I heeft op dit verzoek betrekking.

2de VERGADERING — VRIJDAG 11 MEI 1923.

Behandeling van verzoekschriften.

Aangezien op een tot de Regeering gericht verzoek van gelijke strekking reeds bij besluit van 5 April 1922 No. 44 (Bijblad No. 10037) in gunstigen zin is beschikt — behoudens voor zooveel betreft de gevraagde terugwerkende kracht tot 1915 — stelt de commissie voor het verzoekschrift te deponeren.

6. Verzoek van het hoofdbestuur van den Kadasterbond, gedagteekend Soerabaja 3 Juli 1920 ter erlanging van een positieverbetering voor de mantri's van het kadaster. (Index 1ste gew. zitting 1920, lijst 8, No. 61 en 2de gew. zitting 1920, lijst 8, No. 57).

Brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 21 April No. 999/III A I heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien bij Stbl. 1921 No. 719 juncto Stbl. 1922 No. 208, de bezoldigingen van het lager vak-kundig personeel bij den kadastralen dienst zijn verbeterd, stelt de commissie voor dit verzoekschrift dat bovendien ongezegeld is te deponeren.

7. Verzoekschrift van het hoofdbestuur der Europeesche onderofficiers vereeniging „Ons Aller Belang”, gedagteekend Bandoeng 23 April 1923, betreffende de vaststelling van een nieuw reglement voor het weduwen- en weezenfonds van militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen.

De commissie stelt voor de Regeering terzake inlichtingen te vragen.

8. Verzoek van Katoepoonoe e.a. te Pelauw, gedagteekend 11 April 1923, houdende klachten tegen den regent van Pelauw.

De commissie stelt voor de Regeering terzake inlichtingen te vragen.

9. Verzoek van P. Tumbol te Madidit, onderafdeeling Tondano, gedagteekend Menado 23 Maart 1923, strekkende om in het bezit gesteld te worden van aan wijlen zijn vader toebehoord hebbende aanplantingen.

De commissie stelt voor de Regeering terzake inlichtingen te vragen.

10. Verzoek van Lim Giok Tjiang te Kota Baroe, gedagteekend 14 April 1923, strekkende om het daarheen te leiden, dat door de Regeering alsnog schadeloosstelling wordt uitgekeerd voor in 1916 t/m 1918 geleden verlies op leveranties ten behoeve der Poeloe-laoet steenkolenontginningen.

De commissie stelt voor der Regeering te verzoeken zoo mogelijk nader te willen motiveeren Haar afwijzende houding, om rekestrant over het tijdvak van 1 Augustus 1918—31 December 1918 uit te

(AAY, KIÈS, VOORZITTER.)

betalen de hem bij besluit van 3 December 1917 toegekende suppletie, aangezien de in het besluit van den directeur van Gouvernementsbedrijven van 31 Juli 1918 gemaakte gevolgtrekking, dat de inschrijvingsprijs voor 1918 gebaseerd moest zijn op de marktprijs voor 1918, ook den Volksraad aanvechtbaar voorkomt.

De heer Aay: Mijnheer de Voorzitter! Reeds in vorige zittingen is de kwestie in verzoekschrift No. 7, van het hoofdbestuur der vereeniging „Ons Aller Belang” ter sprake gebracht en toen heeft de Regeering enkele punten genoemd, die in dit nieuwe weduwen- en weezenfonds zullen worden opgenomen en tevens de toezegging gedaan, dat spoedig de desbetreffende voorstellen zouden kunnen worden verwacht.

Ik had daarom gaarne gezien, dat de commissie niet vroeg om inlichtingen terzake, maar bij de Regeering aandrang op spoedige toezending van het betrekkelijk ontwerp. Want daar komt nog dit bij, Mijnheer de Voorzitter, — uitdrukkelijk is toegezegd, dat de Regeering tegemoet zal komen aan den onhoudbaren toestand, dat de gepensioneerde militairen, die in tijdelijken burgerlijken dienst zijn, niet-tegenstaande zij absoluut geen voordeel daarvan genieten, van hun civiele inkomsten als tijdelijk burgerlijk ambtenaar ook nog moeten bijdragen aan het militaire weduwen- en weezenfonds. Dit geldt alleen voor de mindere militairen. Officieren zijn daarvan vrijgesteld. Waar het in handen ligt van den Gouverneur-Generaal, die ter zake gedelegeerd is, daarin verandering te brengen, zou ik dit graag tegelijkertijd onder de aandacht van de Regeering willen zien gebracht, en erop aan willen dringen, dat de Gouverneur-Generaal, zoo eenigszins mogelijk, gebruik make van zijn bevoegdheid om alsnog zoo spoedig mogelijk een einde te maken aan de inhouding van die bijdragen van de civiele inkomsten.

De heer Kiès: Namens de commissie voor de verzoekschriften heb ik de eer te verklaren, dat zij er geen bezwaar tegen heeft haar conclusie bij No. 7 te wijzigen in den geest als door den heer Aay gewenscht. We zullen dus om zoo spoedig mogelijke toezending vragen van het toegezegde ontwerp.

Wat betreft het tweede gedeelte der rede van den heer Aay, vermeent de commissie, dat de daarin vervatte opmerking door het verslag van deze zitting vanzelf onder de aandacht der Regeering komt.

De Volksraad vereenigt zich met de conclusies van de commissie en met de nader aangevulde conclusie betreffende No. 7.

De Voorzitter: Ik verzoek den leden nog in huis-houdelijke vergadering bijeen te blijven, terwijl ik de pers en het publiek tot mijn leedwezen moet vragen, de zaal te ontruimen.

De vergadering wordt te 11.20 uur v.m. gesloten.

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

3de VERGADERING — MAANDAG 14 MEI 1923.

Ingekomen stukken. — Opr. N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton“.

3de VERGADERING.

Vergadering van Maandag 14 Mei 1923.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag).

Ingekomen stukken. — Oprichting N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton“. — Sluiting der buitengewone zitting.

Voorzitter: Mr. Dr. W. M. G. SCHUMANN.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 35 leden, te weten de heeren:

Aay, Abdul Rivai, Ten Berge, Bergmeijer, Burer, Dahler, Datoek Madjolelo, Delprat, Djajadiningrat, Dwidjosewojo, Engelenberg, Houtsma, 's Jacob, Van der Jagt, Kamil, Kan, Kerkkamp, Kiës, Koesoemo Joedo, Laoh, Mandagie, De Queljoe, Roep, Sadjiroen, Salim, Van Sandick, Soejono, Soerakoesoemah, Soeriokoesoemo, Soetadi, Soselisa, Sosrohadwidjojo, Valkenburg en Westra.

Regeringsgemachtigden de heeren: Roelofsen en Cowan.

De Voorzitter: Mijne heeren! Ik open deze vergadering en geef het woord aan den secretaris voor het voorlezen van de notulen.

De notulen van het in de vorige openbare vergadering verhandelde worden gelezen en goedgekeurd.

De secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van verhindering van de heeren Ariodinoto en Khouw Kim An.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Een brief van den Gouverneur-Generaal van 11 Mei 1923, houdende mededeelingen, dat ook de directeur van Justitie is aangewezen als gemachtigde der Regering t. a. v. het ontwerp van wet tot oprichting eener N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton“.
2. Een besluit van den Gouverneur-Generaal van 10 Mei 1923, betreffende invoeging van een nieuw artikel 161 bis in het wetboek van strafrecht, betreffende aanzetting tot staking enz.
3. Een besluit van den directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel van 9 Mei 1923, betreffende de ijkordonnantie.
4. Een brief van den directeur van Justitie van 28 April 1923, ter aanbieding van een overzicht van het in 1922 overleden aantal preventief gevangenen.

De bescheiden sub 1 t/m 4 worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

Handelingen. Eerste buitengewone zitting 1923.

(VOORZITTER.)

5. Een brief van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 2 Mei 1923, houdende eenige inlichtingen nopens een tot den Volksraad gericht verzoekschrift.

De brief sub 5 wordt in handen gesteld van de commissie voor de verzoekschriften.

C. De volgende verzoekschriften:

1. Een verzoekschrift van W. A. Akkersdijk, directeur der N. V. Tabakmaatschappij Dobbelman, gedagteekend Weltevreden 8 Mei 1923, om een onderzoek in te stellen naar z. i. aan hem in 's Lands dienst begaan onrecht.
2. Een verzoekschrift van het hoofdbestuur van den Nederlandschen douanebond, gedagteekend 27 April 1923, om positieverbetering.

Deze verzoekschriften worden in handen gesteld van de commissie voor de verzoekschriften.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van het ontwerp van wet tot oprichting van een Naamlooze Vennootschap „Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton“. (Ond. I).

Ik deel den Volksraad het volgende mede:

- 1o. dat in de lijst van veranderingen, die is rondgedeeld, vergeten is te vermelden de verandering in art. 1 sub c. Het betreft een niet zeer belangrijke verandering, overeenkomende met sub a, nl. de omschrijving van het gewest Billiton.
- 2o. dat in de amendementen van de heeren 's Jacobs, Westra en Delprat stuk No. 8 moeten vervallen onder 1b de slotwoorden „en in verband daarmee de leden 3 en 4 te nummeren respectievelijk 2 en 3“.
- 3o. dat ingekomen is een motie, voorgesteld door de heeren 's Jacob, Westra en Delprat (Ond. I — stuk 9), die door den secretaris zal worden voorgelezen.

De motie luidt als volgt:

„De Volksraad,

kennis genomen hebbend van de ontwerp-statuten voor de naamlooze vennootschap „Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton“,

geeft in overweging daarin de volgende wijzigingen aan te brengen:

1o. artikel 4 als volgt te lezen:

„In de naamlooze vennootschap worden ingebracht:

a. door de rechtspersoon Nederlandsch-Indië bij art. 2 van deze wet bedoeld het uitsluitende recht tot het opsporen en winnen in de thans het gewest Billiton vormende eilanden en de daaraan grenzende territoriale wateren van tinerts en andere delfstoffen;

b. door de naamlooze vennootschap Billiton

(VOORZITTER, ROELOFSEN.)

Maatschappij, gevestigd te 's Gravenhage, alle hare rechten, verplichtingen en goederen, daaronder begrepen hare vorderingen en schulden, zooals die op 31 Mei 1923 bestonden, met uitzondering alleen van hare huizen en erven te 's Gravenhage alsmede het voor- of nadeelig saldo harer op 31 Mei 1923 afgesloten en door den Minister van Koloniën goedgekeurde winst- en verliesrekening”.

20. artikel 14 sub *d* als volgt te lezen:
„zorg te dragen, dat de vennootschap steeds in Nederlandsch-Indië vertegenwoordigd is en het beheer en de administratie in het gewest Billiton naar behooren geregeld zijn. Benoeming, ontslag en schorsing van vertegenwoordigers en personeel geschieden volgens regelen, door den Raad van Beheer te stellen”.

30. aan artikel 14 toe te voegen een slotzinsnede luidende:

„c. uitvoering te geven aan besluiten van algemeene vergaderingen van aandeelhouders en van vergaderingen van den Raad van Beheer”.

40. artikel 18 te lezen volgt:

„Besluiten van eenige vergadering van aandeelhouders, genomen met de door deze akte vereischte meerderheid, zijn bindend ook voor de aandeelhouders, die recht van stem in de vergadering hadden doch tegen stemden of afwezig waren, mits zij onderwerpen betreffen waarover de vergadering bevoegd was eene beslissing te nemen”.

Deze motie wordt behandeld bij het aan de orde zijnde onderwerp.

De Voorzitter: Het woord is aan den Regeerings-gemachtigde, den heer directeur van Gouvernementsbedrijven.

De heer Roelofsen, directeur van Gouvernementsbedrijven: Mijnheer de Voorzitter! Jongstleden Vrijdag werd de mondelinge behandeling van het vóór ons liggende ontwerp tot oplossing van het Billiton-vraagstuk, dat al zoovele jaren ondanks de pogingen van twee opvolgende Ministers in Nederland onopgelost is gebleven, door U ingeleid. Die inleiding geschiedde met een zeer nauwkeurige opsomming der door de Regeering in de Memorie van Antwoord aanvaardbaar verklaarde, en Vrijdag dan ook aangebrachte, redactie-wijzigingen.

Bij het aanhooren — en later ook bij het lezen — dier volledige opsomming krijgt de oppervlakkige beoordeelaar den indruk, dat er van het oorspronkelijke ontwerp eigenlijk niet héél veel overbleef. Het is natuurlijk niet Uw bedoeling geweest, Mijnheer de Voorzitter, dien indruk te wekken of te bevorderen. En het is dan ook, zooals ik zei, slechts bij de zéér oppervlakkige beschouwers mogelijk, dien indruk te doen ontstaan. Maar, Mijnheer de Voorzitter, zeer oppervlakkige beoordeelaars komen hier in den Volksraad niet voor.

(ROELOFSEN.)

Bij een nadere kennismeming van de aangebrachte redactionele veranderingen in den oorspronkelijken tekst, ziet men toch spoedig, dat zij weinig om het lijf hadden, allen vrijwel zonder materiele beteekenis zijn en uitsluitend den vorm, niet den inhoud raakten.

Het geldt hier dus de redactionele aankleding, waarin de Regeering — indien de zakelijke kern onaangetast blijft — den Volksraad gaarne ter wille wil zijn, óók al acht Zij de gewenschte verandering geen verbetering van bijster veel gewicht. Dit, Mijnheer de Voorzitter, verklaart tevens het gebruik van den optatieven, inplaats van den indicatieven vorm, waarmede in de Memorie van Antwoord eenige dier redactieveranderingen werden aanvaard.

Ik ben op die inleiding ietwat uitvoeriger ingegaan, omdat die onjuiste indruk, waarvan ik daareven sprak, niet alléén staat. Ook door enkele uitdrukkingen, die de heer 's Jacob zich in zijn rede gepermitteerd heeft, wordt die indruk bevorderd. De uitdrukkingen, die de heer 's Jacob bezigde om zijn meening te kennen te geven over den, zijns inziens, onvoldoend verzorgden vorm der voorstellen, zijn naar het oordeel der Regeering — zacht uitgedrukt — onmatig te noemen. Zij zijn niet in goede verhouding tot het werkelijk gewicht der door hem voorgestane veranderingen, — veranderingen, die alweer bijna geheel ontbloomt zijn van eenige materiele beteekenis, — aan den zakelijken inhoud der voorstellen eigenlijk niets af- of toe doen. Het zijn redactiewijzigingen, waarvan toch moeilijk gezegd kon worden — zooals dit geachte Volksraadslid deed — dat zij recht zetten wat schééf, mogelijk maakten wat onuitvoerbaar was, in het wetsontwerp.

Dit zijn uitdrukkingen, die méér doen verwachten, dan eenige uitsluitend op theoretische gronden verdedigbare vormveranderingen, welke voor een juridischen debat-avond hooftschotel kunnen zijn, doch den practischen zakenman toch niet meer dan een beleefde belangstelling kunnen afdwingen.

Over de vraag of de, door den heer 's Jacob j.l. Vrijdag verdedigde en in zijn amendementen neergelegde veranderingen, zelfs in theoretischen zin wel verbeteringen zouden zijn, wil ik mij niet uitlaten.

Mijnheer de Voorzitter! De beantwoording der juridische beschouwingen van Mr. 's Jacob, zal ik aan mijn ambtgenoot van Justitie overlaten. Onze grootste vijand in de techniek, zoowel als in het bedrijfsleven, is de „beunhaas”. Het zal U dus niet verwonderen, dat mijn afkeer van elke beunhazerij, mij deed besluiten Mr. Cowan te verzoeken, dit deel van de taak van den regeeringsgemachtigde van mij over te willen nemen.

Ik laat dus straks het woord aan den tweeden regeeringsgemachtigde, ter beantwoording van hetgeen hier over den juridisch-redactioneelen vorm van het wetsontwerp in het midden is gebracht. Den zakelijken inhoud ervan, wil ik voor mijn rekening nemen.

Op dit zakelijke terrein, Mijnheer de Voorzitter, kunnen de heer 's Jacob en ik elkander heel wat beter verstaan. Op dit punt heerscht geen meningsverschil tusschen ons en met instemming vernam de Regeering hetgeen terzake door hem

(ROELOFSEN.)

en door de heeren Bergmeijer en van Sandiek werd opgemerkt.

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, het compromis, dat hier na langdurige onderhandelingen met de gemachtigden van de Billiton Maatschappij ongeveer een half jaar geleden bereikt werd, is, zooals die sprekers het uitdrukten, de beste oplossing voor het Land. De beste oplossing, welke namelijk onder de bestaande omstandigheden, gegeven de tot 1927 geldende concessierechten, die de Billiton Maatschappij nog 4 jaren vrijheid van handelen waarborgen, te bereiken was.

Nu kan men het bestaan dier rechten betreuren of niet, men heeft er eenvoudig rekening mede te houden en zelfs door een vuistslag op tafel in den traat van den heer Aay, verdwijnen ze niet!

Den meest principieelen tegenstander van het wetsontwerp, den heer Salim, zou ik in dit verband willen wijzen op het feit, dat het dáárom nu eenmaal niet mogelijk zou zijn vóór 1927 tot Staatsexploitatie te geraken. En als wij zouden gaan wachten tot ná 1927, zou het exploitatieobject vrijwel waardeloos zijn gemaakt. Dan heeft Staatsexploitatie geen zin meer, — want zelfs de meest principieele voorstander van Staatsexploitatie, zal deze toch niet willen beginnen op waardelooze en uitgeboerde objecten. Daarmee kan men het stelsel, dat hij verdedigt, aan groote mislukkingen blootstellen en in diserediet brengen — en dit zal de bedoeling van den heer Salim niet zijn.

Hiermede is tevens het onoverkomelijke bezwaar in het licht gesteld, waarop voorstanders van Staatsexploitatie in dit geval stuiten. Ik zou den heer Salim daarom in overweging willen geven om, waar Staatsexploitatie op Billiton niet ingevoerd kan worden, genoeg te nemen met het gemengde bedrijf.

Volgens het ingediende voorstel, krijgt de Staat toch overwegende eigendomsrechten, en overwegende zeggenschap over het particuliere tinbedrijf in Billiton. Dat is dan toch een groote stap in de door hem gewenschte richting, al kan hij zijn ideaal in dit geval ook niet heelemaal, doch slechts voor een deel bereiken.

De bezittingen van de Billiton Maatschappij zullen toch volgens dit plan voor 5/8 deel aan den Staat toebehooren, terwijl van de 5 bestuursleden er 3 door den Staat zullen worden benoemd.

Tegenover den heer Salim — ik zou kunnen zeggen diametraal tegenover den principieelen voorstander van het Staatsbedrijf — zijn gaan staan de heeren Aay en Kiès.

Van den heer Kiès is het zoo vreemd niet, hem te hooren pleiten voor den zuiver particulieren bedrijfsvorm. Maar het was mij, en velen mét mij, toch — om het met de dichterlijke woorden van Gorter te zeggen —: „een nieuwe lente en een nieuw geluid“ den heer Aay een vurig en bruisend pleidooi te hooren leveren, voor concessieverlenging — dus voor behoud van het zuiver particuliere bedrijf op Billiton.

De heeren Aay en Kiès traden dan arm in arm in het krijt en trokken gezamenlijk hun degen, tot behoud van den bestaanden bedrijfsvorm, en tegen het voorgestelde gemengde bedrijf. Deze gemeenschappelijke aanval op het wetsvoorstel, Mijnheer de Voorzitter, we zouden het bijna

kunnen noemen, deze actie tegen de gemengde vennootschap door het zéér gemengde genootschap Kiès en Aay zal ik korthedshalve voor beiden tegelijk beantwoorden.

Het grootste bezwaar, dat tegen het gemengde bedrijf geopperd werd, is dat van het grootere risico, dat de Staat daarbij zou loopen, in vergelijking met den huidige toestand.

De heer 's Jacob heeft op dit punt reeds gewaarschuwd tegen het vormen van spookbeelden. Hij wees er terecht op, dat het risico voor de deelhebbers in een naamloze vennootschap toch nooit verder kan gaan, dan tot het bedrag van het door hen gestorte aandelenkapitaal. En in dit geval verkrijgt de Staat zijn tien millioen aan aandelen in de vennootschap zonder eenige storting, dus zonder eenige meerdere risico te nemen. Slechts brengt de Staat voor die 10 millioen in, zijn rechten voortvloeiende uit het bestaande Billitoncontract. Verder zou het Gouvernement als aandeelhouder volkomen vrij zijn, om bij eventueele kapitaalsuitbreiding al of niet in het nieuwe kapitaal of in een obligatieleening deel te nemen. In beide gevallen echter, kan daartoe niet worden overgegaan buiten den begrotingswetgever om.

Bovendien echter is het maatschappelijk kapitaal der vennootschap in het wetsontwerp gefixeerd en volgestort, zoodat kapitaalsuitbreiding slechts door wetswijziging mogelijk zou zijn. Alle waarborgen zijn dus aanwezig tegen het op eenigerlei ongewenschte wijze nemen van nieuwe risico's, welke het Land thans nog niet zou kunnen dragen.

De bewering echter van de heeren Kiès en Aay, dat de Staat thans, en dus ook bij eventueele verlenging der concessie, geheel geen risico zou dragen is evenmin juist.

Dat risico is verre van denkbeeldig! Mijnheer de Voorzitter.

Toen bij de zeer lage tinprijzen van eenigen tijd geleden de Billiton-Maatschappij plotseling groote verliezen leed, is wel zéér duidelijk in het oog gesprongen, welk een groot risico óók voor het Gouvernement bij verder dalende tinprijzen verbonden zou zijn aan een mogelijke déconfiture van de Billiton-Maatschappij. De Staat, die de grootste belanghebbende is in het Billitonbedrijf, zou toch bij een tijdelijk vastloopen van dit bedrijf met de daarvan te verwachten gevolgen, niet onverschillig hebben kunnen toekijken. Niet alleen uit hoofde van het financieel aandeel van den Lande, maar óók wegens de aan de Billitonexploitatie verbonden groote belangen van de bevolking en de Chineesche mijnwerkers, kan de Regeering voor de gevolgen van een reeks van verliesjaren van het particulier bedrijf, evenmin de oogen sluiten. Het zou struisvogelpolitiek zijn, om het bestaan van dergelijke risico's voor den Lande te ontkennen.

Het verlies van 3¼ millioen in 1921, kwam plotseling ná een vijfjarige periode van 1916 tot en met 1920, waarin gemiddeld f 6 500 000 winst per jaar was gemaakt. De plotselinge terugval in één jaar tijds, met bijna 10 millioen waarin de Staat toch voor 5/8 deelt, geeft wel een beeld van het aanzienlijk risico, dat het Land onder de tegenwoordige concessievoorwaarden geloopt heeft.

Opr. N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton”.

(ROELOFSEN.)

Men zou nog kunnen zeggen, dat derving van het winst-aandeel voor het Land nog geen verlies is. Dit gaat echter in dit geval niet op, daar immers het verlies op de reserves is afgeschreven.

Er is dus — als wij de zaken klaar en duidelijk willen zeggen — het volgende gebeurd.

Het aandeel, dat de Staat heeft in het tinbedrijf op Billiton, bracht (om nu maar eens bij de laatste vijf jaren te blijven) het volgende in afgeronde cijfers op: In 1918: 5,7 miljoen, in 1919: 4,6 miljoen, in 1920: 3,5 miljoen. Hoewel gestadig minder wordend, was dit nog bevredigend. In 1921 hield de bate echter niet alleen plotseling op, maar werd door het Gouvernement op Billiton f 2 miljoen verlies geleden.

En nu zal de heer Kiès wel tegenwerpen, dat dit verlies toch niet uit 's Lands kas betaald is geworden, het verlies is niettemin even werkelijk en grondig geleden, en wel dergelijk betaald door vermindering van de waarde van het Staatsaandeel in de liquidatie-opbrengst in 1927.

En nu ons winst-aandeel over het laatste jaar, 1922? Wel, dat is tot op den huidigen dag nog niet bekend. En hoewel de heeren van de Billiton-Maatschappij den regeeringscommissaris steeds in alle opzichten geven wat hem toekomt en ook mij, bij de bezichtiging van hun geheele bedrijf op het eiland, de méést uitgebreide inlichtingen en nauwkeurige bedrijfscijfers met de gróófst mogelijke bereidwilligheid ter beschikking hebben gesteld, het over 1922 uit te keeren winst-aandeel van het Gouvernement blijft onbekend en zal eerst door de aandeelhoudersvergadering der Billiton-Maatschappij in den Haag over eenigen tijd worden vastgesteld. Mijn collega van Financiën, of liever de Indische schatkist, heeft dan straks die mededeeling met een beleefde buiging te aanvaarden — en, — zijn mond dicht te houden of hoogstens „dankje” te zeggen. Want wel is waar, wordt den Minister van Koloniën na de vaststelling, de winst- en verliesrekening formeel ter goedkeuring voorgelegd, maar deze formule heeft niet veel zakelijke beteekenis, aangezien er praktisch, alleen op grond van boekhoudkundige onjuistheden, goedkeuring geweigerd zou kunnen worden. En de boekhouding der Billiton Maatschappij is goed in orde, dat verzeker ik U. Maar een goede boekhouding constateert slechts de door het bedrijf gemaakte winsten en verliezen, en over de bedrijfsactie en de bedrijfspolitiek, welke de winsten en verliezen doen ontstaan, heeft de Minister al even weinig te vertellen als de regeeringscommissaris.

De practijk is dus, dat wij thans de resultaten hebben te aanvaarden, zooals zij uitvallen. De Billiton Maatschappij beschikt, en de Indische schatkist heeft af te wachten wat haar zal toevallen. Dat is de huidige toestand.

Nu vraagt de heer Kiès — en de heer Aay vraagt ten slotte het zelfde — een concessieverlenging met betere voorwaarden. Niet beter in den zin van financieel voordeliger, doch betere contróle verschaffend. En wel, betere contróle op den tinverkoop, op de ontginningspolitiek ter voorkoming van ontijdige uitbuiting, en op de wijze van afbouw der aanwezige ertsreserves, in verband ook met den diepbouw. Daarmede willen zij dan de aan den dag ge-

treden bezwaren tegen den bestaanden toestand, voor de toekomst voorkomen.

Doch wat zal dit beteekenen, Mijnheer de Voorzitter?

Dit beteekent het stellen van voorwaarden, die héél eenvoudig néér te schrijven, maar in werkelijkheid onuitvoerbaar zijn. Onuitvoerbaar, Mijnheer de Voorzitter, om meer dan één reden.

In de eerste plaats, omdat zij naar mijn vaste overtuiging niet zullen en eigenlijk ook niet kunnen worden aanvaard door een particulier mijnbedrijf. Dat heeft vrijheid van handelen noodig om zijn eigen risico's te dragen en zich tegen verliezen te kunnen wapenen. Vooral het van een sterk op- en néér gaande tinmarkt en zéér wisselende omstandigheden in China (waar al het werkvolk vandaan moet komen) geheel afhankelijke tinbedrijf, kan dergelijke knellende voorwaarden niet verdragen.

Maar buitendien, Mijnheer de Voorzitter, zou ik de heeren Kiès en Aay willen vragen of zij mij één voorbeeld kunnen noemen, waarbij dergelijke diep in het bedrijf ingrijpende concessievoorwaarden, die voor een lange rééks van jaren en sterk veranderende omstandigheden, vooruit moeten worden vastgesteld, ooit tot bevredigend resultaat hebben geleid. Het voorbeeld, dat wij thans beleven in het bestaande Billitoncontract, zij ons een waarschuwing!

Doch al ware het wel mogelijk goede en voor langen tijd passende en tòch niet knellende voorwaarden en concessiebepalingen in den geest van de heeren Kiès en Aay op te stellen, dan zullen zij mij toch toegeven, dat ze niets waard zijn zonder contróle uit te doen oefenen op de nauwkeurige naleving ervan.

En hiermee, Mijnheer de Voorzitter, is het grootste praktische bezwaar tegen dit stelsel genoemd.

Want niets is méér schadelijk, belemmerend en hinderlijk voor een bedrijf, het zij dan een zuiver particulier, een gemengd of een Staatsbedrijf, dan de bemoeienis met en de zeggenschap over bedrijfsaangelegenheden door ambtenaren die buiten het bedrijf staan. Door ambtenaren, die geen medeverantwoordelijkheid dragen voor de resultaten van het bedrijf, door waschechte, ambtelijke ambtenaren, die uit den aard hunner functie staan tegenover en niet in het bedrijf. Bureaucratische outsiders, die outsiders blijven, omdat zij voortdurend aan verwisseling en verplaatsing bloot staan, en bureaucratisch blijven, omdat zij slechts hebben te letten op de nauwkeurige opvolging van bepalingen en concessievoorwaarden, en niets te doen hebben met de bedrijfsresultaten, die van hun voorschriften het gevolg zijn.

Hoezeer overigens een concessieverlenging aan de Billiton Maatschappij welkom zou zijn, en door haar — mits op nader te bepalen voorwaarden natuurlijk — ongetwijfeld met beide handen zal worden aangegrepen, zullen de heeren gemachtigden dier maatschappij, om het gemengd bedrijf op de voorgestelde voorwaarden te ontgaan, dergelijke belemmerende concessiebepalingen met de contróle daarop, toch niet aanvaarden. En dit m.i. terecht, omdat zij daarmede de Staatsbemoeienis, welke het gemengd bedrijf

Opr. N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton”.

(ROELOFSEN.)

door mede-verantwoordelijke insiders laat uitoefenen, de voordeur zouden uitwerpen, doch in véél hinderlijker en voor het bedrijf schadelijker vorm, door een achterdeur weer binnen zouden halen.

Aangezien de Regeering overtuigd is, dat deze laatstbedoelde vorm inderdaad belemmerend en schadelijk zal zijn voor het bedrijf, en dus ook schadelijk voor de schatkist, wenscht zij een oplossing in die richting niet te bevorderen. De Regeering blijft van oordeel, dat juist door den gemengden bedrijfsvorm de beste gelegenheid wordt geschapen om de in die nieuwe voorwaarden altijd slechts gebrekkig tot uitdrukking te brengen belangen van het Land, volledig tot hun recht te laten komen. En doordat de Raad van beheer van de vennootschap, bestaande uit deskundige insiders, beter in staat zal zijn de behartiging dier landsbelangen voortdurend te doen aanpassen aan de jaarlijks veranderende omstandigheden, zal op die wijze alléén bereikt kunnen worden, dat het bedrijf niet zal worden geschaad en belemmerd.

Dit is het hoofdargument, Mijnheer de Voorzitter, voor den gekozen bedrijfsvorm, dat een afdoende practische oplossing der ondervonden moeilijkheden alléén is te vinden, indien — zooals in de Memorie van Antwoord werd gezegd: Regeering en Billiton Maatschappij als „partners” in een gemeenschappelijk bedrijf met elkander samenwerken en niet als concessiegeefster en concessiehouder tegenover elkaar blijven staan, met een gecompliceerd stel voorwaarden in de hand, welke voor langen tijd vooruit vastgesteld, het bedrijf in de toekomst moeten hinderen en belemmeren.

De heer Aay heeft aan het slot van zijne rede een resumé gegeven en conclusies getrokken. Als men het resumé aandachtig leest, kan men moeilijk een andere conclusie verwachten dan een aanbeveling tot Staatsexploitatie. Doch min of meer plotseling wordt dan die draad afgebroken en concludeert de spreker tot concessieverlenging.

Mijnheer de Voorzitter! Ik verkeer dan ook volkomen in het duister over de redenen, waarom de heer Aay die concessieverlenging wil. Alles wat hij wenscht, dat de Staat aan het Billitonbedrijf aan verplichtingen zal opleggen, en nog veel meer — zelfs de door hem als hoofdargument gebezigde Staatsvuist op tafel — zou als men dat ernstig wenschte beter en met meer macht als aandeelhouder met de meeste stemmen in het gemeenschappelijk bedrijf te bereiken zijn dan met de uitgifte van een nieuwe concessie. Het valt dan ook moeilijk het voorstel van den heer Aay tot concessieverlenging anders te verklaren dan als de vrucht van een ontombare oppositiezucht zonder meer.

Alvorens met het algemeen gedeelte van mijn antwoord te eindigen, wil ik nog even mijn meening zeggen over het standpunt, dat de heeren Kiès en Aay ook al zoo eensgezind innamen, inzake de door mij gegeven opdracht aan de commissie van deskundigen voor het plaatselijk onderzoek op Billiton. Dit standpunt, Mijnheer de Voorzitter, is een miskenning van de geheele voorhistorie van dit vraagstuk. Die voorhistorie was een volledige mislukking van alle na het Kamervotum van 1917 met de Billiton Maatschappij gevoerde onderhandelingen, zoowel in de richting van Staats-

exploitatie als in die eener concessieverlenging op voor den Staat aannemelijke voorwaarden.

Met deze werkelijkheid voor oogen en met de door mij verkregen bereidverklaring van de Billiton Maatschappij in de hand om de oplossing van het belangenconflict thans eens te zoeken in de richting, welke door mij in 1919 reeds in een ander moeilijk geval, n.l. voor de electriciteitsvoorziening in de Bandoengsche hoogvlakte, met gunstig gevolg was ingeslagen, kon de opdracht aan de commissie, die juist op grond van die voor de eerste maal verkregen overeenstemming kon worden benoemd, toch niet anders luiden dan zij deed.

Een ander verwijt is hier nog uitgesproken n.l. van vaagheid van de conclusiën en becijferingen der commissie. Elkeen, die met mijnbouw nauwer in aanraking is geweest, zal moeten toegeven, dat de voorzichtige gevolgtrekkingen van de commissie volkomen in overeenstemming zijn met het altijd ietwat speculatief karakter van mijnontginningen. Het is hier geen nieuw terrein, zoodat het Amerikaanse „mining is gambling” wel niet meer toepasselijk is, doch de zoo groote afhankelijkheid van prijsschommelingen alleen al, leidt er toe, dat de commissie voorzichtig moest zijn in haar uitspraken, en toekomst-berekeningen voor het verdere tinbedrijf op Billiton.

Overigens doe ik de heeren opmerken, dat de tinprijzen sinds het tijdstip, dat de commissie haar berekeningen opstelde, belangrijk zijn verbeterd, hetgeen natuurlijk ook de stand van het Billitonbedrijf in het algemeen heeft verbeterd.

Vaststaande voorspellingen kan ik uit den aard der zaak ook nu moeilijk doen. Maar één ding staat wel heel zeker vast en dat is dit: Wanneer als gevolg van de houding van den Volksraad tegenover het aanhangige wetsvoorstel thans opnieuw met de Billiton Maatschappij zou moeten worden onderhandeld over concessieverlenging, gebeurt dat onder heel wat gunstiger omstandigheden voor die maatschappij dan verleden jaar.

Mijnheer de Voorzitter! Mij rest thans nog de beantwoording van hetgeen eenige sprekers niet voor het geheele plan, maar over enkele bepaalde onderdeelen van het wetsontwerp hebben opgemerkt.

In de eerste plaats wil ik den heer van Sandick antwoord geven op het slot van zijn rede, waarin hij vraagt of de Regeering bereid is te verklaren, dat met de in het wetsontwerp opgenomen bevoegdheid tot deelname in vennootschappen met gelijksoortig doel niet beoogd wordt, wat hij als mogelijk heeft aangegeven. De heer van Sandick vroeg of de Regeering dan bereid is juist aan te geven wat er wel mee beoogd wordt.

Onder de woorden „vennootschappen met gelijksoortig doel”, worden naar de opvatting van de Regeering niet anders verstaan, dan ondernemingen, welke met tinontginningen in verband staan en dus ten doel hebben het opsporen, winnen, vervoeren, verwerken of verhandelen van tinertsen, tin en met tin gelijktijdig voorkomende andere delfstoffen. De door den heer van Sandick mogelijke geachte uitbreiding van de werkingsfeer der vennootschap tot allerlei andere

3de VERGADERING — MAANDAG 14 MEI 1923.

Opr. N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton”.

(ROELOFSEN.)

mijnbouwondernemingen ligt derhalve volstrekt niet in de bedoeling. Ik hoop, dat deze verklaring den heer van Sandick zal kunnen bevredigen.

De heeren Aay en Salim hebben nog eenige onderstellingen in het midden gebracht omtrent de aanwezigheid van tinerts op eilanden in de omgeving van Billiton en in den Riouw-Archipel. Mijnheer de Voorzitter! Hier is inderdaad een vergissing of liever een misverstand in het spel, niet aan de zijde der Regeering, maar bij de twee genoemde sprekers. Er is namelijk een groot verschil tusschen „het vinden van tinerts” en „het aantreffen van ontginbaar tinerts”.

Dat tinerts gevonden wordt op de door de heeren Aay en Salim bedoelde eilanden is natuurlijk ook aan de Regeering bekend.

Wat evenwel geheel niet vaststaat is, dat die aldaar gevonden tinerts ook „ontginbaar” zullen zijn.

De heer Salim: Ook het tegendeel, staat niet vast!

De heer Roelofsen, directeur van Gouvernementsbedrijven: Ook het tegendeel staat niet vast. De verwachtingen zijn echter daaromtrent buitengewoon gering.

Dan heeft de heer Aay nog een positieve vraag gesteld n.l. of hetgeen van de ertsreserve overblijft, plus de voorwaardelijke ertsreserve nog loonend te exploiteeren zal zijn, indien de Billiton Maatschappij in de resterende vier concessiejaren een maximum jaarproductie van 200.000 picols tin maakt. Het antwoord op deze vraag, Mijnheer de Voorzitter, is eigenlijk in § 5 van de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp reeds volledig te vinden, maar ik zal het hier nog even nader toelichten.

In de zoo even genoemde § zijn namelijk de resultaten vermeld van de door de commissieleden Hövig en Houwert gemaakte berekeningen van de ontginning der ertsreserve o.m. „bij doorvoering van de werkplannen der Billiton „Maatschappij dus met vervroegde beëindiging en dientengevolge versnelde uitputting der ertsreserve”.

Die gereedliggende werkplannen der Billiton Maatschappij, welke dus bestemd zijn om uitgevoerd te worden, als het thans voorgestelde compromis geen instemming vindt, omvatten een totale productie van 790.000 picols tin in de 4 resterende concessiejaren, dus vrijwel hetzelfde cijfer als de door den heer Aay als grondslag aangegeven productie van 4×200.000 picols.

Welnu, Mijnheer de Voorzitter, in dat geval is de conclusie van de deskundigen zooals de Memorie van Toelichting op blz. 4 aangeeft de volgende:

„Bij voortzetting van deze bedrijfspolitiek der Maatschappij blijft na 1927 slechts een ertsreserve over, welke wegens het verdwijnen der gunstige gedeelten (kernen) uit de ertscentra, een te lagen tinrijkdom zal hebben om daarop een bedrijf van eenige beteekenis te kunnen vestigen.

Naar schatting zullen in het laatste geval 400.000 à 500.000 picols tin onontginbaar achterblijven, hetgeen bij de tegenwoordige winstmarge van rond f 30

(ROELOFSEN, COWAN.)

per picol een verlies van minstens 12 à 15 miljoen gulden zou beteekenen.

Ook de gunstige gelegenheid voor het zoeken naar tijdige versterking der ertsreserve zou dan voorbijgegaan zijn”.

Bij de tinprijzen van de laatste dagen zou die winstmarge ongeveer het dubbele zijn, zoodat momenteel het verlies op 24 à 30 miljoen gulden zou zijn te schatten.

De heer Aay: Verlies voor wie?

De heer Roelofsen, directeur van Gouvernementsbedrijven: Voor beide vennooten.

De heer Aay: Absoluut verloren?

De heer Roelofsen, directeur van Gouvernementsbedrijven: Het betreft hier de picols tin, die absoluut onontginbaar achterblijven.

Deze cijfers stellen wel duidelijk in het licht welk een geweldig risico verscholen ligt in het doen mislukken van het thans verkregen compromis, en het afwachten van het einde der loopende concessie als mogelijk gevolg van zoodanige mislukking.

Ten slotte wil ik nog iets zeggen over den Raad van Beheer en de verhouding van de raadsleden, die den Staat zullen vertegenwoordigen, tot den Minister van Koloniën. Mijnheer de Voorzitter! De regeling dezer verhouding is niet zoo eenvoudig. De hier voorgestelde vorm van regeeringsbemoeienis is eerst in de laatste jaren meer op den voorgrond getreden en, zooals ik reeds zeide, hier in Indië door mij eerst in 1919 met het zoogenaamde G. E. B. E. O. (Gemeenschappelijk Electriciteitsbedrijf Bandoeng en Omstreken) begonnen. De op zulk nieuw terrein zoo noodige praktische ervaring is dus nog slechts in zeer beperkte mate verkregen. De Regeering kan daarom en ook omdat de regeling in het onderhavige geval aan den Minister is voorbehouden, onmogelijk eenige toezegging doen omtrent den inhoud van de instructie, welke de leden van den Raad van Beheer van den Minister van Koloniën zullen ontvangen. Zij volstaat daarom met verwijzing naar Haar Memorie van Antwoord, waarin de Regeering Haar algemeene opvatting neerschreef en die luidt, dat de instructie niet van dien aard zal mogen zijn, dat het bedrijf en beheer aan allerlei knellende bepalingen zouden worden onderworpen.

De Regeering is bereid om daarbij thans nog aan den Minister van Koloniën in overweging te geven om aan de door hem benoemde leden van den Raad van Beheer zelfstandigheid van oordeel te laten in bedrijfsaangelegenheden.

Ik heb gezegd.

De Voorzitter: Het woord is aan den Regeerings-gemachtigde, den heer directeur van Justitie.

De heer Cowan, directeur van Justitie: Volgaarne, Mijnheer de Voorzitter, neem ik het woord over van mijn

(COWAN.)

ambtgenoot van Gouvernementsbedrijven om bijzonderlijk over de amendementen van de heeren 's Jacob en zijn beide mede-onderteekenaars en hetgeen de heer 's Jacob ter toelichting daarvan heeft gezegd, het Regeeringsstandpunt nader te lichten. De heer Roelofsen heeft zich daartoe Vrijdag 11. incompetent verklaard, in verband met het groot aantal juridische vraagstukken, puzzles, enz. zoo zeide hij, die door genoemde heeren ter tafel waren gelegd.

Toen ik derhalve met de onbevangen belangstelling van iemand, die nog geheel vreemd staat tegenover een zaak, met de kennismaking van deze gedachtenwisseling begon, hoopte ik werkelijk zoo al geen puzzle in den prikkelenden zin van het woord, dan toch zeker enkele interessante juridische vraagstukken ter onderzoek te zullen krijgen. Met puzzle-vraagstukken, ook niet juridische, Mijnheer de Voorzitter, heb ik mij in mijn jongere jaren nog wel eens bezighouden; men kan daarbij in schijnbaar eenvoudige vraagstukken vaak genoeg harde noten te kraken krijgen en aanvankelijk verwachtte ik, dat ook in dit geval de noot wel hard te kraken zou zijn, toen ik tot tweemaal toe de verklaring van den eersten onderteekenaar van de amendementen onder de oogen kreeg, dat tegenover het groote gebrek aan zorg dat de Regeering bij de uitwerking van Haar plan zou hebben getoond nu eens duchtig de puntjes op de i's moesten worden gezet.

Welnu, Mijnheer de Voorzitter, mijn aldus hoog gespannen verwachtingen zijn eigenlijk wel een weinig teleurgesteld. In de jonge jaren, waarvan ik zooeven sprak, is het mij een enkele maal ook gebeurd dat een puzzle-opgave door haar uitvinder niet heelemaal goed was opgesteld en dat er hier of daar een kleine vergissing in de makelij school. En dan was tot groote teleurstelling van den liefhebber de puzzle onoplosbaar — of liever gezegd — was het vraagstuk geen vraagstuk meer, maar op zijn best een vergissing. Tot groote hoogte nu heb ik deze gewaarwording thans weer gevoeld bij de bestudeering van deze amendementen.

Aanvankelijk, Mijnheer de Voorzitter, waren deze amendementen verdeeld in twee groepen: de eene groep betreffende het wetsontwerp, de andere groep betreffende de daarbij overgelegde ontwerpstatuten. Volgens een telefonisch bericht, mij van de zijde van het bureau van den Volksraad geworden tijdens de bestudeering van deze zaak, moet die laatste groep echter ten minste voorloopig als niet nagediend worden beschouwd. Ik vond dit, Mijnheer de Voorzitter, alvast een gelukkige verbetering, totdat die indruk van verheldering door een motie, die mij zooeven werd voorgelegd, wel heel wat getemperd is geworden. Deze amendementen op de ontwerpstatuten toch hadden van den aanvang af voor mij slechts het karakter van een fantoom, van imaginaire grootheden, waarmede in het parlementarisme slecht te werken is. De geleidebrief toch van de Regeering zegt duidelijk, dat ter overweging aan den Volksraad wordt aangeboden enkel het wetsontwerp, terwijl daaruit en uit paragraaf 5 van de Memorie van Toelichting gemakkelijk gelezen wordt, dat daarbij ter kennisgeving, — dat zal hier een neo-Hollandisme zijn voor ter

informatie — wordt overgelegd een ontwerp van statuten. Dit laatste ontwerp is dus een bijlage, en enkel „pour fixer les idées” gemakshalve bijgelegd. Wat kan wel de reële beteekenis zijn van een amendement op een bijlage?

Nu moge men mij niet tegemoet voeren, dat dan de Regeering de ontwerpstatuten niet in den juisten vorm, niet op de juiste wijze heeft overgelegd en dat Zij ze ter onderzoek had moeten overleggen, want aan het feit lo. dat het thans een bijlage is, waarop een amendement iets imaginairs blijft, doet die opmerking niets af, maar bovendien meent de Regeering, dat Zij de ontwerpstatuten niet ter onderzoek aan den Volksraad zou hebben kunnen overleggen. Het vaststellen gezamenlijk met haar medevennoot, de Billiton-mij., van deze statuten is toch een zuivere daad van uitvoering, dus een Regeeringsdaad, die niet eigenaardig valt binnen den werkkring van den wetgever, noch ook van het college, dat adviseerend in wetgevende gelegenheden optreedt. Dat bij de vaststelling van de statuten niet verder gegaan zal worden dan 's wetgevers wil, is gewaarborgd, en wel daardoor, dat die statuten in overeenstemming zullen moeten zijn met de grondslagen, die de wet eerst zal vaststellen, waarover de Volksraad wel geraadpleegd wordt. Wat de Regeering in haar schriftelijk antwoord reeds heeft toegezegd, nl. dat met de terzake gemaakte opmerkingen rekening zal worden gehouden, is inderdaad het eenige, wat op dit punt bij mogelijkheid te zeggen was.

Ook de nieuwe motie, mij zooeven voorgelegd, zal, zou zij worden aangenomen, voor de Regeering aanleiding zijn rekening te houden met den inhoud daarvan, voorzoooveel die inhoud haar juist voorkomt; haar recht echter om, natuurlijk weer niet strijdig met de vast te stellen wet, haar bestuursdaad van vaststelling der statuten met haar medevennoot te verrichten, moet Zij zich zelf onvoorwaardelijk voorbehouden.

Nu over de amendementen op het wetsontwerp zelf, Mijnheer de Voorzitter.

De heer 's Jacob en de zijnen wraken het, dat eerst volgens art. 8 alinea 1 letter a door het Land wordt ingebracht zijn thans bestaande rechten op 5/8 van de winst en eventueel van het liquidatie-saldo der Billiton Mij, zooals dat volgt uit de thans vigerende overeenkomst van 1892, en dat dan vlak daarop in art. 23, alinea 2 geheel die overeenkomst zelf vervallen wordt verklaard. „Hoe kan dat nu”, zoo vragen de heeren, „het recht inbrengen, terwijl in het zelfde oogenblik de overeenkomst, waarop de rechten steunen, met rechten en al komt te vervallen?”

De heer 's Jacob, die de fouten, welke hij meent in het Regeeringsontwerp gevonden te hebben, onderscheidt in onuitvoerbaarheden en ondoorgrondelijkheden, brengt deze constructie tot de onuitvoerbaarheden. Ik van mijn kant moet — hij moge het mij ten goede houden — dezen zijn gedachtengang veel meer tot de ondoorgrondelijkheden brengen.

Ik wil ter adstructie daarvan eerst een tegenvraag stellen. Gesteld de heer 's Jacob is grondeigenaar en ik heb een erfpachtsrecht op zijn grond, zoodat hem slechts de zoogenaamde

Opr. N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton”.

(COWAN.)

bloote eigendom rest. Wanneer wij beiden nu een N. V. aangaan en hij brengt daarin zijn grondeigendom en ik mijn erfpachtsrecht in, dan vervalt dit erfpachtsrecht bij de levering aan de N. V., dus als een onvermijdelijk gevolg van den inbreng, omdat die N. V. nu tegelijk den grondeigendom en het erfpachtsrecht krijgt.

Maar zou deze constructie daarom voor den heer 's Jacob, mijn mede-vennoot, geen inbreng van groote beteekenis kunnen zijn, die mij in zijn oogen een recht zou kunnen geven op een behoorlijke vergoeding in den vorm van volgefourneerde aandelen? Feitelijk is immers juist dit vervallen, dit opgeven van vroegere rechten, de waardevolle inbreng.

En zoo is het in substantie ook bij dit ontwerp. De Billiton-Maatschappij zou natuurlijk op deze heele nieuwe zaak niet ingaan, wanneer naast de nieuwe voordeelen de Regeering niet Haar oude rechten op winst-aandeel en liquidatie-aandeel liet vervallen. Het vervallen van die rechten van de zijde van de Regeering is dus de inbreng van het Land.

De Regeering kan niet toegeven, dat dit alles niet voldoende duidelijk in de gevulde redactie uitkomt. Juist wanneer men de artikelen 23, alinea 2 en 8 alinea Ia naast elkaar in onderling verband leest, zooals ook de voorstellers van het amendement hebben gezegd, is de strekking volkomen helder.

En evenmin zou door de Regeering het formalistisch bezwaar kunnen worden aanvaard, dat overigens niet bepaaldelijk door de voortstellers is geuit, dat wanneer Zij, Regeering, de omschrijving van den inbreng in art. 8 wil handhaven, dan toch in elk geval pas bij een afzonderlijke wet, die bijvoorbeeld een half uurtje na deze wet zou moeten volgen, de intrekking van de overeenkomst, waarop die rechten zijn gegrond, zou mogen plaats hebben.

De Regeering blijft van meening, dat de gekozen redactie, waarin die beide aangelegenheden in één wet zijn samengevat, niet alleen op de meest duidelijke wijze, de werkelijke grondslagen van de nieuwe gemeenschappelijke maatschappij weergeeft, maar ook dat daartegen, ook uit een oogpunt van wets-constructie, geen werkelijke bedenkingen kunnen bestaan. Dit deel van het amendement is diensvolgens voor de Regeering onaannemelijk.

Te zonderlinger, Mijnheer de Voorzitter, zou opvolging van het amendement in dit opzicht zijn, omdat het tot gevolg zou hebben, dat — formeel tenminste — in het geheel geen werkelijke inbreng van de zijde van het land meer in de wet zou kunnen staan. Wellicht is het daarom, dat de voorstellers tot hun nieuwe lezing van den inbreng van alinea 1 letter a van artikel 8 zijn gekomen. Volgens die lezing zou door het land zoogenaamd worden ingebracht het uitsluitend recht tot het opsporen en winnen van tinerts, enz. Een soort Ersatz-inbreng zou dit dan zijn, omdat hier toch iets als inbreng behoort te staan. Wanneer dat inderdaad de bedoeling is, dan is mijnsinziens ook deze Ersatz van een slecht verteerbare kwaliteit. Wat hier nu heet inbreng, is naar zijn aard voor een inbreng door het land in zijn hoedanigheid van vennoot in een naamloze vennootschap

volkomen onvatbaar. Wat hier wordt ingebracht, is niets anders dan het recht op mijnontginning, dat de Hooge Overheid als zoodanig zich tot uitgifte aan concessionarissen heeft voorbehouden bij art. 1 van de Indische mijnwet. Als Overheid kan Zij, dus publiek-rechtelijk werkzaam zijnde, dit recht als concessie uitgeven, maar voor inbreng door het Land qua vennoot in een vennootschap, dus zooals men een privaatrecht verhandelt, kan dat overheidsrecht niet in aanmerking komen. Wel natuurlijk kan bij een nieuwe, latere wet — omdat die in zooverre van de Mijnwet vermag af te wijken, dat de genoemde vorm eener „concessie” wordt ontgaan — aan een bepaalde maatschappij de ontginning enz. worden toevertrouwd, maar dit heeft dan met het privaatrechtelijk begrip van een inbreng niets te maken en het schijnt der Regeering noodeloos het in dien vorm te wringen. Dit schijnt der Regeering een weinig fraaie en theoretisch onjuiste constructie toe.

Zij blijft daarom van haar kant van meening, dat voor dit punt een afzonderlijk wetsartikel juist de rechte plaats is, een artikel — het is i.e. artikel 2 van dit ontwerp — dat de strekking heeft, als zoodanig gelijkwaardig naast de algemeene Mijnwet te staan en dat niet met den regel voor den inbreng in verband gebracht mag worden. Dit onderdeel van het amendement moet de Regeering dus met nadruk verwerpen.

Ten aanzien van den inbreng der Billiton-Maatschappij is vooreerst de techniek van het amendement niet duidelijk. Wanneer de woorden, die daarin voorkomen „met uitzondering alleen van” niet enkel slaan op de huizen te 's Gravenhage, maar ook op „het voor- of nadeelig saldo”, dan valt dit saldo buiten den inbreng; slaan ze daar niet op, dan valt het saldo er binnen. En beide uitleggingen van den tekst zijn, dank zij het woord „alsmede”, even acceptabel. Het hangt er maar van af, nu niet of er nog puntjes op de i's te zetten vallen, maar of er al of niet een kommatje is weggelaten achter het woord „alsmede” in den tekst van het amendement.

Die ééne komma zet den zin in zijn tegendeel om. Punter of komma's, Mijnheer de Voorzitter, daargelaten, — gesoigneerd is de tekst van het amendement hier zeker niet. De Regeering kan dan ook bezwaarlijk toegeven, dat door dit amendement haar bedoelingen ook maar eenigermate beter zouden zijn weergegeven. Het komt haar voor, dat na de verduidelijking harerzijds in de Memorie van Antwoord gegeven, twijfel omtrent de bedoelingen en de beteekenis der betrokken „baten en lasten” uitgesloten is en Zij meent veeleer te moeten vreezen, dat bij aanneming der redactie van het amendement, de wederpartij, de Billiton-maatschappij, huisverig zou moeten worden, op de transactie in te gaan, omdat dan haar verplichtingen maar al te veel voor tweemaal uitleg vatbaar zouden worden.

In elk geval moet, waar het hier geldt een overgang naar het gemengd bedrijf, een overgang van het zuiver particuliere bedrijf naar een nieuwe maatschappij, een balans en niet een winst- en verliesrekening door den Minister van Koloniën worden goedgekeurd, omdat die balans heeft aan te geven de bestanddeelen van het vermogen der Billiton-

3de VERGADERING — MAANDAG 14 MEI 1923.

Opr. N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton”.

(COWAN.)

maatschappij op 31 Mei 1923. Op die bestanddeelen van het vermogen komt het aan.

Hoe nu, aldus gezien, gezegd kan worden, dat dan de Billiton-Maatschappij niets inbrengt, omdat links minus rechts eener balans altijd gelijk nul is, dat is mij weer niet volkomen duidelijk.

Reeds wanneer het een gewone jaarbalans goldt, Mijnheer de Voorzitter, zou dit niet opgaan, omdat men dan toen den sluitpost, die niets anders dan een boekhoudkundige schrijfsuance beteekent, niet maar machinaal mag mede-rekenen, maar daarenboven kan het den heer 's Jacob niet ontgaan zijn, dat het hier geenzins een gewone jaarbalans betreft, maar uiteraard een inbrengbalans, feitelijk een openingsbalans voor den eersten opzet van de nieuwe maatschappij en zulk een balans is zeker niet anders dan de opsomming van de getaxeerde activa en pasiva, waarmede men zijne nieuwe zaak denkt te beginnen.

Het is naar het mij voorkomt daarbij tevens duidelijk, dat de gewone jaarrekening van winst en verlies met dezen nieuwen opzet niets te maken heeft. Ook in dit opzicht kan dit amendement niet worden aanvaard.

Ik vestig er in het voorbijgaan tevens de aandacht van dezen Raad op, dat het eerste punt van de zoeven voorgeslede motie, wijziging van art. 4 der ontwerp-statuten, een redactie in overweging geeft, die weer dezelfde regeling van den inbreng van landswegen en van maatschappijwegen behelst, die hiervoren gewraakt is.

Ook voor overneming, Mijnheer de Voorzitter, van het amendement op art. 14 van het wetsontwerp heeft de Regeering geen reden. De heer 's Jacob heeft dit artikel waarschijnlijk vergeleken met art. 15 van de ontwerp-statuten en zegt nu: daarmede klopt het niet, want diensvolgens zal de algemeene vergadering niet alles mogen beslissen en volgens het artikel van het wetsontwerp wél.

Dit is een misvatting, Mijnheer de Voorzitter. Artikel 14 van het wetsontwerp heeft zijn terugslag niet in art. 15, maar in art. 18 van de ontwerp-statuten en daarmede klopt het volkomen. Voor al het overige is al hetgeen de vergadering en haar bevoegdheid aangaat, een kwestie van de interne regeling bij de oprichting van een vennootschap, waarbij er alweer natuurlijk op gelet zal worden, dat niet in strijd zal worden gekomen met de betreffende wet.

Het geval, waarvoor de heer 's Jacob vreesde, dat ten deze nu enig opzicht het verband tussehen wet en statuten niet bewaard zou worden, is daarom niet aanwezig en daarmede vervalt elke grond voor de Regeering om Haar tekst, die volkomen sluit met art. 18 der ontwerp-statuten, prijs te geven voor die van dit amendement.

Het spreekt H. i. wel van zelf, dat ook uit Haar tekst nooit zal kunnen worden afgeleid, dat besluiten eener vergadering, die buiten haar boekje zou zijn gegaan, door de wet zelve hier toch bindend zouden worden verklaard.

Mijnheer de Voorzitter! Al het voorgaande samenvattende, is het Regeeringsstandpunt tegenover deze amendementen in het kort dit, dat, terwijl Zij reeds in de Memorie van Antwoord de volste blijken heeft gegeven van Haar geneigdheid tot samenwerking in den vrijgevigsten zin door Handelingen. Eerste buitengewone zitting 1923.

(COWAN, 's JACOB.)

een gansche reeks van gewenschte tekstwijzigingen over te nemen, waaronder meerdere, die Haar nu niet zulk een geheel nieuw licht op de Harerzijds voorgestelde artikelen schenen te werpen, Zij daarentegen deze amendementen, die Haar voorkomen voor een deel op een minder juiste redeneering te berusten en voor een ander deel geen verbetering in te houden in vergelijking met Haar ontwerp, volkomen onaannemelijk moet noemen.

De vergadering wordt voor een half uur geschorst.

De heer 's Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet beginnen met de elementie van de vergadering in te roepen, omdat het debat in tweeden termijn tegen mijn zin overgebracht is op een terrein, dat ik niet gewild en niet gezocht heb.

Tot mijn groote verbazing heb ik uit den mond van den Regeeringsgemachtigde, die het eerst gesproken heeft, gehoord, dat de vragen, die ik ter sprake heb gebracht in eersten termijn vol zijn van juridische kwesties en puzzles. Die juridische kwesties en puzzles heb ik niet gezien, die bestonden, dunkt mij, alleen in de verbeelding van den Regeeringsgemachtigde, maar nu het debat op dat terrein is overgebracht, zal ik het aanvaarden; daarbij roep ik echter de elementie van de heeren leden in, dat ik hun aandacht vraag voor de behandeling van juridische kwesties, die m. i. geen aanleiding hebben gevonden in het debat in eersten termijn en waarvoor m. i. ook de Volksraad niet de plaats is.

Voordat ik echter overga tot de behandeling van die vragen, zou ik echter eerst een plicht van dankbaarheid willen vervullen. De eerste Regeeringsgemachtigde is zoo welwillend geweest om eenige lessen aan mij uit te deelen. Hij heeft gezegd, dat het onmatig is om op de stukken een critiek uit te spreken als door mij gedaan is en te spreken van te weinig zorg die eraan besteed is en dergelijke. Wat het laatste punt betreft, geloof ik dat het in den mond van den eersten R. G. zeer zeker niet op zijn plaats is, want wanneer er iemand is, die mijn woorden in dat opzicht bevestigd heeft, dan is het de Regeering. Wij hebben immers uit de Memorie van Antwoord dadelijk al mogen vernemen van de Regeering, dat Zij op een groot aantal punten toegaf wat ik beweerd heb, nl. dat de zaak niet verzorgd is.

Maar nu de plicht van de dankbaarheid.

Ik heb een lesje gekregen van den eersten R. G., nl. om niet onmatig te zijn, en — hij heeft het niet in de zelfde woorden gezegd, maar toch duidelijk laten doorschemeren — niet in beunhazerij te vervallen. Mijn plicht van dankbaarheid weet ik niet beter te vervullen dan door op mijn beurt een les aan de R. G. te geven en wel deze, dat wanneer men zich als gemachtigde der Regeering uitlaat over het standpunt, dat een van de leden heeft ingenomen, men zich er niet van kan afmaken met een algemeenheid, een banaliteit of qualificaties, maar dat het plicht is om op de argumenten zelf in te gaan en dat wanneer men, zooals de eerste R. G. dat gedaan heeft, die argumenten zelf niet beantwoorden wil, men zich onthoude van zoodanige opmerkingen. Hiermede heb ik mijn plicht van dankbaarheid vervuld.

(’s JACOB.)

Nu de tweede Regeeringsgemachtigde. Daarmede kom ik op het terrein van de juridische structuur, dat ik niet gezocht heb; want ik heb de Regeering alleen gevraagd, zich duidelijk uit te spreken over hetgeen Zij wil, dat ingebracht wordt en over de andere zakelijke kwesties, die m.i. niet duidelijk waren toegelicht in de stukken.

Het spijt mij, dat ik moet beginnen met te verklaren, dat ik de duidelijkheid, die ik gevraagd heb, allerm minst in de repliek van den tweeden Regeeringsgemachtigde heb kunnen ontdekken. Integendeel. Als er iets onduidelijker voor mij geworden is dan vroeger, dan is het zeker het standpunt der Regeering na die toelichting. De Regeering heeft gezegd, dat Zij de redactie van het ontwerp van wet, en die der statuten handhaafde en voor die handhaving heeft de Regeering een betoog aangevoerd, dat ik in eenige bijzonderheden hier zeer tot mijn spijt wel moet nagaan.

In de eerste plaats stuit ik op het betoog, dat de inbreng van de Regeering juist geformuleerd is, omdat volgens de conclusie van den tweeden Regeeringsgemachtigde afstand van rechten eigenlijk gelijk is aan inbreng van rechten; hij heeft gezegd: Die rechten worden wel te niet gedaan door het wetsontwerp, maar dat belet niet, dat de Regeering die rechten toch inbrengt in een N. V.

Hij heeft een voorbeeld aangehaald van een grondeigenaar en een erfpachter. Ik zal van mijn kant ook een voorbeeld geven. Wanneer het mogelijk is, om dat recht op de winst en dat recht op een liquidatie-aandeel van de Billiton My. in te brengen aan de nieuwe vennootschap, dus aan een rechtspersoon, dan geloof ik dat ook mogelijk moet zijn om deze zelfde rechten aan een derde fysieke persoon over te dragen. Is dat juist of niet juist?

Welnu, ik beweer, dat die laatste mogelijkheid niet bestaat. Inbreng aan de nieuwe N. V. staat juridisch volkomen gelijk met overdracht van die zelfde rechten aan een derde. Het zou bv. kunnen, voorkomen dat de Regeering een leening wilde sluiten en die rechten als onderpand afstond aan een derde en nu beweer ik, dat wanneer de Regeering bij een wet die rechten heeft vervallen verklaard, het een onmogelijkheid is voor de Regeering om die over te dragen aan wien dan ook en dat het geen onderscheid maakt, dat de wederpartij is de Billiton-Maatschappij, zoodat hetgeen voor den Regeeringsgemachtigde, zooals hij zegt, zoo duidelijk en klaar is, dit voor mij allesbehalve klaar is.

Wat nu den inbreng van de Billiton Maatschappij betreft, vraag ik mij na het laatste daaraan gewijde betoog nog steeds af: Wat zal er eigenlijk door de Billiton Maatschappij worden ingebracht? Ook dit is voor den Regeeringsgemachtigde, zooals hij zegt, volkomen klaar en duidelijk uit de bedoelingen, die hij aanneemt. Maar het komt er niet op aan om te spreken over bedoelingen. Ik meen te mogen gissen, dat de bedoeling is, dat de Billiton Maatschappij — zooals in het eerste deel van de bepalingen, die den inbreng regelen is aangegeven — zal inbrengen alle rechten, goederen en bezittingen, met inbegrip van de schulden. Ik meen de bepalingen zoo te mogen begrijpen. Maar wanneer dat zoo is, zie ik nog niet in, dat het duidelijk is, dat men daaraan dadelijk de restrictie verbindt omschreven in de woorden: met dien

verstande dat de baten en lasten voor rekening van de Billiton Maatschappij blijven, want alle goederen, rechten en bezittingen zijn niet anders dan de baten en lasten. Dus de Billiton Maatschappij zou moeten inbrengen al de baten en lasten, maar men laat er direct op volgen, dat al de baten en lasten toch bij de Billiton Maatschappij blijven? Dit gevolg is onvermijdelijk nu de Regeering verklaart, dat het niet het saldo der winst- en verliesrekening is, dat bedoeld is met den term „baten en lasten betreffende het op 31 Mei 1923 eindigende werkjaar“. Er blijven dan geen andere baten en lasten over dan de active en passiva, die op de balans voorkomen.

Mijnheer de Voorzitter! Dat is nu de kwestie in a nuts-hell en zoo eenvoudig mogelijk voorgesteld.

Maar nu vraag ik mij toch af: wat zal dan eigenlijk de Billiton Maatschappij inbrengen. Want wat bij deze lezing te dien aanzien in het ontwerp staat, is een onmogelijkheid.

Men kan spreken van goederen, rechten en bezittingen en ook van baten en lasten, maar dan zijn dit twee zaken, die volkomen indientiek zijn. Dus de redeneering, die de Regeering handhaaft, is deze, dat de Billiton Maatschappij inbrengt alle baten en lasten, terwijl deze toch al die baten en lasten voor zich zelf houdt.

Ik zou aan de leden van dit college willen vragen of deze redeneering nu voor één van hen begrijpelijk is. Ik heb getracht het betoog zoo goed mogelijk te volgen, maar ik heb er tot mijn grooten spijt geen houvast aan kunnen vinden voor eene andere opvatting.

Het meeste houvast heb ik nog gehad aan het gedeelte van de rede, dat gewijd was aan het betoog, dat het voor de Regeering niet doenlijk is om in te brengen het recht tot opsporing van tinerts in de eilanden, die de residentie Billiton vormen, omdat men hierbij te maken heeft met een publiek recht, dat niet voor inbreng vatbaar is.

Mijnheer de Voorzitter! Wat dit punt betreft, moet ik er weder toe overgaan om de clementie van het college in te roepen, wat nu wordt het nog juridischer, dan het het reeds was; maar ik hoop het den leden toch zoo duidelijk mogelijk te maken.

Het recht tot het opsporen en winnen van mineralen is in zijn wezen niets anders dan het *privaatrecht van eigendom*, dat de Staat ten aanzien van de ondergrondse mineralen aan zich heeft voorbehouden. De publiekrechtelijke zijde van het vraagstuk is deze, dat de Staat alleen bij de wet over dit, zijn eigendom kan beschikken. Maar overigens is het object zelf, het recht op die mineralen, het *privaatrechtelijk recht van eigendom*, want anders zou de Regeering er zelf en derden, die het van haar verkrijgen, ook niet over kunnen beschikken, aangezien een publiekrechtelijk eigendom niet bestaat. En indien er alleen sprake kan zijn van een *privaatrechtelijk eigendom* welt de bron van het recht der Regeering, om over die ondergrondse mineralen te beschikken, ook op uit het *privaatrecht*.

Nu vraag ik: is het een van de heeren, hier aanwezig, duidelijk, dat de Regeering over dat *privaatrecht van eigendom* op de ondergrondse mineralen niet zou

3de VERGADERING — MAANDAG 14 MEI 1923.

Opr. N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton“.

('s JACOB.)

kunnen beschikken door het in te brengen, dat wil zeggen over te dragen aan een rechtspersoon, die Zij mede helpt oprichten?

Het publiekrechtelijk karakter betreft de beschikking, maar dit publiekrechtelijk karakter wordt gehandhaafd, wanneer bij de wet die beschikking wordt genomen en nu is het voor dat publiekrechtelijk karakter volkomen het zelfde of de beschikking genomen wordt bij een afzonderlijke wet of niet. Tot mijn zeer groote verbazing heb ik van den tweeden Regeeringsgemachtigde moeten vernemen, dat de zaak wel in orde zou zijn, wanneer eerst een wet werd gemaakt, waarbij de concessie werd verleend en later, al was het maar een half uur daarna, de Regeering Haar rechten inbracht in de nieuwe maatschappij. Het zou dus alleen hierop neer komen, dat het niet in orde zijn van dien inbreng afhangt daarvan, of het bij afzonderlijke wet gebeurt. Daaruit volgt toch ontwijfelbaar, dat de inbreng op zich zelf wel mogelijk is, maar dat het hier slechts een kwestie van den vorm van regeling bij een afzonderlijke wet zou betreffen. Het zal voor ieder echter wel duidelijk zijn, dat de regelmatigheid van die zaak niet afhangt van regeling bij een afzonderlijke wet, maar alleen van de beschikking, die bij de wet genomen wordt en die even goed ook bij dezelfde wet genomen kan worden volgens welke dat recht wordt ingebracht als bij een afzonderlijke wet.

Ten slotte moet ik nog stil staan niet bij een juridische, maar bij een grammaticale kwestie, waarbij ik alweer een beroep moet doen op de clementie van de vergadering. Ik heb — al weer tot mijn groote verwondering — moeten vernemen, dat de redactie van het amendement op art. 8, betreffende den inbreng der Billiton-Maatschappij in orde zou zijn als er maar een komma stond achter het woord „alsmede“ in lid *b*. Ik heb echter een herinnering uit mijn schooljaren dat, wanneer men een voegwoord gebruikt, het verboden is een scheidingsteeken onmiddellijk daarachter te zetten, omdat men daardoor den geheelen zin in de war brengt. Ik kan daarom niet aannemen, dat de zin niet goed is en als er slechts een komma stond achter „alsmede“ in orde zou zijn. Maar ik wil hierover niet strijden en aan dit, zij het ook denkbeeldige bezwaar hieraan tegemoet komen.

Ik zal den voor den Regeeringsgemachtigde niet duidelijke zin op de volgende wijze veranderen. In plaats van het woord „alsmede“ te gebruiken zal ik de uitzonderingen nummeren. Ik geloof, dat dan toch den Regeeringsgemachtigde wel duidelijk zal zijn wat ik bedoel.

Bedoeld gedeelte van het amendement zal dus luiden:

„..... met uitzondering alleen van:

- 1e. hare huizen en erven te 's Gravenhage,
- 2e. het voor- of nadeelig saldo harer op 31 Mei 1923 afgesloten en door den Minister van Koloniën goedgekeurde winst- en verliesrekening.

Ik vertrouw dat er dan geen komma's of juridische puzzles meer in zitten, die het bevattingsvermogen van den Regeeringsgemachtigde te boven gaan.

(VOORZITTER, AAY.)

De Voorzitter: Derhalve zal het amendement van den heer 's Jacob e. s. sub *lo. b*. luiden:

„door de naamlooze vennootschap Billiton Maatschappij, gevestigd te 's Gravenhage, alle hare rechten, verplichtingen en goederen, daaronder begrepen hare vorderingen en schulden, zooals die op 31 Mei 1923 bestonden, met uitzondering alleen van:

- 1e. hare huizen en erven te 's Gravenhage,
- 2e. het voor- of nadeelig saldo harer op 31 Mei 1923 afgesloten en door den Minister van Koloniën goedgekeurde winst- en verliesrekening.

Kunnen de andere onderteekenaars zich met die wijziging vereenigen?

De heeren Westra en Delprat: Jawel, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Aay: Mijnheer de Voorzitter! Als iets mij wel duidelijk is geworden uit de rede van den Regeeringsgemachtigde, den Directeur van Gouvernementsbedrijven, dan is het wel dit, dat er voortaan nooit een particuliere concessie meer kan worden verleend, want er zijn zooveel bezwaren aan verbonden en de Regeering heeft daar zóó weinig toezicht op en daarbij zóó weinig in te brengen, dat ik verwacht, dat het geven van particuliere concessies in het Regeeringssysteem in den vervolge wel uitgesloten zal zijn.

De Regeeringsgemachtigde was zoo aardig om te spreken van ontombare oppositiezucht. Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in dit geval willen zeggen: laat de Regeering blij zijn, dat er uit dit College stemmen opgaan, die Haar een handje helpen om de buitenparlementaire krachten en machten, die bij dergelijke voorstellen altijd van zeer grooten invloed zijn, eenigszins te neutraliseeren. Uit de Memorie van Antwoord blijkt herhaaldelijk, dat niets is kunnen gebeuren, waarbij de Regeering waarschijnlijk van Haar kant de puntjes op de *i* wou zetten, of er wordt van de andere zijde gezegd: dit is een *conditio sine qua non*, en dat, en dat ook! De Regeering moet dus wel degelijk blij zijn, dat er ten deze oppositielust bestaat, die Haar helpt om te strijden tegen hetgeen Zij niet altijd voldoende alleen kan bestrijden.

Mijnheer de Voorzitter! Over de juridische puzzles wil ik het hier niet hebben. Wij waren van plan een amendement in te dienen op het 4e lid van art. 1, maar gegeven de omstandigheid, die nu weer gebleken is en die ik mijn geheele leven heb opgemerkt, n.l. dat nooit twee meesters in de rechten het met elkaar eens zijn, Mijnheer de Voorzitter, ben ik zoo vrij het op een andere manier in te pikken. Ik zou aan de Regeering willen vragen of er Harerzijds bezwaar tegen bestaat om voor te stellen uit lid 4 van art. 1 te doen vervallen, dat eventuele wijzigingen in de akte van oprichting niet zullen worden openbaar gemaakt. Wij vinden het van groot belang, dat eventuele wijzigingen in de akte van oprichting en bij den Volksraad en bij de Tweede Kamer van de Staten-Generaal zullen worden bekend gesteld.

3de VERGADERING — MAANDAG 14 MEI 1923.

Opr. N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton”.

(AAY, KIÈS.)

Verder, Mijnheer de Voorzitter, hebben wij twee amendementen — gelukkig geen juridische, dus er behoeft geen hevige strijd over te ontstaan. Wij zijn er voorstanders van, dat in artikel 6 wordt bepaald, dat de Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij „Billiton” haar zetel heeft in Nederlandsch-Indië. Blijkens de Memorie van Antwoord is het een conditio sine qua non van de Billiton Maatschappij dat dit het geval niet zal zijn, maar wij zijn voor die conditie niet zoo bijzonder te vinden en wij hebben daarom de vrijheid genomen terzake een amendement in te dienen. Als gevolg van het voorgestelde bij art. 6 stellen wij ook voor om de bevoegdheden, die zijn vastgelegd in het 2e, 4e en 6e lid van art. 10, waar bepaald wordt, dat de Minister van Koloniën den Raad van Beheer benoemd, dezen kan ontslaan en de instructie voor de leden daarvan vaststelt, toe te kennen aan den Gouverneur-Generaal.

Wij achten het een eisch des tijds en in het belang van de voortschrijdende ontwikkeling van dit land, dat in dergelijke gevallen — en hier bestaat daartoe een prachtige gelegenheid — de zetels van gemengde maatschappijen in dit land worden gevestigd en de Gouverneur-Generaal de macht aan zich kan houden tot het benoemen van den Raad van Beheer en het vaststellen van instructies als waarom het hier gaat.

Wij gelooven en hopen, dat tegen ons amendement geen bezwaar zal bestaan, te meer niet, omdat wij de overtuiging zijn toegedaan, dat de Minister van Koloniën toch niet zoo bijzonder ervoor geporteerd zal zijn, dit recht aan zich te houden, waar het wat wij noemen zuivere en directe Indische belangen betreft, die hij ook gaarne door den vertegenwoordiger der Koningin, den Gouverneur-Generaal, zal zien uitgeoefend.

De heer Kiès: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan verklaren, dat het Regeeringsantwoord mijn bezwaren goeddeels heeft ondervangen, en wel dermate, dat ik thans vóór het ontwerp zal kunnen stemmen. Vooral ook de mededeeling, dat de Billiton Maatschappij naar alle waarschijnlijkheid de door mij beslist noodig geachte beperkende bepalingen niet zal wenschen te aanvaarden, is voor mijn oordeel van beslissenden invloed geweest.

Ik wil echter niet nalaten te zeggen, dat ik blijf bij mijn meening, dat de Memorie van Toelichting ons onvoldoende gegevens verschafte. Waren daarin of in de Memorie van Antwoord dadelijk opgenomen de beschouwingen en uiteenzettingen, zooals wij ze vandaag van den Regeeringsgemachtigde vernamen, dan zou mijn eerste rede waarschijnlijk onuitgesproken zijn gebleven.

Van zeer veel beteekenis acht ik bijv. de nu afgelegde verklaring, dat er sedert medio 1922 een compromis bestaat tusschen de Regeering en de Billiton Maatschappij inzake de beperking der afrooming, welk compromis zou komen te vervallen, wanneer het voorliggende wetsontwerp niet wordt aangenomen.

Wat betreft het risico voor de schatkist, ben ik thans gerustgesteld na de uitvoerige en duidelijke uiteenzetting nu van dit onderwerp.

(KIÈS, VAN SANDICK.)

Op de algemeene opmerking, gemaakt in mijn eerste rede, dat staatsbemoeienis zoo dikwijls gepaard schijnt te moeten gaan met tegenvallers, is de Regeeringsgemachtigde niet ingegaan. Ik zou het zeer op prijs stellen als te gelegener tijd bij de behandeling van Hoofdstuk VIII der begroting de Regeeringsgemachtigde zoo mogelijk uitvoerige inlichtingen zou willen verstrekken inzake de rentabiliteit der Gouvernementsbedrijven; en wel ter opheldering van daaromtrent in ruime kringen bestaande sombere meeningen. Wanneer dan tegelijkertijd eens een positieve verklaring kon worden afgelegd omtrent het gereedkomen der z.g. bedrijvenwet, zou vermoedelijk bij velen de tegenzin tegen verdere deelneming onzer overheid in het bedrijfsleven kunnen worden overwonnen.

Inzake den tegenstand der Billiton Maatschappij op grond van het feit, dat bij aanvaarding van de door mij voorgestelde beperkende bepalingen in de concessie-verlenging, de ambtelijke controle ondragelijk stroef zou worden, wil ik opmerken dat, is die stroefheid eenerzijds m.i. wel wat overdreven voorgesteld, het anderzijds toch wel pijnlijk is te moeten vernemen, dat ambtelijke bemoeienis blijkbaar steeds zoo buitengewoon hinderlijk moet zijn. Aan de militairen wordt van jongs af aan bij de opleiding tot kader het consigne ingeprent: „leer controleeren en toezicht houden zonder den gang van zaken te storen”. Ik zou dit voorschrift gaarne ter navolging in andere ambtelijke kringen willen aanbevelen.

Tot slot nog dit. In zijn in humoristischen toon gehouden aanval op het stelling nemen van den heer Aay en mij laat de Regeeringsgemachtigde het voorkomen, alsof ik een principieel tegenstander van het gemengde bedrijf in het algemeen zou zijn. Dit is een misverstand; ik verwijs slechts naar mijn eerste rede, waarin ik mij zeer duidelijk als een principieel voorstander van gemengde bedrijven uitsprak, alleen bezwaar meende te moeten maken tegen een omvorming nu nog van het binnen afzienbaren tijd aflopende bedrijf der Billiton Maatschappij.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Van Sandiek: Mijnheer de Voorzitter! De beide verklaringen van den Regeeringsgemachtigde, in de eerste plaats dat het bedrijf van de Billiton Maatschappij wordt beperkt tot het tinbedrijf, en in de tweede plaats, dat de Regeering het standpunt inneemt, dat de raad van beheer zoo zelfstandig mogelijk zal kunnen zijn, hebben mijn bezwaren tegen het ontwerp doen vervallen.

Het amendement van den heer Aay geeft mij nog aanleiding tot eenige opmerkingen, nl. deze: dat vestiging van den zetel van een gemengd bedrijf in Nederland in het algemeen m.i. wel de voorkeur verdient; waar het hier echter eigenlijk geldt de voortzetting van een bedrijf door een directie, die nu eenmaal in Nederland is gevestigd en waar het hier bovendien geldt een aflopend bedrijf, geloof ik dat er geen aanleiding bestaat om nu hier bepaaldelijk aan te dringen op een vestiging van den zetel der Maatschappij in Indië.

(VAN SANDICK, VOORZITTER, BERGMEEIJER.)

De heer Aay: En de concessie wordt voor 25 jaar ingebracht.

De heer Van Sandick: Het is toch een aflopend bedrijf, en daarom, Mijnheer de Voorzitter, geloof ik niet, dat er aanleiding bestaat om voor het amendement van den heer Aay te stemmen.

De Voorzitter: Alsnog is ingediend een amendement, voorgesteld door de heeren Aay, Socjono en De Queljoe, (Onder I — stuk 10) luidende als volgt:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen, de volgende wijzigingen aan te brengen in het ontwerp van wet op de oprichting van de naamloze vennootschap „Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton”.

1. Artikel 6 als volgt te lezen:

„De Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton” heeft haren zetel in Nederlandsch-Indië”.

2. In het tweede, vierde en zesde lid van artikel 10 de woorden „Minister van Koloniën” te vervangen door „Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië”.

Het amendement zal worden behandeld bij het aan de orde zijnde onderwerp.

De heer Bergmeijer: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet beginnen met een woord van dank aan den eersten Regeeringsgemachtigde, dat hij den steun van de Regeering heeft toegezegd om bij den minister aan te dringen op de meest mogelijke vrijheid voor den raad van beheer.

Wat nu de kwestie betreft tusschen den tweeden regeeringsgemachtigde en den heer 's Jacob, daar zou ik zeer gaarne over zwijgen, maar wij moeten straks toch stemmen, en die stemming zal vermoedelijk bij meer dan een der leden hier beheerscht worden door het meerdere of mindere vertrouwen dat men stelt in de twee tegenpartijen. Ik ten minste verklaar mij onmachtig om te beslissen anders dan op grond van het vertrouwen, dat ik stel in die twee juristen. Ik wil echter trachten, nog wat meer licht te verkrijgen.

In de eerste plaats is het vertrouwen dat ik heb te stellen in den Regeeringsgemachtigde eenigszins gedaald door het feit, dat de Regeeringsgemachtigde aan den Volksraad het recht ontzegt om een oordeel uit te spreken over het contract. De Regeering heeft gezegd, dat dat contract behoort tot de uitvoeringsmaatregelen van de Regeering en Zij wijst elke inmenging van den Volksraad in deze zaak af. Mijnheer de Voorzitter! Dat heeft mijn vertrouwen in de redeneeringen van den Regeeringsgemachtigde — zooals ik zeide — vrij sterk ondermijnd. Ik handhaaf hier ten volle het recht van den Volksraad om ook wenschen uit te spreken over een contract dat de Regeering ons ter informatie heeft voorgelegd.

Ik ontken ten sterkste, dat wij hier zouden moeten zwijgen over alles wat betreft de uitvoeringsmaatregelen, die de Regeering heeft te nemen. Ik geloof dat de Regeeringsgemachtigde niet op de hoogte is van de discussie, die meermalen hier is gevoerd over dit onderwerp en de Regeering Handelingen. Eerste buitengewone zitting 1923.

(BERGMEEIJER, ROELOFSEN.)

heeft ook Haar eenigszins star afwijzende houding in deze kwestie, die Zij de eerste jaren heeft ingenomen, langzamerhand laten varen. Ik wijs slechts op de critiek, hier meermalen geoeffend op benoemingen, door de Regeering verricht, waarbij de Regeering in het begin weigerde in debat te treden over zulke benoemingen, van welk standpunt zij echter langzamerhand is terug gekomen.

Wat nu de amendementen van den heer 's Jacob zelf betreft, zou ik alleen maar een vraag willen stellen, omdat mij de zaak niet recht duidelijk is. Ik zal mij beperken tot de quaestie van den inbreng der Regeering in de nieuw op te richten maatschappij. Het betoog van den heer 's Jacob te dezen aanzien is te vinden op blz. 8 van het Voorloopig Stenografisch Verslag van Vrijdag 11 Mei! De heer 's Jacob zegt daar dat de bepaling van den inbreng door de Regeering, ten aanzien waarvan de heer 's Jacob art. 8 van het ontwerp van wet citeert, onuitvoerbaar is en dat hetgeen de Regeering zegt dat Zij inbrengt, de rechten op een deel van de winst en de liquidatie-opbrengst, staat en valt met de overeenkomst van 1892.

Op die passage heeft de Regeering geantwoord met een verwijzing naar het voorbeeld van een persoon, die een eigendom had en een erfpachter.

Nu is mijn vraag: vervalt dan het eigendomsrecht van dien man ook tengevolge van het aangaan der nieuwe overeenkomst?

De heer Cowan, Directeur van Justitie: U bedoelt het erfpachtsrecht!

De heer Bergmeijer: Neen, het gaat hier voor mij om het eigendom van dien anderen man, waarover de heer Cowan heeft gesproken.

De heer 's Jacob: Ik heb hier de stelling hooren verdedigen, dat de inbreng gelijk stond met den afstand van rechten.

De heer Bergmeijer: Juist, wanneer de Regeeringsgemachtigde zich beroept op het voorbeeld van den man, die een eigendom had, dan meen ik, dat die eigendom niet afhing van een vooraf gesloten overeenkomst tusschen die twee personen.

Maar misschien heb ik de kwestie niet goed begrepen; daarom zou ik gaarne meer licht ontvangen.

Vooralsnog echter, meen ik, dat de redeneering van den heer 's Jacob in dit opzicht heel wat sterker staat dan de redeneering van den regeeringsgemachtigde.

De heer Roelofsen, directeur van Gouvernementsbedrijven: Mijnheer de Voorzitter! Op de woorden, die de heer 's Jacob in het bijzonder bij zijn beantwoording in hoofdzaak van den tweeden regeeringsgemachtigde tegen mij heeft gericht, kan ik kort van repliek zijn.

De stelling, waarvan hij is uitgegaan is deze, dat in de Memorie van Antwoord zou zijn toegegeven, dat het wetsont-

(ROELOFSEN.)

werp inderdaad in hooge mate in onverzorgden vorm aan den Volksraad zou zijn voorgelegd.

Ik kan deze opmerking natuurlijk niet aanvaarden, aangezien daarvoor geen anderen bewijsgrond aangevoerd werd, dan dat eenige redactie-wijzigingen werden overgenomen, waarvan ik duidelijk heb te kennen gegeven, bij mijn eerste mondelinge antwoord, dat de Regeering dat heeft gedaan, niet omdat Zij overtuigd was, dat daarmede belangrijke verbeteringen in die redactie werden aangebracht, maar om, zooals ik zei, zooveel mogelijk aan den Volksraad ter wille te zijn, wanneer hij aan een bepaalde redactie den voorkeur geeft, zonder dat daarvan nadeel wordt verwacht. Ik kan den heer 's Jacob verder slechts mijn dank betuigen voor de thans inderdaad op zeer gematigden toon door hem aan mijn adres gerichte vermaningen. Het valt slechts te betreuren, dat deze toon niet van den aanvang af geheerscht heeft in zijn redevoeringen over de juridische kwestie. Want wanneer men zich de in eersten termijn door den heer 's Jacob uitgesproken scherpe woorden van afkeuring zal herinneren — ik zal ze nu maar niet herhalen —, dan kan ik tot mijn genoegen constateeren, dat die scherpte van woordenkeus zich inderdaad in tweeden termijn zeer heeft gematigd.

Aan den heer Kiès heb ik slechts deze opmerking in antwoord te geven, dat de door hem op den voorgrond gebrachte vergissing, zooals hij zich uitdrukt, in mijn standpunt, n.l. dat ik hem zou hebben in den mond gelegd, dat hij het gemengd bedrijf in algemeenen zin en in beginsel zou hebben bestreden, door mij niet kan worden aanvaard. Ik meen dat, als de heer Kiès de door mij gesproken woorden herleest, hem wel zal blijken, hoe ik zeer wel begrepen heb, dat hij heeft gemeend het gemengd bedrijf alleen in dit bijzondere geval te moeten laten vervallen in verband met de bezwaren, die hij meent te hebben aangetroffen vooral in de finantiële consequenties van dit voorstel.

Het is mij overigens buitengewoon welkom geweest, dat de heer Kiès het tweede punt ter sprake heeft gebracht, n.l. de m. i. en ook naar zijn opvatting te veel als algemeenheid en zelfs te veel als gemeenplaats gebezigde uitdrukking, dat Gouvernementsbedrijven niet anders doen dan tegenvallende resultaten vertoonen. Ik zal daarom zijn uitnodiging om daarop bij de behandeling van de achtste begrootingsafdeeling zoo uitvoerig mogelijk en met exacte cijfers terug te komen, zeer gaarne en ten volle aanvaarden.

Mij rest thans nog de plicht om den heer Aay naar aanleiding van het door hem ingediende amendement, te woord te staan. Ik merk dat het mij ter inzage gegeven exemplaar mij weer ontnomen is, zoodat ik niet precies den inhoud voor mij heb, maar mij is toch wel bijgebleven, dat hij daarin voorgesteld heeft, om de benoeming van den Raad van Beheer in Indië te doen geschieden en de Naamlooze Vennootschap in Indië te vestigen in plaats van, zooals thans is voorgesteld, te 's Gravenhage. Daarbij heb ik den heer Aay te wijzen op het feit, dat het hier betreft een wetsvoorstel, waarbij zeer uitdrukkelijk de bedoeling heeft voorgezeten om dit bij de Staten-Generaal in behandeling te brengen en dat het dus een zaak betreft, die de Nederlandschen wetgever geheel wenscht te behandelen en

(ROELOFSEN, COWAN.)

te beheerschen. Is dit zoo dan past het uiteraard meer in dat verband den Raad van beheer door het Opperbestuur in Nederland te doen benoemen.

Daarmede is het amendement om den zetel van het lichaam hier in Indië te vestigen in beginsel in strijd. Het is inderdaad voor de Regeering op het oogenblik niet mogelijk om den in het amendement van den heer Aay tot uitdrukking gebrachten wensch, om den zetel van de vennootschap in Indië te vestigen, te steunen. Het amendement van den heer Aay wordt daarom door de Regeering onaannemelijk geacht.

Tenslotte heb ik nog een enkel woord te richten tot den heer Bergmeijer. De heer Bergmeijer zal niet anders dan van den heer Cowan een meer uitvoerige weerlegging verwachten van zijn standpunt ten opzichte van het recht van den Volksraad om zich uit te spreken over de statuten. Ik neem er daarom hier maar heel kort even het woord over, ook omdat hij m. i. geheel voorbij ziet, hetgeen door mij in eerste instantie is gezegd en overigens ook in de Memorie van Antwoord reeds uitdrukkelijk tot uiting is gebracht, n.l. dat aan den Volksraad volstrekt niet het recht ontzegd wordt zijn meening te zeggen over de statuten, maar dat het alleen hierom gaat, dat het onmogelijk is in de bijlagen van het Regeeringsvoorstel door den Volksraad veranderingen te doen aanbrengen.

De heer Bergmeijer: Dat gebeurt ook niet. De wijzigingen zijn nu toch in den vorm van een motie gegeven!

De heer Roelofsen, directeur van Gouvernementsbedrijven: Tegen het uiten van meeningen in den Volksraad bij motie is geen bezwaar gemaakt; maar die motie is eerst vandaag ingediend.

De heer Bergmeijer: Maar waarom is de Regeering dan niet op den inhoud van de motie ingegaan?

De heer Roelofsen, directeur van Gouvernementsbedrijven: Ik zou den heer Bergmeijer op die opmerkingen willen antwoorden, dat het goed is om even de passages, die daarover handelen in de Memorie van Antwoord te herlezen; daar staat zelfs zeer uitdrukkelijk in, dat de Regeering met belangstelling van de opmerkingen over de statuten zooveel mogelijk rekening zal houden. Dit is dunkt mij meer dan voldoende duidelijk om te doen uitkomen, dat het recht om die opmerkingen te maken, erkend is.

De heer Bergmeijer: Ik heb gesproken over hetgeen de heer Cowan gezegd heeft.

De heer Cowan, directeur van Justitie: Allereerst beginnende met een kort woord naar aanleiding van hetgeen de heer 's Jacob alsnog heeft opgemerkt, vang ik aan bij zijn woorden: het Regeeringsstandpunt is niet duidelijker geworden door hetgeen door mij voor de pauze is

(COWAN, 's JACOB.)

volgens artikel 1 van de Indische mijnconcessies uit te geven als Overheid, zou zijn geworden tot een privaatrecht.

Ik geloof intusschen, dat het niet noodig is, wanneer mijn lezing van zooveen t.a.v. den inbreng wordt aanvaard, om op dit punt nogmaals nader in te gaan. Vandaar dat ook wegvallen kan het grammaticale debat omtrent voegwoorden in het amendement en de al dan niet noodzakelijkheid van de plaatsing van een komma.

Ik zou den heer 's Jacob willen vragen of hij nu beter bevredigd is.

De heer 's Jacob: Ik zal mij daarover straks bij de toelichting van mijn amendement uitlaten, maar ik kan nu reeds zeggen, dat ik ten eenenmale onbevredigd ben, omdat ik nog niet weet, wat de inbreng zal zijn.

Ik zal in het kort de geschiedenis van het amendement ophalen. Op den voorgrond is te stellen, dat uit de stukken niet met zekerheid is te vernemen, wat van den inbreng uitgezonderd zal zijn; ik heb gezegd, dat ik er naar gissen moest en ik denk dat het is het saldo van de winst- en verliesrekening. En nu weet ik nog niet wat de inbreng feitelijk zal zijn.

De heer Cowan, directeur van Justitie: Het staat in de stukken, Mijnheer de Voorzitter. Wanneer U mij vergunt voort te gaan, zal ik beproeven den heer Aay te beantwoorden, wat betreft de verandering van lid 4 van art. I van het ontwerp van wet. Vermoedelijk koestert de heer Aay bezorgdheid, dat hetgeen daarin staat, n.l.:

(4) De Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton zal worden tot stand gebracht en hare acte van oprichting zal kunnen worden gewijzigd zonder dat onze bewilliging is verleend op die acte of een ontwerp daarvan, zoodat ook de verplichting tot openbaarmaking van de Koninklijke bewilliging op de acte van oprichting of wijzigingen daarin vervalt”.

Aanleiding zal kunnen zijn tot latere wijzigingen in de hierop gegronde statuten, zonder dat men in het openbaar, in de Tweede Kamer of in den Volksraad, daarvan op de hoogte zou worden gesteld.

Dat kan zeker niet de bedoeling zijn en in zoover is er geen enkel bezwaar, om hetzij in den vorm van een toezegging, hetzij in den vorm van een toe te voegen alinea te bepalen, dat van elke wijziging van de statuten in de Staatscourant of in de Javasehe Courant mededeeling wordt gedaan, mits er klaarheid bestaat, dat die openbaarmaking niet dezelfde is als die van elke N. V. geveerd volgens het Wetboek van koophandel.

Het gaat in lid 4 toch niet over openbaarheid in het algemeen, maar over die openbaarheid die t. o. v. alle naamlooze vennootschappen moet plaats hebben nadat de Koninklijke bewilliging — in Indië de goedkeuring van den Gouverneur-Generaal — is afgekomen.

Zoolang na het bewilligingsbesluit de pas bewilligde statuten niet zijn openbaargemaakt in de Staats-courant of de Javasehe Courant blijven de besturen gebonden en aansprakelijk voor de handelingen, die zij hebben verricht.

Handelingen. Eerste buitengewone zitting 1923.

(COWAN.)

Dit bedoelt de wetgever hier uit te sluiten en dit is ook in verband met de geheele techniek van deze wet gewenscht, zoo niet: noodig. Maar de bedoeling of het gevolg van deze alinea is niet, dat statutenwijzigingen zich nu geheel in het geheim zouden kunnen afspelen. Mocht daaromtrent het artikel dus niet duidelijk genoeg zijn, dan kan er geen bezwaar bestaan tegen verduidelijking, liefst echter niet door redactiewijziging van artikel 4, maar door toevoeging van een lid, tenzij de Volksraad genoeg neemt met de toezegging van de Regeering, dat dergelijke wijzigingen onmiddellijk zullen worden gepubliceerd in de Staats-courant en de Javasehe Courant.

Ten slotte, Mijnheer de Voorzitter, een enkel woord over iets dat de heer Bergmeijer heeft gezegd. Hopende dat ten aanzien van de kwestie van de bij den inbreng vervallende rechten bij den heer Bergmeijer het licht is opgegaan, dat hem straks ontbrak, heb ik alleen nog te spreken over de starre afwijzende houding, die naar hij zeide de Regeering vroeger zou hebben aangenomen tegenover het bespreken van bestuursdaden in den Volksraad, maar die Zij later zou hebben laten vervallen en waarop ik als Regeeringsgemachtigde nu opnieuw zou zijn teruggekomen. Dat is het geval niet en ik kan niet zien, — zoo min in de gedrukte stukken als in mijn redevoering — dat er aanleiding was om die vrees te koesteren. De Regeering wil niet alleen over deze bestuursdaad, het ontwerp statuten in dit geval, spreken. Zij heeft er al in allerlei opzichten over gesproken. Zij heeft eerst gezegd, dat met de voorgestelde wijzigingen, al kon dat voorstellen onmogelijk in den vorm van amendementen plaats hebben, omdat de statuten een bijlage waren, toch zooveel mogelijk rekening zou worden gehouden, voorzover ze niet in strijd waren met het wetsontwerp. En hetzelfde heb ik daar straks herhaald ten aanzien van de motie.

In die motie heb ik dadelijk opgemerkt een tautologie van het amendement op het wetsontwerp, dat de Regeering niet wil aanvaarden.

Het was uit hetzelfde oogpunt onmogelijk om die wijzigingen in de motie wèl te aanvaarden. Maar daarmee is geenszins gezegd, dat de Regeering over de motie niet wil spreken; integendeel, daarmee is tevens gesproken over het desbetreffend gedeelte van de motie.

De Regeering staat dus met open oor en hart voor elke motie die de Volksraad aanneemt, maar wanneer die betreffen de wijze, waarop bestuursdaden moeten worden uitgevoerd, is het voor de hand liggend, dat ze zich voorbehoudt, die daden aan het bestuursbeleid en in dit geval aan de speciale wet te toetsen. Meer of minder is dan ook door mij niet bedoeld.

De heer Bergmeijer: Maar wel gezegd!

De heer Kerkkamp: Ook niet!

De heer Bergmeijer: Dan moet U het stenografisch verslag maar nalezen!

3de VERGADERING — MAANDAG 14 MEI 1923.

Opr. N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton”.

(COWAN, VOORZITTER, 's JACOB.)

De heer Cowan, directeur van Justitie: Ik zal U het betreffende gedeelte uit de Memorie van Antwoord voorlezen:

„Vele van de in het Afdeelvingsverslag gemaakte opmerkingen houden verbeteringen in, welke voor zoover zij niet (zoals die bij art. 1) in strijd komen met de voorgestelde wetsartikelen, bij de definitieve vaststelling der statuten in gemeen overleg met den medevenoot zullen kunnen worden overgenomen”.

De Voorzitter: Ik meen vernomen te hebben, dat de Regeering een wijziging wil aanbrengen in art. 8 van deze wet. Zoo ja, dan zou ik gaarne daarvan den tekst vernemen; alvorens tot stemming over te gaan.

De heer Cowan, directeur van Justitie: Zou ik dan een halve minuut tijd mogen hebben om den tekst op te stellen?

De vergadering wordt voor 5 minuten geschorst.

De heer Cowan, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Overeenkomstig het zoeven gesprokene zal in artikel 8, 1ste lid, letter a, achter de woorden „door de rechtspersoon Nederlandsch-Indië” en voor de woorden „het recht op uitkeering enz.” zijn te lezen „de prijsgeving van”, zoodat er komt te staan: „a. door de Rechtspersoon Nederlandsch-Indië de prijsgeving van het recht op uitkeering van een deel der winst en der liquidatie-opbrengst der Billiton-Maatschappij”.

De Voorzitter: Artikel 8, (1) a luidt thans als volgt: „door de rechtspersoon Nederlandsch-Indië de prijsgeving van het recht op uitkeering van een deel der winst en der liquidatie-opbrengst der Billiton-Maatschappij”.

De heer 's Jacob: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord naar aanleiding van de wijziging, die de Regeering in de houding tegenover het eerste gedeelte van ons amendement op art. 8 heeft gebracht. Daarmede wordt de zaak tenminste mogelijk. Mijn bezwaar was van het begin af aan, dat de redactie, zooals die door de Regeering is voorgesteld, een onmogelijkheid was. Ofschoon ik het betreurt, dat er zooveel woorden noodig zijn geweest en zooveel tijd van den Volksraad is geëischt om het zoover te brengen, verheugt het mij aan den anderen kant, dat het debat in zooverre vruchtbaar is geweest, dat Zij tenminste deze onmogelijkheid hersteld heeft in een mogelijkheid en in verband daarmede trek ik lid 1a van mijn amendement in.

Omtrent lid 1b heb ik straks nog een en ander op te merken.

De Voorzitter: Het amendement van den heer 's Jacob c.s. (stuk 8) wordt aldus gewijzigd, dat lid 1a zal luiden gelijk het Regeeringsvoorstel in zijn gewijzig-

('s JACOB, ROELOFSEN.)

den vorm. Ik verzoek den heer 's Jacob nu meteen over lid 1b te spreken.

De heer 's Jacob: Wat b betreft ben ik nog niet zoover, dat ik kan verklaren, dat ik mij in overeenstemming gevoel met de Regeering. Ik heb van den Regeerings-gemachtigde een heel verhaal gehoord, hoe een balans moet worden opgemaakt zoodat dat een openingsbalans noodig is en een aantal commentaren daarenboven over wat door partijen bedoeld is, maar ik heb nog niet gehoord de conclusie, die hij daaruit zou moeten trekken ten aanzien van de vraag, of hetgeen in de oorspronkelijke redactie staat in overeenstemming is met de commentaren dan wel niet.

Wanneer ik nu een conclusie moet trekken, kom ik tot het besluit, dat de commentaren, die geleverd zijn, de redactie van het oorspronkelijke artikel 8 sub b te niet doen, want de Regeerings-gemachtigde heeft gezegd, dat niet wordt bedoeld het saldo van de winst- en verliesrekening uit te sluiten, maar dan vraag ik, wat is het dan wel, dat uitgezonderd wordt? Zijn dat de baten en lasten van het werkjaar? Laat men het dan eenvoudig zeggen; maar dan is dat identiek met het saldo van de winst- en verliesrekening. Doch de Regeerings-gemachtigde zegt, dat het niet het saldo is van de winst- en verliesrekening, maar dan vraag ik nogmaals: Wat is het dan wel? Ik kan hier nog niet anders doen dan gissen, omdat de Regeering nooit positief heeft verklaard, wat dan wel uitgezonderd wordt van den inbreng van de Billiton-Maatschappij. Is het soms de hoeveelheid tinerts, die uitgezonderd wordt?

De heer Roelofsen, directeur van Gouvernements-bedrijven: De op 31 Mei 1923 aanwezige hoeveelheid reeds gewonnen tinerts wordt uitgezonderd.

De heer 's Jacob: Dan zou ik de opmerking willen maken, dat die formule in enkele gevallen misschien juist kan zijn, maar in andere gevallen niet precies uitdrukt wat wordt ingebracht. Want de hoeveelheid tinerts komt volstrekt niet overeen met de resultaten van het werkjaar, dat sluit op 31 Mei 1923. De hoeveelheid tinerts kan meer zijn, maar die kan ook minder zijn. Dus met te zeggen, dat men de hoeveelheid tinerts uitsluit, komt men er niet.

Er wordt hier gezegd: „De baten en lasten betreffende dat werkjaar”, en daar kan niemand uit lezen dat die gelijk zijn aan de hoeveelheid tinerts. En indien het de hoeveelheid tinerts, die overig is, is, welke uitgesloten wordt, zou er toch ook een wijziging noodig zijn van lid b. De Regeerings-gemachtigde zal mij toch toegeven dat, wanneer men spreekt van baten en lasten, niemand daaruit zonder meer zal kunnen lezen, dat dat gelijk staat met de hoeveelheid tinerts. De hoeveelheid tinerts, die op 31 Mei overig is, dekt in geenen deele de uitkomsten van het geheele jaar. Ofschoon de Regeerings-gemachtigde het tegenspreekt, blijf ik toch gelooven, dat de bedoeling is geweest om deze uitkomsten aan de Billiton Maatschappij te laten. Heeft men bezwaar tegen den term winst- en verliesrekening, welnu

3de VERGADERING — MAANDAG 14 MEI 1923.

Opr. N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton”.

(’s JACOB, COWAN, ROELOFSEN.)

dan kan men mijnentwege in de plaats daarvan spreken van uitkomsten van het werkjaar. In elk geval blijft er behoefte bestaan aan een duidelijk antwoord op de vraag, wat men wil uitzonderen.

De heer **Cowan**, directeur van Justitie: Als ik U goed begrijp, zou de goedkeuring van de balans door den Minister van Koloniën dus niet meer noodig zijn. De zaak zou dus door de Regeering worden geopend op gelijke basis ten aanzien van de passiva en activa.

De heer **’s Jacob**: Dat staat buiten de kwestie. Hier is de vraag, wat uitgezonderd wordt van den inbreng. Dat is de eenige vraag, waar ik antwoord op zoek en dat antwoord kan ik maar niet krijgen.

De heer **Cowan**, directeur van Justitie: Voor zoover het een technisch vraagstuk is, zal mijn ambtgenoot den heer **’s Jacob** kunnen beantwoorden.

De heer **Roelofsen**, directeur van Gouvernementsbedrijven: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal zoo eenvoudig mogelijk een rechtstreeksch antwoord aan den heer **’s Jacob** trachten te geven. Uitzonderd van den inbreng zal zijn in de eerste plaats het product van het tinbedrijf, dat gewonnen is geworden tot en met 31 Mei 1923. Daarom is hier gezegd, dat uitgezonderd zijn „alle baten en lasten betreffende het werkjaar dat eindigt op 31 Mei 1923”. In de eerste plaats wordt dus uitgezonderd het product, dat door de Billiton-Maatschappij is verkregen, maar verder wordt nog meer uitgezonderd. Niet ingebracht zullen nl. worden de lasten, die nog kunnen ontstaan door de verzending en verwerking van het reeds gewonnen product. Dat wil dus zeggen uitgezonderd wordt de geheele productie in het bedrijfsjaar tot 31 Mei 1923, maar ook alle kosten, die nog gemaakt worden tengevolge van die productie, om het product verkoopbaar te maken en weg te sturen.

De heer **’s Jacob**: Dan geef ik U in overweging om den tekst daarmee in overeenstemming te brengen. Dan zijn wij er.

De heer **Roelofsen**, directeur van Gouvernementsbedrijven: Het staat er reeds. Voor „alle baten en lasten van het werkjaar 1923” zou men in de plaats kunnen zetten: „het saldo van de winst- en verliesrekening”. Daar hebt U gelijk in. Maar daar gaat het hier niet alleen om, het gaat om de uitzondering van het product, dat op 31 Mei nog aanwezig is op het eiland, maar ook van de verdere kosten, die aan het product zijn verbonden, voordat dat product geëxporteerd en gerealiseerd is geworden.

De heer **’s Jacob**: Ik zou zeggen: de hoeveelheid tinerts, die op 31 Mei 1923 over is, met de lasten en baten die daarop drukken, zijn voor rekening van de Billiton-

(’s JACOB, VOORZITTER, ROELOFSEN, BURER.)

Maatschappij. Dan weten wij, wat uitgezonderd is. Maar dat staat er juist niet.

De **Voorzitter**: Wordt de aanvulling, die de directeur van Gouvernementsbedrijven aanduidde, in het ontwerp aangebracht?

De heer **Roelofsen**, directeur van Gouvernementsbedrijven: Volgens het advies van mijn rechtsgeleerden adviseur is dat beslist niet noodig, zoodat ik die aanvulling niet aanbreng, Mijnheer de Voorzitter.

De heer **’s Jacob**: Dan moet ik mijn amendement handhaven.

De **Voorzitter**: Wenscht nog iemand het woord?

De heer **Burer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou even deze eenvoudige vraag tot den Regeeringsgemachtigde willen richten. Worden van den inbreng uitgezonderd de huizen en erven te ’s Gravenhage?

De heer **Roelofsen**, directeur van Gouvernementsbedrijven: Ja, dat staat in het ontwerp.

De heer **Burer**: Wordt ook uitgezonderd het voor- of nadeelig saldo op 31 Mei 1923?

De heer **Roelofsen**, directeur van Gouvernementsbedrijven: Niet het saldo volgens de winst- en verliesrekening, er wordt meer uitgezonderd.

De heer **Burer**: Wat dan?

De heer **Roelofsen**, directeur van Gouvernementsbedrijven: Alle baten en lasten betreffende het werkjaar 1923 dus met de tinerts en de kosten daardoor veroorzaakt er bij.

De heer **Burer**: Mag ik den heer **’s Jacob** dan uitnoodigen het amendement in dien zin aan te vullen, dat het in overeenstemming wordt gebracht met wat de Regeeringsgemachtigde zoeven zeide, zoodat alle uitzonderingen in zijn amendement worden aangegeven?

De heer **’s Jacob**: De kwestie zit hier eenvoudig in den term winst- en verliesrekening. Wanneer wij zeggen dat uitgezonderd wordt het voor- of nadeelig saldo van de uitkomsten van het werkjaar 1923, zit er alles in.

De heer **Burer**: Wanneer daar alles in zit, is er voor ons ook geen bezwaar om voor het amendement van den heer **’s Jacob** te stemmen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De artikelen 1 tot en met 5 worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

3de VERGADERING — MAANDAG 14 MEI 1923.

Opr. N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton“.

(AAY.)

Aan de orde is het amendement van de heeren Aay, Soejono, en De Queljoe op art. 6 (Ond. I — st. 10, No. 1).

De heer Aay: Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen de Regeering gemachtigde in het midden heeft gebracht, n.l. dat het onmogelijk is, om den zetel van de maatschappij in Indië te vestigen, lijkt mij al heel bezwaarlijk te aanvaarden. Het feit toch, dat deze wet en andere wetten door de Tweede Kamer van de Staten-Generaal moeten worden behandeld, kan toch zeker geen beletsel vormen tegen de vestiging van den zetel dezer maatschappij hier in Indië.

Het amendement van den heer Aay e.s., in stemming gebracht, wordt aangenomen met 24 stemmen voor en 10 stemmen tegen.

Voor stemmen de heeren: Ten Berge, Engelenberg, Aay, Kan, Laoh, Mandagic, Sadjiroen, De Queljoe, Salim, Djajadiningrat, Kamil, Abdul Rivai, Soselisa, Soerakoesoemah, Soetadi, Soetatmo Soeriokoesoemo, Dahler, Modjolelo, Dwidjosewojo, Soejono, Koesoemo Joedo, Kerkkamp, Burer en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Roep, Bergmeijer, Van der Jagt, Van Sandick, Delprat, Westra, Kiës, 'sJacob, Houtsma en Valkenburg.

Het gewijzigd art. 6, alsmede artikel 7 worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het door den heer 'sJacob e.s. ingediende gewijzigde amendement op artikel 8 sub b (Ond. I stuk 8 onder 1o.) wordt in stemming gebracht en aangenomen met 19 stemmen voor en 15 stemmen tegen.

Voor stemmen de heeren: Dwidjosewojo, 'sJacob, Koesoemo Joedo, Valkenburg, Burer, Ten Berge, Roep, Bergmeijer, Engelenberg, Van der Jagt, Kan, Delprat, Laoh, Mandagic, Sadjiroen, Westra, Soselisa, Kiës en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Soejono, Houtsma, Kerkkamp, Aay, Van Sandick, De Queljoe, Salim, Djajadiningrat, Kamil, Abdoel Rivai, Soerakoesoemah, Soetadi, Soetatmo Soeriokoesoemo, Dahler en Madjolelo.

Zonder hoofdelijke stemming worden achtereenvolgens aangenomen:

- het gewijzigd artikel 8;
- artikel 9;
- het amendement van de heeren Aay, Soejono en De Queljoe op artikel 10 (Stuk No. 10, onder 2);
- het gewijzigd artikel 10;
- de artikelen 11, 12 en 13;
- het amendement van de heeren 'sJacob, Westra en Delprat op artikel 14 (Stuk No. 8, onder 2o.);

(ROEP, SOETATMO SOERIOKOESOEMO, VAN DER JAGT.)

het gewijzigd artikel 14;
de artikelen 15 tot en met 23.

Het geheele ontwerp wordt in hoofdelijke stemming gebracht.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Alvorens tot de eindstemming wordt overgegaan, zou ik gaarne mijn stem motiveeren. Ik zal voor het geamendeerde voorstel stemmen, hoewel de toezegging van den Regeering gemachtigde, dat aan den Minister in overweging zal worden gegeven om aan den Raad van Beheer grootere zelfstandigheid te geven, — voor welke toezegging ik overigens dankbaar ben — mij niet geheel bevredigt.

De groote zelfstandigheid van den Raad van Beheer acht ik een bepaalde voorwaarde voor het slagen van het stelsel van gemengd bedrijf.

Ik zou met meer sympathie mijn stem aan dit ontwerp hebben gegeven, indien de groote zelfstandigheid van den Raad van Beheer vaststond en in het algemeen een der beginselen uit zou maken van toekomstigen vorm en van gemengd bedrijf.

De heer Soetatmo Soeriokoesoemo: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik even mijn stem motiveeren, in verband straks met de stem van mijn geacht medelid en partijgenoot den heer Dwidjosewojo, die vóór het ontwerp zal stemmen? Ik kan mijn stem aan het ontwerp niet geven, omdat ik het beter vind te wachten totdat de concessieverleening in 1927 is afgelopen. Wat betreft de zoo gevreesde roofofpolitiek van de Billiton-Maatschappij, heb ik nog voldoende vertrouwen dat het zoo'n vaart niet zal loopen.

De heer Van der Jagt: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een gedeelte van deze debatten niet kunnen meemaken, maar ik zou toch gaarne, voordat wij tot stemming overgaan, willen zeggen, aan welken kant ik mij zal scharen.

Ik ben n.l. vóór dit ontwerp van de Regeering en hoofdzakelijk hierom, omdat ik hierin bij de Regeering een eerste bona fide poging zie om een zeer moeilijk vraagstuk tot oplossing te brengen, om n.l. eindelijk een modus te vinden tusschen het particuliere- en het staatsbedrijf. Het staatsbedrijf als zoodanig — daar is dikwijls over gesproken — is niet te aanvaarden. Het particuliere bedrijf — dit is al meerdere malen gebleken — heeft zijn groote nadeelen. Nu komt echter de Regeering eindelijk met iets — Zij heeft nog geen ervaring — met een ontwerp, dat aannemelijk is. Er mogen gebreken aan kleven — soit! Ik zou echter de vergadering in overweging willen geven de Regeering in Haar pogingen te steunen en vóór dit voorstel te stemmen.

Het Ontwerp van Wet wordt in stemming gebracht en aangenomen met 31 stemmen vóór en 3 stemmen tegen.

3de VERGADERING — MAANDAG 14 MEI 1923.

Opr. N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton". — Sluiting der buitengewone zitting.

(VOORZITTER.)

Vóór stemmen de heeren: Valkenburg, Kerkkamp, Burer, Ten Berge, Roep, Bergmeijer, Engelenberg, Aay, Van der Jagt, Kan, Van Sandiek, Delprat, Laoh, Mandagie, Sadjiroen, De Queljoe, Djajadiningrat, Westra, Kamil, Abdul Rivai, Soselisa, Kiès, Soerakoesoemah, Soetadi, Da-toek Madjolelo, Dwidjosewojo, 's Jacob, Soejono, Koesoemo Joedo, Houtsma en de Voorzitter.

Tegen stemmen de heeren: Salim, Soetatmo Soerikoesoemo en Dahler.

De Voorzitter: De motie-'s Jacob e.s. (Ond. I stuk 9) is door de voorstellers ingetrokken en maakt derhalve geen onderwerp van stemming meer uit.

Verlangt nog iemand het woord? Zoo niet, dan verzoek

ik den secretaris de notulen van deze vergadering voor te lezen.

De notulen van het in deze openbare vergadering verhandelde worden gelezen en goedgekeurd.

De Voorzitter: Mijne heeren! Onder herinnering, dat morgenochtend de eerste gewone zitting van dit jaar door Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal om 9 uur zal worden geopend en dat om half elf de eerste vergadering zal plaats hebben, sluit ik hiermede deze buitengewone zitting.

De vergadering wordt gesloten te 12.30 n.m.

Die Verhältnisse der ... in ...

Die ... der ...

(VORLESUNG)

Die ... der ...

Die ... der ...

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — STUK 1.

Oprichting Naaml. Venn. „Gemeenschappelijke Mijnbouw
Maatschappij Billiton”.

GELEIDEBRIEF.

Mijne Heeren!

Ik heb de eer U hierbij ter overweging aan te bieden een ontwerp van wet voor de oprichting van eene Naamlooze Vennootschap „Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton”, vergezeld van een ontwerp voor de Statuten.

De memorie van toelichting, welke bij het wetsontwerp behoort, bevat de gronden waarop het berust. Aan de memorie van toelichting is als bijlage toegevoegd een exemplaar van de wet van 18 Juni 1892, houdende goedkeuring der overeenkomst met de Billiton Maatschappij, betreffende eene nieuwe concessie tot het winnen van tin op het eiland Billiton.

Ik teeken hierbij aan, dat ik den Directeur van Gouvernementsbedrijven heb gemachtigd om bij de beraadslagingen van Uwen Raad over gemeld ontwerp namens de Regeering nadere toelichting te verschaffen.

Buitenzorg, 11 April 1923.

De Gouverneur-Generaal van
Nederlandsch-Indië,

D. FOCK.

Aan
den Volksraad.

The first part of the text is a list of names, possibly authors or contributors, arranged in a grid-like fashion. The text is very faint and difficult to read, but appears to be organized into columns and rows.

The second part of the text is a list of names, possibly authors or contributors, arranged in a grid-like fashion. The text is very faint and difficult to read, but appears to be organized into columns and rows.

The third part of the text is a list of names, possibly authors or contributors, arranged in a grid-like fashion. The text is very faint and difficult to read, but appears to be organized into columns and rows.

The bottom section of the page contains a few lines of text, possibly a title or a short description. The text is very faint and difficult to read, but appears to be organized into a single block.

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — STUK 2.

Oprichting Naaml. Venn. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton”.

ONTWERP VAN WET.

Artikel 1.

(1) De Minister van Koloniën wordt gemachtigd om met inachtneming van de bepalingen dezer wet voor en namens Nederlandsch-Indië te zamen met de te 's Gravenhage gevestigde naamlooze vennootschap „Billiton-Maatschappij” eene naamlooze vennootschap op te richten, genaamd „Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton”, welke ten doel heeft:

- a. het opsporen en het winnen in het gewest Billiton van tinerts en andere delfstoffen, sub a genoemd in het eerste lid van artikel 1 der Indische Mijnwet, zooals dit artikel luidt ingevolge de wet van 20 Juli 1918 (Nederlandsch Staatsblad No. 466, Indisch Staatsblad 1919 No. 4);
- b. het verwerken van de gewonnen delfstoffen en het te gelde maken van de daaruit verkregen producten;
- c. het verrichten van handelingen en het aangaan van overeenkomsten, welke tot de bereiking van het sub a en b vermelde doel bevorderlijk zijn, zoomede het deelnemen in andere vennootschappen, welke een gelijksoortig doel buiten het gewest Billiton beoogen.

(2) De bepalingen van het Wetboek van Koophandel en van andere wetten zijn op de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton niet van toepassing, voorzover deze wet daarvan afwijkende bepalingen bevat.

(3) De Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton is koopman in den zin van het Wetboek van Koophandel.

(4) De Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton zal worden tot stand gebracht en hare akte van oprichting zal kunnen worden gewijzigd zonder dat onze bewilliging is verleend op die akte of een ontwerp daarvan, zoodat ook de verplichting tot openbaarmaking van de Koninklijke bewilliging op de akte van oprichting of wijzigingen daarin vervalt.

(5) Voor hare oprichting zal geen registratierecht verschuldigd zijn.

Artikel 2.

(1) De Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton is belast met en heeft het uitsluitend recht tot het opsporen en winnen van de in het eerste lid van het vorige artikel sub a bedoelde delfstoffen op het eiland Billiton, op de thans tot het gewest Billiton behorende eilanden en in de daaraan grenzende territoriale wateren.

(2) Van de ontginning blijven uitgesloten de districts-

hoofdplaatsen volgens de situatieplannen, waarvan de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton een exemplaar ontvangt.

(3) Aan de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton wordt — met afwijking in zoover van de bestaande bepalingen omtrent de uitgifte van gronden met recht van opstal — voor den duur der vennootschap kosteloos recht van opstal verleend op alle tot het vrije Staatsdomein behorende terreinen, die zij noodig heeft voor hare gebouwen en inrichtingen.

(4) De Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton heeft de bevoegdheid tot het kappen van het voor haar bedrijf benodigde hout in 's Lands bosschen volgens bij algemeene verordening te stellen regelen, waarvan de toepasselijkheid te haren aanzien echter vervalt, zoodra ter zake van den aankap van bedoeld hout eene door den Gouverneur-Generaal goed te keuren overeenkomst met haar zal zijn aangegaan.

(5) Het is aan de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton vrijgelaten voor haar bedrijf vrije werklieden van elders aan te voeren, behoudens de verplichting dier maatschappij om te zorgen, dat zoodanige van elders aangevoerde personen nimmer komen ten laste van het Land.

(6) De Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton mag geene bij de mijnen op Banka behorende Chineesche mijnwerkers in dienst nemen zonder speciale vergunning van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië; bijaldien zoodanige Chineezzen in dienst der maatschappij mochten worden aangetroffen, zullen zij op hare kosten naar Banka worden terug gezonden.

Artikel 3.

(1) Ten aanzien van de verhouding van de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton tot rechthebbenden op den grond en tot derde belanghebbenden in den zin van artikel 3 der Indische Mijnwet, zoomede tot andere concessionarissen of ontginners op den voet van artikel 5a dier wet, gelden de bepalingen van het tweede en derde lid van artikel 8 en die van artikel 9, zoomede van den IVden titel van die wet en de uitvoeringsvoorschriften van die bepalingen, met dien verstande dat vertoon van de in artikel 9, sub a en het eerste lid van artikel 21 bedoelde stukken niet vereischt zal zijn.

(2) Hetgeen in of krachtens het 1ste tot en met het 7e lid van artikel 43 der Indische Mijnwet is of wordt bepaald ten aanzien van het toezicht van Regeeringswege is ook van toe-

passing op de door de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton ondernomen opsporingen en ontginningen.

Artikel 4.

Indien nieuwe speciale belastingen worden ingesteld op delfstoffen welke ingevolge het eerste lid van artikel twee door de vennootschap gewonnen worden op de thans tot het gewest Billiton behorende eilanden en in de daaraan grenzende territoriale wateren, worden de uit dezen hoofde door de vennootschap betaalde bedragen voor een zoodanig gedeelte ten bate van de houders der aandelen B in mindering gebracht van het op de aandelen A uit te keeren dividend, dat de houders der eerstbedoelde aandelen in het bedrag van hun dividend geen vermindering ondervinden als gevolg van de instelling der nieuwe belastingen.

Artikel 5.

De naamlooze vennootschap zal een aanvang nemen op den dag harer oprichting en eindigt, behoudens vroegere ontbinding of verlenging, op de wijze als in artikel 21 is bepaald, den 31sten December 1948.

Artikel 6.

(1) De Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton heeft haren zetel in Nederland.

(2) Zij moet zich in Nederlandsch-Indië doen vertegenwoordigen door een bij authentieke akte aan te wijzen persoon of vennootschap, die voldoet aan de vereischten in het eerste lid van artikel 4 der Indische Mijnwet gesteld voor houders van vergunningen tot opsporing van delfstoffen of van mijnconcessies.

Artikel 7.

(1) Het maatschappelijk kapitaal der Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton bedraagt bij de oprichting 16 miljoen gulden, verdeeld in tienduizend aandelen A, elk groot f 1000 en zesduizend aandelen B, elk eveneens groot f 1000.

(2) Alle aandelen luiden op naam.

(3) Alle aandelen worden bij de oprichting volgestort.

(4) Houder van aandelen A kan uitsluitend zijn de rechtspersoon Nederlandsch-Indië.

(5) Houder van aandelen B is de naamlooze vennootschap Billiton-Maatschappij met welke ingevolge het bepaalde in het eerste lid van artikel 1 de Maatschappij is opgericht. De wijze van overdracht dezer aandelen wordt, onafhankelijk van het bepaalde bij artikel 42 van het Wetboek van Koophandel, bij de akte van oprichting geregeld. Overdracht van aandelen B aan personen of vennootschappen, die niet voldoen aan de vereischten, in het eerste lid van artikel 4 der Indische Mijnwet gesteld voor houders van vergunningen tot het opsporen van delfstoffen of van mijnconcessies, is niet geoorloofd dan na verkregen uitdrukkelijke toestemming van den Minister van Koloniën.

Artikel 8.

(1) In de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton worden ingebracht:

a. door de rechtspersoon Nederlandsch-Indië het recht op uitkeering van een deel der winst en der liquidatieopbrengst der Billiton-Maatschappij krachtens de bepa-

lingen van de met haar gesloten overeenkomst van 14 Maart 1892 (Nederlandsch Staatsblad No. 139, Indisch Staatsblad No. 182);

b. door de naamlooze vennootschap Billiton-Maatschappij: ten 1e alle rechten en bezittingen, onroerende en roerende goederen, toebehoorende of toekomende aan de Billiton-Maatschappij voornoemd met uitzondering van de huizen en erven te 's Gravenhage;

ten 2de: alle schulden en vorderingen rechtstreeks voortvloeiende uit de uitoefening van haar bedrijf, onder welke schulden wordt begrepen die, voortspruitende uit de door de Billiton-Maatschappij aangegane obligatieleening pro resto groot f 4.000.000, terwijl onder de vorderingen ook vallen die, uit nog loopende contracten reeds verschenen of nog te verschijnen, met dien verstande dat alle baten en lasten betreffende het 31 Mei 1923 eindigende werkjaar 1922/23 komen voor rekening van de Billiton-Maatschappij, terwijl de baten en lasten betreffende het 1 Juni 1923 aanvangende werkjaar 1923/24 en volgende jaren komen voor rekening van de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton.

(2) De in het eerste lid van dit artikel genoemde inbreng geschiedt tegen de waarde volgens een door de Billiton-Maatschappij opgemaakte en door den Minister van Koloniën goedgekeurde balans per 31 Mei 1923. Voor dezen inbreng ontvangt de rechtspersoon Nederlandsch-Indië 10.000 volgestorte aandelen A en ontvangt de Billiton-Maatschappij 6000 volgestorte aandelen B. Indien de waarde van den inbreng overeenkomstig de hiervoren genoemde balans meer bedraagt dan 16 miljoen gulden, zal het meerdere gebracht worden ten bate van het in artikel 18 van deze wet omschreven reservefonds.

(3) Ter voldoening van het bedrag ad f 3.137.468.61, dat aan de Billiton-Maatschappij krachtens art. 5 van de overeenkomst van 14 Maart 1892 (Nederlandsch Staatsblad No. 139, Indisch Staatsblad No. 182) toekomt, worden aan de Billiton-Maatschappij toegewezen de huizen en erven te 's Gravenhage ter waarde van f 83.000.— en ontvangt deze Maatschappij een bewijs van deelgerechtigdheid, dat overeenkomstig de artikelen 17 en 20 recht geeft op een aandeel in de winst, respectievelijk een uitkeering bij liquidatie, te zamen een bedrag van f 3.054.468.61 niet overschrijdende.

Artikel 9.

(1) De Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton wordt bestuurd door een Raad van Beheer.

(2) Leden van den Raad van State en leden van de Staten-Generaal kunnen geen deel uitmaken van den Raad van Beheer.

Artikel 10.

(1) De Raad van Beheer bestaat uit vijf leden.

(2) Drie leden van den Raad van Beheer worden benoemd door den Minister van Koloniën. De algemeene vergadering van houders van aandelen B benoemt de twee overige leden. De Raad van Beheer maakt voor elke vacature een niet bindende voordracht op van twee personen.

(3) Hunne benoeming geschiedt telkens voor den tijd van vijf jaar, met dien verstande, dat bij benoeming ter voorziening in een tusschentijds ontstane vacature, de optredende den diensttijd van zijnen voorganger vervult. Bij hunne aftreding zijn zij terstond opnieuw benoembaar.

(4) Zij kunnen ten allen tijde worden ontslagen door den Minister van Koloniën of door de vergadering van hou-

ders van aandelen B, naar gelang de benoeming door den eerste of door de tweede is geschied.

(5) De leden kunnen elkander schriftelijk volmacht geven tot beraadslaging en besluiten in de vergaderingen van den Raad.

(6) Door den Minister van Koloniën wordt voor de leden, die door hem worden benoemd, eene instructie vastgesteld.

Artikel 11.

De leden van den Raad van Beheer genieten eene vaste bezoldiging waarvan het bedrag bij of krachtens de akte van oprichting wordt bepaald.

Artikel 12.

(1) De Raad van Beheer benoemt eene directie bestaande uit een of meer leden.

(2) Zoowel fysieke personen als naamlooze vennootschappen kunnen deel uitmaken van de directie of deze vormen.

(3) Geen anderen kunnen tot Directeur benoemd worden dan Nederlanders of naamlooze vennootschappen, waarvan de eenige bestuurder of commissaris dan wel als er twee zijn beide, of als er meer bestuurders zijn, de meerderheid, alsook de meerderheid der commissarissen Nederlanders zijn.

(4) Elke benoeming geschiedt voor den tijd van vijf jaren.

(5) Bij aftreding zijn de leden der directie terstond herbenoembaar.

(6) De leden der directie kunnen ten allen tijde op in de akte van oprichting vastgestelde wijze door den Raad van Beheer worden ontslagen; zij zullen daarbij slechts aanspraak hebben op hunne bezoldiging over het loopende boekjaar en geenerlei rechten op schadevergoeding kunnen doen gelden.

(7) De bezoldiging wordt voor elk lid van de directie afzonderlijk door den Raad van Beheer vastgesteld.

(8) In afwijking van hetgeen in het eerste lid bepaald is, wordt de directie voor de eerste maal aangewezen bij de akte van oprichting.

Artikel 13.

(1) De Raad van Beheer vertegenwoordigt de vennootschap in en buiten rechten en is tot alle daden van beheer en eigendom bevoegd, voor zoover deze wet niet anders bepaalt.

(2) De directie is namens den Raad van Beheer belast met de geheele dagelijksche leiding der zaken en, behoudens het in het derde lid van dit artikel bepaalde, tegenover derden bevoegd tot alle daden van beheer en eigendom, zonder dat ten deze van eenige medewerking van den Raad van Beheer zal behoeven te blijken. Bestaat de directie uit meer dan een lid, dan is elk lid afzonderlijk bevoegd tot deze handelingen.

(3) De directie behoeft de goedkeuring of machtiging van den Raad van Beheer voor de navolgende handelingen:

a. het verkrijgen, vervreemden of bezwaren van onroerende goederen en van schepen, voorzoover deze goederen of schepen een waarde van tienduizend gulden te boven gaan;

b. het aangaan van overeenkomsten met bankiers of kassiers omtrent het opnemen en beleggen van gelden;

c. de uitgifte van obligatieleeningen;

d. de deelneming in andere vennootschappen;

e. het voeren van en het berusten in rechtsgedingen, het opdragen van beslissingen aan scheidslieden en het aangaan van dadingen, tenzij het onderwerp van het geschil minder dan tienduizend gulden bedraagt, dan wel het geldt conservatoire maatregelen, die geen uitstel dulden;

f. het aangaan van borgtochten, welke een som van tienduizend gulden te boven gaan;

g. alle verdere handelingen, waarvoor de akte van oprichting de machtiging of goedkeuring van den Raad van Beheer voorschrijft.

(4) Van de goedkeuring of machtiging van den Raad van Beheer moet voor de in het derde lid van dit artikel vermelde gevallen op de bij de akte van oprichting te bepalen wijze blijken.

(5) Onverminderd het bepaalde in het eerste en in het derde lid van dit artikel is de Raad van Beheer bevoegd aan de Directie op te dragen het verrichten van een of meer der handelingen, waarvoor het derde lid van dit artikel of de akte van oprichting de machtiging of goedkeuring van den Raad van Beheer voorschrijft.

Artikel 14.

Alle besluiten van eenige vergadering van aandeelhouders, genomen met door de akte van oprichting vereischte meerderheid, zijn bindend ook voor de aandeelhouders, die recht van stem in de vergadering hadden doch tegen stemden of afwezig waren, mits betreffende onderwerpen, waartoe deze wet of de akte van oprichting de beslissing niet aan een ander orgaan der vennootschap opdraagt.

Artikel 15.

Zoowel in de algemeene vergaderingen van aandeelhouders als in de afzonderlijke vergaderingen van houders van aandelen B zal ieder aandeel recht geven tot het uitbrengen van één stem, zonder beperking van het aantal door eenigen aandeelhouder uit te brengen stemmen.

Artikel 16.

(1) Als grondslag voor de verdeling van de winst in eenig boekjaar strekken de, op de wijze in de akte van oprichting bepaald, vast te stellen balans en winst- en verliesrekening der Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton.

(2) Bij het opmaken van de winst- en verliesrekening zal:

a. ten bate hiervan worden gebracht de opbrengst van het product van het gedurende het boekjaar afgelopen werkjaar en alle overige inkomsten, welke door de vennootschap, uit welken hoofde ook, in het betrekkelijk boekjaar genoten zijn;

b. ten laste hiervan worden gebracht:

1e. de kosten van winning, verwerking en verkoop van het sub a genoemde product;

2. alle andere door den Raad van Beheer na overleg met de Directie vast te stellen uitgaven (reeds ge-

daan of nog te doen) waaronder begrepen zijn de door de vennootschap verschuldigde belastingen;

- 3e. de door den Raad van Beheer na overleg met de Directie vast te stellen afschrijvingen, benevens een gedeelte van de kosten van opsporing.

Artikel 17.

(1) Van de netto-winst, blijkens een goedgekeurde winst- en verliesrekening gemaakt, wordt ten minste vijf percent afgezonderd tot het vormen en onderhouden van een reservefonds en vervolgens aandeelhouders zoo mogelijk zes percent over het nominaal bedrag hunner aandelen uitgekeerd.

(2) Van de overwinst ontvangt de Directie vijf percent; de Raad van Beheer stelt voor elk lid der Directie vast, welk bedrag dit winstaandeel niet mag te boven gaan.

(3) Het resteerende komt ter beschikking van aandeelhouders en wordt tusschen hen naar verhouding van het nominale bedrag hunner aandelen verdeeld.

(4) De algemeene vergadering kan echter besluiten, dat dit deel der overwinst, beschikbaar blijvende na de voren genoemde uitkeeringen, geheel of ten deele niet zal worden verdeeld, doch voor aandeelhouders zal blijven gereserveerd.

(5) Te beginnen met het boekjaar 1927 wordt van de netto-winst, vóórdat de in lid 1 tot en met 4 bepaalde winstverdeling geschiedt, eerst vijf en twintig percent besteed voor de aflossing van het bewijs van deelgerechtigdheid, bedoeld in artikel 8.

(6) Zoodra op dit bewijs van deelgerechtigdheid een bedrag van f 3 054 468.61 zal zijn uitgekeerd, zullen daarmede alle rechten van den houder ervan zijn vervallen en zal het bewijs worden ingetrokken.

Artikel 18.

(1) De Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton vormt op de wijze en tot het bedrag, in de akte van oprichting te bepalen, een reservefonds, hetwelk het bedrag van het gestort kapitaal niet te boven gaat.

(2) Het reservefonds is bestemd tot dekking van eventuele nadeelige saldi der winst- en verliesrekening.

Artikel 19.

(1) Zoodra de balans en de winst- en verliesrekening over een boekjaar door de algemeene vergadering zijn goedgekeurd, brengt de Raad van Beheer die stukken, voorzien van de noodige toelichtingen, ter kennis van den Minister van Koloniën en van den Gouverneur-Generaal. De Raad van Beheer doet die stukken vergezeld gaan van een verslag van de voornaamste handelingen der Maatschappij in het afgelopen boekjaar.

(2) De Minister van Koloniën en de Gouverneur-Generaal dragen zorg, dat de in het eerste lid bedoelde balans- en winst- en verliesrekening met het in datzelfde lid bedoelde verslag aan de Staten-Generaal en aan den Volksraad toegezonden zullen worden.

Artikel 20.

(1) Indien de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton is ontbonden of eindigt, zal de liquidatie harer zaken geschieden door den Raad van Beheer en de

Directie, met inachtneming van de bepalingen in de akte van oprichting omtrent beider bevoegdheid, een en ander tenzij de algemeene vergadering van aandeelhouders op voorstel van den Raad van Beheer anders beslist.

(2) Uit het saldo der liquidatie wordt allereerst aan den houder van het bewijs van deelgerechtigdheid, bedoeld in artikel 8 dezer wet, voldaan het bedrag, dat hierop ingevolge artikel 17 minder is uitgekeerd dan f 3 054 468.61.

(3) Daarna worden de nominale bedragen der uitstaande aandelen afbetaald, terwijl het alsdan resteerende wordt verdeeld gelijk voor de overwinst in artikel 17 is bepaald, met dien verstande, dat de extra-reserve, gevormd volgens de laatste alinea van artikel 17, ter beschikking van aandeelhouders blijft.

Artikel 21.

(1) De akte van oprichting der Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton kan niet worden gewijzigd, noch zal tot ontbinding van de vennootschap vóór 31 December 1948 en tot hare voortzetting na dien datum kunnen worden overgegaan, dan onder uitdrukkelijke goedkeuring van den Minister van Koloniën.

(2) De goedkeuring van wijzigingen in de akte van oprichting moet tegelijk met die wijzigingen worden ingeschreven in het Handelsregister.

Artikel 22.

(1) Ingeval van ontbinding eindigt het in artikel 2 bedoelde recht van opsporing en winnen en zullen alle aan de vennootschap toebehoorende roerende en onroerende goederen, onverschillig of zij zich boven of onder den grond bevinden, door de rechtspersoon Nederlandsch-Indië worden overgenomen tegen betaling van een prijs, vast te stellen door eene commissie van taxatie, bestaande uit drie personen, waarvan één wordt aangewezen door de vergadering van houders van aandelen B, één door den Minister van Koloniën en de derde door de beide aldus benoemden of, bij gebreke van overeenstemming, door de Arrondissementsrechtbank te 's Gravenhage. Blijft een van beide partijen drie maanden na daartoe aangezocht te zijn in gebreke bij het benoemen van een lid van de commissie van taxatie, dan kunnen alle drie leden door genoemde rechtbank benoemd worden op verzoek van de meest gereede partij.

(2) Bij die taxatie zal rekening gehouden worden met de waarde, die de activa alsdan ook in verband met de resteerende ertsreserve voor het bedrijf hebben en met de handelswaarde der producten.

Artikel 23.

(1) De Billiton-Maatschappij is verplicht om hare balans per ultimo boekjaar 1923 en hare winstverdeling over dat boekjaar zoodanig op te maken, dat deze in overeenstemming zijn met de in het tweede lid van artikel 8 dezer wet bedoelde inbrengbalans der Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton.

(2) Door de oprichting van de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton vervalt de overeenkomst, den 14den Maart 1892 gesloten tusschen den Minister van Koloniën en de Billiton Maatschappij, welke overeenkomst is goedgekeurd bij de wet van 18 Juni 1892 (Nederlandsch Staatsblad No. 139, Indisch Staatsblad No. 182) en vervalt tevens de in artikel 5 van die overeenkomst opgenomen verplichting der Billiton-Maatschappij tot liquidatie.

Artikel 13.

(1) De Raad van Beheer vertegenwoordigt de vennootschap in en buiten rechten en is tot alle daden van beheer en van eigendom bevoegd, voor zoover de wet van of deze akte van oprichting niet anders bepaalt.

(2) De Directie is namens den Raad van Beheer belast met de geheele dagelijksche leiding der zaken en, behoudens het in het derde lid van dit artikel bepaalde, tegenover derden bevoegd tot alle daden van beheer en eigendom, zonder dat ten deze van eenige medewerking van den Raad van Beheer zal behoeven te blijken. Bestaat de Directie uit meer dan een lid, dan is elk lid afzonderlijk bevoegd tot deze handelingen.

(3) De Directie behoeft de goedkeuring of machtiging van den Raad van Beheer voor de navolgende handelingen:

- a. het verkrijgen, vervreemden of bezwaren van onroerende goederen en van schepen, voor zoover deze goederen of schepen een waarde van tienduizend gulden te boven gaan;
- b. het aangaan van overeenkomsten met bankiers of kassiers omtrent het opnemen en beleggen van gelden;
- c. de uitgifte van obligatieleeningen;
- d. de deelneming in andere vennootschappen;
- e. het voeren van en het berusten in rechtsgedingen, het opdragen van beslissingen aan scheidslieden en het aangaan van dadingen, tenzij het onderwerp van het geschil minder dan tienduizend gulden bedraagt, dan wel het geldt conservatoire maatregelen, die geen uitstel dulden;
- f. het aangaan van borgtochten, welke een som van tienduizend gulden te boven gaan;
- g. het aangaan en ontbinden van overeenkomsten, die de Maatschappij voor langer dan drie jaren binden;
- h. alle zoodanige handelingen, ten opzichte waarvan de Raad van Beheer mocht besluiten zich het recht van machtiging of goedkeuring voor te behouden.

(4) Onverminderd het bepaalde in het eerste en in het derde lid van dit artikel is de Raad van Beheer bevoegd, aan de Directie bepaalde handelingen, daaronder begrepen die, waarvoor het derde lid van dit artikel de machtiging of goedkeuring van den Raad van Beheer voorschrijft, op te dragen, alsmede zich de uitvoering dier handelingen zelf voor te behouden.

Artikel 14.

De Directie en hare leden zijn tegenover de vennootschap gehouden:

- a. het bestuur te voeren met inachtneming eener door den Raad van Beheer vast te stellen instructie. In deze instructie zal ook geregeld worden de verhouding van de Directie tot den Raad van Beheer en eventueel ook de verhouding tussehen de leden der Directie onderling;
- b. aan den Raad van Beheer en de leden daarvan of aan door den Raad aangewezen accountants of andere deskundigen alle gevraagde inlichtingen te geven en desgevraagd inzage te verstrekken van boeken en bescheiden, zoodmede toegang te verlenen tot alle kantoren, gebouwen of terreinen bij de vennootschap in gebruik;
- c. te zorgen voor een behoorlijke boekhouding;
- d. zorg te dragen dat de vennootschap steeds in Nederlandsch-Indië vertegenwoordigd is en het beheer en de administratie in het gewest Billiton naar behooren ge-

Artikel 12.

(1) De Raad van Beheer benoemt eene Directie bestaande uit een of meer leden.

(2) Zoowel fysieke personen als naamlooze vennootschappen kunnen deel uitmaken van de Directie of deze vormen.

(3) Geen anderen kunnen tot Directeur benoemd worden dan Nederlanders of naamlooze vennootschappen, waarvan de eenige bestuurder of commissaris dan wel als er twee zijn, beide, of als er meer bestuurders zijn, de meerderheid, alsook de meerderheid der commissarissen Nederlanders zijn.

(4) Elke benoeming geschiedt voor den tijd van vijf jaren.

(5) Bij aftreding zijn de leden der Directie terstond herbenoembaar.

(6) De leden der Directie kunnen ten allen tijde door den Raad van Beheer worden ontslagen; zij zullen daarbij slechts aanspraak hebben op hunne bezoldiging over het loopende boekjaar en geenerlei rechten op schadevergoeding kunnen doen gelden. Van een tusschentijdsch ontslag geeft de Raad van Beheer onder mededeeling der daartoe geleid hebbende motieven, kennis aan de algemeene vergadering van aandeelhouders.

(7) In geval van tusschentijdsch ontslag zal het ontslagen lid der Directie desverlangd in de gelegenheid worden gesteld om zijn beleid tegenover de algemeene vergadering van aandeelhouders te verdedigen; van deze vergadering zal, indien het ontslagen lid der Directie dit verlangt, een notarieel proces-verbaal worden opgemaakt.

(8) De bezoldiging wordt voor elk lid van de Directie afzonderlijk door den Raad van Beheer vastgesteld.

(9) In afwijking van het eerste lid van dit artikel wordt bij de oprichting voor den tijd van vijf jaren na den dag der oprichting, behoudens de mogelijkheid van tusschentijdsch ontslag, tot eenig lid der Directie benoemd de te 's Gravenhage gevestigde Naamlooze Vennootschap „Billiton-Maatschappij”.

regeld zijn. Hiertoe benoemt de Directie, met goedkeuring van den Raad van Beheer, gemachtigden, herroept de lastgevingen en stelt andere gemachtigden aan. In afwachting van de goedkeuring van den Raad van Beheer kan de Directie een of meer gemachtigden schorsen.

Paragraaf IV. Vergaderingen.

Artikel 15.

(1) Algemeene vergaderingen van aandeelhouders en vergaderingen van houders van aandelen B. worden bijeengeroepen door den voorzitter van den Raad van Beheer of bij diens ontstentenis door zijn plaatsvervanger, bij aangeteekende brieven, ten minste veertien dagen voor de vergadering verzonden aan allen, die recht tot bijwoning der vergadering hebben, en vermeldende tijd en plaats der bijeenkomst (welke door den Raad van Beheer zullen worden bepaald) benevens de onderwerpen welke aan de orde zullen worden gesteld. De termijn van veertien dagen kan in spoedeisende gevallen ter beoordeeling van den Raad van Beheer verkort worden tot uiterlijk drie vrije dagen.

(2) Het ontvangstbewijs van de postadministratie van een aangeteekenden brief, verzonden aan een aandeelhouder, zal voldoende bewijs omtrent de vervulling van de in het eerste lid gestelde vereischten zijn, terwijl de aandeelhouder zich niet op woonplaats-verandering zal kunnen beroepen, tenzij daarvan voor de verzending der oproeping bij de Directie schriftelijk bericht was ontvangen.

(3) In de vergaderingen van alle aandeelhouders en in die van houders van aandelen B. worden geene besluiten genomen omtrent onderwerpen, niet in den oproepingsbrief vermeld, tenzij het geldt:

of moties van orde;

of voorstellen van aandeelhouders, die ten minste zeven dagen vóór de vergadering bij den Raad van Beheer zijn ingediend, welke laatste verplicht is, die voorstellen ten minste zes dagen vóór de vergadering ten kantore der vennootschap ter inzage van alle aandeelhouders te leggen.

(4) Niettemin zullen alle vergaderingen en genomen besluiten wettig en bindend zijn, ook al waren één of meer van de bovenstaande voorschriften niet nagekomen, indien alle ter vergadering stemgerechtigde aandeelhouders tegenwoordig of vertegenwoordigd zijn en geen hunner zich verzet tegen behandeling van- en stemming over eenig onderwerp of voorstel.

Artikel 16.

(1) De voorzitter van den Raad van Beheer of bij diens ontstentenis zijn plaatsvervanger is verplicht op de wijze in artikel 15 voorgeschreven, eene vergadering bijeen te roepen:

a. van alle aandeelhouders ieder jaar voor den eersten Juli, ten einde hun verslag te doen van den stand van zaken in het afgelopen boekjaar en hun de balans en de winst- en verliesrekening voor te leggen;

b. van alle aandeelhouders of van houders van aandelen B, wanneer de Raad van Beheer daartoe besluit dan wel hetzij de Directie, hetzij houders van ten minste een vierde deel van het maatschappelijk kapitaal, waarvoor ter vergadering stem uitgebracht kan worden, het schriftelijk verzoek daartoe doen met opgave van de onderwerpen, die men wenscht behandeld te zien.

(2) Indien de voorzitter of diens plaatsvervanger aan het bepaalde onder a van het vorige lid, dan wel aan een besluit van den Raad van Beheer of een verzoek van de Directie of van aandeelhouders als onder b van dat lid bedoeld niet voldaan heeft door bijeenroeping van de voorgeschreven of verlangde vergadering tegen den dag, invallende binnen twee weken na den in het vorige lid onder a vermeldten datum of de in deze akte van oprichting voorgeschreven uiterste tijdstippen en binnen vier weken na het tijdstip van het onder b van het vorige lid bedoelde besluit of verzoek, zal de Raad van Beheer of zullen de verzoekers bevoegd zijn om zelf de verlangde vergadering overeenkomstig artikel 15 bijeen te roepen, op tijd en plaats door de oproepers te bepalen.

Artikel 17.

(1) Het voorzitterschap in de vergaderingen van alle aandeelhouders en van houders van aandelen B wordt waargenomen door den voorzitter van den Raad van Beheer, of bij diens ontstentenis door zijn plaatsvervanger en indien beiden ontbreken, door een door de vergadering aangewezen lid van dien Raad. Indien geen lid van den Raad van Beheer aanwezig is, kiest de vergadering zelf een voorzitter.

(2) Tenzij ter beoordeeling van den Raad van Beheer van het verhandelde in eenige vergadering van aandeelhouders notarieel proces-verbaal wordt gehouden, zullen van het verhandelde notulen worden gehouden door den secretaris van den Raad van Beheer of diens door den Raad aangewezen plaatsvervanger, terwijl indien beiden ontbreken, de notulen worden gehouden door een door de vergadering aangewezen persoon.

(3) De vergadering wijst twee der aanwezigen aan om in geval van notarieel proces-verbaal, dit mede te teekenen en in geval notulen worden gehouden, deze met dengene, die ze hield, te arresteren.

Artikel 18.

De besluiten van eenige vergadering van aandeelhouders genomen met de door deze akte van oprichting vereischte meerderheid, zijn bindend ook voor de aandeelhouders, die recht van stem in de vergadering hadden, doch tegenstemden of die afwezig waren, mits betreffende onderwerpen, waaromtrent de wet van (Nederlandsch Staatsblad No.) of deze akte van oprichting de beslissing niet aan een ander orgaan der vennootschap opdraagt.

Artikel 19.

(1) Toegang tot en recht om deel te nemen aan de be- raadslagingen in eenige vergadering van aandeelhouders hebben alle betrokken aandeelhouders voor zoover hun dit recht door de akte van oprichting niet is ontzegd, de leden van den Raad van Beheer en de leden van de directie, zoomede ieder aan wien de Raad van Beheer het wensche- lijk acht toegang te verleenen.

(2) Stemrecht in eenige vergadering van aandeelhou- ders hebben alleen die stemgerechtigde aandeelhouders, welke de presentielijst hebben geteekend.

(3) Voor de toepassing van dit en de beide volgende artikelen worden onder aandeelhouders mede begrepen de

algemeene rechtsvertegenwoordiger van den houder der aandelen A en zij, die een op zegel gestelde en overigens door den voorzitter der vergadering voldoende geoordeelde volmacht overleggen van evenbedoelden vertegenwoordiger of van houders van aandelen B.

(4) Ook niet-aandeelhouders kunnen op de wijze als in het vorige lid bedoeld, worden gemachtigd.

Artikel 20.

Zowel in de algemeene vergaderingen van aandeelhouders als in de afzonderlijke vergaderingen van houders van aandelen B zal ieder aandeel recht geven tot het uitbrengen van een stem zonder beperking van het aantal der door eenigen stemgerechtigde uit te brengen stemmen.

Artikel 21.

(1) Alle besluiten in eenige vergadering van aandeelhouders worden genomen bij mondelinge stemming en bij gewone meerderheid. Bij staking van stemmen in eene afzonderlijke vergadering van houders van aandelen B beslist de voorzitter.

(2) Benoemingen geschieden met gesloten ongeteekende briefjes. Blanco stembriefjes en stembriefjes, welke onderteekend zijn of geene — ter beoordeeling van den Voorzitter der vergadering — voldoende duidelijk persoonsaanduiding bevatten of bij herstemming den naam bevatten van een persoon, die niet in herstemming kwam, worden als niet uitgebracht beschouwd.

(3) Gekozen is slechts hij, die de volstreckte meerderheid der uitgebrachte stemmen op zich vereenigde.

(4) Heeft bij de eerste stemming niemand de volstreckte meerderheid verkregen dan heeft, wanneer twee of meer personen hetzelfde grootste aantal stemmen hebben behaald, een herstemming plaats tusschen dezen en anders tusschen de personen, die de twee grootste aantallen stemmen op zich vereenigden.

(5) Bij deze herstemming beslist de gewone meerderheid terwijl, indien alsdan op twee of meer personen hetzelfde grootste aantal stemmen is uitgebracht, het lot beslist.

Paragraaf V. Boekhouding.

Artikel 22.

Het boekjaar is het kalenderjaar, behoudens dat het eerste boekjaar zal loopen van den dag der oprichting tot en met den een en dertigsten December 1924.

Artikel 23.

(1) Binnen vijf maanden na afloop van elk boekjaar worden door de directie een balans en een winst- en verliesrekening opgemaakt en aan den Raad van Beheer aangeboden.

(2) Bij het opmaken van de winst- en verliesrekening zal:

a. ten bate hiervan worden gebracht de opbrengst van het product van het gedurende het boekjaar afgelopen werkjaar en alle overige inkomsten, welke door de vennootschap, uit welken hoofde ook, in het betrekkelijk boekjaar genoten zijn;

b. ten laste hiervan worden gebracht:

1e. de kosten van winning, verwerking en verkoop van het sub a genoemde product;

2e. alle andere door de directie aan den Raad van Beheer ter vaststelling voorgestelde uitgaven (reeds gedaan of nog te doen) waaronder begrepen zijn de door de vennootschap verschuldigde belastingen;

3e. de door de directie aan den Raad van Beheer ter vaststelling voorgestelde afschrijvingen, benevens een gedeelte van de kosten van opsporing.

(3) De Raad van Beheer onderzoekt de hem aangeboden stukken en stelt deze, na de door hem noodig geachte wijzigingen aangebracht en na de Directie gehoord of be hoorlijk opgeroepen te hebben, vast; hierna worden deze stukken op de in het volgende artikel aangegeven wijze aan de algemeene vergadering ter definitieve goedkeuring voorgelegd.

Artikel 24.

(1) De overeenkomstig artikel 23 door den Raad van Beheer vastgestelde balans en winst- en verliesrekening worden met schriftelijke toelichting ten kantore der vennootschap ter inzage van alle aandeelhouders gelegd, ten minste acht dagen voor de jaarlijksche algemeene vergadering.

(2) De jaarlijksche algemeene vergadering keurt de balans en de winst- en verliesrekening goed zooals zij werden voorgesteld of staande de vergadering zijn gewijzigd.

(3) De goedkeuring van de balans en de winst- en verliesrekening door de algemeene vergadering strekt der Directie en den Raad van Beheer tot décharge wegens alle uit de boeken blijkende handelingen, voor zoover niet uitdrukkelijk eenig voorbehoud ten aanzien van bepaalde handelingen bij die goedkeuring of vaststelling is gemaakt.

Artikel 25.

Zoodra de balans en de winst- en verliesrekening over eenig boekjaar door de algemeene vergadering zijn goedgekeurd, brengt de Raad van Beheer die stukken, voorzien van de noodige toelichtingen, ter kennis van den Minister van Koloniën en van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië. De Raad van Beheer doet die stukken vergezeld gaan van een verslag van de voornaamste handelingen der Maatschappij in het afgelopen boekjaar.

Paragraaf VI. Winstverdeeling en Reserve.

Artikel 26.

(1) Van de netto-winst, blijkens een goedgekeurde winst- en verliesrekening gemaakt, wordt ten minste vijf percent afgezonderd tot het vormen en onderhouden van een reservefonds en vervolgens aan aandeelhouders zoo mogelijk zes percent over het nominaal bedrag hunner aandelen uitgekeerd.

(2) Van de overwinst ontvangt de Directie vijf percent; de Raad van Beheer stelt voor elk lid der Directie vast, welk bedrag dit winstaandeel niet mag te boven gaan.

(3) Het resteerende komt ter beschikking van aandeelhouders en wordt tusschen hen naar verhouding van het nominale bedrag hunner aandelen verdeeld.

(4) De algemeene vergadering kan echter besluiten, dat

dit deel der overwinst, beschikbaar blijvende na de vorengenoemde uitkeeringen, geheel of ten deele niet zal worden verdeeld, doch voor aandeelhouders zal blijven gereserveerd.

(5) Te beginnen met het boekjaar 1927 wordt van de netto-winst, voordat de in lid 1 tot en met 4 bepaalde winstverdeling geschiedt, eerst vijf en twintig percent besteed voor de aflossing van het bewijs van deelgerechtigdheid, bedoeld in artikel 5.

(6) Zoodra op dit bewijs van deelgerechtigdheid een bedrag van f 3 054 468,61 zal zijn uitgekeerd, zullen daarmede alle rechten van den houder ervan zijn vervallen en zal het bewijs worden ingetrokken.

Artikel 27.

(1) Hetgeen den aandeelhouders als dividend toekomt, wordt na de vaststelling van de balans op tijd en plaats door den Raad van Beheer te bepalen en schriftelijk aan hen mede te deelen, als dividend uitbetaald tegen afgifte van het betreffende dividendbewijs, voor zoover dividendbewijzen zijn afgegeven, en anders op kwitantie van de houders.

(2) Alle dividenden, die vijf jaar na den dag waarop daarover kon worden beschikt, niet zijn ontvangen, vervallen aan de vennootschap en worden ten bate van de winst- en verliesrekening gebracht.

Artikel 28.

(1) Er zal een reservefonds gevormd worden dat gecrediteerd zal worden;

a. voor het bedrag, dat de waarde van hetgeen overeenkomstig artikel 4 door Nederlandsch-Indië en de Billiton-Maatschappij ingebracht wordt meer bedraagt dan 16 miljoen gulden, en

b. voor de ingevolge het eerste lid van artikel 26 van de winst te reserveeren bedragen;

(2) Het wordt gedebiteerd voor verliessaldi der winst- en verliesrekening voor zoover deze daaruit kunnen worden gedekt.

(3) Zoodra en zolang het reservefonds tot een bedrag gelijk aan 20 percent van het maatschappelijk kapitaal credit staat, zal verdere afzondering ten behoeve hiervan uit de jaarlijkse winst door een besluit van den Raad van Beheer kunnen worden verminderd of geschorst. Het reservefonds zal evenwel het bedrag van het gestorte kapitaal niet te boven gaan.

(4) De Raad van Beheer beslist of, en zoo ja, op welke wijze tegen het creditsaldo van het reservefonds afzonderlijke belegging zal worden gedaan.

Paragraaf VIII. Wijziging der akte van oprichting en ontbinding der vennootschap.

Artikel 29.

(1) Besluiten tot wijziging der akte van oprichting, tot ontbinding der vennootschap vóór een en dertig December negentien honderd acht en veertig of tot hare voortzetting na dien datum zijn slechts geldig, wanneer:

a. zij zijn goedgekeurd door den Minister van Koloniën;

b. zij met eene meerderheid van ten minste twee derden der uitgebrachte stemmen zijn genomen in eene algemeene vergadering van aandeelhouders, bijeengeroepen

bij oproepingsbrieven, de voorgestelde wijzigingen of het voorstel tot ontbinding of tot voortzetting inhoudend, en mits op de vergadering ten minste de helft van het uitgegeven maatschappelijk kapitaal tegenwoordig of vertegenwoordigd is.

(2) Is aan dit laatste vereischte niet voldaan, dan wordt ten minste veertien dagen later, doch uiterlijk binnen een maand, een tweede vergadering gehouden, waarin ongeacht het tegenwoordige of vertegenwoordigde kapitaal het besluit mits met ten minste twee derden der uitgebrachte stemmen en behoudens goedkeuring van den Minister van Koloniën kan worden genomen.

(3) Wijziging in de bij de akte van oprichting der vennootschap aan den houder van het bewijs van deelgerechtigdheid toegekende voordeelen kan slechts geschieden met uitdrukkelijke toestemming van dezen houder.

(4) De goedkeuring door den Minister van Koloniën van wijzigingen in de akte van oprichting moet tegelijk met die wijzigingen worden ingeschreven in het Handelsregister.

Artikel 30.

(1) Bij ontbinding of bij het eindigen der vennootschap geschiedt de vereffening harer zaken door den Raad van Beheer en de Directie met inachtneming van de bepaling in deze akte van oprichting omtrent beider bevoegdheid.

(2) Directie en Raad van Beheer genieten gedurende de liquidatie dezelfde belooning als vóór de ontbinding.

(3) De algemeene vergadering van aandeelhouders kan omtrent het bepaalde in het eerste en tweede lid anders besluiten, doch alleen op voorstel van den Raad van Beheer.

(4) De akte van oprichting blijft ook na de ontbinding van kracht voor zoover het tegendeel niet uit dit artikel of uit den staat der liquidatie volgt.

(5) De vereffenaars kunnen gedurende de liquidatie betalingen op rekening doen.

(6) De vereffenaars doen na afloop der liquidatie op zoo dikwijls zij dit wenschelijk oordeelen, rekening en verantwoording van hun beheer aan de algemeene vergadering van aandeelhouders.

(7) De bepalingen in deze akte van oprichting omtrent de wijze, waarop de balans en de winst- en verliesrekening worden vastgesteld, zijn op de rekening en verantwoording van toepassing.

(8) Uit de saldo der liquidatie wordt allereerst aan den houder van het bewijs van deelgerechtigdheid, bedoeld in artikel 5, voldaan het bedrag, dat hierop ingevolge artikel 26 minder is uitgekeerd dan f 3 054 468,61.

(9) Daarna worden de nominale bedragen der uitstaande aandelen afbetaald, terwijl het alsdan resterende wordt verdeeld, gelijk voor de overwinst in artikel 26 is betaald met dien verstande, dat de extra-reserve, gevormd volgens het vierde lid van artikel 26, ter beschikking van aandeelhouders blijft.

Artikel 31.

(1) In geval van ontbinding eindigt het in artikel 2 der wet van (Nederlandsch Staatsblad No.) bedoelde recht van opsporing en winnen en zullen alle aan de vennootschap toebehoorende roerende en onroerende goederen, onverschillig of zij zich boven of onder den grond bevinden, door den rechtspersoon Nederlandsch-Indië wor-

den overgenomen tegen betaling van een prijs, vast te stellen door eene commissie van taxatie, bestaande uit drie personen, waarvan één wordt aangewezen door de vergadering van houders van aandelen B, één door den Minister van Koloniën en de derde door de beide aldus benoemden of, bij gebreke van overeenstemming, door de Arrondissementsrechtbank te 's Gravenhage. Blijft een van beide partijen drie maanden na daartoe aangezocht te zijn in gebreke bij het benoemen van een lid van de commissie van taxatie, dan kunnen alle drie leden door genoemde rechtbank benoemd worden op verzoek van de meest gereede partij.

(2) Bij die taxatie zal rekening gehouden worden met de waarde, die activa alsdan ook in verband met de resteerende ertsreserve voor het bedrijf hebben en met de handelswaarde der producten.

Paragraaf VIII. Oprichtingskosten.

Artikel 32.

De kosten van oprichting komen ten laste van de vennootschap.

1871
The following is a list of the names of the persons who have been admitted to the membership of the Society since the last meeting of the Executive Committee, held on the 15th of the month of January, 1871.

Name	Address
John A. Smith	123 Main St., New York
James B. Jones	456 Broadway, New York
William C. Brown	789 Park St., Boston
Charles D. White	1010 Elm St., Philadelphia
Edward E. Green	1315 Chestnut St., Philadelphia
George F. Black	1620 Market St., Philadelphia
Henry G. Gray	1925 Locust St., Philadelphia
Isaac H. Blue	2230 Spruce St., Philadelphia
Joseph I. Red	2535 Walnut St., Philadelphia
Samuel J. Yellow	2840 Pine St., Philadelphia
David K. Purple	3145 Birch St., Philadelphia
Abraham L. Green	3450 Cedar St., Philadelphia
Moses M. Blue	3755 Elm St., Philadelphia
Benjamin N. Red	4060 Spruce St., Philadelphia
Simon O. Yellow	4365 Walnut St., Philadelphia
Julius P. Purple	4670 Pine St., Philadelphia
Esther Q. Green	4975 Birch St., Philadelphia
Rebecca R. Blue	5280 Cedar St., Philadelphia
Sarah S. Red	5585 Elm St., Philadelphia
Anna T. Yellow	5890 Spruce St., Philadelphia
Mary U. Purple	6195 Walnut St., Philadelphia
Elizabeth V. Green	6500 Pine St., Philadelphia
Charlotte W. Blue	6805 Birch St., Philadelphia
Frances X. Red	7110 Cedar St., Philadelphia
Margaret Y. Yellow	7415 Elm St., Philadelphia
Ann Z. Purple	7720 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth A. Green	8025 Walnut St., Philadelphia
Frances B. Blue	8330 Pine St., Philadelphia
Margaret C. Red	8635 Birch St., Philadelphia
Ann D. Yellow	8940 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth E. Purple	9245 Elm St., Philadelphia
Frances F. Green	9550 Spruce St., Philadelphia
Margaret G. Blue	9855 Walnut St., Philadelphia
Ann H. Red	10160 Pine St., Philadelphia
Elizabeth I. Yellow	10465 Birch St., Philadelphia
Frances J. Purple	10770 Cedar St., Philadelphia
Margaret K. Green	11075 Elm St., Philadelphia
Ann L. Blue	11380 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth M. Red	11685 Walnut St., Philadelphia
Frances N. Yellow	11990 Pine St., Philadelphia
Margaret O. Purple	12295 Birch St., Philadelphia
Ann P. Green	12600 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth Q. Blue	12905 Elm St., Philadelphia
Frances R. Red	13210 Spruce St., Philadelphia
Margaret S. Yellow	13515 Walnut St., Philadelphia
Ann T. Purple	13820 Pine St., Philadelphia
Elizabeth U. Green	14125 Birch St., Philadelphia
Frances V. Blue	14430 Cedar St., Philadelphia
Margaret W. Red	14735 Elm St., Philadelphia
Ann X. Yellow	15040 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth Y. Purple	15345 Walnut St., Philadelphia
Frances Z. Green	15650 Pine St., Philadelphia
Margaret A. Blue	15955 Birch St., Philadelphia
Ann B. Red	16260 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth C. Yellow	16565 Elm St., Philadelphia
Frances D. Purple	16870 Spruce St., Philadelphia
Margaret E. Green	17175 Walnut St., Philadelphia
Ann F. Blue	17480 Pine St., Philadelphia
Elizabeth G. Red	17785 Birch St., Philadelphia
Frances H. Yellow	18090 Cedar St., Philadelphia
Margaret I. Purple	18395 Elm St., Philadelphia
Ann J. Green	18700 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth K. Blue	19005 Walnut St., Philadelphia
Frances L. Red	19310 Pine St., Philadelphia
Margaret M. Yellow	19615 Birch St., Philadelphia
Ann N. Purple	19920 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth O. Green	20225 Elm St., Philadelphia
Frances P. Blue	20530 Spruce St., Philadelphia
Margaret Q. Red	20835 Walnut St., Philadelphia
Ann R. Yellow	21140 Pine St., Philadelphia
Elizabeth S. Purple	21445 Birch St., Philadelphia
Frances T. Green	21750 Cedar St., Philadelphia
Margaret U. Blue	22055 Elm St., Philadelphia
Ann V. Red	22360 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth W. Yellow	22665 Walnut St., Philadelphia
Frances X. Purple	22970 Pine St., Philadelphia
Margaret Y. Green	23275 Birch St., Philadelphia
Ann Z. Blue	23580 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth A. Red	23885 Elm St., Philadelphia
Frances B. Yellow	24190 Spruce St., Philadelphia
Margaret C. Purple	24495 Walnut St., Philadelphia
Ann D. Green	24800 Pine St., Philadelphia
Elizabeth E. Blue	25105 Birch St., Philadelphia
Frances F. Red	25410 Cedar St., Philadelphia
Margaret G. Yellow	25715 Elm St., Philadelphia
Ann H. Purple	26020 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth I. Green	26325 Walnut St., Philadelphia
Frances J. Blue	26630 Pine St., Philadelphia
Margaret K. Red	26935 Birch St., Philadelphia
Ann L. Yellow	27240 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth M. Purple	27545 Elm St., Philadelphia
Frances N. Green	27850 Spruce St., Philadelphia
Margaret O. Blue	28155 Walnut St., Philadelphia
Ann P. Red	28460 Pine St., Philadelphia
Elizabeth Q. Yellow	28765 Birch St., Philadelphia
Frances R. Purple	29070 Cedar St., Philadelphia
Margaret S. Green	29375 Elm St., Philadelphia
Ann T. Blue	29680 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth U. Red	29985 Walnut St., Philadelphia
Frances V. Yellow	30290 Pine St., Philadelphia
Margaret W. Purple	30595 Birch St., Philadelphia
Ann X. Green	30900 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth Y. Blue	31205 Elm St., Philadelphia
Frances Z. Red	31510 Spruce St., Philadelphia
Margaret A. Yellow	31815 Walnut St., Philadelphia
Ann B. Purple	32120 Pine St., Philadelphia
Elizabeth C. Green	32425 Birch St., Philadelphia
Frances D. Blue	32730 Cedar St., Philadelphia
Margaret E. Red	33035 Elm St., Philadelphia
Ann F. Yellow	33340 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth G. Purple	33645 Walnut St., Philadelphia
Frances H. Green	33950 Pine St., Philadelphia
Margaret I. Blue	34255 Birch St., Philadelphia
Ann J. Red	34560 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth K. Yellow	34865 Elm St., Philadelphia
Frances L. Purple	35170 Spruce St., Philadelphia
Margaret M. Green	35475 Walnut St., Philadelphia
Ann N. Blue	35780 Pine St., Philadelphia
Elizabeth O. Red	36085 Birch St., Philadelphia
Frances P. Yellow	36390 Cedar St., Philadelphia
Margaret Q. Purple	36695 Elm St., Philadelphia
Ann R. Green	37000 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth S. Blue	37305 Walnut St., Philadelphia
Frances T. Red	37610 Pine St., Philadelphia
Margaret U. Yellow	37915 Birch St., Philadelphia
Ann V. Purple	38220 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth W. Green	38525 Elm St., Philadelphia
Frances X. Blue	38830 Spruce St., Philadelphia
Margaret Y. Red	39135 Walnut St., Philadelphia
Ann Z. Yellow	39440 Pine St., Philadelphia
Elizabeth A. Purple	39745 Birch St., Philadelphia
Frances B. Green	40050 Cedar St., Philadelphia
Margaret C. Blue	40355 Elm St., Philadelphia
Ann D. Red	40660 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth E. Yellow	40965 Walnut St., Philadelphia
Frances F. Purple	41270 Pine St., Philadelphia
Margaret G. Green	41575 Birch St., Philadelphia
Ann H. Blue	41880 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth I. Red	42185 Elm St., Philadelphia
Frances J. Yellow	42490 Spruce St., Philadelphia
Margaret K. Purple	42795 Walnut St., Philadelphia
Ann L. Green	43100 Pine St., Philadelphia
Elizabeth M. Blue	43405 Birch St., Philadelphia
Frances N. Red	43710 Cedar St., Philadelphia
Margaret O. Yellow	44015 Elm St., Philadelphia
Ann P. Purple	44320 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth Q. Green	44625 Walnut St., Philadelphia
Frances R. Blue	44930 Pine St., Philadelphia
Margaret S. Red	45235 Birch St., Philadelphia
Ann T. Yellow	45540 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth U. Purple	45845 Elm St., Philadelphia
Frances V. Green	46150 Spruce St., Philadelphia
Margaret W. Blue	46455 Walnut St., Philadelphia
Ann X. Red	46760 Pine St., Philadelphia
Elizabeth Y. Yellow	47065 Birch St., Philadelphia
Frances Z. Purple	47370 Cedar St., Philadelphia
Margaret A. Green	47675 Elm St., Philadelphia
Ann B. Blue	47980 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth C. Red	48285 Walnut St., Philadelphia
Frances D. Yellow	48590 Pine St., Philadelphia
Margaret E. Purple	48895 Birch St., Philadelphia
Ann F. Green	49200 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth G. Blue	49505 Elm St., Philadelphia
Frances H. Red	49810 Spruce St., Philadelphia
Margaret I. Yellow	50115 Walnut St., Philadelphia
Ann J. Purple	50420 Pine St., Philadelphia
Elizabeth K. Green	50725 Birch St., Philadelphia
Frances L. Blue	51030 Cedar St., Philadelphia
Margaret M. Red	51335 Elm St., Philadelphia
Ann N. Yellow	51640 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth O. Purple	51945 Walnut St., Philadelphia
Frances P. Green	52250 Pine St., Philadelphia
Margaret Q. Blue	52555 Birch St., Philadelphia
Ann R. Red	52860 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth S. Yellow	53165 Elm St., Philadelphia
Frances T. Purple	53470 Spruce St., Philadelphia
Margaret U. Green	53775 Walnut St., Philadelphia
Ann V. Blue	54080 Pine St., Philadelphia
Elizabeth W. Red	54385 Birch St., Philadelphia
Frances X. Yellow	54690 Cedar St., Philadelphia
Margaret Y. Purple	54995 Elm St., Philadelphia
Ann Z. Green	55300 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth A. Blue	55605 Walnut St., Philadelphia
Frances B. Red	55910 Pine St., Philadelphia
Margaret C. Yellow	56215 Birch St., Philadelphia
Ann D. Purple	56520 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth E. Green	56825 Elm St., Philadelphia
Frances F. Blue	57130 Spruce St., Philadelphia
Margaret G. Red	57435 Walnut St., Philadelphia
Ann H. Yellow	57740 Pine St., Philadelphia
Elizabeth I. Purple	58045 Birch St., Philadelphia
Frances J. Green	58350 Cedar St., Philadelphia
Margaret K. Blue	58655 Elm St., Philadelphia
Ann L. Red	58960 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth M. Yellow	59265 Walnut St., Philadelphia
Frances N. Purple	59570 Pine St., Philadelphia
Margaret O. Green	59875 Birch St., Philadelphia
Ann P. Blue	60180 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth Q. Red	60485 Elm St., Philadelphia
Frances R. Yellow	60790 Spruce St., Philadelphia
Margaret S. Purple	61095 Walnut St., Philadelphia
Ann T. Green	61400 Pine St., Philadelphia
Elizabeth U. Blue	61705 Birch St., Philadelphia
Frances V. Red	62010 Cedar St., Philadelphia
Margaret W. Yellow	62315 Elm St., Philadelphia
Ann X. Purple	62620 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth Y. Green	62925 Walnut St., Philadelphia
Frances Z. Blue	63230 Pine St., Philadelphia
Margaret A. Red	63535 Birch St., Philadelphia
Ann B. Yellow	63840 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth C. Purple	64145 Elm St., Philadelphia
Frances D. Green	64450 Spruce St., Philadelphia
Margaret E. Blue	64755 Walnut St., Philadelphia
Ann F. Red	65060 Pine St., Philadelphia
Elizabeth G. Yellow	65365 Birch St., Philadelphia
Frances H. Purple	65670 Cedar St., Philadelphia
Margaret I. Green	65975 Elm St., Philadelphia
Ann J. Blue	66280 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth K. Red	66585 Walnut St., Philadelphia
Frances L. Yellow	66890 Pine St., Philadelphia
Margaret M. Purple	67195 Birch St., Philadelphia
Ann N. Green	67500 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth O. Blue	67805 Elm St., Philadelphia
Frances P. Red	68110 Spruce St., Philadelphia
Margaret Q. Yellow	68415 Walnut St., Philadelphia
Ann R. Purple	68720 Pine St., Philadelphia
Elizabeth S. Green	69025 Birch St., Philadelphia
Frances T. Blue	69330 Cedar St., Philadelphia
Margaret U. Red	69635 Elm St., Philadelphia
Ann V. Yellow	69940 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth W. Purple	70245 Walnut St., Philadelphia
Frances X. Green	70550 Pine St., Philadelphia
Margaret Y. Blue	70855 Birch St., Philadelphia
Ann Z. Red	71160 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth A. Yellow	71465 Elm St., Philadelphia
Frances B. Purple	71770 Spruce St., Philadelphia
Margaret C. Green	72075 Walnut St., Philadelphia
Ann D. Blue	72380 Pine St., Philadelphia
Elizabeth E. Red	72685 Birch St., Philadelphia
Frances F. Yellow	72990 Cedar St., Philadelphia
Margaret G. Purple	73295 Elm St., Philadelphia
Ann H. Green	73600 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth I. Blue	73905 Walnut St., Philadelphia
Frances J. Red	74210 Pine St., Philadelphia
Margaret K. Yellow	74515 Birch St., Philadelphia
Ann L. Purple	74820 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth M. Green	75125 Elm St., Philadelphia
Frances N. Blue	75430 Spruce St., Philadelphia
Margaret O. Red	75735 Walnut St., Philadelphia
Ann P. Yellow	76040 Pine St., Philadelphia
Elizabeth Q. Purple	76345 Birch St., Philadelphia
Frances R. Green	76650 Cedar St., Philadelphia
Margaret S. Blue	76955 Elm St., Philadelphia
Ann T. Red	77260 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth U. Yellow	77565 Walnut St., Philadelphia
Frances V. Purple	77870 Pine St., Philadelphia
Margaret W. Green	78175 Birch St., Philadelphia
Ann X. Blue	78480 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth Y. Red	78785 Elm St., Philadelphia
Frances Z. Yellow	79090 Spruce St., Philadelphia
Margaret A. Purple	79395 Walnut St., Philadelphia
Ann B. Green	79700 Pine St., Philadelphia
Elizabeth C. Blue	80005 Birch St., Philadelphia
Frances D. Red	80310 Cedar St., Philadelphia
Margaret E. Yellow	80615 Elm St., Philadelphia
Ann F. Purple	80920 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth G. Green	81225 Walnut St., Philadelphia
Frances H. Blue	81530 Pine St., Philadelphia
Margaret I. Red	81835 Birch St., Philadelphia
Ann J. Yellow	82140 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth K. Purple	82445 Elm St., Philadelphia
Frances L. Green	82750 Spruce St., Philadelphia
Margaret M. Blue	83055 Walnut St., Philadelphia
Ann N. Red	83360 Pine St., Philadelphia
Elizabeth O. Yellow	83665 Birch St., Philadelphia
Frances P. Purple	83970 Cedar St., Philadelphia
Margaret Q. Green	84275 Elm St., Philadelphia
Ann R. Blue	84580 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth S. Red	84885 Walnut St., Philadelphia
Frances T. Yellow	85190 Pine St., Philadelphia
Margaret U. Purple	85495 Birch St., Philadelphia
Ann V. Green	85800 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth W. Blue	86105 Elm St., Philadelphia
Frances X. Red	86410 Spruce St., Philadelphia
Margaret Y. Yellow	86715 Walnut St., Philadelphia
Ann Z. Purple	87020 Pine St., Philadelphia
Elizabeth A. Green	87325 Birch St., Philadelphia
Frances B. Blue	87630 Cedar St., Philadelphia
Margaret C. Red	87935 Elm St., Philadelphia
Ann D. Yellow	88240 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth E. Purple	88545 Walnut St., Philadelphia
Frances F. Green	88850 Pine St., Philadelphia
Margaret G. Blue	89155 Birch St., Philadelphia
Ann H. Red	89460 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth I. Yellow	89765 Elm St., Philadelphia
Frances J. Purple	90070 Spruce St., Philadelphia
Margaret K. Green	90375 Walnut St., Philadelphia
Ann L. Blue	90680 Pine St., Philadelphia
Elizabeth M. Red	90985 Birch St., Philadelphia
Frances N. Yellow	91290 Cedar St., Philadelphia
Margaret O. Purple	91595 Elm St., Philadelphia
Ann P. Green	91900 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth Q. Blue	92205 Walnut St., Philadelphia
Frances R. Red	92510 Pine St., Philadelphia
Margaret S. Yellow	92815 Birch St., Philadelphia
Ann T. Purple	93120 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth U. Green	93425 Elm St., Philadelphia
Frances V. Blue	93730 Spruce St., Philadelphia
Margaret W. Red	94035 Walnut St., Philadelphia
Ann X. Yellow	94340 Pine St., Philadelphia
Elizabeth Y. Purple	94645 Birch St., Philadelphia
Frances Z. Green	94950 Cedar St., Philadelphia
Margaret A. Blue	95255 Elm St., Philadelphia
Ann B. Red	95560 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth C. Yellow	95865 Walnut St., Philadelphia
Frances D. Purple	96170 Pine St., Philadelphia
Margaret E. Green	96475 Birch St., Philadelphia
Ann F. Blue	96780 Cedar St., Philadelphia
Elizabeth G. Red	97085 Elm St., Philadelphia
Frances H. Yellow	97390 Spruce St., Philadelphia
Margaret I. Purple	97695 Walnut St., Philadelphia
Ann J. Green	98000 Pine St., Philadelphia
Elizabeth K. Blue	98305 Birch St., Philadelphia
Frances L. Red	98610 Cedar St., Philadelphia
Margaret M. Yellow	98915 Elm St., Philadelphia
Ann N. Purple	99220 Spruce St., Philadelphia
Elizabeth O. Green	99525 Walnut St., Philadelphia
Frances P. Blue	99830 Pine St., Philadelphia
Margaret Q. Red	100135 Birch St., Philadelphia

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — STUK 4.

Oprichting Naaml. Venn. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton”.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

§ 1. Inleiding. De tegenwoordige concessie der Billiton-Maatschappij zal krachtens artikel I van de bij de wet van 18 Juni 1892 (Nederlandsch Staatsblad No. 139, Indisch Staatsblad No. 182) goedgekeurde overeenkomst met genoemde Maatschappij op den 30sten April 1927 eindigen.

Het wetsontwerp heeft ten doel het bestaande tinbedrijf der Billiton-Maatschappij na afloop van het werkjaar 1922/23 te doen inbrengen in een nieuwe door het Land met die Maatschappij samen op te richten Naamlooze Vennootschap „Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton”, die de tinwinning in het gewest Billiton voortzet, ook na afloop van de thans geldende concessie.

Nadat sedert vele jaren gevoerde onderhandelingen om, in verband met het naderend concessie-einde in 1927, tijdig een voor het Land en de Billiton-Maatschappij bevredigende oplossing te verkrijgen tot geen resultaat hadden geleid, is het ten slotte gelukt deze voor beide partijen aannemelijke belangenverhouding te ontwerpen, die waarborgen schept, dat de op den spoedigen afloop der tegenwoordige concessie gerichte verhaaste uitbuiting der nog bestaande ertsreserves zoo spoedig mogelijk zal ophouden. Het is niet alleen in het voordeel van het Land doch ook in het belang der gemeenschap gewenscht, dat dit afroomen van den nog restenden tinterstvoorraad van Billiton ten spoedigste worde vervangen door een meer economische ontginningswijze. En als bij den te stichten nieuwen bedrijfsvorm door het Land overwegende zeggingschap in het algemeen beheer kan worden verkregen, zal voortijdige uitputting van den bodemrijkdom, dat is van de voornaamste levensbron van het eiland, afdoende voorkomen kunnen worden. De in technischen zin meer rationele werkmethode, die een rustig voortgaand gemeenschappelijk mijnbedrijf kan toepassen, waarborgen bovendien meer totaal gewin voor beide deelnemers, omdat alleen daardoor inderdaad al het ontginbare erts nog met voordeel gewonnen zal kunnen worden en te vermijden is, dat een deel daarvan niet meer economisch ontginbaar, dus waardeloos wordt gemaakt.

Hieronder volgt een kort overzicht van hetgeen aan de indiening van dit voorstel is voorafgegaan.

§ 2. Voorgeschiedenis. In 1915 was op verzoek der Billiton-Maatschappij, die hare ontginning op Billiton wenschte te hervormen en uit te breiden, een overeenkomst tot stand gekomen, strekkende om met wijziging der bestaande concessievoorwaarden (Staatsblad 1892 No. 182) de in 1927 aflopende concessie met 40 jaren te verlengen.

Het door Minister Pleyte ingediende wetsontwerp ter bekrachtiging dezer overeenkomst van 1915 werd in de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 20 October

1917 met 43 tegen 23 stemmen verworpen, nadat te voren de motie-Boissevain was aangenomen, luidende:

„De Kamer, van oordeel, dat, met terzijdestelling van het aangeboden contract, met het oog op de voortzetting der exploitatie der tinmijnen op Billiton na 1927, zoo spoedig mogelijk overleg dient te worden gepleegd met het bestuur der Billiton Maatschappij, teneinde een behoorlijken gang der ontginning tot en na 1927 te verzekeren, gaat over tot de orde van den dag”.

De aanneming van deze motie werd voorafgegaan door een verwerping der motie-Ijzerman, waarbij werd uitgesproken:

- „1e. dat na afloop van de vigeerende overeenkomst dient te worden overgegaan tot staatsexploitatie der tinmijnen op Billiton”;
- „2e. dat met het oog op de voortzetting der exploitatie door den Lande zoo spoedig mogelijk overleg dient te worden gepleegd met het bestuur der Billiton-Maatschappij, teneinde een behoorlijken gang der ontginning te verzekeren”.

Na deze uitspraak der Tweede Kamer is door den volgende Minister van Koloniën Idenburg aan de Billiton-Maatschappij het voorstel gedaan om een regeling te treffen in dien zinn, dat door gemeenschappelijk overleg van beide partijen beslist wordt welke kapitaalsuitgaven gedurende het nog overblijvend gedeelte van den concessie-termijn zullen gedaan worden, waartegenover het Gouvernement dan de verplichting op zich zou nemen die uitgaven bij den afloop der concessie in 1927 te restitueeren, voorzover ze dan nog niet afgeschreven zijn.

De Billiton-Maatschappij weigerde dit voorstel, dat voor haar feitelijk een voorbereiding tot staatsexploitatie na 1927 beteekende te aanvaarden en ging intusschen voort haar exploitatie der tinmijnen op een „afroomen” der ertsreserve in te richten met het vooruitzicht om in 1927 te liquideeren. Deze aanstaande liquidatie beheerscht derhalve geheel de in de laatste jaren op Billiton gevolgde ontginningspolitiek, welke in hoofdzaak neerkomt op eene versnelde uitputting van de meest winstgevende deelen van de op het eiland nog voorkomende tinerts, waardoor uit den aard der zaak de winning van de na 1927 nog overblijvende armere ertsrestanten economisch onmogelijk of zeer moeilijk wordt gemaakt.

Teneinde deze voor het Land nadeelige gevolgen van den bestaanden toestand te ontgaan werden in den loop van het jaar 1921 door de Indische Regering nieuwe onderhandelingen met den toenmaals tijdelijk in Nederlandsch-Indië aanwezigen Gedelegeerde van het Bestuur

der Billiton-Maatschappij geopend. Deze onderhandelingen richtten zich op het doel, om zoo spoedig mogelijk voor het concessie-einde in 1927 tot samenwerking te komen in een nieuwe belangengemeenschap, die het bestaande Billitonbedrijf zou overnemen en ook na 1927 zoolang zou kunnen voortzetten als de ontginning met de voordeligste technische hulpmiddelen en werkmethoden in verband met de beperkte ertsreserve nog loonend zou blijken.

Ter bereiking van dit doel werd het Bestuur der Maatschappij tot medewerking bereid bevonden en kwam als eerste resultaat der door den Directeur van Gouvernementsbedrijven gevoerde onderhandelingen op 3 Februari 1922 de gemeenschappelijke benoeming tot stand van een uit financieele en technische deskundigen samengestelde Commissie van onderzoek naar de waarde en de vooruitzichten van het bedrijf der Billiton-Maatschappij.

In deze Commissie, die toegang verkreeg tot alle onderdeelen en boeken van het bedrijf op Billiton, werden de volgende deskundigen aangewezen:

- a. van Regeeringswege J. A. Lagas, Gouvernements-accountant, toenmaals Wd. Hoofd van den Gouvernements-Accountantsdienst en P. Hövig, toenmaals Hoofd der Bankatinwinning, thans Hoofd van den Dienst van den Mijnbouw;
- b. van de zijde der Maatschappij: F. J. Houwert, Vertegenwoordiger tevens Hoofdadministrateur en H. J. van Arkel, Accountant der Billiton-Maatschappij;

terwijl als Secretaris optrad A. Groothoff, Hoofd van het Bureau voor Technisch-Economische Adviezen van het Departement van Gouvernements Bedrijven, thans tevens Regeerings-Commissaris in Indië bij de Billiton-Maatschappij.

De taak dezer Commissie was als volgt omschreven: „een technisch onderzoek te doen naar de waarde en de vooruitzichten van het bedrijf (inclusief bezittingen, ertsreserve, enz.) der Billiton-Maatschappij, welk onderzoek zal geschieden met de uitdrukkelijke bedoeling om, na verkregen overeenstemming en onder voorbehoud van goedkeuring door de Regeering en de Wetgevende Macht en door de Algemeene vergadering van aandeelhouders der Billiton-Maatschappij zoo mogelijk te komen tot een door den Staat en de Billiton-Maatschappij op te richten gemeenschappelijk bedrijf voor de voortzetting der tinwinning op Billiton zoolang deze nog winstgevend blijkt”.

Teneinde de uitvoering van hare taak mogelijk te maken nam de Billiton-Maatschappij de verplichting op zich om de Commissie volledige opening van zaken te geven, terwijl van Regeeringswege de toezegging gedaan werd om de resultaten van het onderzoek dan ook uitsluitend ter bereiking van het hiervoren omschreven doel van het onderzoek aan te wenden.

De Commissie had voorts de bevoegdheid zich bij haar onderzoek door andere door haar aan te wijzen speciale deskundigen te doen bijstaan. Hiervan is in verschillende gevallen gebruik gemaakt.

De op Billiton ingestelde zeer uitgebreide onderzoekingen omtrent de ertsreserve, de technische hulpmiddelen en arbeidskrachten, de financieele positie en de ontginningspolitiek van het bestaande bedrijf zijn dan ook zonder moeilijkheden verlopen en deels door de deskundige Commissieleden en den Secretaris persoonlijk, deels door daartoe aangezochte deskundigen van de Bankatinwinning, van het Departement van Gouvernementsbedrijven en van de Billiton-Maatschappij verricht.

Den 30sten Juni 1922 diende de Commissie haar volledig verslag in.

§ 3. Uitslag van het plaatselijk onderzoek van deskundigen. De uitkomsten van het onderzoek naar de ertsreserve, de ontginningspolitiek, de technische hulpmiddelen en arbeidskrachten van het bedrijf, werden door de Commissie als volgt samengevat:

„1. De grootte en de waarde van de op Billiton aangetoonde werkelijke ertsreserve wordt voldoende geacht voor een rationeele ontginning door een continu-bedrijf in ongeveer 10 jaar met een gemiddelde jaarlijkse productie van rond 120 000 à 130 000 picols tin.

„Bij hogere tinprijzen of bij een beteekenende verlaging der productiekosten in de naaste toekomst kan genoemde bedrijfsduur nog met enkele jaren verlengd worden, doordat dan de ontginning van de zg. voorwaardelijke ertsreserve, bestaande uit terreinen van lagere tinrijkheid, economisch mogelijk zal worden.

„2. De ontginning van ondergrondse ertsaders op Billiton (diepbouw) zal nooit de aflopende alluviale ontginningen kunnen vervangen. Hoogstens zal de ontginning der aangetoonde diepbouw-ertsreserve in tijden van hooge tinprijzen een aanvulling der productie kunnen leveren.

„3. Volgens de uitkomsten der tot heden door deskundigen op het eiland Billiton verrichte onderzoekingen zijn belangrijke vondsten van alluviale tinertsafzettingen welke voor het Billiton-bedrijf een geheel nieuwe toekomst zouden scheppen, onwaarschijnlijk.

„Wellicht worden bij nader onderzoek nog eenige nieuwe ontginbare afzettingen gevonden doch een ingrijpende verandering in den levensduur van het bedrijf wordt daarvan niet verwacht.

„Mogelijk in de territoriale wateren en op de omliggende kleine eilanden van het gewest Billiton aan te treffen ontginbare tinerts zal zijn economische waarde vooral ontleenen aan de nabijheid van een georganiseerd tinbedrijf op het hoofdeiland, met welke hulpmiddelen de meest voordelige wijze van exploratie en exploitatie dier terreinen bereikt kan worden. Echter zal ook deze uitbreidingsmogelijkheid van het Billitonbedrijf van te beperkten omvang zijn om het onder 1 geschetste toekomstbeeld aanmerkelijk te kunnen verbeteren.

„De voortzetting en dan nog slechts op bescheiden schaal van de exploratie der primaire tinertsafzettingen op Billiton met zooveel mogelijk gelijktijdige winning van het erts, dus een zg. exploitatie-exploratie van de primaire ertsreserve, ware eerst nader te overwegen, indien het risico door de winsten uit de exploitatie der diepbouwreserve gedekt kan worden.

„4. Een loonende exploitatie van enkele andere op Billiton aangetroffen delfstoffen is naar het oordeel der Commissie vrijwel uitgesloten en dient althans bij de beoordeeling van de vooruitzichten van het bedrijf buiten beschouwing te blijven. Alleen de winning van wolframiet als nevenproduct kan eenig voordeel opleveren.

„5. Uit de voorgaande conclusies volgt, dat een rationeele winning van de overblijvende ertsreserve in het gewest Billiton, binnen een beperkt aantal jaren, de eenige reële basis voor de ontginningspolitiek van het gemeenschappelijk voort te zetten bedrijf zal zijn.

„6. Zulk een rationeele ontginning der ertsreserve eischt

„een continu-bedrijf en derhalve een spoedige ra-
 „dicale herziening der ontginningspolitiek van de Billiton-
 „Maatschappij, die haar bedrijf in de laatste jaren er op
 „ingericht heeft en reeds doende is om voor het einde van
 „hare concessie in 1927 (dus binnen 5 jaren) een zoo groot
 „en zoo voordeelig mogelijk deel der ertsreserve te winnen.
 „Deze exploitatiewijze zal tengevolge hebben, dat de ont-
 „ginning van de na 1927 resteerende reserve belangrijk
 „minder loonend zal worden dan wanneer een rationeel
 „werkplan voor een continu-bedrijf eerder tot stand komt.
 „Voor haar beëijferingen en beschouwingen heeft de Com-
 „missie het einde van het werkjaar 1922/1923 (31 Mei 1923)
 „als het meest praktische overgangstijdstip naar de ontgin-
 „ningspolitiek van een gemeenschappelijk bedrijf aangeno-
 „men. Verschuiving tot een later tijdstip beteekent op-
 „nieuw een vermindering van ertsreserve en in hoeveelheid
 „en in ertsrijkheid, waardoor de vooruitzichten van een ra-
 „tioneele ontginning van het restant slechter worden.

„7. De Commissie heeft op grond van eigen onderzoek
 „en door deskundigen na plaatselijke inspectie uitgebrachte
 „rapporten zich kunnen overtuigen, dat de technische
 „bedrijfsinrichtingen alsmede de beschikbare
 „inventaris en arbeidskrachten der Billiton-
 „Maatschappij in goeden toestand verkeerden en voor de uit-
 „voering van de ontginningspolitiek van het gemengde be-
 „drijf behalve normale vernieuwingen en aanvullingen,
 „geen extra voorzieningen vereischen.

„Voor een economische verwerking der daarvoor in aan-
 „merking komende reserve zal evenwel tot aanschaffing van
 „enige baggermolens moeten worden overgegaan (1).

„De traditioneele verhoudingen tusschen de Billiton-
 „Maatschappij en hare Chineesche mijnwerkers, alsmede de
 „beschikking over ervaren Europeesche personeel zijn een
 „grootte waarborg voor een ongestoorden overgang naar een
 „gemeenschappelijk bedrijf, weshalve de in het bedrijf der
 „Billiton-Maatschappij geldende arbeidsprestaties, kosten-
 „cijfers enz. na controle, onveranderd in het Rapport der
 „Commissie zijn overgenomen”.

Wat verder de financieele positie, de waarde en vooruit-
 zichten van het bedrijf betreft, heeft de Commissie — gelet
 op de zoo wisselvallige tinmarkt der laatste jaren — er van
 afgezien om in haar verslag een op de tinprijzen gebaseerde
 rentabiliteitsberekening op te nemen, daar deze te zeer van
 schommelende marktprijzen afhankelijk zou zijn om als
 betrouwbare gids te dienen voor de bepaling der waarde
 en de beoordeeling der vooruitzichten van het tinbedrijf op
 Billiton.

De Commissie heeft daarom de voorkeur gegeven aan een
 kostprijsberekening per picol tin, uit-
 gaande van de boekwaarde van het loopende bedrijf per
 ultimo werkjaar 1922/23 (31 Mei 1923) alsmede onder aan-
 name, dat de inventaris na 10 à 15 jaren gebruik een af-
 braakwaarde zal hebben die veiligheidshalve gelijk nul is te
 stellen. Op die basis zijn de totale kosten per picol tin bij
 een jaarlijkse productie van gemiddeld 125000 picols in
 de eerste 5 jaren van het gemeenschappelijke bedrijf op ten
 hoogste f 95 becijferd.

Uit deze zeer voorzichtig opgestelde kostprijsberekening
 der Commissie blijkt, dat er zelfs bij de buitengewoon lage

(1) De praktijk met de op Billiton reeds eenige jaren werkende
 emmerbaggermolen leert, dat de productieprijs van de daarmede
 gewonnen tin (inclusief de noodige afschrijvingen van de instal-
 latie) blijft beneden de door de Commissie berekende kostprijs van
 f 95.— per picol tin.

tinprijzen in de eerste helft van 1922, die om de f 100
 per picol schommelden, een kleine winstmarge overblijft,
 terwijl bovendien naar haar oordeel verdere kostprijsver-
 lagings te bereiken zou zijn — en trouwens sedert ook reeds
 bereikt is — door verdere voortzetting van eenige reeds
 door de Billiton-Maatschappij getroffen maatregelen. Bij
 de huidige marktprijzen welke schommelen om de f 125
 per picol is dus een zeer behoorlijke winstmarge van on-
 geveer f 30 per picol tin te verkrijgen. En voor het geval,
 dat het gewonnen tin onverhoopt tegen kostprijs verkocht
 zou moeten worden, is de conclusie der Commissie, dat dan
 toch nog een geleidelijke verbetering van de liquiditeits-
 positie van het bedrijf bereikt kan worden door de be-
 schikbaar komende afschrijvingsgelden als werkkapitaal
 te benutten en zooveel mogelijk liquide te houden.

In haar verslag komt de Commissie eenstemmig tot de
 slotsom, dat bij de oprichting van een gemeenschappelijk
 bedrijf als inbrengwaarde van het bedrijf der Billiton
 Maatschappij is te stellen de balanswaarde ultimo werk-
 jaar 1922/23, door haar berekend op f 17 674 000. Haar
 beschouwing van de bedrijfsvooruitzichten in de naaste
 toekomst leidt haar er toe om voor het gemeenschappelijk
 bedrijf een zoodanige ontginnings- en afschrijvingspolitiek
 aan te bevelen, dat bij liquidatie na een rationeel uitbaten
 der ertsreserves, minstens nog de nominale waarde der uit
 te geven aandelen uitgekeerd kan worden.

§ 4. De keuze der voorgestelde oplos-
 sing. Uit het verslag der Commissie blijkt duidelijk het
 groote verschil tusschen den stand van zaken op Billiton
 tijdens de behandeling van de Tweede Kamer in het jaar
 1917 en thans. Toentertijd waren de verwachtingen over
 de toekomst van het Billitonbedrijf hoog gespannen, voor-
 al in het vooruitzicht van een toenemende uitbreiding van
 den diepbouw, die de alluviale ontginningen, waarvan het
 einde reeds in zicht kwam, op den duur zou kunnen
 vervangen. Velen meenden het einde der concessie zonder
 veel risico voor den Staat te kunnen afwachten en achtten
 een vroegtijdige regeling tusschen Staat en Maatschappij
 niet urgent.

De tegenwoordige situatie wordt na de tegenvallers
 met de diepbouwontginningen feitelijk beheerscht door de
 aangetoonde alluviale ertsreserve, welke volgens het bij
 het verslag der commissie gevoegd uitvoerige rapport
 van den mijningenieur der Bankatwinning W. F. F.
 Oppenoorth, niet meer voor groote uitbreiding vatbaar
 is. Daarbij komt, dat de Billiton-Maatschappij toen zij
 haar kansen op tijdige concessieverlenging meer en meer
 zag verminderen en een voor Regeering en Maatschappij
 aannemelijke oplossing uitbleef, het zekerer voor het on-
 zekerer nam en haar bedrijf gericht heeft op een sterk
 versnelde uitputting der aangetoonde reserve. Het resul-
 taat van deze ontginningspolitiek, welke niet in strijd komt
 met de bepalingen der overeenkomst van 1892, is een
 stijgende productie in de jaren na 1917 en wel van rond
 100 000 picols in dat jaar tot ruim 190 000 picols in het
 afgelopen werkjaar 1921/22. De Commissie heeft voorts
 geconstateerd, dat de Billiton-Maatschappij over voldoende
 technische hulpmiddelen en arbeidskrachten beschikt
 om haar productie tot minstens 200 000 picols per jaar op
 te voeren.

Door de Commissieleden P. Hövig en F. J. Houwert is
 een zeer gedetailleerde vergelijking uitgewerkt van de ont-
 ginning der ertsreserve:

- a. bij invoering van de werkplannen voor een gemengd bedrijf, waarbij het bedrijf op rationeele wijze en met de meest geëigende technische hulpmiddelen ongestoord voortgang kan hebben;
- b. bij doorvoering van de werkplannen der Billiton-Maatschappij dus met vervoegde beëindiging en dientengevolge versnelde uitputting der ertsreserve.

In het eerste geval kan de geheele ertsreserve in continu-bedrijf rationeel en economisch ontgonnen worden d.w.z. op de voor elk terrein meest geëigende en voordeeligste methode in verband met de heerschende marktprijzen van tin. Op die wijze komt men tot een ontginningsplan van 10 à 15 jaren met een gemiddelde jaarproductie van 120 000 à 130 000 picols, waarbij tevens betere gelegenheid ontstaat om door voortgezet grondonderzoek een mogelijke uitbreiding der ertsreserve te verkrijgen.

In het tweede geval d.w.z. bij voortzetting van de bedrijfs-politiek der Maatschappij blijft na 1927 slechts een ertsreserve over, welke wegens het verdwijnen der gunstige gedeelten (kernen) uit de ertscentra, een te lagen tinrijkdom zal hebben om daarop een bedrijf van eenige beteekenis te kunnen vestigen. Naar schatting zullen in het laatste geval 400 000 à 500 000 picols tin onontginbaar blijven, hetgeen bij de tegenwoordige winstmarge van rond f 30 per picol een verlies van minstens 12 à 15 miljoen gulden zou beteekenen. Ook de gunstige gelegenheid voor het zoeken naar tijdige versterking der ertsreserve zou dan voorbijgegaan zijn.

Sluit men een concessieverlenging uit, wegens de daaraan verbonden moeilijkheden tot regeling van de in dit geval voor den Staat gewenschte overwegende medezeggingschappen en contrôle ter zake van de toe te passen ontginnings- en verkooppolitiek, dan is onder de hiervoren geschetste omstandigheden de vorming van een gemeenschappelijk bedrijf voor de voortzetting der tinwinning van de Billiton-Maatschappij de aangewezen weg tot oplossing van het hangende vraagstuk.

Hiermede wordt tevens op een voor den Lande voordeelige en ook voor de Maatschappij aannemelijke wijze coldaan aan het in de aangenomen motie-Boissevain door de Tweede Kamer uitgedrukte verlangen, dat in overleg met het bestuur der Billiton-Maatschappij een behoorlijke gang der ontginning tot en na 1927 verzekerd worde.

De deskundige commissie heeft aangetoond, dat de exploitatie door de Billiton-Maatschappij goed geschiedt. Staatsexploitatie zou hier moeilijk verbetering kunnen brengen, ook al staat de organisatie en de technische uitrusting van het Landsbedrijf op Banka bij die van het particuliere bedrijf op Billiton volstrekt niet ten achter. De tinbedrijven op Banka en Billiton echter hebben hun eigen zeer afwijkende historische ontwikkeling en bieden belangrijke verschillen, vooral in de arbeidsorganisatie.

De leiding van het Billitonbedrijf zonder meer in handen geven aan personeel met bedrijfservaring van Banka zou in de praktijk ongetwijfeld min of meer desorganiseerend en storend inwerken op het bedrijf op beide eilanden, hetgeen trouwens ook het geval zou zijn, indien men het Bankabedrijf met personeel van de Billiton-Maatschappij zou willen voortzetten. Bovendien zou iedere ervaren ingenieur, opziener of arbeider van Banka naar Billiton overgebracht een verlies beteekenen aan inkomsten, omdat die werkkrachten op Banka veel productiever, dus met meer voordeel

voor de schatkist zijn te gebruiken dan op Billiton met zijn armere ertsreserve.

Geleidelijke voorbereiding tot staatsexploitatie, als bedoeld in de door de Tweede Kamer in October 1917 verworpen motie-IJzerman, is onuitvoerbaar, omdat de Billiton-Maatschappij daartoe niet wenscht mede te werken, gelijk ook bij de door Minister Idenburg gedane poging tot overleg gebleken is.

De Commissie heeft geconstateerd, dat de beste oplossing die is, welke het tinwinningsbedrijf op Billiton, zoo spoeding mogelijk verlost van den onnatuurlijken druk, waaronder het thans moet werken en tot de hoogst mogelijke productie wordt opgezweept onder de dreiging van het naderend concessie-einde. Door het bedrijf van dien hoogen druk te ontdoen bevordert men bovendien de geleidelijke verbetering van de tinmarkt, die min of meer overvoerd is en zeker niet beter wordt door het verstrekte aanbod van Billiton-tin, als gevolg van de onnatuurlijk opgedreven productie der Maatschappij. Niet alleen uit hoofde van zijn aandeel in de opbrengst van Billiton maar vooral met het oog op de zeer groote inkomsten van het Land uit den verkoop van Bankatin is een nadeelige invloed op de tinmarkt voor de schatkist niet zonder beteekenis.

Versnelde uitputting van de door de Billiton-Maatschappij aangetoonde ertsreserve, zonder dat het bedrijf in de gelegenheid is deze tijdig aan te vullen door verder onderzoek op Billiton of omliggende eilanden en in de territoriale wateren, beteekent bovendien niet alleen een vóórtijdige economische ondergang van het gewest Billiton, dat zijn welvaart uitsluitend aan de mijnindustrie dankt, maar ook een vervroegde vernietiging van een bestaande goede arbeidsorganisatie, waaraan thans een zeventienduizendtal rustige Chineesche arbeiders verbonden zijn.

§ 5. De opzet van het gemeenschappelijk bedrijf. Behoudens goedkeuring bij de Wet en bekrachtiging door de algemeene vergadering der aandeelhouders van de Billiton-Maatschappij is tusschen de Regering en het Bestuur dier Maatschappij (voorloopig) de volgende financiële opzet voor de „Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton” overeengekomen:

1e. Het Land brengt in: het aan het bestaande contract ontleende recht op 5/8 aandeel in de winst en in de liquidatie-opbrengst van de Billiton-Maatschappij, alsmede een nieuwe concessie voor 25 jaren tot het opsporen en winnen van de zoogenaamde delfstoffen a volgens artikel 1 der Indische Mijnwet in het gewest Billiton (hoofd-eiland, omliggende eilandjes en territoriale wateren), waartegenover het Land f 10 000 000 aan aandeelen A in de op te richten N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton” ontvangt en bovendien de overwegende zeggingschap in het bestuur dier vennootschap verkrijgt.

2e. De Billiton-Maatschappij brengt in: haar loopend bedrijf met voorraden en reserves en krijgt daarvoor f 6 000 000 aan aandeelen B in het gemeenschappelijk bedrijf.

Voorts doet de Billiton-Maatschappij afstand van het haar in art. 5 van het bestaande contract toegekende preferent recht op uitkeering van f 3 137 468.61, bij liquidatie in 1927 en zulks tegen ontvangst van een bewijs van deelgerechtigheid, dat haar na 1927 recht geeft op een winstaandeel ten bedrage van een kwart van het door de vennootschap te maken nettowinstcijfer, en, indien niet voldoende winst is gemaakt om die preferente vordering te delgen, tenslotte ook op een uitkeering bij liquidatie van de nieuwe naam-

looze vennootschap; een en ander tot bedragen, welke tezamen genoemde som niet overschrijden.

Zoodra op dit bewijs van deelgerechtigdheid het totaal verschuldigde bedrag van f 3 137 468.61 zal zijn uitgekeerd, zullen daarmede alle rechten van den houder ervan zijn vervallen en zal het bewijs worden ingetrokken.

3e. Elk aandeel A of B is groot f 1000 en geeft recht tot het uitbrengen van één stem zonder beperking van het aantal der door eenigen stemgerechtigde uit te brengen stemmen.

Alleen de rechtspersoon Nederlandsch-Indië kan houder van de aandelen A zijn. Voor het Land is hiermede een overwegende zeggingschap in het gemeenschappelijk bedrijf gewaarborgd.

4e. Ter bevordering van de noodige continuïteit, ook in de leiding van het bedrijf, zal de Billiton-Maatschappij voor de eerste vijf jaren als Directie optreden. De Directie kan echter door den Raad van Beheer te allen tijde worden ontslagen. De zetel van het Bestuur der Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton wordt in Nederland gevestigd.

Van de 5 leden van den Raad van Beheer worden 3 door den Minister van Koloniën en 2 door de algemeene vergadering van houders van aandelen B benoemd en ontslagen.

5e. Hetgeen de waarde van den inbreng overeenkomstig de door den Minister van Koloniën goedgekeurde balans per 31 Mei 1923 meer bedraagt dan het aandelenkapitaal van f 16 000 000 zal gebracht worden ten bate van het reservefonds. Volgens de hierbovenvermelde berekening van de deskundige Commissie zou dit meerdere bedrag f 1 674 000 worden.

6e. Alle baten en lasten betreffende het 31 Mei 1923 eindigende werkjaar 1922/23 komen nog voor rekening van de Billiton-Maatschappij, terwijl de baten en lasten van het 1 Juni 1923 aanvangende werkjaar 1923/24 voor rekening van de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton zijn (¹).

De hiervoren opgesomde hoofdpunten, waaromtrent reeds voorloopige overeenstemming tusschen Gouvernement en Billiton-Maatschappij werd verkregen, zijn in het aangeboden wetsontwerp nader uitgewerkt, terwijl voor verdere bijzonderheden naar de in § 7 voorkomende toelichtingen op de verschillende artikelen moge worden verwezen.

Voorts wordt ter kennisgeving een ontwerp van de Statuten der „Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton” overgelegd (stuk 3).

Tevens is volledigheidshalve als bijlage bijgevoegd de tekst van de bij de Wet van 18 Juni 1892 goedgekeurde overeenkomst met de Billiton-Maatschappij, welke 30 April 1927 eindigt, doch welke bij totstandkoming van het thans voorliggende wetsontwerp reeds eerder nl. bij de oprichting der nieuwe vennootschap zal komen te vervallen (stuk 5).

§ 6. Verwachtingen van de geldelijke gevolgen van den nieuwen bedrijfsvorm. De geldelijke gevolgen der invoering van een gemeenschappelijk bedrijf op Billiton volgens den in de vorige paragraaf

(¹) In afwachting der oprichting van de nieuwe Maatschappij worden in onderling overleg verschillende overgangsmaatregelen getroffen o.a. ter zake van de nieuwe werkplannen der ontginningen en de door den Regeeringscommissaris uit te oefenen controle in het overgangstijdperk. Aldus wordt het mogelijk om het door de Commissie van deskundigen meest gewenscht geachte tijdstip van overgang naar de gewijzigde ontginningswijze van het gemeenschappelijk bedrijf nl. 1 Juni 1923, ook practisch aan te houden.

beschreven opzet, laten zich in verband met de onzekerheid van de in volgende jaren geldende tinprijzen zeer bezwaarlijk in cijfers uitdrukken.

Om eenigszins de gedachten te bepalen volge hieronder (met het noodige voorbehoud in verband met veranderende marktprijzen) een financieel overzicht, dat uitgaat van een gemiddelde winstmarge van f 25 per picol tin, welk bedrag in de periode 1900—1920 voor de Billiton-Maatschappij een minimum jaargemiddelde is geweest.

Het door de de Commissie van deskundigen in beschouwing genomen productieplan voor het gemeenschappelijk bedrijf gaat uit van een jaarlijksche productie van 120 000 à 130 000 picols, zoodat de ertsreserve in 10 à 15 jaren uitgeput kan zijn. Bij de gestelde marge van f 25 tusschen verkoopprijs en kostprijs per picol tin wordt de winst dan 3 à 3¼ miljoen gulden per jaar of in 10 à 15 jaren in ronde cijfers: f 30 000 000 à f 48 000 000 voorts zal volgens den financieelen opzet bij liquidatie na volledige uitbuiting der ertsreserves de nominale waarde van het aandelenkapitaal d. i. f 16 000 000 uitgekeerd kunnen worden uit hetgeen van de afgeschreven bezittingen en reservefondsen vrij komt.

De gezamenlijke winst- en liquidatie-uitkeeringen zullen dus bedragen 46 à 64 miljoen gulden, te verminderen met de aan de Billiton-Maatschappij toekomende preferente vordering van rond f 3.000.000.— derhalve f 43.000.000.— à f 61.000.000.— Het aandeel van den Lande in deze netto-opbrengst bedraagt 5/8 of ongeveer f 27.000.000.— à f 38.000.000.—

Bij voortzetting van de huidige, op snelle afrooming der ertsreserve en liquidatie in 1927 gerichte, ontginningspolitiek der Billiton-Maatschappij zal zooals reeds in § 4 toegevoegd is, na dat jaar geen tinbedrijf van eenige beteekenis meer op Billiton mogelijk zijn, en dientengevolge 400.000 à 500.000 picols tin onontginbaar achter blijven. In dat geval zal op de waarde der bezittingen bovendien 2 à 3 miljoen gulden verloren worden, ook al neemt men in aanmerking, dat het Land wellicht nog eenige inkomsten van kleine ontginningen na 1927 zal trekken.

Bij de aangenomen winstmarge van f 25.— per picol beteekent een en ander een verlies van f 12.000.000.— à f 16.000.000.—, dat door invoering van het gemengde bedrijf voorkomen kan worden, hetgeen voor het Land een voordeel van 5/8 of f 7.500.000.— à f 10.000.000.— kan beteekenen.

§ 7. Artikelsgewijze toelichting van de ontwerp-wet voor de oprichting der N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton”. Hoewel de opzet van de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton in vele opzichten belangrijk verschilt van die der „Nederlandsch Indische Aardolie Maatschappij” komen, in verband met den voor beide gevallen gekozen wettelijken vorm, uit den aard der zaak verscheidene artikelen van het wetsontwerp geheel overeen met die van de wet van 5 Juli 1921 (Nederlandsch Staatsblad No. 845, Indisch Staatsblad No. 552).

Artikel 1, eerste lid. In de overeenkomst van 14 Maart 1892, goedgekeurd bij de Wet van 18 Juni 1892 (Nederlandsch Staatsblad No. 139, Indisch Staatsblad No. 182), werd door de Regeering aan de Billiton-Maatschappij concessie verleend voor het winnen van tin op het eiland Billiton. Onder het doel, dat de op te richten naamloze vennootschap zich stelt, is behalve het opsporen en winnen

van tinerts ook genoemd dat van andere delfstoffen bedoeld onder letter a van het eerste lid van artikel 1 der Indische Mijnwet, zooals dit artikel luidt ingevolge de wet van 20 Juli 1918 (Nederlandsch Staatsblad No. 466, Indisch Staatsblad 1919 No. 4).

Deze toevoeging werd noodzakelijk geacht in het bijzonder met het oog op een eventuele hervatting van de ontginning der primaire ertsafzettingen. In deze afzettingen komen behalve tinerts vaak andere ertsen voor, meestal in hoeveelheden van ondergeschikt belang zoowel wat waarde als hoeveelheid betreft, zooals wolframiet, koper-, lood- en ijzerertsen. Het is echter gewenscht de mogelijkheid te voorzien van eene gelijktijdige winning dier ertsen.

Deelneming in andere vennootschappen, welke een gelijksoortig doel buiten het gewest Billiton beoogen, dient geenszins uitgesloten te zijn. Ze opent de mogelijkheid tot deelneming op gelijke basis in andere soortgelijke ontginningen, die wellicht in de toekomst op andere naburige eilanden nog mogelijk blijken; en zulks met gebruikmaking van dezelfde bedrijfsorganisatie. Ook bijv. de oprichting buiten Billiton van een moderne centrale tinsmelterij in combinatie met andere belanghebbende tinproducenten en dergelijke daden van economische bedrijfsvoering moeten voor de op te richten vennootschap mogelijk blijven zonder dat daarvoor een wetswijziging moet plaats hebben.

Tweede lid. De naamlooze vennootschap kan ook door andere wetten dan het Wetboek van Koophandel worden beheerscht, bijv. door de Handelsregisterwet.

Derde lid. Deze bepaling schijnt gewenscht omdat de onderwerpelijke vennootschap zich niet ten doel zal stellen om daden van koophandel te verrichten en de Hooge Raad eene naamlooze vennootschap, welke dit doel niet heeft, niet als koopman beschouwt (vergelijk in dit verband ook het wetsontwerp tot wijziging en aanvulling van de bepalingen in het Wetboek van Koophandel omtrent de naamlooze vennootschap van koophandel en van daarmede samenhangende artikelen in dat wetboek en in het Wetboek van Strafrecht; Gedrukte Stukken 1909—1910, 217).

Vierde lid. In aanmerking nemende, dat de wet de grondslagen van de statuten vaststelt, terwijl daarmede de Regeering niet slechts de vennootschap mede opricht, maar ook in verband met de geheele structuur van de nieuwe maatschappij, een overwegenden invloed bij de statutenwijzigingen zal hebben, kan de Koninklijke bewilliging zonder bezwaar ontbeerd worden.

Vijfde lid. Vrijstelling van registratierecht is bilijk, omdat het hier niet geldt de oprichting van een nieuw bedrijf, maar een wijziging van den ondernemingsvorm van een bestaand bedrijf, dat voortgezet wordt. Ook de Billitonovereenkomst van 1892 was vrij van registratie.

Artikel 2 eerste lid. Uitbreiding van het tegenwoordige concessiegebied tot het geheele gewest Billiton is een logisch gevolg van de hiervoren reeds aangehaalde uitspraak der deskundige Commissie, dat mogelijk in de territoriale wateren en op de omliggende kleine eilanden aan te treffen ontginbaar erts zijn economische waarde vooral ontleenen zal aan de aanwezigheid van een georganiseerd tinbedrijf op het hoofdeiland, met welks hulpmiddelen de meest voordeelige wijze van exploratie en exploitatie dier terreinen bereikt kan worden.

Tweede lid. Deze bepaling is dezelfde als artikel 2 van de thans geldende Billiton-overeenkomst van 1892.

Derde lid. Krachtens de regeling omtrent de uitgifte van gronden met recht van opstal vastgesteld bij Gouvernements Besluit van 2 Juli 1872 No. 16 (Staatsblad No. 124) zooals deze sedert is aangevuld en gewijzigd, kan grond, behoorende tot het Staatsdomein, met recht van opstal worden afgestaan voor een tijdvak van ten hoogste 30 jaren en tot een uitgestrektheid van hoogstens 10 bouw tegen betaling van de helft van hetgeen betaald zou moeten worden bij afstand in eigendom. De strekking van de betreffende afwijkende bepaling in het wetsontwerp is om de nieuwe vennootschap kosteloos recht van opstal te verleen op alle terreinen die zij noodig heeft voor hare gebouwen en inrichtingen, hetgeen zich aansluit bij den bestaanden toestand op het eiland, zooals die zich sedert 1892 ontwikkeld heeft in verband met art. 14 (eerste lid) der overeenkomst van 1892.

De rechten der Inlandsche bevolking op den grond zijn voldoende beschermd, aangezien in het bedoelde lid van het wetsontwerp slechts gesproken wordt van „alle tot het vrije Staatsdomein behoorende terreinen”.

Vierde lid. In artikel 8 (derde lid) der overeenkomst van 1892 is aan de Billiton-Maatschappij de bevoegdheid verleend tot het kappen van het voor de houtskoolbrandrijen benodigde hout in de aan het Land toebehoorende bosschen op het eiland. Aangezien in de praktijk is gebleken dat deze onbepaalde vrijheid wel eens tot minder gewenschte gevolgen heeft geleid is dit lid zoodanig geredigeerd dat de bescherming van het bosch op het eiland Billiton beter is verzekerd.

Vijfde en Zesde lid. Deze bepalingen stemmen geheel overeen met de artikelen 9 en 10 der Billiton-overeenkomst van 1892.

Artikel 3. strekt om de „Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton” aan eenige bepalingen van de Indische Mijnwet en uitvoeringsvoorschriften van deze te onderwerpen, voorzover de toepasselijkheid daarvan niet is uitgesloten uit hoofde van het ingevolge artikel 2 van dit ontwerp aan genoemde maatschappij toekomende winningsrecht.

Artikel 4. Bij de redactie van het artikel is in het bijzonder rekening gehouden met de scheiding welke bestaat tusschen den Staat als een belasting-heffend publiekrechtelijk lichaam en het Land als privaatrechtelijke partij deelnemende in een met een particuliere maatschappij te stichten gemeenschappelijk bedrijf.

Artikel 5. De duur van de nieuwe vennootschap is op slechts 25 jaar bepaald in verband met den door de deskundige Commissie geschatten ontginningsduur der bestaande ertsreserve en de mogelijkheid tot uitbreiding dier reserve.

Artikel 6. De mogelijkheid behoort open te blijven om, wanneer dit in het belang van het bedrijf noodig mocht zijn, de zetel van de vennootschap naar eene andere gemeente over te brengen alleen met wijziging van de statuten.

Artikel 7 en 8. Het maatschappelijk kapitaal, groot f 16 000 000.— wordt, zonder storting in contanten, uitsluitend door den vroeger reeds vermelden inbreng van het Land en de Billiton-Maatschappij geheel volgestort.

Het bedrag van f 3 137 468 61, waarvoor de Billiton-Maatschappij krachtens artikel 5 der overeenkomst van 1892 preferent is, vertegenwoordigt de door deskundigen geschatte waarde van de bezittingen dier Maatschappij op 1 Mei 1892, vastgesteld bij proces-verbaal van 15 September 1896. De in het bezit van de Billiton-Maatschappij blijvende huizen en erven te 's Gravenhage, nl. de perceelen, waarin de kantoren en woning van den Directeur der Maatschappij gevestigd zijn, komen in mindering van het preferente bedrag.

Artikel 9 en 10. In deze artikelen is de samenstelling van den Raad van Beheer geregeld met inachtneming van de overwegende zeggingschap van het Land.

Artikel 11. De leden van den Raad van Beheer zullen geene tantièmes of andere van den gang van het bedrijf afhankelijke voordeelen genieten; hun zal eene vaste bezoldiging worden toegelegd. In verband met den vermoedelijken omvang van hunne werkzaamheden en de wenschelijkheid om over ervaren personen te kunnen beschikken, die niet al te zeer door andere belangen in beslag worden genomen, ligt het in het voornemen hunne wedde, die ten laste van de vennootschap komt, op niet minder dan f 6000.— 's jaars te bepalen. De mogelijkheid is echter open te houden om ingeval het noodig mocht blijken de wedde hooger te stellen, aangezien ook het belang van het Land vordert dat de medewerking van de meest geschikte personen verkregen wordt.

Artikel 12. Het derde lid van dit artikel waarborgt het nationaal karakter van de Directie. De afwijking in dezen met het overeenkomstig artikel 12 van de wet tot oprichting van de Nederlandsch-Indische Aardolie Maatschappij, waar de eisch van Nederlandschap voor de Directie niet gesteld wordt, geschiedde in overleg met het Bestuur van de Billiton Maatschappij om in overeenstemming te blijven met de bestaande statuten van die Maatschappij, waarin de eisch van Nederlandschap wel gesteld wordt.

Aangezien de Billiton-Maatschappij, die het eerst als Directie zal optreden, geen andere inkomsten heeft, wordt het alleszins billijk geacht, mede voor het geval dat natuurlijke personen tot Directeur worden benoemd, om de leden der Directie eene vaste bezoldiging toe te kennen, zoodat hun verdienste niet geheel van het saldo der winst- en verliesrekening zal afhangen.

Bij tegenvallende bedrijfsresultaten, die bij lage tinprijzen buiten eenigen schuld der Directie kunnen ontstaan, blijft dan nog een bepaalde belooning voor de directiewerkzaamheden verzekerd.

In het zesde lid is uitdrukkelijk bepaald dat bij tusschentijdsch ontslag, de leden der Directie — in afwijking van de betreffende bepalingen van het Burgerlijk Wetboek — alleen aanspraak zullen hebben op hun bezoldiging over het loopende boekjaar en geenerlei rechten op schadevergoeding kunnen doen gelden.

Artikelen 13 t/m 15. Deze artikelen regelen de bevoegdheden van Directie, Raad van Beheer en Algemeene vergadering van Aandeelhouders.

Het Land bezit de meerderheid der aandelen elk waarvan recht geeft op één stem, dus beschikt het over de meeste stemmen in de vergadering van aandeelhouders.

* Artikelen 16 t/m 19. In deze artikelen wordt de winstverdeling bepaald en worden voorschriften gegeven voor de opmaking van de winst- en verliesrekening. Het wordt overbodig geacht een bepaling over eventueele vaststelling daarvan door scheidslieden in te lasseschen, daar het Land door zijn overwegende zeggingschap in de naamlooze vennootschap in staat is om de winst- en verliesrekening naar zijn inzichten te doen vaststellen, terwijl de Billiton-Maatschappij dit overwicht aanvaard heeft.

De openbaarheid der balans en winst- en verliesrekening is voldoende verzekerd door de in het laatste lid van artikel 19 voorgeschreven toezending der stukken aan de Staten-Generaal en den Volksraad".

Artikelen 20 t/m 22. Deze artikelen behandelen de liquidatie der vennootschap.

Artikel 23. eerste lid. Deze bepaling in het slotartikel is noodig, omdat de uitkomsten van het laatste werkjaar der Billiton-Maatschappij nl. 1922/23, dat per 31 Mei 1923 eindigt (op welken datum de inbrengbalans vastgesteld wordt krachtens haar statuten eerst op de eigen balans der ultimo boekjaar 1923 tot uitdrukking komen.

Tweede lid. De overeenkomst van 14 Maart 1892 wordt vervallen verklaard door de oprichting van het „Gemeenschappelijke bedrijf" en daardoor vervalt tevens de daarin aan de Billiton-Maatschappij opgelegde verplichting tot liquidatie na het eindigen, om welke reden ook, der concessie van 1892.

Wel zal de Billiton-Maatschappij hare statuten dienen te wijzigen, teneinde deze te doen beantwoorden aan de nieuwe verhouding tot den Lande.

The first of these is the fact that the...
The second is the fact that the...
The third is the fact that the...

The fourth is the fact that the...
The fifth is the fact that the...
The sixth is the fact that the...

The seventh is the fact that the...
The eighth is the fact that the...
The ninth is the fact that the...

The tenth is the fact that the...
The eleventh is the fact that the...
The twelfth is the fact that the...

The thirteenth is the fact that the...
The fourteenth is the fact that the...
The fifteenth is the fact that the...

The sixteenth is the fact that the...
The seventeenth is the fact that the...
The eighteenth is the fact that the...

The nineteenth is the fact that the...
The twentieth is the fact that the...
The twenty-first is the fact that the...

The twenty-second is the fact that the...
The twenty-third is the fact that the...
The twenty-fourth is the fact that the...

The twenty-fifth is the fact that the...
The twenty-sixth is the fact that the...
The twenty-seventh is the fact that the...

The twenty-eighth is the fact that the...
The twenty-ninth is the fact that the...
The thirtieth is the fact that the...

The thirty-first is the fact that the...
The thirty-second is the fact that the...
The thirty-third is the fact that the...

The thirty-fourth is the fact that the...
The thirty-fifth is the fact that the...
The thirty-sixth is the fact that the...

The thirty-seventh is the fact that the...
The thirty-eighth is the fact that the...
The thirty-ninth is the fact that the...

The fortieth is the fact that the...
The forty-first is the fact that the...
The forty-second is the fact that the...

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — STUK 5.

Oprichting Naaml. Venn. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton”.

Bestaande overeenkomst met de Billiton-Maatschappij.

STAATSBLAD VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

No. 182. **OVEREENKOMSTEN. BILLITON-MAATSCHAPPIJ.** Wet van 18 Juni 1892, houdende goedkeuring der overeenkomst met de Billiton-Maatschappij, betreffende eene nieuwe concessie tot het winnen van tin op het eiland Billiton.

Nederlandsch
Staatsblad

No. 139. In naam van Hare Majesteit WILHELMINA, bij de gratie Gods Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz.

Wij EMMA, Koningin-Weduwe, Regentes van het Koninkrijk.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen Saluut!
doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is bij de wet te bekrachtigen de overeenkomst, welke onder het voorbehoud van die bekrachtiging is gesloten tusschen den Minister van Koloniën en de Billiton-Maatschappij, betreffende de tinontginning op Billiton na 22 Maart 1892;

Zoo is het, dat Wij den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

De in afschrift aan deze wet gehechte overeenkomst met de Billiton-Maatschappij dd. 14 Maart 1892, betreffende eene nieuwe concessie tot het winnen van tin op het eiland Billiton, wordt goedgekeurd.

Artikel 2.

De in het vorige artikel bedoelde overeenkomst is vrij van leges en wordt kosteloos geregistreerd.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Auto-

riteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te Leeuwarden, den 18den Juni 1892.

EMMA.

De Minister van Koloniën,
VAN DEDEM.

Uitgegeven den zeven en twintigsten Juni 1892.

De Minister van Justitie,
SMIDT.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, beveelt de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, den Raad van Nederlandsch-Indië gehoord, dat deze in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië worde geplaatst en dat daarvan, voor zooveel noodig, vertalingen in de Inlandsche en Chineesche talen worden aangeplakt.

Gelast verder alle hooge en lage Colleges en ambtenaren, Officieren en Justiciëren, ieder voor zooveel hem aangaat, aan de stipte naleving van de bovenstaande wet de hand te houden, zonder oogluiking of aanzien des persoons.

Gedaan te Buitenzorg, den 23sten Augustus 1892.

G. PIJNACKER HORDIJK.

De Algemeene Secretaris,
SWEERTS.

Uitgegeven den zevenden September 1892.

De Algemeene Secretaris,
SWEERTS.

Tusschen den Minister van Koloniën, handelende namens de Regeering van Nederlandsch-Indië, ter eene zijde, en de Billiton-Maatschappij (in dit contract verder de Maatschappij genoemd), vertegenwoordigd door haren waarnemenden directeur R. Baron Van Tuyll van Serooskerken te 's Gravenhage, is, behoudens goedkeuring bij besluit van de vergadering der aandeelhouders van voornoemde Maatschappij en behoudens nadere bekrachtiging door de wet, overeengekomen als volgt:

Artikel 1.

Aan de Maatschappij wordt door de Regeering voor een tijdvak van vijf en dertig jaren, en wel van 1 Mei 1892 tot en met 30 April, 1927, concessie verleend voor het winnen van tin op het eiland Billiton.

Artikel 2.

Van de ontginning blijven de hoofdplaatsen der districten uitgesloten, volgens de situatieplannen, waarvan de Maatschappij een exemplaar ontvangt.

Artikel 3.

De Maatschappij betaalt jaarlijks aan de Regeering vijf achtste gedeelte van het voordeelig saldo, waarmede de winst- en verliesrekening der Maatschappij wordt afgesloten.

De winst- en verliesrekening wordt goedgeschreven voor alle inkomsten, welke door de Maatschappij, uit welken hoofde ook, in het betrekkelijk boekjaar genoten zijn.

De winst- en verliesrekening mag niet worden belast met: de f 124 000, die ingevolge de artikelen 4 en 29 van de statuten der Maatschappij wordt uitgekeerd aan de houders van aandelen der eerste rubriek;

de uitkeering die ingevolge de artikelen 13 en 29 der statuten geschiedt aan de rechtverkrijgenden van P. J. Landrij;

aflossing op aandelen;

eventueelen afschrijvingen op de concessie;

rente en aflossing wegens geldleeningen welke voorwaarden van uitgifte niet door den Minister van Koloniën zijn goedgekeurd; tantièmes en andere van de hoegrootheid der winst afhankelijk gestelde uitkeeringen, tenzij met schriftelijke goedkeuring van den Minister van Koloniën, of ten behoeve van en tot herstel van het reservefonds tot het bij de statuten bepaald maximum van f 1 000 000.

De balans en de winst- en verliesrekening worden aan den Minister van Koloniën ter goedkeuring aangeboden. Geschillen over de vraag, of deze stukken in overeenstemming met de bepalingen van deze concessie zijn opgemaakt, worden beslist door drie scheidsheden, die als goede mannen naar billijkheid oordeelen, te benoemen, indien de Minister van Koloniën en de Maatschappij niet tot eenheid komen, door den Hoogen Raad der Nederlanden, op verzoek van de meest gereede partij.

Artikel 4.

Het aan de Regeering toekomend aandeel in de winsten der Maatschappij wordt door deze betaald ten kantore van den betaalmester te 's Gravenhage, op de dagen waarop, en voor geen kleiner deel dan waarvoor het dividend ten behoeve van aandeelhouders betaalbaar wordt gesteld.

Artikel 5.

De Maatschappij is verplicht na het eindigen, om welke reden ook, der concessie, ten spoedigste, uiterlijk binnen drie jaren, te liquideeren, behoudende gedurende die liquidatie de in artikel 6 bedoelde commissarissen alle hun bij dat artikel toegekende bevoegdheid.

Zij betaalt aan de Regeering, met inachtneming van het bepaalde bij artikel 4, 5/8 gedeelte van de zuivere opbrengst der liquidatie, voor zooverre die opbrengst overschrijdt de waarde, die op 1 Mei 1892 de bezitting der Maatschappij, — met uitzondering van de op dien datum aanwezige tin en uitgegraven tinerts en van hare vorderingen op derden, doch met inbegrip van de haar gedane remises, alsmede

van de gelden door of uit het reservefonds ter leen verstrekt, en van de mijnschulden — zullen blijken te hebben volgens de schatting die daarvan zal plaats hebben met inachtneming der volgende regelen, voor zoover de Minister van Koloniën en de Maatschappij het omtrent de waardebepaling dier bezittingen of sommige harer, in der minne niet eens worden.

De schatting van de waarde dier bezittingen op 1 Mei 1892 geschiedt zoo spoedig mogelijk na de goedkeuring dezer overeenkomst, en zulks, wat betreft de bezittingen in Nederland aanwezig, door drie deskundigen, te benoemen, zoo partijen niet overeengekomen, door den Hoogen Raad, en, wat betreft de bezittingen in Indië aanwezig, te benoemen, zoo partijen niet overeengekomen, door het Hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië, alles ten verzoeken van de meest gereede partij.

Bij die schatting wordt door deskundigen aldus gehandeld, dat zij bepalen de bedragen waarvoor de te schatten bezittingen nieuw zouden kunnen worden aangeschaft, en die bedragen verminderen met hetgeen geacht moet worden door gebruik, verloop van tijd en dergelijke oorzaken te zijn verloren gegaan.

Ten opzichte van elk der geschatte bezittingen zal als geschatte waarde gelden zoo alle drie deskundigen of twee hunner het eens zijn, hunne schatting, en, zoo alle drie van gevoelen verschillen, de helft van de som der twee schattingen, waartusschen het kleinste verschil bestaat, tenzij het verschil tusschen de laagste en de middelste schatting gelijk is aan dat tusschen de middelste en de hoogste, in welk geval de middelste zal gelden.

De schatting geschiedt op inventarissen door de Maatschappij zoowel van de bezittingen in Indië als van die in Nederland op te maken behoudens het recht der Maatschappij van aanvulling met hetgeen daarop vergeten mocht zijn, en behoudens het recht der Regeering, om, bij het opmaken van het in de volgende alinea bedoeld proces-verbaal het in aanmerking komen van den eenen of anderen post te betwisten.

Na de schatting wordt bij proces-verbaal, door partijen te teekenen, de ingevolge het bovenstaande, aan de in alinea 2 bedoelde bezittingen der Maatschappij op 1 Mei 1892 toe te kennen waarde geconstateerd.

Kunnen partijen het omtrent die tekening niet eens worden, dan worden alle geschillen deswegen beslist door drie scheidsheden, die zullen oordeelen en zullen benoemd worden, zooals is bepaald bij artikel 3, laatste alinea.

Artikel 6.

De Regeering kan zoowel in Nederland als in Nederlandsch-Indië een commissaris en een plaatsvervangend commissaris bij de Maatschappij benoemen. Hunne belooning komt ten laste van den lande.

Deze commissarissen hebben het recht kennis te nemen van alle handelingen der Maatschappij. Zij hebben toegang tot de bezittingen, de kantoren en de archieven der Maatschappij en kunnen van al hare boeken, bescheiden en schriften inzage nemen.

De Maatschappij verschaft alle door hen gevraagde inlichtingen, ook schriftelijke. De Regeering kan op hare kosten, afschriften doen nemen van alle bescheiden (waaronder ook kaarten), waarvan afschrift verlangd wordt.

De commissaris in Nederland is bevoegd de algemeene vergaderingen van aandeelhouders der Maatschappij, zoomede

de vergaderingen van commissarissen bij te wonen en daar- in eene raadgevende stem uit te brengen.

Artikel 7.

De Maatschappij moet zich in Nederlandsch-Indië behoor- lijk doen vertegenwoordigen. Als vertegenwoordigers kun- nen alleen Nederlanders in aanmerking komen.

Artikel 8.

Zoolang de concessie geldt, wordt geen woeste grond op het eiland Billiton in erfpacht uitgegeven, dan nadat de Maatschappij daarover is gehoord en met inachtneming van de bij deze concessie aan haar gegeven rechten.

De Maatschappij heeft, zoolang hare concessie duurt, op gelijke voorwaarden als door derden zijn aangeboden de voorkeur voor concessieën tot ontginning van nadere delf- stoffen dan tin op het eiland Billiton.

Zij heeft gedurende denzelfden termijn de bevoegdheid tot het kappen van het voor de houtskoolbranderijen be- noodigde hout in de aan de Regeering toebehoorende bos- schen op het eiland Billiton.

Artikel 9.

Het is aan de Maatschappij vrijgelaten voor hare onder- neming vrije werklieden, van elders aan te voeren, behoudens de verplichting der Maatschappij om te zorgen dat zoodanige van elders aangevoerde personen nimmer komen ten laste van het Gouvernement.

Artikel 10.

De Maatschappij verbindt zich om geene bij de mijnen op Banka behorende Chineesche mijnwerkers in dienst te nemen, zonder speciale vergunning van den Gouverneur- Generaal van Nederlandsch-Indië.

Bijaldien zoodanige Chineezzen in dienst der Maat- schappij worden aangetroffen, zullen zij op hare kosten naar Banka worden teruggezonden.

Artikel 11.

Gronden, woningen, erven, beplantingen en andere be- zittingen der inlandsche bevolking worden door de Maat- schappij ten behoeve harer onderneming niet in gebruik genomen dan na voorafgaande schadeloosstelling, en met toestemming van de rechthebbenden, of, indien deze toestemming niet te verkrijgen is, overeenkomstig de al- gemeene verordening, regelende de onteigening ten algemeenen nutte in Nederlandsch-Indië. De bepaling, dat de onteigening van al de binnen Billiton gelegene voor het werk noodige eigendommen te gelijker tijd gevraagd moet worden, is niet van toepassing.

Artikel 12.

De Maatschappij mag de rechten en het genot, uit deze concessie voortvloeiende, noch geheel noch gedeeltelijk aan anderen overdragen, dan met toestemming van de Regeering.

In geen geval mag die overdracht geschieden aan anderen dan aan Nederlanders, ingezetenen van Nederland

of van Nederlandsch-Indië, of vennootschappen in Neder- land of in Nederlandsch-Indië gevestigd.

Artikel 13.

De Maatschappij is verplicht duidelijk kaarten op de schaal 1 : 5000, aansluitende aan de van landswege ver- richte topografische opneming, op te maken en bij te houden van alle door haar in gebruik genomen gronden.

Deze kaarten worden voor ultimo April 1894 in kopie tegen recu aan den chef van den dienst van het mijnwezen in Nederlandsch-Indië afgeleverd en daarna telken jare door een bijgewerkt exemplaar tegen inwisseling van het gedeponeerde vervangen.

Jaarlijks te beginnen met 1893, worden voorts over het afgelopen jaar ingediend opgaven, vermeldende de diepte van elke werkplaats, de oppervlakte van de uitgewerkte stukken, de hoeveelheid daaruit verkregen tin, en het aantal werklieden, benevens boorlijsten en boorkaarten op de schaal en in den vorm als bij de Maatschappij ge- bruikelijk, of, zoo noodig, door de Regeering, de Maat- schappij gehoord, aan te geven.

Wijders zal de Maatschappij binnen twee maanden na elk boekjaar aan het hoofd van gewestelijk bestuur op Billiton een kort verslag indienen, vermeldende de pro- ductie, de werkkrachten en de verdere bijzonderheden der ontginning gedurende dat jaar.

Artikel 14.

Op alle terreinen, welke op 1 Mei 1892 door de gebouwen en inrichtingen der Maatschappij op het eiland Billiton zullen zijn ingenomen, wordt kosteloos voor den duur dezer concessie, recht van opstal verleend.

Bij het eindigen, om welke reden ook, van de concessie kan de Regeering de aan de Maatschappij toebehoorende op het eiland Billiton aanwezige en voor het drijven der ontginning bestemde roerende en onroerende goederen, welke de Regeering verlangt, overnemen tegen de waarde, welke die voorwerpen alsdan zullen bezitten. Die waarde wordt geschat door drie deskundigen, te benoemen, zoo partijen niet overeenkomen, door het Hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië ten verzoeke der meest gereede partij. Ten opzichte dier schatting geldt voorts hetgeen bij alinea 4 en 5 van artikel 5 is voorgeschreven.

Artikel 15.

De Regeering behoudt zich het recht voor, de bewerking van eene mijn, van eene werkplaats of van een terrein te verbieden, indien daarbij grond wordt gespoeld of gewor- pen op nabij gelegen terreinen tot schade van de eventueele latere ontginning dier terreinen, of wanneer de Maatschap- pij alvorens op zulke nabij gelegen terreinen grond te spoe- len of te werpen, niet behoorlijk heeft onderzocht of die terreinen wegens ertsarmoede of ertsloosheid voor ontgin- ning niet in aanmerking komen.

Bij geschil over een en ander wordt dit beslist door drie scheidslieden, die zullen oordeelen als goede mannen naar billijkheid, en benoemd zullen worden, zoo partijen niet tot overeenstemming komen, door het Hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië. Indien scheidslieden het noodzakelijk achten een plaatselijk onderzoek in te stellen, wordt het daartoe benoodigde personeel en materieel beschikbaar ge-

steld door de Maatschappij. De kosten van een en ander worden gedragen door de partij die door de scheidslieden in het ongelijk wordt gesteld.

Artikel 16.

De aatschappij verbeurt, behoudens overmacht:

- 1o. eene boete van één ten honderd van alle ingevolge art. 3 aan den lande verschuldigde sommen voor elke maand achterstand, zullende het gedeelte eener maand voor eene geheele maand worden gerekend;
- 2o. twintig gulden voor elken dag verzuim in de indiening van het jaarverslag bedoeld bij art. 13;
- 3o. telkens tien gulden per dag voor elke niet ingeleverde kwart, bedoeld bij art. 13;
- 4o. bij inbezitneming van gronden en andere eigendommen zonder voor afgaande schadeloosstelling, tienmaal het bedrag daarvan onverminderd de uitkeering van schadevergoeding aan rechthebbenden.

Artikel 17.

De Regeering kan deze concessie intrekken, wanneer de Maatschappij, behoudens overmacht, de ontginning gedurende drie achtereenvolgende jaren heeft gestaakt, of zoodanig heeft beperkt dat de gemiddelde jaarlijkse opbrengst gedurende drie achtereenvolgende jaren niet meer heeft bedragen dan vijf duizend pikols tin of wel, wanneer zij een vol jaar na ingebrekestelling eenige bepaling dezer concessie niet heeft nageleefd.

Artikel 18.

Alle wijzigingen in de op de dagteekening dezer geldende statuten der Maatschappij worden aan de goedkeuring van den Minister van Koloniën onderworpen, tot zekerheid dat daarin niets voorkomt, waardoor inbreuk wordt gemaakt op de rechten der Regeering uit deze concessie voortvloeiende.

Artikel 19.

Door deze overeenkomst vervalt elk recht, dat de Maatschappij zou meenen te kunnen ontleenen aan de overeenkomst namens den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië op 7 Januari 1882 door den directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, met den vertegenwoordiger der Maatschappij in Indië gesloten.

Overgangsbepaling.

De bestaande overeenkomst van 23 Maart 1852 gelijk die is gewijzigd bij akte van 10 October 1864, wordt gerekend voort te duren tot en met 30 April 1892.

De op 1 Mei 1892 aanwezige hoeveelheid tin en uitgegraven tinerts wordt in een door partijen op te maken proces-verbaal geconstateerd.

Door de Maatschappij wordt aangelegd eene rekening, waarop worden gebracht, aan de eene zijde de opbrengst van de in art. 5, alinea 2, uitgezonderde tin en tinerts, zoomede het bedrag der in die alinea uitgezonderde vorderingen op derden, en aan de andere zijde de sommen die de Maatschappij op 1 Mei 1892 zal schuldig zijn (waaronder te begrijpen het bedrag waarvoor de reserve-assurantie-rekening is goedgegeschreven), alsmede de bedragen welke voor de afwerking, de verzending en den verkoop der op 1 Mei 1892 voorradige tin en tinerts zullen worden gevorderd.

Deze rekening wordt aan den Minister van Koloniën ter goedkeuring aangeboden, en bij verschil is daarop van toepassing het bepaalde bij art. 3 laatste alinea.

Het saldo dat die rekening aanwijst, en waaronder dus is begrepen het saldo der winstrekening voor 1891/1892, blijft ter uitsluitende beschikking der Maatschappij en mitsdien is op de uitkeering daarvan aan de aandeelhouders het bepaalde van art. 3, alinea 1, niet van toepassing.

Aldus overeengekomen en in tweevoud geteekend te 's Gravenhage, den 14den Maart 1892.

De Minister van Koloniën,
(get.) VAN DEDEM.

De waarnemende Directeur der
Billiton Maatschappij,
(get.) R. VAN TUYLL.

Voor eensluidend afschrift:
De Secretaris-Generaal

bij het Departement van Koloniën,
(w.g.) H. VAN DER WIJCK.

Voor eensluidend afschrift:
De Adm. Ambt.

(w.g.) VOLGELSANG.

Voor afschrift van afschrift:
De Expediteur van het Dept.

van Gouvernementsbedrijven,
(w.g.) D. MONIAGA.

Voor eensluidend afschrift:

De Afd. Kab. der Alg. Secretarie,
F. VAN ASBECK.

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — STUK 6.

Oprichting Naamlooze Vennootschap „Gemeenschappelijke Mijnbouwbouw-Maatschappij Billiton”.

AFDEELINGSVERSLAG.

§ 1. Staatsexploïtatie. Omtrent het ahangig gemaakt wetsvoorstel verklaarden enkele leden het wenselijk te achten de beslissing vooralsnog op te schorten. Mocht in 1927 inderdaad blijken dat, trots de gevoerde rooibouw-politiek, nog een loonende exploitatie mogelijk is, dan zou deze hetzij geheel van gouvernementswege hetzij door verdere concessieverleening aan een particulier lichaam kunnen worden voortgezet. Mocht echter loonende exploitatie uitgesloten worden geacht, dan zou het gouvernement de ontginning op Billiton stop kunnen zetten om des te krachtiger de exploitatie van de op de omliggende eilanden gevonden ertsen aan te vatten.

Nog werd opgemerkt, dat een bedrijf als het onderhavige zich bij uitstek leent voor staatsexploïtatie. De hier aan 't woord zijnde leden konden zich daarom niet met den voorgestelden bedrijfsvorm vereenigen.

§ 2. Gemengd bedrijf of verlenging concessie. Verscheidene leden konden daarentegen met het aangeboden voorstel wel meegaan. Sommigen merkten op dat de gekozen oplossing van een gemengd bedrijf de meeste waarborgen biedt voor eene behoorlijke ontginning van de ertsreserve, terwijl de bezwaren tegen voortzetting van de particuliere exploitatie worden ondervangen.

De mededeelingen, voorkomende in het artikel van Dr W. Feuilleateau de Bruyn (April-nummer van Koloniale Studiën) hadden hen in deze meening versterkt.

Van andere zijde werd aangevoerd, dat het Gouvernement onder de voorgestelde regeling feitelijk meer risico zal loopen dan tot dusver. Staat nl. de nieuwe N. V. op zeker oogenblik voor een verlies of blijken om andere redenen belangrijke uitgaven noodig, dan zal, als verwacht wordt, dat zulks later voordeel kan opleveren, het gouvernement eerder tot het verstrekken van geldelijke bijdragen besluiten en daardoor risico loopen, wat bij verlenging van de concessie zonder meer niet of althans veel minder gemakkelijk zou voorkomen.

De hier aan het woord zijnde leden betreurden het, dat niet eerder stappen werden gedaan tot verlenging van de concessie. Dan zou zijn voorkomen dat in verwachting van een spoedigen afloop der tegenwoordige concessie de exploitatie werd gevoerd op een wijze, die tot een snelle uitputting voor de ertsreserves moest leiden.

Meerdere andere leden betwijfelden op grond van de hierondervolgende overwegingen of bij aanneming van dit wetsvoorstel een rustige voortgang van het gemeenschappelijk bedrijf met meer totaal gewin voor beide deelnemers

wordt gewaarborgd en bleken de voorkeur te geven aan een verlenging van de concessie, op verbeterde voorwaarden. Die verbetering zou hierin moeten bestaan, dat in het nieuwe contract afdoende bepalingen worden opgenomen die de zg. afrooming voorkomen. Voorts zouden daarin bijzondere bepalingen behooren voor te komen omtrent:

- 1e. de winstverdeling;
- 2e. de hoeveelheid jaarlijks te winnen tin en de jaarlijks op de markt te brengen hoeveelheid;
- 3e. eene regeling ten aanzien van ontginning in diepbouw tegelijkertijd met de ontginning van de alluviale ertsen.

Zij meenden, dat het welbegrepen eigenbelang der Billiton-Maatschappij zal medebrengen, dat zij zelf voor een rationeele ontginning van de werkelijke en voorwaardelijke ertsreserve zorgt, indien de haar thans verleende concessie te goeder tijd nagenoeg op de bestaande voorwaarden wordt verlengd; zij betwijfelden of voor die rationeele winning een continu-bedrijf beslist noodzakelijk is en of, nu de Billiton Maatschappij reeds van af 1852 op Billiton haar bedrijf uitoefent, voor de laatste 10 jaren juist den vorm van een gemeenschappelijk bedrijf moet worden gekozen.

Zoodra toch de Billiton Maatschappij zekerheid voor de toekomst heeft, zal zij de thans door haar gevolgde rooibouw-politiek staken en de noodige maatregelen treffen, dat ook na 1927 nog zoo lang mogelijk een loonende exploitatie kan gevoerd worden, waarvan het gouvernement de baten mede genieten zal.

Uit het gehouden onderzoek is voorts gebleken, dat de uitbreidingsmogelijkheid van het Billiton-bedrijf van te beperkten omvang zal zijn, om een rationeel werkend continu-bedrijf langer dan ongeveer 10 jaren in stand te houden, hetgeen de vraag bij de hier aan 't woord zijnde leden deed rijzen of de tijd om over te gaan tot de instelling van een gemeenschappelijk bedrijf niet moet worden geacht voorbij te zijn, te meer waar loonende exploitatie van enkele andere op Billiton aangetroffen delfstoffen vrijwel uitgesloten is.

Door eenige leden werd er op gewezen, dat de door de Tweede Kamer der Staten Generaal in 1917 genomen beslissing ten aanzien van het ontwerp tot verlenging van de Billiton-concessie begrijpelijkerwijze de Regeering er toe geleid heeft een oplossing van het vraagstuk der Billiton-ontginning in andere richting te zoeken. Het had hen niettemin verbaasd, dat in het aangeboden ontwerp zoo uiterst sober wordt toegelicht in hoeverre daarbij door het gouvernement een gunstiger positie wordt ingenomen dan het geval zou zijn bij een verlenging van de concessie met behoud van 5/8 van de winst.

Gaarne zou men de vraag zien beantwoord, welke voordeelen voor den Lande het gemengd bedrijf oplevert boven eene verlenging der concessie op verbeterde voorwaarden in den geest als hiervoren aangegeven.

Weliswaar erkende men dat het gemengd bedrijf een gelukkige tusschenvorm is, die de voordeelen van het particulier bedrijf aan de sociale beteekenis van staatsexploitatie koppelt, doch indien — zooals in casu — het gouvernement nieuw risico op zich neemt en zich verplicht aan een mogelijke kapitaalsuitbreiding deel te nemen, kunnen de bij het contract te verkrijgen voordeelen niet anders dan problematiek genoemd worden. Ook de hier aan 't woord zijnde leden zouden eerder aan concessieverlenging de voorkeur geven.

Verder werd de aandacht erop gevestigd:

- a. dat de berekening van de ertsreserve door de commissie is geschied op voor haar oncontroleerbare boorgegevens van de B.M. zelve, zoodat tegenvallers beslist niet zijn uitgesloten, terwijl op meevallers niet mag worden gerekend;
- b. dat de commissie van oordeel is, dat de technische bedrijfsinrichtingen alsmede de beschikbare inventaris in goeden toestand verkeerden en dat bij de instelling van het gemengde bedrijf behalve normale vernieuwingen en aanvullingen geen extra-voorzieningen noodig zullen zijn, welk oordeel de hier aan 't woord zijnde leden eenigszins bevreemdde, met het oog op de door de B. M. gevolgde uitbuitingspolitiek, tenzij men in het woord „goeden” — dus niet „uitstekenden” — eene voldoende aanwijzing mocht hebben voor de omstandigheid, dat tegenvallers ook hier niet uitgesloten zullen zijn. In aansluiting hieraan werd gevraagd hoeveel baggermolens eventueel zullen moeten worden aangeschaft en wat de prijs per stuk daarvan aan den wal te Billiton zal zijn;
- c. de kosten per picol tin bij een jaarlijksche productie van 125 000 picols in de eerste 5 jaren van het gemeenschappelijk bedrijf ad ten hoogste f 95 zeer hoog voorkomen.

Opgemerkt werd, dat de kostprijs per picol tin op Banka over het boekjaar 1920 ruim f 96 bedroeg en op dit oogenblik ver beneden dit bedrag blijft. Waar algemeen wordt beweerd, dat de staatsbedrijven zoo duur werken, geeft een kostprijs van f 95 per picol tin voor het gemeenschappelijk bedrijf te denken, te meer waar het hier om de ontginning van de werkelijke ertsreserve gaat, terwijl op Banka zeer zeker niet enkel en alleen de tiurijkste terreinen zullen worden ontgonnen.

Aannemende, dat inderdaad geen extra-voorzieningen in de technische bedrijfsinrichtingen en van den inventaris vereischt zullen worden, stelde men er niettemin prijs op te vernemen of bij die kostprijsberekening op de aanschaffing van „eenige” baggermolens is gerekend.

Gaarne zou men vernemen of de cijfers betreffende de boekwaarde van het loopende bedrijf per ultimo werkjaar 1922/23 berusten op een opgave van de B. M., dan wel op een door de commissie gemaakte berekening en her-taxatie. Dat de inventaris na 10 à 15 jaren een veiligheidshalve op nul te stellen afbraakwaarde zal hebben, werd een vage aanduiding geacht. Meer positieve gegevens waren hier op hun plaats geweest en wel in verband met de mededeeling in § 1 der Memorie van Toelichting dat de werkelijke ertsreserve een rationeele ontginning van ongeveer 10 jaren waarborgt, terwijl onder bepaalde

omstandigheden de bedrijfsduur nog met „enkele” jaren kan worden verlengd.

Nog werd gevraagd: a. of de door de B. M. berekende balanswaarde ultimo werkjaar 1922/23 overeenstemt met die der commissie; b. op hoeveel de waarde der bezittingen op 1 Mei 1922 geschat is en op hoeveel deze op 30 April 1927 globaal kan worden geschat, indien daaraan geen verdere uitgaven worden ten koste gelegd.

In verband met de sterk versnelde uitputting van de aangetoonde ertsreserve door de B. M. zou men gaarne een overzicht ontvangen van de tinproductie over de jaren 1913 tot en met 1922, vergezeld van eene opgave van het over gemelde jaren, jaar voor jaar, door de schatkist ontvangen aandeel in de winst.

§ 3. Onderzoek door de commissie. Be-treurd werd dat de opdracht van de commissie beperkt is geworden door voorop te stellen, dat zij zich bij haar onderzoek erop had te richten, dat gekomen moest worden tot de oprichting van een gemeenschappelijk bedrijf.

Verondersteld werd, dat men bij de verleening van die opdracht is uitgegaan van de gedachte, dat de uitspraak van de Tweede Kamer in 1917 — al werd het toen niet in zooveel woorden gezegd — een voortzetting van de particuliere exploitatie geheel en al uitsloot. De aangenomen motie-Boissevain had evenwel gereede aanleiding kunnen zijn, vooral nu sinds 1917, reeds eenige jaren zijn verlopen, om het onderzoek niet in één bepaalde richting te leiden. In verband hiermede werd nog gevraagd of uit de eerste onderhandelingen door den Directeur van Gouvernementsbedrijven met de B. M. gevoerd, gebleken is, dat de maatschappij volstrekt onwillig was om een verlenging der concessie onder gewijzigde voorwaarden te aanvaarden.

Gemeend werd, dat het zeer wel mogelijk is, dat de tegenwoordige Tweede Kamer van andere meening is dan die van 1917, vooral daar sindsdien zooveel ervaringen zijn opgedaan en aan de hand daarvan andere opvattingen hebben baangebrosken. Ook achtte men de Volksraad niet gebonden aan de motie-Boissevain.

Geklaagd werd over de vaagheid waarvan de gegevens, die door de commissie zijn verstrekt, getuigen. Noch den duur van het ontginningsplan (10 à 15 jaar), noch de grootte der productie (120 000 à 130 000 pic.), noch de overblijvende ertsreserve (400 000 à 500 000), noch de winst-marge (f 30 per picol) blijken berekeningen te zijn, die als reëele basis voor de oprichting van het gemengd bedrijf kunnen worden aangenomen.

Op overlegging van het volledig rapport der commissie verklaarden enkele leden zeer veel prijs te stellen.

Nog werd gewezen op de geheel veranderde omstandigheden sinds het tijdstip van de instelling der commissie. Waren toen de tinprijzen heel laag, thans zijn zij zeer belangrijk gestegen. Die gewijzigde verhoudingen kunnen — aldus het hier aan 't woord zijnde lid — voor de B. M. redenen zijn om wellicht ook thans aan voortzetting van de particuliere exploitatie de voorkeur te geven.

Van andere zijde werd zulks sterk betwijfeld. Juist die veranderde toestand zal, naar vermeend werd, voor de B. M. redenen zijn om op aanneming van het regeeringsvoorstel meer prijs te stellen.

§ 4. Verschillende opmerkingen. Gewezen werd op de omstandigheid dat de Memorie van Toelichting al verouderd is ten aanzien van het bedrag van den tinprijis,

die op f 125 is aangenomen, terwijl tegenwoordig de prijzen schommelen om het bedrag van f 160. Ook werd minder juist geacht de in de Memorie van Toelichting op blz. 4 geuite veronderstelling, dat de tinmarkt verbeteren zal, indien het bedrijf van den druk der hoog opgevoerde productie wordt bevrijd. Immers de tinovereenkomst voorziet in de regeling van de hoeveelheden tin op de markt aan te voeren.

In aansluiting op de daaromtrent in § 4 der Memorie van Toelichting voorkomende opmerking, werd der Regeering in overweging gegeven reeds thans den komenden achteruitgang onder de oogen te zien en middelen te beramen teneinde voor de gezeten bevolking andere middelen van bestaan te scheppen, waarbij met name begunstiging van emigratie naar Banka van geschikte mijnarbeiders overweging verdient.

Een der leden zou het op prijs stellen te mogen vernemen de waarde van welken inbreng in § 5, sub 5e, wordt bedoeld en op welke gronden het daar genoemde bedrag op f 1 674 000 is gesteld. Het was het hier aan 't woord zijnd lid bovendien niet duidelijk, waarom het noodig is de waarde van den inbreng nader vast te stellen.

Nog werd de vraag gesteld of wellicht bij de oprichting van het gemengd bedrijf bijkomende voordeelen voor den Lande, die thans door de Billiton Maatschappij in den vorm van belastingen of anderszins worden betaald, zullen komen te vervallen.

Ontwerp van wet.

Artikel 1.

Lid 1, sub c. De toekenning van de bevoegdheid tot „het deelnemen in andere vennootschappen welke een gelijksoortig doel buiten het gewest Billiton beoogen" vestigde bij verscheidene leden den indruk, dat hier een principieel vraagstuk aan de orde is gesteld van veel wijdere strekking, dan noodig zou zijn om een exploitatievorm te vinden voor de winning van ertsen, behoorende tot de Billitonconcessie, Immers door deelneming in andere vennootschappen, die ook elders kunnen werken, zou practisch het te stichten gemengd bedrijf zijn werkzaamheden als algemeen mijnbedrijf over geheel Indië kunnen uitstrekken en zich zelfs op bepaald gebied door de bevoorrechte positie t.o. van den Staat tot een monopoliebedrijf kunnen ontwikkelen. De leden, die deze opmerking maakten, vonden een dergelijke principieele behandeling thans voorbarig, in elk geval onnoodig.

Tegen deelneming aan een tinsmelterij, gelijk in de Memorie van Toelichting is uiteengezet, zou stellig geen bezwaar zijn te maken, maar een ongelimiteerde bevoegdheid tot het deelnemen in andere mijnbouwkundige vennootschappen zelfs buiten Indië, kwam ook anderen leden ongemotiveerd voor. Zij achtten het volstrekt niet uitgesloten, dat het gouvernement in toekomstige gevallen met andere vennootschappen op veel gunstiger voorwaarden een overeenkomst zou kunnen aangaan. De oprichting van het gemengd bedrijf moet beschouwd worden als een noodmaatregel en haar doel moet derhalve zooveel mogelijk beperkt blijven tot het thans door de Billiton-Maatschappij betreden terrein van werkzaamheden.

Een van de leden zou gaarne vernemen of deze bepaling door de Billiton Maatschappij als een *conditio sine qua non* gesteld is.

Lid 4. Enkele leden wenschten ook voor wijzigingen in de acte van oprichting de bewilliging van den wetgever.

Andere leden verklaarden, dat goedkeuring van een wijziging der statuten bij Koninklijk besluit hun voldoende voorkwam.

Artikel 3.

Gevraagd werd waarom de nieuwe vennootschap van betaling van eijns is vrijgesteld. In art. 4 der wet tot oprichting der Nederlandsch-Indische Aardolie-Maatschappij (Stbl. 1921 No. 552) welke anders wel tot model heeft gediend, is daarvan wel sprake.

Artikel 4.

Opgemerkt werd, dat, nevens het privilege, waarop de opmerking bij art. 3 doelt, hier weder een voorrecht wordt toegekend. Men vroeg of dit een gevolg was van de onderhandelingen met de B. M. en zoo ja, waarom zulks dan niet in de toelichting tot uitdrukking komt.

Het kwam velen leden minder wenschelijk voor, aan dit bedrijf een waarborg te geven, die geen ander bedrijf heeft. Heffing van een speciaal uitvoerrecht zou dan bv. wel de Singkep Maatschappij maar niet dit bedrijf treffen, wat zeer onbillijk zou zijn. Bovendien is door dergelijke privileges nooit een juiste vergelijking te treffen tusschen de resultaten van een Staats-, particulier- en gemengd bedrijf.

De redelijkheid van de voorgestelde vrijstelling van belasting werd dan ook door verscheidene leden niet ingezien, te minder nu aan het terrein der concessie een belangrijke uitbreiding zal gegeven worden, door het brengen van de tot het gewest Billiton behoorende eilanden en de territoriale wateren binnen de grenzen der concessie.

Artikel 5.

Het had de aandacht getrokken, dat de duur van het gemengd bedrijf op 25 jaar wordt gesteld, alhoewel op grond van het commissie-rapport slechts op een ontginning gedurende 10 à 15 jaar wordt gerekend. Op uitvoeriger toelichting werd aangedrongen.

Artikel 6.

Gevraagd werd welke bezwaren er tegen zouden bestaan, den zetel der maatschappij in Indië te vestigen. Door vele leden werd vestiging h. t. l. wenschelijk geacht.

Artikel 7.

Lid 5. Naar aanleiding van de zinsnede, dat overdracht van aandelen B aan niet aan de vereischen van art. 4 der Mijnwet voldoende personen of vennootschappen niet geoorloofd is dan na verkregen uitdrukkelijke toestemming van den Minister van Koloniën, werd gevraagd, waarom die uitzondering is toegelaten.

Artikel 8.

Lid 1. Gemeend werd, dat de opsomming van den inbreng niet geheel juist is.

Volgens de gegeven omschrijving zou Nederlandsch-Indië het recht op uitkeering van een deel der winst en der liqui-

datie-opbrengst van de B. M. inbrengen. Tegelijkertijd wordt evenwel het contract van 1892, waarbij aan de B. M. concessie werd verleend, vervallen verklaard. Het recht op winst, dat ingebracht wordt, bestaat dus niet meer op het tijdstip van den inbreng. Daarentegen brengt Nederlandsch-Indië het recht in op het winnen van tinerts voor 25 jaren met ingang van 1 Juni 1923, welk recht echter niet als zoodanig genoemd wordt.

Voorts werd opgemerkt, dat de Memorie van Toelichting een onzekerheid schept. Het ontwerp van wet en de ontwerp-statuten noemen als inbreng van de B. M. alle rechten en bezittingen, met dien verstande, dat alle baten en lasten betreffende het 31 Mei 1923 eindigende werkjaar voor rekening van de B. M. komen. Derhalve komen ook de baten, die op 31 Mei 1923 in de gewonnen ertsvoorraden belichaamd zijn, voor rekening van de B. M., zoodat deze baten en de verdere winst over het op 31 Mei 1923 eindigende werkjaar aan de B. M. zouden verblijven. De Memorie van Toelichting zegt echter in § 5 (blz. 4), dat de B. M. inbrengt haar loopend bedrijf met voorraden en reserves en dit zou beteekenen, dat de voorraden niet van den inbreng zullen zijn uitgesloten. Gevraagd werd welke opvatting de juiste is. In aansluiting hieraan zou men ook gaarne nader zien toegelicht wat verstaan moet worden onder de verklaring op blz. 5 der Memorie van Toelichting, dat alle baten en lasten betreffende het 31 Mei 1923 eindigende werkjaar nog voor rekening der B. M. komen. Indien de bedoeling is, dat de voorraden tegelijk ten bate komen van de B. M. en ingebracht worden in de nieuwe N. V., dan zijn deze voorraden geen inbreng, die met aandelen vergoed wordt, doch dan zouden die voorraden door de nieuwe vennootschap van de B. M. gekocht moeten worden.

Lid 2. Verschillende leden zouden prijs stellen op een nadere regeling voor het geval de in lid 2 en in art. 23 lid 1 bedoelde door de Billiton Maatschappij opgemaakte balans niet kan worden goedgekeurd door den Minister van Koloniën. Wellicht zou voor dat geval een commissie kunnen worden benoemd op ongeveer overeenkomstige wijze als in art. 22 omschreven.

Lid 3. Voorts werd opgemerkt, dat in het 3e lid wordt gesproken van een aandeel in de winst, dat volgens art. 17 zou gegeven worden aan den houder van het bewijs van deelgerechtigheid. Daar in art. 17 niet gesproken wordt van aandeel in de winst, dat aan dien houder toekomt, maar van een aflossing van dat bewijs uit de winst, werd de omschrijving „recht op aandeel in de winst” onjuist geacht en meende men, dat deze zou moeten zijn „recht geeft op aflossing uit de winst”.

Artikel 10.

Lid 2, 3 en 4. Het recht van benoeming en ontslag van de 3 leden van den Raad van Beheer wenschten meerdere leden toegekend te zien aan den Gouverneur-Generaal in stede van aan den Minister van Koloniën.

Lid 5. Gevraagd werd wat de aanleiding is geweest om de bepaling op te nemen, dat de leden elkander schriftelijk volmacht kunnen geven tot beraadslaging en besluiten.

Gevreesd werd, dat hiervan een te ruime mate van delegatie, zelfs aan één persoon, het gevolg zoude kunnen zijn.

Lid 6. Door meerdere leden werd ook aangedrongen op vaststelling van de instructie door den Gouverneur-Generaal.

Om de verhouding van den Minister van Koloniën tot de 3 door hem gekozen leden van den Raad van Beheer juist te kunnen beoordeelen, drongen eenige leden er op aan de voornaamste punten van de instructie reeds thans te mogen vernemen. Zij zouden het betreuren, indien die leden onder invloed van een door den Minister van Koloniën te volgen politieke gedragslijn zouden moeten komen te staan in plaats van uitsluitend zakelijk te kunnen handelen.

Anderzijds zagen enkele leden in de bepaling (lid 4) dat de Minister van Koloniën ten allen tijde de door hem benoemde leden van den Raad van Beheer kan ontslaan, geen voldoende waarborg tegen ongewenschte beslissingen. Zij achtten voorafgaande ruggespraak met den Minister noodzakelijk. Tegen een dergelijke knellende bepaling protesteerden andere leden bij voorbaat. H. i. zouden daardoor de beslissingen onnoodig vertraagd worden, zoodat een der voornaamste bezwaren tegen staatsexploitatie weer zou worden binnengehaald.

Artikel 12.

Met erkenning dat „vreemdelingen” van de directie behooren uitgesloten te zijn, drongen meerdere leden erop aan in plaats van „Nederlanders” te lezen „Nederlandsche onderdanen”.

Artikel 13.

Lid 2. Enkele leden hadden bezwaar tegen de bepaling, dat wanneer de directie uit meer dan één lid bestaat, elk lid afzonderlijk bevoegd is tot sommige handelingen. Zij stelden de vraag welk bezwaar er tegen zou bestaan te eischen dat in deze steeds 2 leden der directie tezamen dienen op te treden.

Dit is ook bij sommige groote particuliere bedrijven aldus geregeld.

Artikel 14.

De redactie van het laatste deel van dit artikel werd minder gelukkig geacht. De zinsnede: „waaromtrent enz.”, welke overbodig geoordeeld werd, ware te vervangen door: „waarvan de behandeling ter vergadering van te voren is aangekondigd”.

Artikel 16.

Lid 2 sub b. Naar eenige leden meenden, zou de redactie van het 2de lid sub b het mogelijk maken, dat in een jaar winst werd uitgekeerd, terwijl een verlies-saldo van vorige jaren onaangezuiverd bleef. Met het oog hierop ware het beter dit deel van het artikel als volgt te doen luiden:

„b. ten laste hiervan wordt gebracht:

- 1o. een mogelijk verlies-saldo van het vorige jaar;
- 2o. de kosten van winning, verwerking en verkoop van het sub a genoemde product;
- 3o. alle andere door den Raad van Beheer na overleg met de Directie vast te stellen uitgaven (reeds gedaan of nog te doen) waaronder begrepen zijn de door de vennootschap verschuldigde belastingen;
- 4o. de door den Raad van Beheer na overleg met de Directie vast te stellen afschrijvingen benevens een gedeelte van de kosten van opsporing”.

Artikel 17.

Lid 1. Het werd noodzakelijk geacht in het 1ste lid, waarin niet bepaald is, wie over het bedrag, dat voor het reservefonds wordt afzonderd, beslist, tusschen de woorden „wordt” en „ten minste” in te voegen: „ter beslissing, op voorstel van den Raad van Beheer, van de algemeene vergadering van aandeelhouders”.

Lid 2. Ten aanzien van het 2de lid werd aangedrongen op verduidelijking, daar bij de voorgestelde redactie niet blijkt wat onder „dit winstaandeel” verstaan moet worden en ook overigens niet geheel duidelijk is uitgedrukt wat de bedoeling is.

Verscheidene leden drongen er op aan om, gelijk reeds bij verschillende vennootschappen geschiedt, een maximum vast te stellen voor het winstaandeel van de directie. Mocht het 2de deel van deze alinea de bedoeling hebben een ongelijk winstaandeel aan elk der leden der directie uit te keeren, dan meenden eenige leden bij voorbaat daartegen te moeten protesteeren.

Artikel 20.

Lid 3. Naar men meende, behoort in lid 3 in plaats van „laatste alinea” gelezen te worden: „vierde alinea”, wat in overeenstemming is met art. 30 der ontwerp-statuten.

Artikel 22.

Enkele leden achtten deze bepaling een geheel ongemotiveerde verzwaring van de lasten, die op het gouvernement gelegd worden.

Ontwerp-statuten.

Artikel 1.

Men gaf in overweging, Batavia als plaats van vestiging aan te wijzen.

Artikel 2.

Tegen de redactie van het laatste deel van dit artikel: „alles in den ruimsten zin der woorden en in overeenstemming met het eerste lid van artikel 1 der wet”, werd bezwaar gemaakt, daar het eerste gedeelte dezer zinsnede het tweede deel daarvan opheft. Wordt op behoud van „alles in den ruimsten zin der woorden” prijs gesteld, dan waren deze woorden over te brengen naar het ontwerp van wet.

Artikel 4.

Daar onder de roerende goederen, bedoeld sub *b*, ten 1o, ook begrepen zijn de sub *b* ten 2o genoemde vorderingen en de redactie van het artikel ruimte laat voor de opvatting, dat de B. M. behalve deze activa nog andere vorderingen, nl. die, waarop het bepaalde sub *b* ten 2o van toepassing is, zou hebben in te brengen, werd aanbevolen in sub *b*

ten 1o tusschen de woorden „goederen” en „toebehoorende” in te lasseten: „behalve de sub *b* ten 2o bedoelde” of: „behalve schulden en vorderingen”.

Voorts werd in overweging gegeven om in sub *b* ten 2o de woorden: „direct voortvloeiende uit” te wijzigen in „rechtstreeks voortvloeiende uit” ten einde overeenstemming te verkrijgen met het overeenkomstig artikel (art. 8 sub *b* ten 2o) in het ontwerp van wet.

Artikel 11.

Duidelijkheidshalve werd aanbevolen in plaats van het niet-scherp omlinjende woord „ontstentenis” te lezen: „ontstentenis, afwezigheid of tijdelijke verhindering”.

Artikel 13.

Waar onder de verplichtingen van den Raad van Beheer of van de Directie nergens is genoemd die, om besluiten der vergaderingen van aandeelhouders B of algemeene vergaderingen uit te voeren en daardoor de mogelijkheid zou worden geschapen, dat zulke besluiten onuitgevoerd bleven, achtten eenige leden het gewenscht om als 3e lid op te nemen:

(3) „De Directie is verplicht aan wettig genomen besluiten van vergaderingen van den Raad van Beheer, vergaderingen van aandeelhouders B en algemeene vergaderingen uitvoering te geven”.

Artikel 14.

Opgemerkt werd, dat blijkens dit artikel de verhouding tusschen B. M. en beheerders moet zijn als die tusschen lastgevers en lasthebbers. Men vroeg waarom het arbeidscontract is uitgesloten.

In overweging werd gegeven den zin sub *d* te vervangen door:

d. zorg te dragen dat de vennootschap in Nederlandsch-Indië vertegenwoordigd is. Hiertoe benoemt de Directie, met goedkeuring van den Raad van Beheer, gemachtigden, herroept de lastgevingen en stelt andere gemachtigden aan. In afwachting van de goedkeuring van den Raad van Beheer kan de Directie een of meer gemachtigden schorsen.

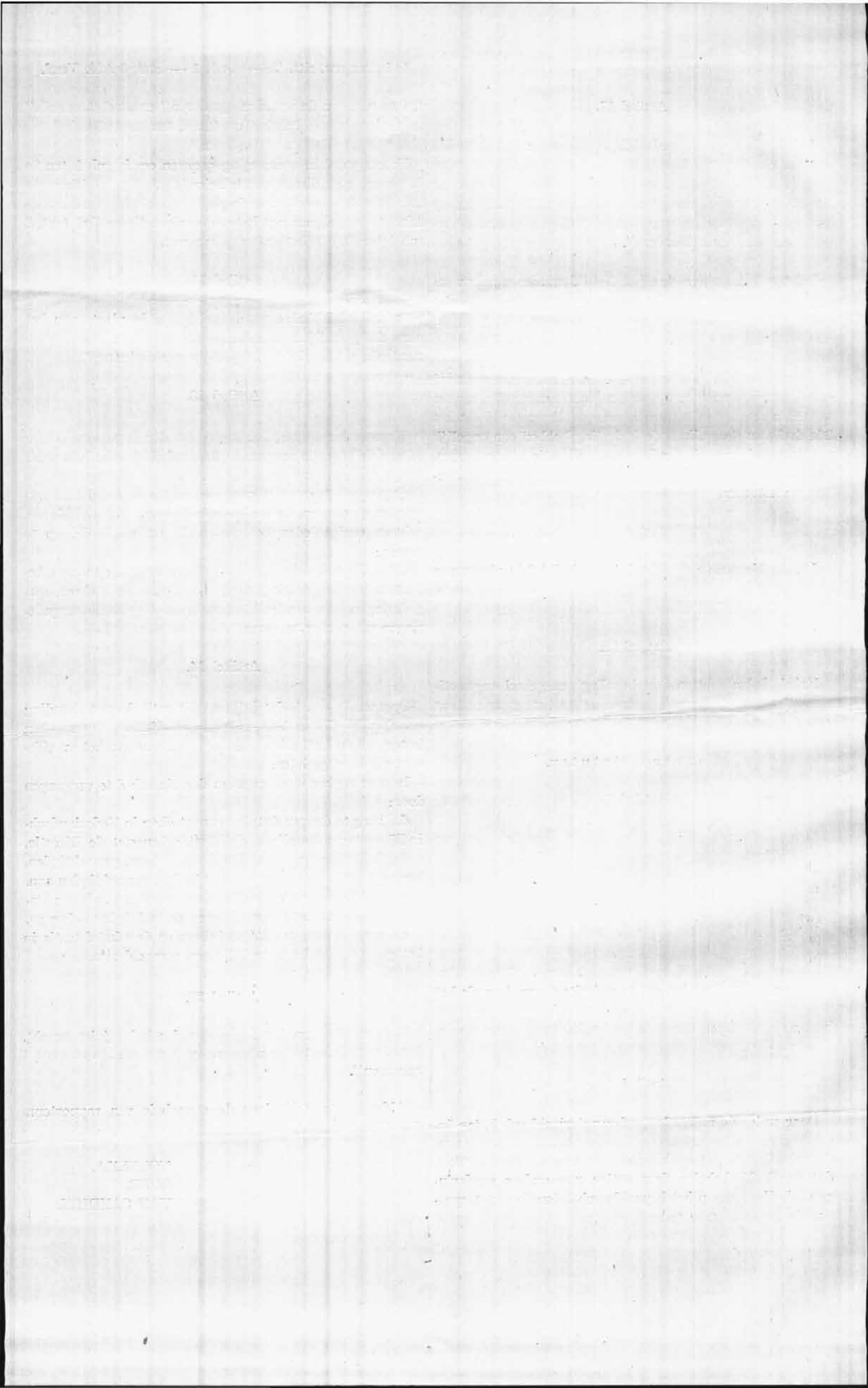
e. zorg te dragen dat het beheer en de administratie in het gewest Billiton naar behooren geregeld zijn.

Artikel 27.

De redactie van het 2e lid werd minder juist geacht. Inplaats van „ontvangen” ware op te nemen: „in ontvangst genomen”.

Aldus vastgesteld door de commissie van rapporteurs den 3den Mei 1923.

HOUTSMA.
ROEP.
VAN SANDICK.

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — STUK 7.

Oprichting Naamlooze Vennootschap „Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton”.

MEMORIE VAN ANTWOORD

(ontvangen 9 Mei 1923).

§ 1. Staatsexploïtatie. De Regeering ontraadt beslist de door enkele leden wenschelijk geachte opschorting eener beslissing omtrent het ingediende wetsvoorstel. Zulks zou de economische voortzetting van het Billitonbedrijf weder geheel op losse schroeven zetten tot schade van den Lande, zooals reeds in de Memorie van Toelichting is betoogd. Of op de tot het gewest Billiton behoorende omliggende eilanden ontginbare tinertsen zullen worden aange troffen, staat in het geheel niet vast; evenmin of in het bevestigende geval de exploitatie zoo loonend zal zijn dat de voordeelen hiervan tegen de nadeelen eener vervroegde uitputting der ertsreserve en stopzetting van het tinbedrijf op Billiton bij afloopende concessie zullen opwegen. De in de Memorie van Toelichting op bl. 2 aangehaalde conclusie van de Commissie van deskundigen doet eerder het tegendeel verwachten.

De opmerking, dat een bedrijf als het onderhavige zich bij uitstek leent voor staats-exploïtatie kan niet worden beaamd. Moge zulks al het geval zijn met de Bankatinwinning, die gedurende meer dan een eeuw langs historischen weg tot een staatsbedrijf is ontwikkeld, dat thans vrij regelmatig groote winsten afwerpt, voor het bedrijf op Billiton, waar de tinertsen op kleiner schaal, armer en onregelmatiger voorkomen, is staats-exploïtatie geenszins zoo voor de hand liggend te noemen.

§ 2. Gemengd bedrijf of verlenging concessie. Het was der Regeering eene voldoening te vernemen, dat verscheidene leden met het aangeboden voorstel tot oprichting van een gemengd bedrijf instemden.

De meening van andere leden, dat het risico van den Lande in het gemengde bedrijf grooter zal zijn dan bij exploitatie krachtens concessie met aandeel in de winst en liquidatie-opbrengst tot dusverre het geval is, kan de Regeering niet deelen. Bij verlenging dier concessie kan het Gouvernement even goed, en dan wellicht onverwachts, voor de noodzakelijkheid komen te staan om in een of anderen vorm geldelijke bijdragen te verstrekken aan de onderneming waarin de Regeering nu eenmaal groot-belanghebbende is, omdat anders bij ontijdige liquidatie haar aandeel in de opbrengst wel eens plotseling en voor goed tot nul zou kunnen terugloopen.

De leden, die verlenging van de concessie op verbeterde voorwaarden bepleiten, daarbij echter — en dit laatste terecht — den eisch stellen van „afdoende bepalingen”

tegen z.g. afrooming en nog van allerlei andere „bijzondere bepalingen” o.a. omtrent de jaarlijks te produceeren en te verkoopen hoeveelheden tin, de wijze van ontginning al of niet in diepbouw, enz. houden te weinig rekening met de werkelijkheid en met de eigenaardigheden van het tinbedrijf. Een afdoende regeling van dergelijke bedrijfszaken, welke zoo zeer van markt- en arbeidstoestanden, van verbeteringen in de techniek e. d. afhankelijk zijn, en dus voortdurende aanpassing en soepelheid van beslissing eischen, is met concessievoorwaarden, die voor een lange reeks van jaren moeten gelden, practisch niet te bereiken. Eene praktische en tevens afdoende oplossing is alleen te vinden, indien Regeering en Billiton Maatschappij als „partners” in een gemeenschappelijk bedrijf met elkander samenwerken en niet als concessiegeefster en concessiehouster tegenover elkaar staan met een gecompliceerd stel voorwaarden en bijzondere bepalingen in de hand, benevens de noodige contrôle-middelen daarop, welke het bedrijf slechts hinderen en zijn bewegingsvrijheid belemmeren zullen. De vraag of de tijd voor de instelling van een gemeenschappelijk bedrijf voor de Billiton-exploïtatie, in verband met den geschatten ontginningsduur van 10 à 15 jaren, niet moet worden geacht voorbij te zijn, kan in verband met het voorgaande ontkennend worden beantwoord.

Zelfs indien het mogelijk zou zijn — hetgeen bovendien nog betwijfeld wordt — om verbeterde voorwaarden in den geest als door meerdere leden werd aangegeven voor een verlenging der concessie overeen te komen, zal naar het inzicht der Regeering het gemengde bedrijf wegens de daaraan verbonden grootere medezeggingschap, meerdere kans op behoorlijke samenwerking en grootere soepelheid, voor den Lande toch nog meer aanbeveling verdienen. Dan alleen kan men als het ware jaar voor jaar de meest gewenschte ontginningspolitiek in verband met de heerschende omstandigheden vaststellen en daarin zoo noodig ook tusschentijds ingrijpen, welk voordeel bij particuliere exploitatie krachtens eene in bijzonderheden tredende concessie vrijwel niet te bereiken is en telkens tot moeilijk oplosbare meningsverschillen aanleiding zou geven. In het voorgestelde gemengde bedrijf geeft het belang van het Land als grootste aandeelhouder den doorslag, welk voordeel bij zuiver particuliere exploitatie ondanks allerlei bijzondere concessie-voorwaarden nooit in die mate te verkrijgen is.

De berekening der ertsreserve is geschied door den mijn-ingenieur W. F. F. Oppenoorth, die bij de Bankatinwinning met dergelijke werkzaamheden vertrouwd was geraakt.

Gebleken is, dat bij de boorgegevens van de Billiton Maatschappij evenals op Banka ook op meevallers mag worden gerekend.

Het onderzoek en de verwerking dezer gegevens door bovengenoemden deskundige leidde ook het Hoofd van den dienst van Mijnbouw, die in tinwinning ervaren is, er toe daaraan niet minder waarde toe te kennen dan aan boorgegevens van Banka.

Het voornemen bestaat om voorloopig twee emmerbaggermolens, elk kostende ongeveer f 700 000 aan te schaffen.

Met betrekking tot de productiekosten per picol tin zij opgemerkt, dat een vergelijking der kostprijzen van Billiton en Banka aanleiding geeft tot verkeerde gevolgtrekkingen, daar immers de tinertsafzettingen op beide eilanden zoowel in regelmatigheid van voorkomen als in tinrijkdom belangrijk uiteenloopen.

Overigens is de kostprijs over het laatste werkjaar der Billiton Maatschappij reeds beneden het door de Commissie voor de eerstvolgende 5 jaren op voorzichtige wijze berekende cijfer gedaald. Tot verdere daling van de productiekosten zal ook de inbedrijfstelling van nieuwe baggermolens kunnen bijdragen, zooals de gemaakte berekeningen aantonen. (Zie ook de noot op bl. 3 der Memorie van Toelichting).

De door de Commissie gegeven cijfers betreffende de boekwaarde van het loopende bedrijf per ultimo werkjaar 1922/23 zijn door de financieele leden berekend aan de hand van de bedrijfsgegevens en op grond van door deskundigen verrichte onderzoekingen naar den toestand van de verschillende bedrijfsinrichtingen.

De Commissie berekende de balanswaarde per ultimo werkjaar 1922/23 ongeveer een jaar te voren, toen natuurlijk geen definitieve cijfers beschikbaar konden zijn. Het spreekt vanzelf, dat een herberekening door de Billiton Maatschappij na afloop van het op 31 Mei 1923 eindigend werkjaar eenige afwijking zal vertoonen.

De gevraagde schatting van de waarde der bezittingen op 1 Mei 1892 is reeds vermeld op bl. 7 der Memorie van Toelichting onder Artikel 7 en 8 n.l. een bedrag van f 3 137 468,61.

Hoeveel deze waarde op 30 April 1927 zal zijn, is zelfs niet bij benadering op te geven, daar zulks niet alleen zal afhangen van den werkelijken toestand, waarin die bezittingen op genoemd tijdstip zullen verkeeren, maar ook, en zelfs in overwegende mate, van de mogelijkheden hunner verdere benutting.

Het in het afdeeliningsverslag gevraagde overzicht van de tinproductie en van het winstaandeel van den Staat over de jaren 1913 tot en met 1921 volgt hieronder. De cijfers zijn ontleend aan de jaarverslagen der Billiton Maatschappij. Het winstaandeel over 1922 is in verband met de onzekerheid der aan belastingen te betalen bedragen nog niet te schatten.

Boekjaar	Tinproductie	Winsttaandeel
	in picols	Gouvernement
1913	72.103	f 1.938 061,95 ^a
1914	74 715	„ 819 184,51
1915	85 102	„ 881 948,77
1916	96 404	„ 2 541 804,26
1917	105 123	„ 3 927 373,99
1918	112 552	„ 5 689 537,62 ^b
1919	120 647	„ 4 599 829,18
1920	131 038	„ 3 502 447,81
1921	132 427	Nihil.

§ 3. Onderzoek door de commissie. Na de eerste onderhandelingen van den Directeur van Gouvernementsbedrijven met den Gedelegeerde der Billiton-Maatschappij kwam de Regeering na gezette overweging tot de conclusie, dat de bezwaren, welke een zoo economisch mogelijke voortzetting van het tinbedrijf op Billiton in den weg stonden, beter en meer afdoende ook voor de toekomst uit den weg waren te ruimen door de oplossing te zoeken in de richting van een gemeenschappelijk bedrijf, dan in die eener concessie-verlenging onder gewijzigde voorwaarden. Toen het vaststond, dat ook het Bestuur van de Billiton-Maatschappij tegen het denkbeeld geen principieele bezwaren had en tot toepassing van den nieuwen bedrijfsvorm genegen was, werd overgegaan tot de gemeenschappelijke benoeming eener commissie van deskundigen om de waardebepalingen te verrichten en de juiste gegevens te verzamelen, welke als grondslagen voor het op te richten gemengd bedrijf moesten dienen. Eene commissie van experts voor het plaatselijk onderzoek en de waardebepaling, is niet het aangewezen lichaam om over het principieele vraagstuk staatsexploitatie-, gemengd bedrijf of concessie-verlenging aan het particulier bedrijf een oordeel te vellen en de haar verleende opdracht moest, om een doelmatige werkwijze en spoedig practisch resultaat te verkrijgen, dus wel gebaseerd worden op het tusschen principalen overeengekomen plan om zoo mogelijk tot een gemengd bedrijf voor de voortzetting van het Billitonbedrijf te geraken.

Uit den aard der zaak heeft de commissie van deskundigen geen definitieve cijfers voor den duur van de verdere ontginning, de grootte der productie, de overblijvende ertsreserve en de winstmarge kunnen noemen. Immers zijn deze cijfers in hooge mate afhankelijk van den toekomstigen loop der tinmarkt, van de prestaties en den toeloop der uitheemsche arbeidskrachten, en van mogelijke verbeteringen in het machinale bedrijf, waaromtrent men te voren geen zekerheid kan geven.

Een belangrijk deel van de productiekosten en dus van de winstmarge wordt bovendien beheerscht door de rijstprijzen, welke onder de tegenwoordige omstandigheden evenmin vooruit vastgesteld kunnen worden.

De Regeering kan, in verband met het vertrouwelijk karakter van het onderzoek der deskundigen, tegenover de Billiton-Maatschappij geen vrijheid vinden te voldoen aan het verlangen van enkele leden om het volledig rapport der commissie over te leggen.

§ 4. Verschillende opmerkingen. Het spreekt vanzelf, dat bij schommelende tinprijzen zooals het laatste jaar te zien heeft gegeven, elke marktprijs, die op een bepaald tijdstip geldt en als grondslag van becijfering wordt aangenomen, over eenige weken weer anders kan zijn. Het is niet duidelijk, welke tinovereenkomst in § 4 van het afdeeliningsverslag bedoeld is. Er bestaat geen overeenkomst tussehen tinproducenten, welke voorziet in de regeling der hoeveelheden op de markt aan te voeren tin. Wel is incidenteel en tijdelijk eene regeling tussehen enkele groote belanghebbenden getroffen om een bestaande stock van tin uit de markt te houden tot de vraag naar tin wederom was verbeterd, doch deze overeenkomst eindigt uit den aard der zaak bij oplopende tinprijzen. Moge het medegedeelde op blz. 4 der Memorie van Toelich-

ting betreffende den invloed van een versterkt aanbod van Billiton op de tinmarkt onder de omstandigheden van de laatste maanden wellicht aan beteekenis verloren hebben, bij een teruglopende markt kan het omgekeerde het geval zijn.

De Regeering zal ongetwijfeld uitzien naar middelen om bij groote beperking of beëindiging van de tinontginning op Billiton de daarvan voor de bevolking te verwachten ongunstige gevolgen zooveel mogelijk te verzachten. Het vraagstuk van emigratie naar Banka van geschikte mijnarbeiders zal daarbij ook onder de oogen worden gezien.

De waarde van de in § 5 sub 5e der Memorie van Toelichting bedoelde inbreng is dezelfde, welke genoemd is in art. 8 lid 1 van het Wetsontwerp. Nadere vaststelling van de waarde volgens een door den Minister van Koloniën goed te keuren balans is noodig, omdat deze balanswaarde van het Billitonbedrijf bij den overgang naar de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij naar het oordeel der Commissie van deskundigen dient aangehouden te worden. Deze Commissie schatte die waarde op f 17 674 000 zoodat te verwachten is, dat na aftrek van f 16 000 000 aandelen kapitaal, f 1 674 000 ten bate van het reservefonds geboekt kan worden.

De vraag of bij de oprichting van het gemengd bedrijf bijkomende voordeelen voor den Lande, die thans door de Billiton-Maatschappij in den vorm van belasting, enz., worden betaald, zullen komen te vervallen, kan ontkennend worden beantwoord.

Ontwerp-Wet.

Artikel 1.

De vrees door verscheidene leden geuit, dat met de toekenning van de bevoegdheid tot „het deelnemen in andere vennootschappen welke een gelijksoortig doel buiten het gewest Billiton beoogen” een principieel vraagstuk van wijdere strekking aan de orde wordt gesteld, waarvan het gevolg zou kunnen zijn dat het te stichten gemengde bedrijf zijn werkzaamheden als algemeen mijnbedrijf over geheel Indië zou kunnen uitstrekken en zich zelfs op bepaald gebied tot een monopoliebedrijf zou kunnen ontwikkelen, heeft geen goeden grond. Immers geeft, zooals reeds opgemerkt is, in het gemengde bedrijf het belang van het Land als grootste aandeelhouder den doorslag en geenszins het particuliere belang van den anderen vennoot, zoodat de Regeering den gang van zaken geheel in de hand heeft.

De in hare statuten aan deze naamloze vennootschap te laten mogelijkheid tot deelneming in bedrijven, welke een gelijksoortig doel beoogen, kan toch aan het Gouvernement nooit eenige hinderpaal in den weg leggen tegen het sluiten van overeenkomsten op gunstiger voorwaarden met andere vennootschappen.

Deze bepaling werd door de Billiton Maatschappij dan ook niet als een conditio sine qua non gesteld, doch de Regeering was beslist overtuigd, in het belang van het gemeenschappelijk bedrijf te handelen door de mogelijkheid van deelname in vennootschappen met gelijksoortige doeleinden open te houden.

De door eenige leden geuite wensch om ook wijzigingen in de akte van oprichting van de bewilliging van den wetgever afhankelijk te doen zijn, wordt door de Regeering niet gedeeld, daar dit bij eventueel noodig blijkende wijzigingen van ondergeschikt belang tot noodelooze vertraging aanleiding zou kunnen geven. Waar de grondslagen van de statuten bij de wet worden vastgesteld en dus slechts bij de wet kunnen worden gewijzigd, terwijl bovendien de Regeering een overwegenden invloed zal behouden bij eventuele statutenwijziging van ondergeschikte beteekenis, behoeft geen vrees te bestaan voor onvoldoende behartiging van 's Lands belang.

Ook voor den eisch van goedkeuring eener statutenwijziging bij Koninklijk besluit, bestaat om evengenoemde redenen naar de meening van de Regeering geen voldoende aanleiding.

Artikel 3.

Waar de Billiton Maatschappij bij de bestaande overeenkomst van 1892 niet eijnsplichtig is, werd het billijk geacht ook het voor de voortzetting der tinwinning te stichten gemengde bedrijf dezelfde vrijdom van eijns te verleen.

Artikel 4.

De vraag of de in dit artikel getroffen regeling der winstverdeeling het gevolg is geweest van de onderhandelingen met de Billiton Mij. moet in dien zin worden beantwoord, dat van den aanvang der onderhandelingen af deze maatschappij stond op vrijwaring in de toekomst voor de mogelijkheid van speciale heffingen ten laste van haar winstaandeel. Door de Regeering wordt er de billijkheid van erkend om de houders van aandelen B te waarborgen, dat in het overigens weinig waarschijnlijke geval dat er speciale belastingen zouden worden opgelegd, tengevolge waarvan de medevenoot in het te stichten gemengde bedrijf, gebruikmakende van zijn publiekrechtelijke positie, de facto een grooter aandeel in de winst dan contractueel bedongen aan zich zou trekken, die consequentie voor de eerstgenoemde aandeelhouders door restitutie ten laste van den houder der aandelen A (de rechtspersoon Nederlandsch-Indië) zal worden opgeheven.

In geen ander bedrijf deelt het land voor 5/8 in de winst. De onredelijkheid van den gegeven waarborg dat dit aandeel niet nog grooter zal worden gemaakt, kan niet worden erkend. Een vergelijking met de Singkep-Maatschappij, die veel minder n.l. niet meer dan de gebruikelijke eijns aan het Land afdraagt, welke vergelijking volgens het afdelingsverslag de onbillijkheid van deze regeling zoo zeer zou doen uitkomen, is daartoe naar het gevoelen van de Regeering al zeer weinig geschikt.

Het aangevoerde bezwaar, dat als gevolg van de voorgestelde regeling nooit een juiste vergelijking te treffen zou zijn tussehen de resultaten van een Staats-, een particulier of een gemengd bedrijf wordt door de Regeering niet geheel begrepen. Het voorgestelde artikel 4 kan nooit een beletsel vormen tegen het invoeren van speciale belastingen, waaraan dan ook de Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton zou zijn onderworpen. De ontworpen regeling heeft immers geen verdere strekking dan van een compromis over de winstverdeeling aangegaan tussehen twee vennooten. De vennootschap zelf, het gemengd bedrijf dus, zal

echter evenmin van eenige speciale belasting zijn vrijgesteld als de Singkep maatschappij of welk ander particulier bedrijf ook.

Voor de eenvormigheid ware in de artikelen 1, 2 en 4, waar de plaats van de winning van delfstoffen wordt aangeduid, te lezen: „de thans het gewest Billiton vormende eilanden en de daaraan grenzende territoriale wateren”. Deze zelfde omschrijving zal ook in de statuten zijn over te nemen.

Artikel 5.

De duur van het gemengde bedrijf is op 25 jaren gesteld met het oog op de mogelijkheid van verder gaande technische verbeteringen of vindingen, welke het wellicht rendabel zouden kunnen maken verder te gaan dan thans voorzien kan worden, met de ontginning der armere zoogenaamde voorwaardelijke ertsreserves. Bovendien moet voorkomen worden, dat de keuze van de meest economische ontginningswijze, — wellicht met machines die een langeren afschrijvingstermijn noodig maken dan 10 à 15 jaar — na enkele jaren weer zou komen onder den onzekeren invloed van een naderend einde der vennootschap.

Artikel 6.

Teneinde een ongestoorden overgang van den tegenwoordigen exploitatievorm tot den nieuwen te waarborgen was het noodzakelijk de Billiton Maatschappij, althans gedurende de eerste vijf jaren, met de Directie der naamloze vennootschap te belasten. Waar deze Mij. in Nederland gevestigd is en niet genegen is haren zetel naar Indië over te brengen kan de vestiging van de Directie van het op te richten gemengde bedrijf in Indië niet voorgeschreven worden. De vestiging in Nederland van het gemengde bedrijf stelde de Billiton Maatschappij als een *conditio sine qua non*.

Artikel 7.

Behoud van het in lid 5 van artikel 7 bepaalde omtrent de overdracht van aandelen B, wordt gewenscht geacht omdat het der Regeering niet geheel onverschillig kan zijn, wie als mede-aandeelhouders in het gemengd bedrijf kunnen optreden.

De in de 1e zin van dit lid voorkomende woorden „met welke ingevolge het bepaalde in het eerste lid van artikel 1 de Maatschappij is opgericht”, kunnen gevoegelijk gemist worden, weshalve de Regeering ze gaarne geschrapt zag.

Artikel 8.

Dat de Memorie van Toelichting in § 5 eenige onzekerheid omtrent den in de ontwerp-wet omschreven inbreng zou scheppen kan de Regeering slechts in zooverre toegeven, dat het wenschelijk is duidelijk te doen uitkomen, dat onder de sub 2e van die paragraaf gebezigde woorden „voorraden en reserves” wel begrepen zijn de voor de regelmatige uitoefening van het bedrijf bestemde voorraden van gebruiksartikelen en reserve-deelen, doch niet het gewonnen product.

Het bedrijf van het werkjaar 1922/23, waarvan de baten en lasten voor rekening van de Billiton Maatschappij

blijven, wordt 31 Mei 1923 afgesloten. Het tot op dezen datum gewonnen erts komt dus niet voor inbreng in aanmerking. Het vanaf 1 Juni 1923 voor rekening van de op te richten vennootschap loopende bedrijf van het nieuwe werkjaar 1923/24 begint dus zonder product maar met de aanwezige magazijnvoorraden, reserve-deelen en reservefondsen. Het vermelden van de vergunning tot winning van tinerts als inbreng onder artikel 8 sub a schijnt der Regeering toe niet noodig te zijn waar het winningsrecht reeds in artikel 2 wordt verleend. De vermelding als zoodanig van het recht op aandeel in de winst en de liquidatie-opbrengst der Billiton Maatschappij zou practisch inderdaad ook achterwege kunnen blijven, doch is theoretisch nog eenigszins gerechtvaardigd door het feit dat dit recht niet alleen voortvloeit uit de overeenkomst van 1892, maar ook uit de Statuten der Billiton Maatschappij.

Hetgeen in sub a van het 1e lid voorkomt na de woorden „Billiton Maatschappij” zou gevoegelijk kunnen vervallen.

Met de door verschillende leden met betrekking tot lid 2 van het artikel 8 gemaakte opmerking zal voorzover noodig in de overeenkomst bedoeld in de noot op bl. 5 der Memorie van Toelichting rekening kunnen worden gehouden.

Overeenkomstig de in het afdelingsverslag ten aanzien van de redactie van lid 3 gemaakte juiste opmerking zal de zinsnede „recht geeft op een aandeel in de winst” te wijzigen zijn in „recht geeft op aflossing uit de winst”.

Artikel 10.

Waar de Raad van Beheer in Nederland is gevestigd, wordt het juister geacht het recht van benoeming en ontslag van de 3 leden aan den Minister van Koloniën toe te kennen.

De in dit lid voorkomende bepaling is overgenomen uit de wet tot oprichting der Nederlandsch-Indische Aardolie Maatschappij (Nederlandsch Staatsblad No. 845, Indisch Staatsblad No. 552). Mocht blijken, dat de bepaling betreffende het elkander schriftelijk machtigen der leden inderdaad tot een te groote delegatie aan één persoon, aanleiding zou geven, dan zou hierin bij de in lid 6 bedoelde instructie, voorzover de door den Minister van Koloniën benoemde leden betreft, kunnen worden voorzien.

Waar lid 2 van dit artikel voorschrijft, dat de bedoelde leden door den Minister van Koloniën zullen worden benoemd, wordt het logisch geacht dat zij ook door genoemden Minister van een instructie zullen worden voorzien.

Aan het verzoek van eenige leden om reeds thans de voornaamste punten der instructie bekend te stellen kan geen gevolg worden gegeven, aangezien hieromtrent vrijheid van handelen aan het Opperbestuur dient voorbehouden te blijven. Ongetwijfeld zal de instructie echter niet van dien aard mogen zijn dat het bedrijfsbeheer aan allerlei knelende bepalingen zou worden onderworpen.

Artikel 12.

Aan het verzoek van meerdere leden om in lid 3 in plaats van „Nederlander” te lezen „Nederlandsch onderdaan”, wil de Regeering gaarne voldoen daar laatstgenoemde aanduiding inderdaad juister is.

Ook het overeenkomstig artikel 12 der statuten zal in dien zin worden gewijzigd.

Artikel 13.

Indien de Directie uit meer dan een lid moet bestaan, zal zulks waarschijnlijk alleen noodig zijn gebleken omdat een der Directieleden dikwijls afwezig (b.v. in Indië) moet zijn. Met het oog daarop is er bezwaar tegen den eisch te stellen dat er steeds 2 leden der Directie tezamen moeten zijn om de in het tweede deel van dit artikel bedoelde handelingen te mogen verrichten.

Artikel 14.

Dat de redactie van het laatste deel van dit artikel minder gelukkig zou zijn, kan door de Regeering niet worden erkend. Zij vindt geen aanleiding de in het afdeeliningsverslag voorgestelde en de vrijheid van handelen der aandeelhoudersvergadering meer beperkende regeling over te nemen.

Artikel 16.

Met de in het afdeeliningsverslag aanbevolen aanvulling onder letter *b* van lid 2 van het zestiende artikel kan de Regeering zich vereenigen, weshalve die aanvulling wordt overgenomen.

Artikel 17.

Ook de voorgestelde aanvulling van het eerste lid van artikel 17 wordt eene verbetering geacht. Bij nader inzien wenscht de Regeering dit lid als volgt te doen luiden:

„(1) Van de netto-winst, blijkens een goedgekeurde winst- en verliesrekening gemaakt, wordt ter beslissing, op voorstel van den Raad van Beheer, van de algemeene vergadering van aandeelhouders, ten minste vijf percent afgezonderd tot het vormen en onderhouden van het in artikel 18 bedoelde reservefonds en vervolgens aandeelhouders zoo mogelijk zes percent over het nominaal bedrag hunner aandelen uitgekeerd”.

Mede naar aanleiding van de in het afdeeliningsverslag gemaakte opmerking acht de Regeering verduidelijking van het 2e en 3e lid gewenscht, zoodat Zij de redactie zou willen doen luiden als volgt:

„(2) Van de overwinst ontvangt de Directie vijf percent tot een maximum bedrag, dat door den Raad van Beheer wordt vastgesteld. Bestaat de Directie uit meerdere leden dan bepaalt de Raad van Beheer hoeveel elk lid van het voor de Directie bestemde bedrag zal ontvangen.

(3) De resterende overwinst na aftrek van het volgens het 2e lid van dit artikel aan de Directie uit te keeren bedrag, komt ter beschikking van aandeelhouders en wordt tusschen hen naar verhouding van het nominale bedrag hunner aandelen verdeeld”.

Daarentegen moet beslist ontraden worden om naast het percentage in de wet nog een maximum bedrag in geld voor het winstaandeel van de Directie vast te leggen. Er moet, al ware het alleen reeds met het oog op de mogelijkheid van wisselingen in de Directie en de wenschelijkheid om daarbij de grootst mogelijke ruimte van keuze te behouden, voldoende elasticiteit in de wettelijke bepalingen blijven om den Raad van Beheer gelegenheid te geven naar omstandigheden de aan de Directie toekomende uitkeering vast te

stellen. Een ongelijk winstaandeel voor elk der leden van de Directie kan noodig zijn, indien de Directie bijv. uit twee natuurlijke personen bestaat, waarvan de een de maatschappij reeds langen tijd zijne diensten als Directeur bevozen heeft en over meerdere kennis en ervaring beschikt dan de andere.

Ter verduidelijking van lid 5 wordt alsnog voorgesteld de aanhef als volgt te doen luiden: „Van de over het boekjaar 1927 en over volgende boekjaren behaalde netto-winst wordt voordat, enz.”.

Artikel 20.

De juistheid van de in het afdeeliningsverslag gemaakte opmerking wordt erkend. In den voorlaatsten regel van lid 3 zal dus in stede van „de laatste alinea” moeten worden gelezen: „de vierde alinea van artikel 17”.

Artikel 22.

De Regeering kan de zinswijze van enkele leden, dat de in dit artikel neergelegde regeling een geheel ongemotiveerde verzwaring zou zijn van de lasten die op het Gouvernement gelegd worden, niet deelen.

Ontwerp-statuten.

Waar voor de statuten van de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton alleen de grondslagen en hoofdinhoud in het wetsvoorstel zullen worden vastgesteld (het aan den Volksraad overgelegde ontwerp dier statuten werd slechts ter kennismeming aangeboden) zullen zij hier niet evenals het Wetsontwerp artikelsgewijs en gedetailleerd behandeld worden.

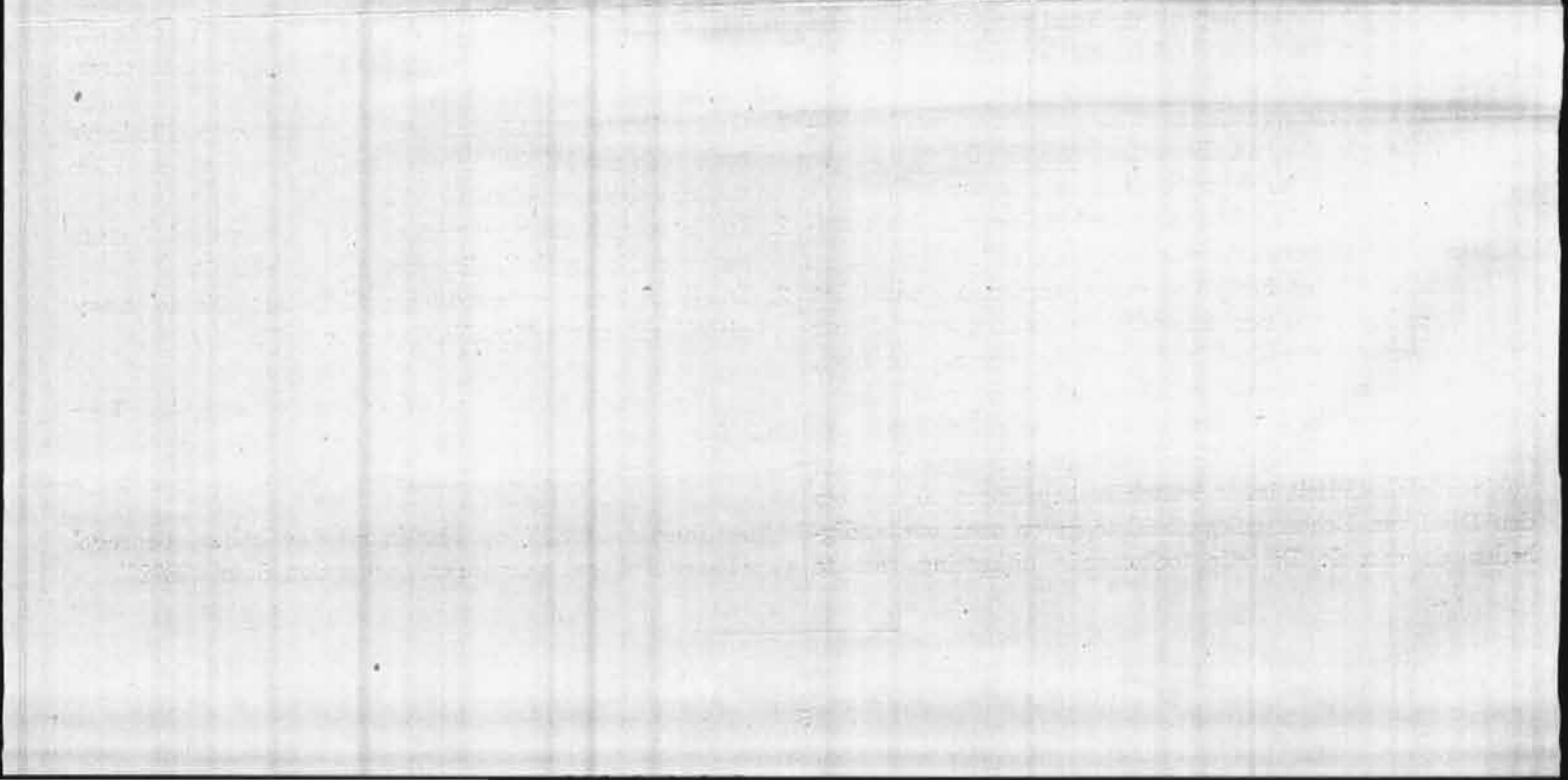
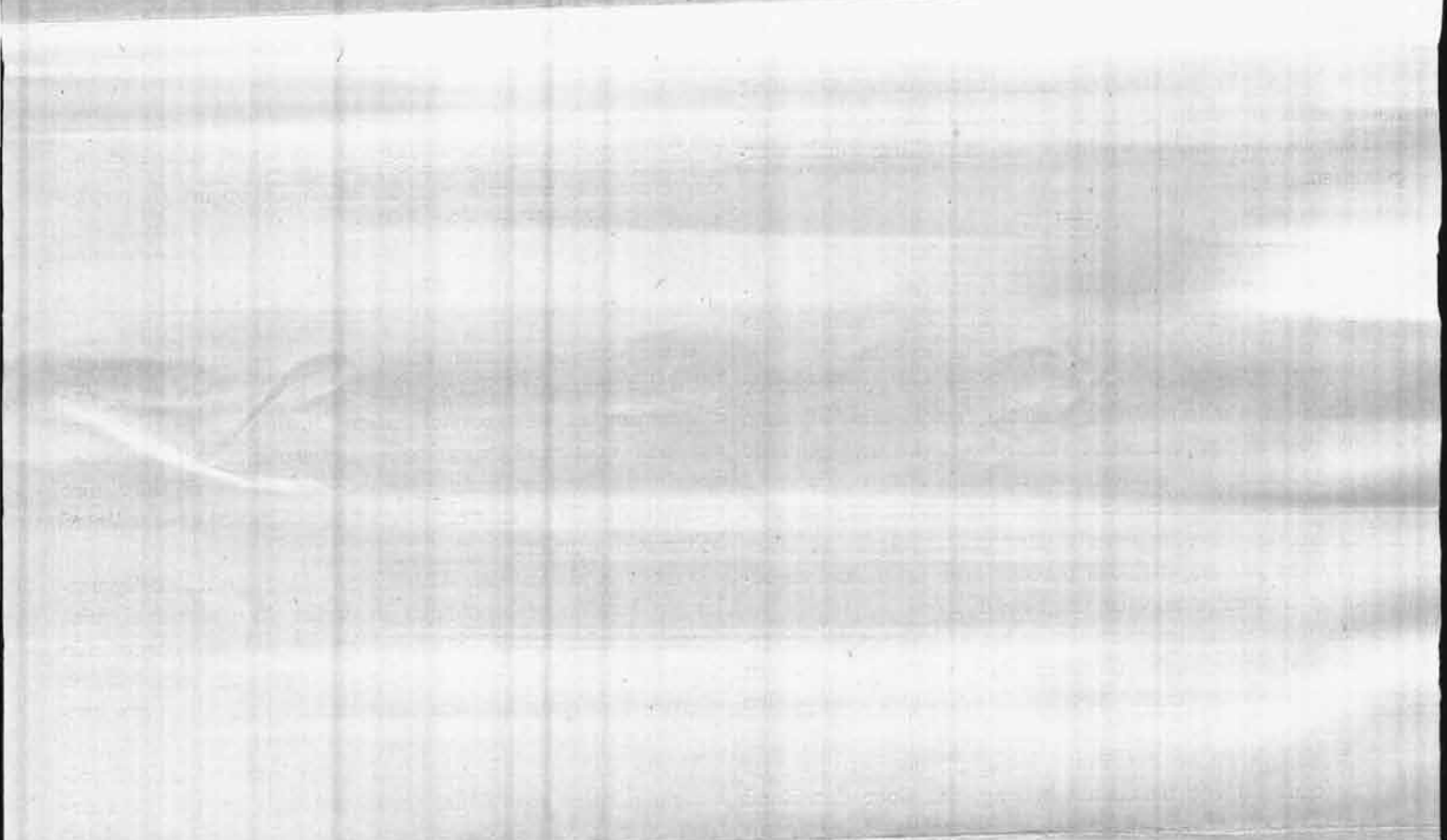
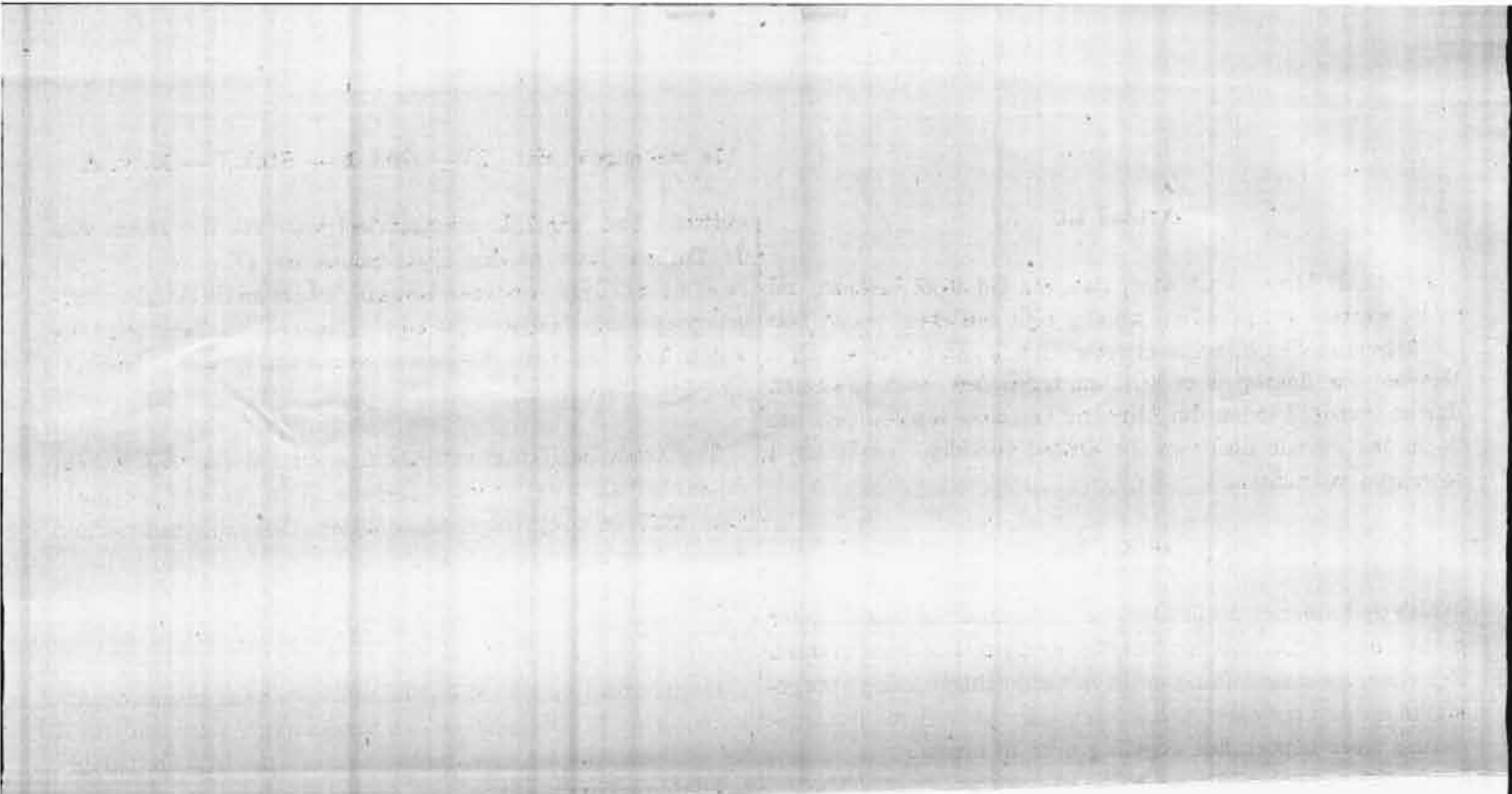
Vele van de in het Afdeeliningsverslag gemaakte opmerkingen houden verbeteringen in, welke voor zoover zij niet (zooals die bij art. 1) in strijd komen met de voorgestelde wetsartikelen, bij de definitieve vaststelling der statuten in gemeen overleg met den medevenoot zullen kunnen worden overgenomen.

Verder zal nog in het eerste lid sub *b* van artikel 28 volledigheidshalve zoowel het eerste als het vierde lid van artikel 26 zijn aan te halen, terwijl ten slotte op een drietal in het aan den Volksraad toegezonden ontwerp (stuk 3) voorkomende drukfouten de aandacht moge worden gevestigd n.l.:

1. Onder Paragraaf II, Inbreng en maatschappelijk kapitaal, is de aanduiding van het artikel weggefallen. Hier zal zijn te lezen „Artikel 4”.
2. In de voorlaatste regel van alinea 1 van artikel 7 staat het woordje „recht”, dit moet zijn „rechter”.
3. In alinea 4 van evengenoemd artikel staat „Na de a a n g i f t e”, dit moet zijn „Na de a f g i f t e”.

Verbetering van het Afdeeliningsverslag (Ond. I — stuk 6).

Het jaartal „1922” op blz. 2, rechter kolom, 6e regel van boven behoort vervangen te worden door „1892”.

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — STUKKEN 8—10.

Oprichting Naamlooze Vennootschap „Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton”.

AMENDEMENTEN EN MOTIE.

Stuk 8. Amendementen voorgesteld door de heeren 's Jacob, Westra en Delprat.

Ingezonden 11 Mei 1923.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen de volgende wijzigingen aan te brengen in: Ontwerp van wet op de oprichting van de naamlooze vennootschap Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton.

1o. Lid 1 van art. 8 als volgt te lezen:

In de naamlooze vennootschap worden ingebracht:

- a. door de rechtspersoon Nederlandsch-Indië het uitsluitend recht tot het opsporen en winnen in de thans het gewest Billiton vormende eilanden en de daaraan grenzende territoriale wateren van tinerts en andere delfstoffen bedoeld bij de wet van
- b. door de naamlooze vennootschap Billiton Maatschappij, gevestigd te 's Gravenhage, alle hare rechten, verplichtingen en goederen, daaronder begrepen hare vorderingen en schulden, zooals die op 31 Mei 1923 bestonden, met uitzondering alleen van hare huizen en erven te 's Gravenhage alsmede het voor- of nadeelig saldo harer op 31 Mei 1923 afgesloten en door de Minister van Koloniën goedgekeurde winst- en verliesrekening.

2o. artikel 14 te doen luiden:

„Besluiten door eenige vergadering van aandeelhouders genomen met door de akte van oprichting vereischte meerderheid, zijn bindend ook voor de aandeelhouders, die recht van stem in de vergadering hadden doch tegen stemden of afwezig waren, mits zij onderwerpen betreffen, waaromtrent de vergadering bevoegd was eene beslissing te nemen”.

's JACOB.
WESTRA.
DELPRAT.

In de vergadering van 14 Mei 1923 werd door de voorstellers het gedeelte sub a van het 1ste amendement ingetrokken; terwijl het gedeelte sub b door hen als volgt werd gewijzigd:

b. door de naamlooze vennootschap Billiton Maatschappij, gevestigd te 's Gravenhage alle hare rechten, verplichtingen en goederen, daaronder begrepen, hare vorderingen en schulden zooals die op 31 Mei 1923 bestonden met uitzondering alleen:

- 1e. van hare huizen en erven te 's Gravenhage alsmede
- 2e. het voor of nadeelig saldo harer op 31 Mei 1923 afgesloten en door den Minister van Koloniën goedgekeurde winst- en verliesrekening.

Het gewijzigd amendement sub 1e en het amendement sub 2e werden vervolgens in dezelfde vergadering aangenomen.

Stuk 9. Motie voorgesteld door de heeren 's Jacob, Westra en Delprat.

Ingezonden 14 Mei 1923.

De Volksraad,

Kennis genomen hebbend van de Ontwerp-statuten voor de naamlooze vennootschap Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton:

Geeft in overweging daarin de volgende wijzigingen aan te brengen:

1o. artikel 4 als volgt te lezen:

„In de naamlooze vennootschap worden ingebracht:

- a. door de rechtspersoon Nederlandsch-Indië bij art. 2 van deze wet bedoeld het uitsluitende recht tot het opsporen en winnen in de thans het gewest Billiton vormende eilanden en de daaraan grenzende territoriale wateren van tinerts en andere delfstoffen;
- b. door de naamlooze vennootschap Billiton Maatschappij, gevestigd te 's Gravenhage, alle hare rechten, verplichtingen en goederen, daaronder begrepen hare vorderingen en schulden, zooals die op 31 Mei 1923 bestonden, met uitzondering alleen van hare huizen en erven te 's Gravenhage alsmede het voor- of nadeelig saldo harer op 31 Mei 1923 afgesloten en door den Minister van Koloniën goedgekeurde winst- en verliesrekening”.

2o. artikel 14 sub d als volgt te lezen:

„zorg te dragen, dat de vennootschap steeds in Nederlandsch-Indië vertegenwoordigd is en het beheer en de administratie in het gewest Billiton naar behooren geregeld zijn. Benoeming, ontslag en schorsing van vertegenwoordigers en personeel geschieden volgens regelen, door den Raad van Beheer te stellen”.

3o. aan artikel 14 toe te voegen een slotzinsnede luidende:

c. uitvoering te geven aan besluiten van algemeene vergaderingen van aandeelhouders en van vergaderingen van den Raad van Beheer”.

4o. artikel 18 te lezen als volgt:

„Besluiten van eenige vergadering van aandeelhouders, genomen met de door deze akte vereischte meerderheid, zijn bindend ook voor de aandeelhouders, die recht van stem in de vergadering hadden doch tegen stemden of afwezig waren, mits zij onderwerpen betreffen waarover de vergadering bevoegd was eene beslissing te nemen”.

Deze motie is in de vergadering van 14 Mei 1923 door de voorstellers ingetrokken.

Stuk 10. Amendementen voorgesteld door de heeren Aay, Soejono en De Queljoe.

Ingezonden 14 Mei 1923.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen de volgende wijzigingen aan te brengen in het Ontwerp van wet op de oprichting van de naamlooze vennootschap Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton.

1. Artikel 6 als volgt te lezen:

„De Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton heeft haren zetel in Nederlandsch-Indië”.

2. In het tweede, vierde en zesde lid van artikel 10 de woorden „Minister van Koloniën” te vervangen door „Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië”

AAY.
SOEJONO.
DE QUELJOE.

Deze amendementen zijn in de vergadering van 14 Mei 1923 aangenomen.

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 2 — STUK 1.

—
Nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad.

—
GELEIDEBRIEF
(ontvangen 25 April 1923).

Mijne Heeren!

Ik heb de eer, U hierbij ter overweging aan te bieden een schema voor een nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad vergezeld van eene toelichting met bijlage.

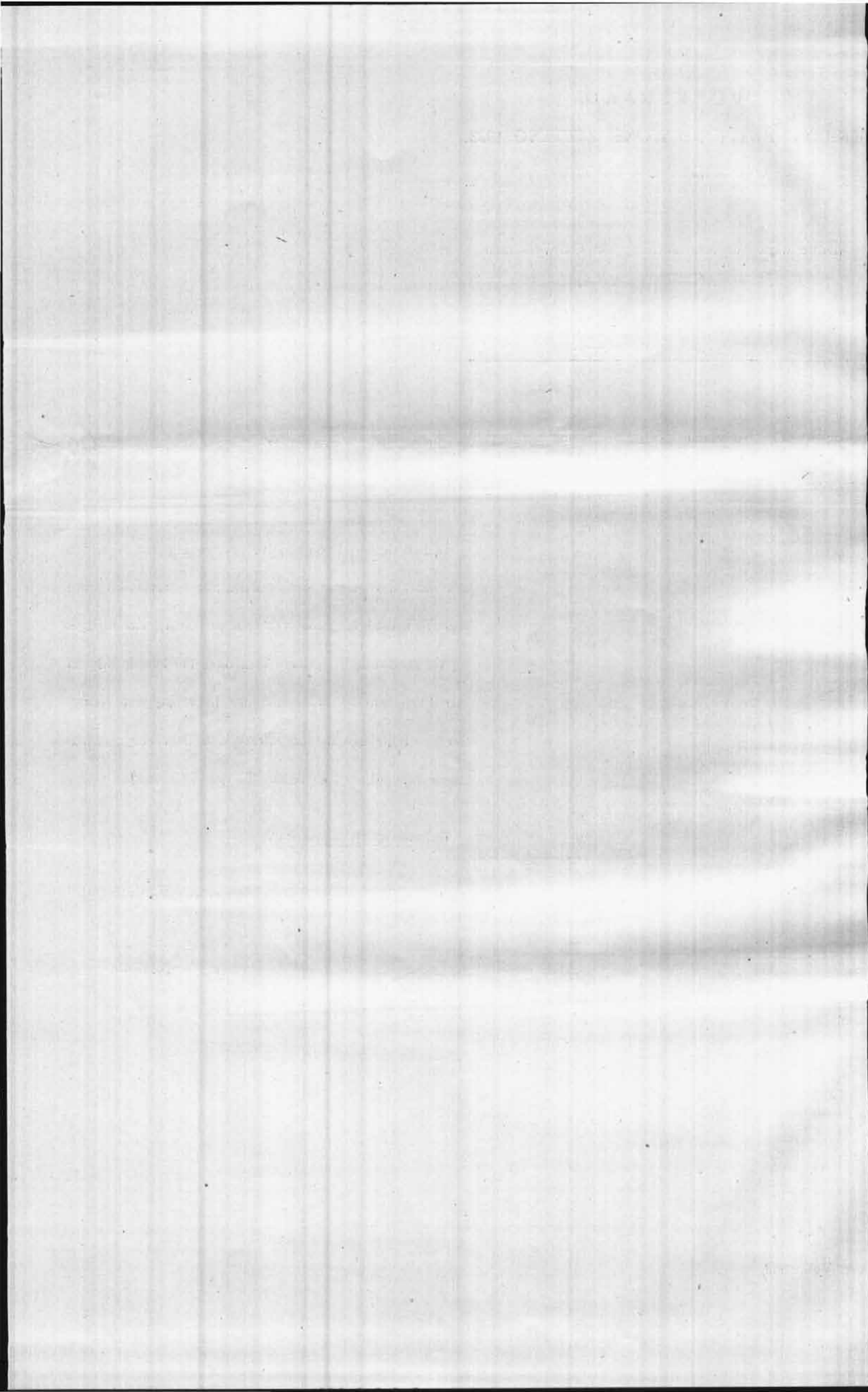
Als gemachtigde, bedoeld in artikel 140 tweede lid van het Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië heb ik aangewezen den Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken bij den Volksraad.

Buitenzorg, 21 April 1923.

De Gouverneur-Generaal
van
Nederlandsch-Indië,
(w.g.) **D. FOCK.**

Aan

den Volksraad.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 2 — STUK 2.

Nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad.

SCHEMA VOOR EEN NIEUWE WIJZE VAN SAMENSTELLING VAN DEN VOLKSRAAD.

§ 1. De Volksraad bestaat uit één lid tevens voorzitter en 60 leden. Van deze laatsten behoort de helft tot de Inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders, 5/12 tot de Nederlanders en 1/12 tot de Uitheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders. (Vgl. toelichting §§ 3 en 6).

§ 2. Het lid tevens voorzitter wordt door den Koning benoemd.

Verkozen worden 20 Inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders, 15 Nederlanders en 3 Uitheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders.

De overige leden worden benoemd door den Gouverneur-Generaal. (Vgl. toelichting §§ 4, 8, 9, 10).

§ 3. De te verkiezen 20 Inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders worden afgevaardigd door de navolgende kieskringen tot het achter elk daarvan te vermelden aantal.

I. Kieskring West-Java aantal afgevaardigden ...	3
II. Kieskring Midden-Java aantal afgevaardigden.	3
III. Kieskring Oost-Java aantal afgevaardigden ...	4
IV. Kieskring Vorstenlanden aantal afgevaardigden.	1
V. Kieskring Zuid-Sumatra aantal afgevaardigden.	1
VI. Kieskring Menangkabau aantal afgevaardigden.	1
VII. Kieskring Bataklanden aantal afgevaardigden.	1
VIII. Kieskring Oostkust van Sumatra en Riouw en Onderhoorigheden aantal afgevaardigden	1
IX. Kieskring Oost-Borneo aantal afgevaardigden ...	1
X. Kieskring Celebes aantal afgevaardigden	2
XI. Kieskring Molukken aantal afgevaardigden	1
XII. Kieskring Bali en Lombok aantal afgevaardigden	1
Totaal	20

Kieskring I omvat de gewesten Bantam, Batavia, Preanger-Regentschappen en Cheribon en na de invoering van de bestuurshervorming de provincie West-Java;

II. de gewesten Pekalongan, Semarang, Rembang, Banjoemas en Kedoe en na invoering van de bestuurshervorming de provincie Midden-Java met uitzondering van de Vorstenlanden;

III. de gewesten Soerabaja, Madoera, Madioen, Kediri, Pasoeroean en Besoeki en na invoering van de bestuurshervorming de provincie Oost-Java;

- IV. de gewesten Soerakarta en Djokjakarta;
 - V. de gewesten Lampongsche districten, Benkoelen, Palembang, Djambi, Banka en Onderhoorigheden en Billiton en na invoering van de bestuurshervorming de provincie Zuid-Sumatra;
 - VI. het gewest Sumatra's Westkust;
 - VII. het gewest Tapanoeli;
 - VIII. de gewesten Oostkust van Sumatra en Riouw en Onderhoorigheden;
 - IX. het gewest Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo;
 - X. de gewesten Menado en Celebes en Onderhoorigheden;
 - XI. de gewesten Amboina en Nieuw-Guinea;
 - XII. het gewest Bali en Lombok.
- (Vgl. toelichting § 8).

§ 4. In de in § 3 vermelde kieskringen, met uitzondering van IV, zijn kiezer voor den Volksraad de Inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders, die lid zijn van de locale raden.

Na invoering van de bestuurshervorming zijn kiezer in de kieskringen I, II en III de Inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders, die lid zijn van regentschaps- of gemeenteraden; in kieskring V de tot evengenoemde bevolkingsgroep behorende leden van afdeelingsraden of van de thans bestaande locale raden, voor zoover die gehandhaafd zullen zijn.

(Vgl. toelichting §§ 5 en 8).

§ 5. In den kieskring Vorstenlanden wordt één afgevaardigde aangewezen door een kiesvergadering, waaraan deelnemen:

de oudste der Vorstenlandsche residenten of zijn vertegenwoordiger, die als voorzitter de vergadering leidt en 3 stemmen uitbrengt;

de Soesoehoenan van Soerakarta of zijn vertegenwoordiger, die 2 stemmen uitbrengt;

de Sultan van Djokjakarta of zijn vertegenwoordiger, die 2 stemmen uitbrengt;

de hoofden van het Mangkoenegarasche en het Pakoe Alamsche huis, of hun vertegenwoordigers, die elk 1 stem uitbrengen.

(Toelichting § 8).

§ 6. De te verkiezen 15 Nederlanders worden gekozen door de Nederlandsche leden der locale raden in geheel

Nederlandsch-Indië, die daartoe tezamen één kiezerscorps vormen.

Na invoering van de bestuurshervormingen nemen op Java en Madoera en in Zuid-Sumatra aan de verkiezingen alleen deel de leden van regentschaps-, afdeulings-, (c. q. onderafdeulings-) en gemeenteraden.

(Vgl. Toelichting § 9).

§ 7. De te verkiezen 3 Uitheemsche Nederlandsche onderdanen — niet Nederlanders worden gekozen door de tot die bevolkingsgroep behorende leden van locale raden in geheel Nederlandsch-Indië, die daartoe tezamen één kiezerscorps vormen.

Na invoering van de bestuurshervorming nemen op Java en Madoera en in Zuid-Sumatra aan de verkiezingen alleen deel de leden van regentschaps-, afdeulings-, (c. s. onderafdeulings-) en gemeenteraden.

(Vgl. Toelichting § 10).

§ 8. Waar een verkiezing niet tot resultaat voert, wordt in de vacature voor den tijd van een jaar door den Gouverneur-Generaal bij benoeming voorzien.

(Vgl. Toelichting § 8 slot).

§ 9. De vaststelling van den uitslag der verkiezingen in de kieskringen I, II, III en X, zoomede die voor de plaatsen, toegewezen aan Nederlanders en Uitheemsche Nederlandsche onderdanen — niet Nederlanders geschiedt volgens het thans geldende evenredigheidsstelsel.

De kiezers brengen raadsgewijs hun stem uit.

De uitslag van alle verkiezingen wordt vastgesteld door een centraal bureau te Weltevreden.

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 2 — STUK 3.

Nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad.

TOELICHTING OP HET SCHEMA VOOR EEN NIEUWE WIJZE VAN SAMENSTELLING VAN DEN VOLKSRAAD.

INHOUD.

- § 1. Inleiding.
- § 2. Bestaande toestand.
- § 3. Samenstelling van den nieuwen Volksraad.
- § 4. Het benoemingsrecht.
- § 5. Het actief kiesrecht.
- § 6. Wettelijke verdeling van de Volksraadzetels over verschillende bevolkingsgroepen.
- § 7. Eenheid of splitsing van het kiezerscorps.
- § 8. Kiesrechtregeling voor de inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet Nederlanders.
 - a. op Java en Madoera,
 - b. in de Buitengewesten.
- § 9. Kiesrechtregeling voor de Nederlanders.
- § 10. Kiesrechtregeling voor de uitheemsche Nederlandsche onderdanen-niet Nederlanders.
- § 11. Kiesstelsel.

TOELICHTING op het schema voor een nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad.

§ 1. Inleiding. Blijkens den B. G. S. van 2 September 1922 L^a. D en No. 2430c werd aan den Regeerings-gemachtigde voor algemeene zaken de samenstelling opgedragen van een voorontwerp tot regeling van het kiesrecht voor den Volksraad.

Aanwijzingen omtrent de richting waarin zich dat voorontwerp heeft te bewegen, werden gegeven in het aan den Volksraad gericht schrijven van den Algemeenen Secretaris van 2 November d.a.v. L^a. A, waarin o.m. het volgende voorkomt:

„De Regeering acht het in de eerste plaats onvermijdelijk, dat de te ontwerpen kiesrechtsregeling rekening houdt met het verschillend ontwikkelingspeil der bevolking van deze gewesten, hetwelk afwisselt van het meest primitieve tot het meest ontwikkelde. In verband hiermede zal dus in geen geval algemeen kiesrecht kunnen worden toegekend, wijl dit impliceert een over groote bevolkingsgroepen verbreid gelijk peil van ontwikkeling, een voorwaarde waaraan, zooals geen betoog behoeft, de verhoudingen hier te lande niet voldoen.

„In de tweede plaats acht de Regeering het vanzelfsprekend, dat bij de regeling van het kiesrecht voor den Volksraad zooveel mogelijk aansluiting wordt gezocht aan de bestaande inrichting van het kiesrecht. Niet te ontkennen, toch valt, dat de staatsinrichting van Nederlandsch-Indië

„in de eerstvolgende jaren een periode van verderen uitbouw en ontwikkeling zal doormaken, en het schijnt aangewezen, onder die omstandigheden niet te streven naar theoretisch, wellicht de voorkeur verdienende stelsels, waarvan de mogelijkheid van toepassing in de praktijk echter nog niet gebleken is, maar in het algemeen voort te bouwen op het thans reeds enkele jaren werkend stelsel, dat, welke feilen er aan kleven, toch in ieder geval de verdienste heeft, practisch uitvoerbaar te zijn en, gepaard aan het benoemingsrecht, eene weerspiegeling in den Volksraad van de hier te lande bestaande meest belangrijke stroomingen te waarborgen”.

In den eerst aangehaalden B. G. S. werd alleen gesproken van een regeling van het kiesrecht voor den Volksraad. Bij het ontwerpen daarvan bleek echter spoedig, dat een dergelijke regeling in zoo nauw verband staat met het aantal leden van den Volksraad met name van dat gedeelte, dat door verkiezing moet worden aangewezen, zoomede met een eventueele verdeling van de zetels in genoemd college over bepaalde bevolkingsgroepen — punten, die in het wetsontwerp op de staatsinrichting van Nederlandsch-Indië, althans ten deele, onbeslist zijn gelaten — dat ook te dien aanzien al dadelijk een beslissing diende te worden genomen.

Daarbij moest rekening worden gehouden met het verslag der bij Gouvernementsbesluit van 10 November 1921 No. 1X benoemde Kiesrechtcommissie. Door hare uitvoerige beschouwingen over de algemeene zijden van het kiesrecht-vraagstuk vergemakkelijkte zij het opstellen en toelichten van het schema voor de Volksraadverkiezingen. Ook gaf zij meerdere malen uitspraken, die rechtstreeks op het kiesrecht voor den Volksraad toegepast kunnen worden. In zooverre is het genoemde verslag — ook al werden de daarin gegeven wenken niet geheel gevolgd — reeds aanstonds van veel nut geweest.

Resultaat van een en ander was een schema voor een nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, waarmede ook het Opperbestuur zich heeft vereenigd.

§ 2. Bestaande toestand. Thans bestaat de Volksraad uit 49 leden (art. 132 Regeeringsreglement; art. 1 Kon. besluit 30 Maart 1917 No. 69, Indisch Staatsblad No. 441, juncto Koninklijk besluit 11 October 1920 No. 59 Indisch Staatsblad No. 776).

Het lid tevens voorzitter wordt door de Kroon benoemd. 24 leden benoemt de Gouverneur-Generaal;

24 leden worden verkozen door de leden der locale raden. Van de benoemde leden moeten 8 behooren tot de Inlanders

en 16 tot de Europeanen en de Vreemde Oosterlingen; van de gekozen leden 12 tot de Inlanders en 12 tot de andere evengenoemde bevolkingsgroepen.

Het eerste kenmerk van het bestaande verkiezingsstelsel is dus, dat zijn werking wordt gecorrigeerd door het benoemingsrecht.

Voorts wordt het actief kiesrecht gebonden aan een bepaalde politieke functie.

Een derde punt van gewicht is de wettelijke verdeling der zetels in den Volksraad over bepaalde bevolkingsgroepen.

Naast deze kenmerken dienen nog twee hoofdtrekken van het bestaande kiesrechtstelsel te worden vermeld en wel:

dat de kiezers, hoewel wettelijk onderscheiden in Europeanen, Inlanders en Vreemde Oosterlingen, bij de uitoefening van het kiesrecht één korps vormen (art. 1 Kon. besluit 30 Maart 1917 No. 70 Indisch Staatsblad No. 442), welks leden ongeacht deze wettelijke onderscheiding en ongeacht hun woonplaats medestemmen over de bezetting van alle door verkiezing te vervullen zetels in den Volksraad;

en eindelijk, dat de uitslag der verkiezing wordt bepaald volgens een evenredigheidsstelsel (art. 15 jo. 21 van laatstgenoemd Koninklijk besluit).

§ 3. Samenstelling van den nieuwen Volksraad. Bedraagt het aantal leden van den Volksraad thans 49, het wetsontwerp op de Staatsinrichting heeft dit cijfer niet gefixeerd. Artikel 20 van het ontwerp spreekt van minstens 49 en ten hoogste 75 leden. En blijkens § 4 der bij het ontwerp behoorende Memorie van Toelichting is daarmede de mogelijkheid geopend „om den Volksraad „nog iets uit te breiden, ten einde aan de verschillende belangen en stroomingen een ruimer vertegenwoordiging te „waarborgen“.

Het ligt voor de hand van die mogelijkheid reeds aanstonds gebruik te maken en het aantal Volksraadsleden met het vermelde doel uit te breiden.

Uiteraard heeft de vaststelling van een dergelijk cijfer steeds iets willekeurigs. Voor de toepassing van het hieronder uiteengezette stelsel verdient het echter, zooals hieronder zal blijken, aanbeveling om bedoeld aantal voorhands op 61 te stellen.

§ 4. Het benoemingsrecht. Onder de thans van kracht zijnde bepalingen wordt de uitslag der verkiezingen — vgl. § 2 — gecorrigeerd door het aan den Landvoogd toekomend benoemingsrecht. Volgens het wetsontwerp op de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië zal dit zoo blijven. Artikel 20 van dit wetsontwerp schrijft voor, dat de leden, die niet worden gekozen en met uitzondering van het door de Kroon aangewezen lid, tevens voorzitter, door den Gouverneur-Generaal zullen worden benoemd. Hiermede is echter niet beslist, dat ook de thans bestaande verhouding tusschen de benoemde en de verkozen leden t.w. 1 : 1 zou moeten gehandhaafd blijven. Als beginsel is het uiteraard gewenscht een vertegenwoordigend lichaam zooveel mogelijk spontaan door de kiezers te doen samenstellen en de hanteering van het benoemingsrecht tot het uiterste te beperken. Het schijnt mogelijk een stap in deze richting te doen, zonder dat de samenstelling van den Volksraad er onder zal lijden, door den nieuwen Volksraad, ongerekend zijn voorzitter, te doen bestaan uit 38 gekozen en slechts 22 door den Landvoogd benoemde leden.

Voor de inheemsche Nederlandsche onderdanen niet-Nederlanders ⁽¹⁾ zullen deze cijfers respectievelijk 20 en 10 bedragen. Zij worden bepaald eenerzijds door de resultaten van het in § 8 ontwikkelde verkiezingsstelsel, anderzijds door de wenschelijkheid om den Landvoogd in staat te stellen desgewenscht door benoeming te voorzien in de vertegenwoordiging van gebieden, waarin een verkiezing nog niet georganiseerd kan worden, dan wel in een (betere) vertegenwoordiging van partijen, groepen, belangenstroomingen e.d.g. dan de verkiezingen hebben opgeleverd.

Overeenkomstige overwegingen deden het aantal verkozen en benoemde uitheemsche Nederlandsche onderdanen niet-Nederlanders ⁽¹⁾ stellen op respectievelijk 3 en 2.

Voor de Nederlanders ⁽¹⁾ zijn deze cijfers 15 en 10. Hier gold de overweging, dat mogelijk moest worden gemaakt om door benoeming naast een (betere) vertegenwoordiging van partijen, groepen of stroomingen, waaraan door de verkiezingen onvoldoende recht was wedervaren, voldoende vertegenwoordiging te waarborgen van de groote economische belangen van Nederlandsch-Indië, die in zoodanig geval mochten verkeerren.

§ 5. Het actief kiesrecht. Gelijk in § 2 in herinnering werd gebracht, wordt het actief kiesrecht voor den Volksraad uitgeoefend door de leden der locale raden. Hoe dit in de toekomst zal zijn geregeld, laat het wetsontwerp op de staatsinrichting geheel aan de ordonnantie over. Een keuze tusschen den ouden toestand en een nieuw stelsel wordt vergemakkelijkt door de conclusies, waartoe de kiesrechtcommissie kwam.

Haar uitgangspunt is, dat hoewel eventuele tekortkomingen van het kiesstelsel kunnen en moeten worden aangevuld door benoeming, bij de inrichting van het kiesrecht zelf toch ook reeds gestreefd moet worden niet naar de toepassing van enkele van te voren als wenschelijk voorop gestelde regels doch naar een oplossing, welke waarborgt, dat de geheele samenleving van het ressort in al haar geledingen en lagen zoo zuiver mogelijk vertegenwoordigd wordt. (Verslag blz. 49). Met verwerping daarom van de gedachte, dat de vertegenwoordigende lichamen zouden moeten zijn colleges van „besten“ of van „de meest geschikten“ gekozen door de „geschikten“ (Verslag blz. 52), blijkt zij van oordeel, dat, waar het kiesrecht individualistisch is, het zoo algemeen mogelijk moet zijn (Verslag blz. 54). Voor een den kiezer te stellen ontwikkelings- of welstandscriterium acht zij geen goeden grond aanwezig (Verslag blz. 57). Maar dit noopt haar dan ook den provincialen raad door de lagere raden te doen kiezen (Verslag blz. 114/115). Want een kiesrecht, dat door getrapte verkiezingen (waarbij een bepaald aantal kiezers een kiesman aanwijzen en de gezamenlijke kiesmannen de leden van den provincialen raad kiezen) den provincialen raad wil samenstellen, biedt, naar haar oordeel, onoverkomelijke technische bezwaren. „Bij den aangenomen maatstaf van één kiesman op drie honderd zielen“ — zoo schrijft de commissie — „zou men voor elk regentschap meer dan duizend, soms zelfs meer dan twee duizend kiesmannen krijgen. Het zou moeilijk zijn en practisch ook geen zuivere resultaten kunnen geven als men dit groote aantal meerendeels onontwikkelde lieden een of twee af-

⁽¹⁾ Voor deze aanduiding vgl. § 6.

gevaardigden voor den provincialen raad wilde laten kiezen. Men zou daarom òf nog een trap in de verkiezingen moeten aanbrengen òf het aantal kiesmannen verminderen òf aan de kiesmannen zoodanige eischen stellen, dat zij in staat zouden zijn tot rechtstreeksche verkiezingen. Doch alle drie deze middelen verminderen aanmerkelijk de kans op een zuivere vertegenwoordiging der kiezers in eerste instantie.

En bij alle drie houdt men het euvel, dat het houden van drie verkiezingen naast elkaar (voor desa, regentschap en provincie) onder de bevolking meer verwarring zou brengen dan bevrediging. Aan dit laatste bezwaar ware tegemoet te komen door voor regentschaps- en provinciale verkiezingen dezelfde kiesmannen te gebruiken.

Doch dan houdt men het bezwaar, dat men toch een tweede trap noodig heeft, en dat zoodoende de band tusschen kiezer en verkozene uiterst los is".

De commissie heeft naar een uitweg gezocht en overwogen om voor den provincialen raad het kenteeken-kiesrecht te aanvaarden. De raad zou dan worden samengesteld door een zeer beperkt alleen uit alfabeten bestaand kiezerscorps (Verslag blz. 115). De commissie verwerpt echter absoluut, dat een alfabeet wel en een analfabeet niet in staat zou zijn om de belangen van een rechtsgemeenschap als de provincie te beoordeelen en acht mitsdien een dergelijke beperking van het kiesrecht te eenenmale verwerpelijk.

Toepassing van deze resultaten van den commissoriaten arbeid op het onderhavige vraagstuk leidt tot overeenkomstige conclusies.

Aan invoering van algemeen rechtstreeksch kiesrecht voor den Volksraad kan onder het bestaande analfabetisme zelfs niet worden gedacht.

Tegen een min of meer algemeen getrappt kiesrecht, waarbij een meer of minder groot aantal kiezers kiesmannen aanwijzen, welke laatste dan weer de leden van den Volksraad kiezen, bestaan in de eerste plaats principieele bezwaren, omdat laatstbedoeld college te ver van het gros der kiezers afstaat en de belangen, welke het te verzorgen heeft al te zeer buiten hun gezichtsveld vallen dan dat daarvan deugdelijke resultaten zouden zijn te verwachten. Niet minder zwaar wegen ook de practische bezwaren tegen zoodanig kiesrecht door de kiesrechtcommissie aangevoerd en hierboven weer gegeven. Met den eisch van een zoo algemeen mogelijk kiesrecht ziet men zich voor het onmogelijke geplaatst.

Laat men dezen laatsten eisch vallen, dan is de mogelijkheid wellicht niet uitgesloten om, onder bepaalde voorwaarden, met een beperkt kiezerscorps een directe verkiezing voor den Volksraad te organiseeren. Maar men komt dan in de noodzakelijkheid om het kiesrecht aan de overgrootste meerderheid te gaan onthouden, niet als consequentie van een beginsel doch op opportuniteitsoverwegingen, terwijl in de tweede plaats tusschen hen, die wèl en degenen, die niet voor dit kiesrecht in aanmerking komen een houdbare grenslijn niet kan worden getrokken. Het oordeel van de commissie, dat noch bezit, noch schoolse ontwikkeling aanspraak op zoodanige staatkundige bevoorrechtiging geven, schijnt juist.

Boven de laatstbedoelde oplossing verdient daarom de voorkeur de bestaande regeling, die het kiesrecht voor den Volksraad legt in handen van hen, die reeds geroepen zijn tot een functie, welke hen stempelt tot de vertrouwensman van een min of meer uitgebreiden kring van medeburgers en

waarborgt, dat zij met de daadwerkelijke behartiging van de belangen van stad en land tot op zekere hoogte vertrouwd zijn. Het leggen van het kiesrecht voor den Volksraad in de handen van de leden der locale raden geeft een ongezochte aansluiting tusschen dit kiesrecht en de politieke rijpheid van de betrokken landstreek. Instelling van een lokalen raad toch is van dit laatste een voor een ieder duidelijk symptoom. Wordt in een volgend ontwikkelingsstadium het aantal der raden uitgebreid, dan neemt het aantal der kiesgerechtigden daarmede automatisch toe. Door wijziging van de samenstelling der raden en de invoering van verkiezingen, breidt de directe invloed der bevolking op het kiezerscorps voor den Volksraad en daarmede op de samenstelling van dit laatste college zich van zelf uit. En worden — gelijk de komende bestuurshervorming beoogt — de gewestelijke raden op Java en Madoera vervangen eenerzijds door een provincialen raad, anderzijds door regentschapsraden, dan zal ook daarin een verdere ontwikkeling van het Volksraadkiesrecht liggen. Het ligt in deze lijn om wanneer de nieuwe raden, eventueel op de basis van het verslag der kiesrechtcommissie, hun intrede hebben gedaan, het kiesrecht voor den Volksraad te beperken tot de leden van de regentschapsraden en het niet toe te kennen aan de leden van den provincialen raad, zoo deze door de regentschapsraden worden aangewezen.

De bestuurshervorming zal ook desraden brengen. Aan hunne leden zal echter wegens het primitief karakter der door hen beheerde inlandsche rechtsgemeenschappen, dat ook op deze colleges zijn stempel drukt, het kiesrecht voor den Volksraad niet kunnen worden toevertrouwd.

§ 6. Wettelijke verdeeling van de Volksraadzetels over verschillende bevolkingsgroepen. Een derde punt van gewicht — aldus § 2 — is de wettelijke verdeeling der zetels in den Volksraad over bepaalde bevolkingsgroepen. Deze groepen zijn, naar de wettelijke terminologie: de Europeanen, de Inlanders en de Vreemde Oosterlingen. Het wetsontwerp op de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië gaat blijkbaar van de gedachte uit, dat een regeling in dien geest zal blijven bestaan. Immers het vierde lid van art. 20 bepaalt, dat van de verkozen leden minstens de helft tot de Inlanders zal behooren.

Met deze nieuwe wetsbepaling kan de Regeering dit punt echter niet als uitgemaakt beschouwen. Deze woordenkeus toch vestigt den indruk, alsof op dit gebied het ras, waartoe iemand behoort, maatgevend zou zijn, terwijl wanneer men niet bij de wettelijke terminologie blijft stilstaan, maar de betrekkelijke bepalingen in onderling verband en samenhang beschouwt, het raseriterium de facto — althans ten deele — reeds verlaten blijkt. Want wel splitst artikel 132 R. R. de leden van den Volksraad in de evengenoemde groepen, maar onmiddellijk daarop eischt art. 133 R. R., dat zij den staat van Nederlandsch onderdaan bezitten. Feitelijk wordt dus onderscheiden tusschen:

1. Nederlandsche onderdanen van Europeeschen oorsprong, een groep, die praktisch samenvalt met die der Nederlanders;
2. Nederlandsche onderdanen van inheemschen oorsprong — niet Nederlanders en
3. Nederlandsche onderdanen van uitheemschen oorsprong — niet Nederlanders.

Daarmede is in den grond der zaak het raseriterium vervangen door een nationaliteitskenmerk.

Een verklaring van dit verschijnsel ligt voor de hand. Deze ontwikkeling kan slechts als natuurlijk en noodzakelijk worden beschouwd.

Aan de tegenstelling tussehen Europeanen, Inlanders en Vreemde Oosterlingen is al sinds lang haar staatkundige grondslag ontvallen. Eens was zij een consequentie van het stelsel waarin Nederlandsch-Indië als wingewest werd beschouwd en elk der genoemde bevolkingsgroepen in een eigen verhouding tot de Overheid stond.

Onder den invloed van de in latere jaren gevolgde politiek hebben zich andere verhoudingen ontwikkeld en treden weder drie groepen in de maatschappij naar voren, thans niet meer gekenmerkt door het ras, maar door de beteekenis die zij voor Indië hebben.

Daar is in de eerste plaats de groep der Inheemschen, de „landskinderen” van ouder tot ouder, die in aantal de overgrootte meerderheid vormen.

Daarnaast staat de groep der Nederlanders, die politiek maatschappelijk en cultureel de leiding geeft, zich afspiegelende in den Nederlandschen Gouverneur-Generaal, het Nederlandschap van de personen in hoogere en lagere openbare functies, op het gebied der wetenschappen, in bedrijf en beroep.

Een eigen groep vormen ook de afstammelingen der van buiten gekomen niet-Nederlanders, die zich onderscheiden niet alleen door taal, zeden en gewoonten, maar vooral door hun afzonderlijke economische positie.

Het belang van de ontwikkeling van Nederlandsch-Indië eischt dringend, dat met de bijzondere beteekenis daarvoor van de beide laatstgenoemde groepen ook bij den opbouw van een vertegenwoordigend stelsel wordt rekening gehouden. Daarin ligt de grondslag voor eene onderscheiding, ook thans nog, tussehen drie bevolkingsgroepen, maar dan strikt volgens nationaliteitskenmerk, naar de hooger aangegeven formulering.

Een dergelijk belangrijk beginsel mag niet zwevend worden gelaten; het behoort in de wettelijke bepalingen zelf te worden vastgelegd. Dit kan niet zuiverder geschieden dan door in die bepalingen een verdeeling van de zetels over de bedoelde bevolkingsgroepen voor te schrijven.

Hoe die verdeeling moet plaats hebben is een vraag van uitvoering. Voor het tijdperk, dat bij deze regeling in het oog is te vatten, acht de Regeering het aangewezen, dat de nieuwe Volksraad, ongerekend het lid tevens voorzitter, zal bestaan voor de helft uit inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders, voor 5/12 uit Nederlanders en 1/12 uitheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders.

Bij aanvaarding van deze voorstellen, zal in het wetsontwerp op de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië deze wijziging moeten worden aangebracht, dat in lid 4 van artikel 20 het woord „Inlanders” vervangen wordt door den term „inheemsche Nederlandsche onderdanen niet-Nederlanders”.

§ 7. Eenheid of splitsing van het kiezerscorps. De kiezers voor den Volksraad, hoewel als leden der locale raden wettelijk onderscheiden in Europeanen, Inlanders en Vreemde Oosterlingen, vormen thans één korps, welks leden ongeacht deze wettelijke onderscheidingen ongeacht hun woonplaats medestemmen over de bezetting van alle door verkiezing te vervullen zetels in den Volksraad. Hoe dit kiezerscorps is verdeeld, blijkt uit den als bijlage bij deze toelichting overgelegden staat aangevende de samenstelling der locale raden in Nederlandsch-Indië. Behoudens een, met de beschikbare ge-

gevens niet aan te brengen kleine correctie met het oog op hen, die van twee locale raden gelijktijdig lid zijn, mag dus de sterkte van het huidig kiezerscorps voor den Volksraad gesteld worden op 1126 personen, waarvan, naar de officieele terminologie, 594 behooren tot de Europeanen, 451 tot de Inlanders en 81 tot de Vreemde Oosterlingen. Hiervan maakt de overgrootte meerderheid deel uit van de Java-raden, t.w. 467 Europeanen, 169 Inlanders en 54 Vreemde Oosterlingen, in totaal 690, terwijl van deze laatsten het grootste deel weder vereenigd is in de gewestelijke raden, n.l. 291 Europeanen, 84 Inlanders en 22 Vreemde Oosterlingen.

Deze cijfers leeren, dat het gekozen deel van den Volksraad nagenoeg uitsluitend wordt aangewezen door de Java-kiezers en in overwegende mate door het Europeesche gedeelte daarvan.

Zou men in dezen toestand wellicht kunnen berusten, indien Nederlandsch-Indië een homogene bevolking had, — de stand van zaken is een gansch andere. Zij wordt door de Kiesrecht-commissie in haar verslag (blz. 40/41) als volgt geschetst:

„De meest kenmerkende taak van de Nederlandsch-Indische maatschappij is wel haar koloniaal karakter, het feit dat de leiding van staatsbestuur en productie hoofdzakelijk in handen is van een betrekkelijk weinig talrijke — de Europeesche — bevolkingsgroep die èn in het werkelijke leven èn wettelijk, nog afgescheiden is van de talrijke andere bevolking. Zelfs deze weinig talrijke Europeesche groep is weinig homogeen; de Inlandsche groep bestaat uit tal van volkeren; naast de beide hoofdgroepen staat ten slotte nog de ook door de wet afgescheiden groep van onderling ook weer verschillende Vreemde Oosterlingen, die Nederlandsch onderdaan zijn. Het is een bekend verschijnsel, dat in landen, waar de bevolking verdeeld is in groepen waartussehen diepgewortelde verschillen bestaan, de doorvoering en uitbreiding der democratie niet alleen op groote moeilijkheden stuit, doch bovendien nieuwe groote moeilijkheden schept. De minder talrijke of minder krachtige groepen kunnen daardoor in een positie geraken, die voor hen onduelbaar wordt. In Nederlandsch-Indië, waar een naar verhouding weinig talrijke groep bijzonder invloedrijk en tegelijk voor het land onmisbaar is, teekent het gevaar voor moeilijkheden zich al zeer scherp af.

„Een tweede kenmerkende karaktertrek voor deze landen is wel, dat afgescheiden van elk rasverschil dus, binnen alle de genoemde groepen, tussehen de individuen groote verschillen in ontwikkeling bestaan. Deze verschillen, die voor een deel voortvloeien uit de eveneens zeer uiteenlopende economische verhoudingen, zijn uiteraard van grooten invloed ook op het uiteenloopen van de bewuste of onbewuste politieke wenschen. Als ééne uiterste vindt men een groep van personen van alle rassen, die niet minder ontwikkeld zijn dan de bevolking van welk land ter wereld ook, en die zich bij hun politieke wenschen veelal dan ook orienteeren op de meest moderne democratische instellingen. Als andere uiterste vindt men — om bij West-Java en Zuid-Sumatra te blijven — bevolkingsgroepen als Badoei's en Koeboe's, die aan de meest primitieve verhoudingen ternauwernood zijn ontwassen en die van allerlei voorgenomen politieke hervormingen niet het minste begrip hebben”.

Met deze feiten — alleen de bij de groepsindeeling gebezigde terminologie schijnt minder juist — heeft de huidige kiesrechtregeling maar al te weinig rekening gehou-

den. Staande in het teeken der unificatie, dient zij in schijn het associatie-beginsel, maar onthoudt zij in werkelijkheid aan de verschillende bevolkingsdeelen zelfs het recht eigen vertegenwoordigers aan te wijzen. Bij een nieuwe regeling mag niet uit het oog worden verloren dat kiesrecht geen op zichzelf staand recht is, te regelen naar doctrinaire grondslagen, maar een hulpmiddel tot juiste vertegenwoordiging.

Juiste vertegenwoordiging eischt in deze maatschappij een splitsing van het kiezerscorps, allereerst in dezelfde drie hoofdgroepen, waaraan ook de zetels in den Volksraad zijn toegewezen. Iedere groep kiest slechts voor de haar toevallende plaatsen.

Maar men zal ook moeten erkennen, dat de groote verschillen in de groep der inheemsche Nederlandsche onderdanen een verdere splitsing noodzakelijk maakt. Javanen, Soendaneezen, Menangkabauers, Bataks, Menadoneezen, Amboineezen enz. vormen allen eigen eenheden die op een eigen vertegenwoordiging in den Volksraad, het orgaan van het vereenigde Indische gemeenebest, aanspraak mogen maken. Eerst dan zullen zij allen zich op den duur leeren gevoelen als deelhebbers aan dat gemeenebest.

Bij doorvoering van dit beginsel valt uiteraard met verschillende bijfactoren rekening te houden. Kiesrecht kan alleen verleend worden aan volken van bepaalde ontwikkeling; in verband met § 5 zal de aanwezigheid van locale raden daarvoor maatgevend moeten zijn. Voorts zal een indeeling op de basis van nationaliteit of quasi-nationaliteit, al ware het alleen om praktische redenen, niet los zijn te maken van de territoriale administratieve indeeling. Als gevolg van een en ander moet de in de volgende § gegeven schetsmatige indeeling ruw blijven. Slechts voortschrijdende ontwikkeling zal in staat stellen wellicht op den duur tot een fijner organisatie te komen.

§ 8. Kiesrechtregeling voor de inheemsche Nederlandsche onderdanen, niet-Nederlanders. a. op Java en Madoera. In aansluiting aan de komende bestuurshervorming doch met inachtneming van het verschil tusschen rechtstreeks bestuurd en zelfbestuursgebied worden Java en Madoera verdeeld in vier kieskringen, I West-, II Midden- en III Oost-Java, zoodat IV Vorstenlanden.

De kieskring West-Java omvat de tegenwoordige gewesten Bantam, Batavia, Preanger-Regentschappen en Cheribon met ± 9 millioen inheemsche Nederlandsche onderdanen, niet Nederlanders en vaardigt 3 afgevaardigden naar den Volksraad af. Kiezers zijn de tot de genoemde bevolkingsgroep behoorende leden van de volgende locale raden:

Gewestelijke raad van Bantam aantal leden	7
„ „ „ Batavia „ „	5
„ „ „ der Preanger-Regentschappen aantal leden	7
Gewestelijke raad van Cheribon aantal leden	5
Gemeente van Batavia „ „	8
„ „ Mr. Cornelis „ „	4
„ „ Buitenzorg „ „	4
„ „ Bandoeng „ „	5
„ „ Soekaboemi „ „	3
„ „ Cheribon „ „	4

Totaal aantal kiezers 52

Is de provincie West-Java ingesteld dan omvat de kieskring het gebied der provincie en wordt het kiesrecht uitgeoefend door de betrokken leden der regentschaps- en gemeenteraden.

De kieskring Midden-Java omvat de tegenwoordige gewesten Pekalongan, Semarang, Rembang, Banjoemas en Kedoe met ± 11 millioen inheemsche Nederlandsche onderdanen, niet-Nederlanders en vaardigt 3 afgevaardigden naar den Volksraad af. Kiezers zijn de tot de genoemde bevolkingsgroep behoorende leden der volgende locale raden:

Gewestelijke raad van Pekalongan aantal leden	4
„ „ „ Semarang „ „	9
„ „ „ Rembang „ „	4
„ „ „ Banjoemas „ „	5
„ „ „ Kedoe „ „	7
Gemeenteraad van Pekalongan „ „	4
„ „ Tegal „ „	4
„ „ Semarang „ „	8
„ „ Salatiga „ „	2
„ „ Magelang „ „	4

Totaal aantal kiezers 51

Is de provincie Midden-Java ingesteld, dan omvat deze kieskring het gebied der provincie met uitzondering van de Vorstenlanden en wordt ook hier het kiesrecht uitgeoefend door de betrokken leden der regentschaps- en gemeenteraden.

De kieskring Oost-Java omvat de tegenwoordige gewesten Soerabaja, Madoera, Madioen, Kediri, Pasoeroean en Besoeki met ruim 11 millioen inheemsche Nederlandsche onderdanen en vaardigt 4 afgevaardigden af naar den Volksraad. Kiezers zijn de tot de genoemde bevolkingsgroep behoorende leden van de volgende locale raden.

Gewestelijke raad van Soerabaja „ „	6
„ „ „ Madoera „ „	4
„ „ „ Madioen „ „	5
„ „ „ Kediri „ „	5
„ „ „ Pasoeroean „ „	6
„ „ „ Besoeki „ „	4
Gemeenteraad van Soerabaja „ „	8
„ „ Modjokerto „ „	3
„ „ Pasoeroean „ „	4
„ „ Malang „ „	4
„ „ Probolinggo „ „	4
„ „ Madioen „ „	4
„ „ Kediri „ „	4
„ „ Blitar „ „	4

Totaal aantal kiezers 65

Is de provincie Oost-Java ingesteld, dan omvat de kieskring het gebied der provincie en wordt het kiesrecht uitgeoefend door de betrokken leden der regentschaps- en gemeenteraden.

De kieskring Vorstenlanden omvat de gewesten Soerakarta en Djokjakarta met ± 3 millioen inheemsche Nederlandsche onderdanen niet-Nederlanders en vaardigt 1 afgevaardigde naar den Volksraad af. De staatkundige inrichting van dit zelfbestuursgebied brengt mede, dat deze afgevaardigde wordt aangewezen door de hoofden der vier zelfbesturen, onder leiding van het Nederlandsch-Indisch gouvernement. Te dien einde wordt een kiesvergadering belegd, waarop aanwezig zijn:

de oudste der Vorstenlandsche residenten of zijn vertegen-

woordiger, die als voorzitter de vergadering leidt en 3 stemmen uitbrengt;

de Scesoehoenan van Soerakarta of zijn vertegenwoordiger, die 2 stemmen uitbrengt;

de Sultan van Djokjakarta of zijn vertegenwoordiger, die 2 stemmen uitbrengt;

de hoofden van het Pakoe-Alamsche en het Mangkoenegaransche huis, of hun vertegenwoordigers, die elk 1 stem uitbrengen ⁽¹⁾.

b. in de Buitengewesten. Is het op Java en Madoera mogelijk, het geheele gebied in aansluitende kieskringen te verdeelen, voor de buitengewesten is dit slechts ten deel het geval en zal men voorloopig moeten volstaan met daar, waar de omstandigheden het toelaten een kieskring in te stellen. Naar voorloopig inzicht komen daarvoor in aanmerking:

- V. Zuid-Sumatra.
- VI. Menangkabau.
- VII. Bataklanden.
- VIII. Oostkust van Sumatra en Riouw en Onderhoorigheden.
- IX. Oost-Borneo.
- X. Celebes.
- XI. Molukken.
- XII. Bali en Lombok.

Elk dezer kringen vaardigt één afgevaardigde naar den Volksraad af, behalve Celebes, dat met het oog op zijn bevolkingscijfer twee vertegenwoordigers aanwijst.

De kieskring Zuid-Sumatra omvat de gewesten Lampongsche districten, Benkoelen, Palembang, Djambi, Banka en Onderhoorigheden zoomede Billiton met ± 1.5 miljoen inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders.

Kiezers zijn de tot deze bevolkingsgroep behorende leden van de volgende lokale raden:

Gemeenteraad van Palembang, aantal leden	5
Onderafdeelingsraad van Koming Ilir aantal leden,	19
„ „ Ogan Ilir „ „	25
„ „ Lematang Ilir „ „	21

Totaal aantal kiezers

70
Na instelling van de provincie Zuid-Sumatra omvat deze kieskring het grondgebied dezer provincie. Het kiesrecht zal dan kunnen worden uitgeoefend door de betrokken leden van de afdeelingraden en de thans bestaande lokale raden, voor zoover die behouden blijven.

De kieskring Menangkabau omvat het gewest Sumatra's Westkust met ± 1.5 miljoen inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders. Kiezers zijn de tot deze bevolkingsgroep behorende leden van de volgende lokale raden:

Gemeenteraad van Padang, aantal leden	5
„ „ Fort de Kock, aantal leden	3
„ „ Sawah Loento, „ „	3
Onderafdeelingsraad van Padang Pandjang, aantal leden	27

Totaal aantal kiezers

38
De kieskring Bataklanden omvat het gewest Tapanoeli met ± 800 000 inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders. Kiezers zijn de tot die

⁽¹⁾ Aan de Vorstenlandsche zelfbestuurders wordt gevraagd, of dezen kunnen instemmen met deze wijze van medewerking aan de verkiezing.

bevolkingsgroep behorende leden van den onderafdeelingraad van Angkola en Sipirok, in totaal 24.

De kieskring Oostkust van Sumatra en Riouw en Onderhoorigheden omvat de gewesten van dien naam met ± 1 200 000 inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders. Kiezers zijn de tot die bevolkingsgroep behorende leden van de volgende lokale raden:

Raad van het Cultuurgebied, aantal leden	4
Gemeenteraad van Medan, „ „	5
„ „ Tebing Tinggi, aantal leden	3
„ „ Bindjai, „ „	3
„ „ Tandjong Balai, „ „	3
„ „ Pematang Siantar, „ „	3

Totaal aantal kiezers

21
De kieskring Oost-Borneo omvat het gewest Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo met bijna 1 miljoen inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders. Kiezers zijn de tot die bevolkingsgroep behorende leden van den gemeenteraad van Bandjermasin (4) en van den onderafdeelingraad van Barabai (26), in totaal 30.

De kieskring Celebes omvat het gewest Menado en het gouvernement Celebes en Onderhoorigheden met ruim 3 miljoen inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders. In afwijking van wat voor de andere kieskringen der buitengewesten is bepaald, vaardigt deze twee vertegenwoordigers af. Kiezers zijn de tot de genoemde bevolkingsgroep behorende leden van de volgende lokale raden:

Minahassaraad, „ „ „ „ aantal leden	36 ⁽¹⁾ ⁽²⁾
Gemeenteraad van Makasser „ „	5
„ „ Menado „ „	3 ⁽¹⁾

Totaal aantal kiezers

44 ⁽¹⁾
De kieskring Molukken omvat de gewesten Amboina en Nieuw-Guinea met ruim 600 000 inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders. Kiezers zijn de tot die bevolkingsgroep behorende leden van den Ambonraad (21) ⁽¹⁾ en van den gemeenteraad van Ambon (2) ⁽¹⁾, totaal 23.

De kieskring Bali en Lombok omvat het gewest van dien naam met ruim 1.5 miljoen inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders. Kiezers zijn de 33 leden van den onderafdeelingraad van Karang Asem.

Langs dezen weg zal het mogelijk zijn van de 30 zetels, die in den Volksraad aan de groep der inheemsche Nederlandsche onderdanen-niet-Nederlanders is toegewezen er 20 door middel van verkiezing te bezetten. In 10 plaatsen zal dan door benoeming moeten worden voorzien.

Tegen een mogelijke bedenking, dat bij aanvaarding van het bovenaanbevolen stelsel de buitengewesten onevenredig sterker dan Java en Madoera in den Volksraad zullen zijn vertegenwoordigd, kan worden aangevoerd, dat naast het zielental ook de uitgestrektheid van grondgebied gewicht in den schaal mag leggen en dat bovendien in de

⁽¹⁾ Deze cijfers zullen wellicht correctie behoeven bij doorvoering van de in § 6 aangegeven nieuwe indeeling der bevolking, ook ten aanzien van de samenstelling der lokale raden.

⁽²⁾ Bij de ordonnantie van 9 April 1923 no. 13 is het aantal Inlandsche leden van den Minahassaraad met ingang van den eersten Dinsdag van November 1923 teruggebracht op 18.

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 2 — STUK 4.

Nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad.

AFDEELINGSVERSLAG.

§ 1 en 2. Inleiding. De toelichting tot het voorstel werd door eenige leden uiterst sober, ja onvoldoende geacht en gaf h. i. blijk dat het onderwerp niet in al zijn consequenties is overzien. Zij verklaarden, dat zij hun oordeel over het voorloopig schema alleen beschouwd wenschen te zien als een voorloopig oordeel over de daarin neergelegde punten; indien immers de technische uitwerking de verschillende punten belangrijk zou wijzigen, zou hun oordeel allicht eveneens verandering ondergaan. Zij hoopten daarom, dat t. z. t. de Volksraad zal worden gehoord over de uitgewerkte regeling, welke op dit schema zal berusten.

Verschillende leden waren van meening, dat het uitspreken van een oordeel over het aangeboden schema niet wel mogelijk is, zoolang nog niets bekend is omtrent de regentschapsraden en bevalen daarom aan met een nieuwe regeling van het kiesrecht te wachten tot de bestuurshervorming zal zijn ingevoerd.

Opgemerkt werd, dat in strijd met het medegedeelde in het schrijven van den Algemeenen Secretaris van 2 November a.p. Lr. A (Memorie van Toelichting § 1) dat „zooveel mogelijk aansluiting wordt gezocht aan de bestaande inrichting van het kiesrecht”, thans het kiezer-corps naar nationaliteit wordt onderscheiden. In stede van aan te sluiten aan het bestaande kiesrecht is het voorgestelde daarvan mijlen verwijderd. Staatkundig valt een geheele zwenking, eene prijsgeven van reeds in de goede richting gewerkt hebbende grondbeginselen te constateeren hetgeen een aanwakkering van den rassenstrijd, tengevolge zal hebben.

Anderen waren van oordeel, dat voldoende aansluiting aan de bestaande kiesregeling was behouden, omdat in het schema de locale raden als kiescolleges zijn gehandhaafd.

Ten slotte werd door enkele leden gevraagd tegen welk tijdstip de Regeering zich voorstelt dat de nieuwe kiesrechtregeling in werking zal kunnen treden en welke Hare verwachtingen zijn aangaande het stadium van de gedeeltelijk reeds voorbereide en nog verder voor te bereiden invoering der bestuurshervorming.

§ 3. Leden-aantal van den nieuwen Volksraad. Verscheidene leden betwijfelden of er 60 geschikte personen te vinden zullen zijn, die zich voor het lidmaatschap beschikbaar stellen. Anderen meenden, dat dit wel het geval zal zijn. Zelfs spreken enkelen zich uit voor een uitbreiding van het aantal leden tot 75, het maximum, dat het gewijzigd Regeeringsreglement noemen zal.

Gevraagd werd waarop de vaststelling van het aantal leden op 60 berust.

§ 4. Benoemingsrecht. Bij de bespreking omtrent de verhouding van gekozen en benoemde leden, bleek dat vele leden, gelet op de moeilijkheid een bevredigende kiesregeling te verkrijgen, gesteld waren op benoeming van een belangrijk contingent door den Gouverneur-Generaal. Door enkele leden werd tegen de opmerking in de toelichting, dat de landvoogd „desgewenscht door benoeming kan voorzien in een betere vertegenwoordiging van partijen, groepen enz. dan de verkiezingen hebben opgeleverd”, bezwaar gemaakt, omdat door een dergelijke formulering de opvatting zou kunnen ontstaan, dat het benoemingsrecht ook zou mogen worden gebruikt om aan eene partij, die door verkiezing reeds in den Volksraad vertegenwoordigd was, meer vertegenwoordigers te geven, dan de stembus haar had toegekend, zonder dat deze benoemde als vertegenwoordiger van nog niet vertegenwoordigde partijen, groepen enz. beschouwd konden worden. Een dergelijke hanteering van het benoemingsrecht zou de Regeering op den gevaarlijken weg van correctie van den stembusuitslag in plaats van aanvulling daarvan brengen. Verscheidene andere leden erkenden uitdrukkelijk meer vertrouwen te hebben in een stelsel, waarbij aan de benoeming een ruime plaats is ingeruimd, dan in de voorgestelde kiesregeling. De gegeven toelichting „het schijnt mogelijk een stap in deze richting te doen” noemden zij uiterst vaag en een te zwakke motivering voor uitbreiding van het aantal te verkiezen leden. Zij achtten de voorgestelde wijziging niet een stap in de richting van een uiterste beperking van het benoemingsrecht, doch een sprong en vroegen welke motieven der Regeering geleid hebben. Be-doelt de Regeering dat uitbreiding van het aantal gekozenen mogelijk is alleen in het nieuwe stelsel of ook bij handhaving van het bestaande? Reeds nu is te verwachten, dat met het nieuwe schema geen voldoende vertegenwoordiging van de verschillende bevolkingsgroepen verkregen zal worden (men denke bijv. aan de verscheidenheid van deelen, die te zamen het kiesdistrict Zuid-Sumatra zullen vormen); mocht deze overweging nu leiden tot opvoering van het aantal gekozen leden, zal daarmee dan een opvoering van het aantal benoemde leden ook gepaard gaan?

Met de verhouding van 38 gekozen leden tegen 22 benoemde leden konden eenige dezer leden zich niet vereenigen uit vrees dat in de toekomst een meer radicale of meer democratische samenstelling van de locale raden is te verwachten. Daarvan zou dan het gevolg kunnen zijn dat bij

eene verkiezing van 38 leden door de locale raden de zoo noodige basis voor eene goede samenwerking tusschen Regeering en Volksraad zou komen te ontbreken. Zij drongen mitsdien aan op bestendiging van de tegenwoordige verhouding en wenschten 30 leden benoemd en 30 leden verkozen te zien.

Andere leden verklaarden met den wensch om het verschil tusschen het aantal benoemde en verkozen leden kleiner te maken niet in te stemmen. Zij achtten deze zaak overigens van geen principieele beteekenis maar de aangenomen houding meer een uitvloeisel van een logischen opbouw van het schema. Gevaar voor het ontstaan van een Volksraad met een uiterst linksche meerderheid werd door hen onder het voorgestelde kiesstelsel niet geducht.

Slechts enkelen betoogden dat het thans geldend kiesrecht voor den Volksraad voldoende zekerheid geeft voor eene voldoende vertegenwoordiging van de groote economische belangen hier te lande en mitsdien correctie door benoeming overbodig is.

Door een lid werd opgemerkt dat het hem wenschelijker leek de verhoudingsgetallen van de benoemden en verkozenen der drie groepen (in plaats van 2:1, 3:2 en 3:2) gelijk te nemen.

Het trok de aandacht, dat bij de voorgestelde regeling de uitheemsche Nederlandse onderdanen niet-Nederlanders het sterkst bevoordeeld worden en de Nederlanders het sterkst benadeeld. Immers bij de uitbreiding blijft het aantal Nederlandsche onderdanen van Europeeschen oorsprong gelijk neemt het aantal Vreemde Oosterlingen toe met ruim 66% en dat der Inlanders met 50%.

Eenige leden waren van meening dat wanneer een kiesrecht wordt ingevoerd, dat verbonden is aan een politieke functie, niet gesproken kan worden van een „spontane samenstelling door de kiezers” en hierin dus geen voldoende grond is te vinden voor beperking van het benoemingsrecht. Overigens werd opgemerkt, dat vergrooing van het percentage gekozenen kan leiden tot opwekking van politieke belangstelling omdat de kiezers het dan in eigen hand hebben grooteren invloed te doen gelden. Laatstgenoemde opmerking werd door anderen bestreden; deze leden wezen er op, dat een groot aantal leden der locale raden niet wordt verkozen, doch benoemd; ook kan niet verwacht worden, dat de kiezers voor gemeenteraden reeds jaren voor een Volksraad-verkiezing rekening houden met hun wenschen t.a.v. de samenstelling van laatstgenoemd College.

§ 5. Het actief kiesrecht. Dat in de nieuwe kiesregeling wederom de leden van de locale raden de kiezers voor den Volksraad zullen zijn, vond van verschillende zijden tegenkanting. De benoemde leden in die raden kunnen toch onmogelijk beschouwd worden als vertegenwoordigers van de bevolking door wie de wenschen van de bevolking tot uiting zouden komen. Deze zouden derhalve niet aan de verkiezing van Volksraadsleden behooren deel te nemen. Het is zelfs zeer de vraag of het huidige kiesrecht voor de locale raden wel de juiste vertrouwensmannen van de bevolking in de raden brengt. Bovendien is de grondslag niet billijk: groote gebieden zijn van allen invloed uitgesloten, omdat er geen locale raden zijn ingesteld, hetgeen volstrekt niet beteekent, dat het ontwikkelingspeil aldaar achter staat bij dat in de gebieden waar wel locale raden bestaan. De instelling van regentschapsraden zal daarin verbetering brengen, maar hoe lang zal het du-

ren, alvorens deze maatregel doorgevoerd is? Het feit dat met instelling van die raden in West-Java en Zuid-Sumatra zal worden begonnen, geeft een absoluut willekeurige voorsprong aan die gebieden.

Voor de opheffing van deze bezwaren werden 2 oplossingen aangegeven:

1. Indien het inderdaad waar is, dat individueel algemeen kiesrecht voorshands uitgesloten is, gelijk de Memorie van Toelichting beweert, dan zal toch in ieder geval direct kiesrecht zijn toe te kennen aan alle alfabeten, die aan zekere eischen van vol burgerschap voldoen. Een aldus samengestelde Volksraad, door benoeming aangevuld zal beter dan de huidige de middelen kunnen vinden ter overwinning van de moeilijkheden die thans aan een algemeen direct of algemeen indirect kiesrecht in den weg heeten te staan.

2. Men aanvaarde het stelsel van kiesmannen in alle gebieden waar dit mogelijk is, dus ook in vele streken waar thans geen locale raden zijn. Door deze regeling zal de verkiezing van leden der locale raden zuiverder worden; men zal dan bij uitstek op geschiktheid voor die lagere raden kunnen letten, zonder te overwegen tot welke politieke partij de candidaat behoort. De locale raden worden derhalve van ongewenschte politieke functies ontheven. De overweging dat wellicht toch in verschillende streken de leden van de lagere raden tot kiesmannen voor den Volksraad zullen worden aangewezen, doet aan deze redeneering niets af en zal nog eerst door de feiten bewezen moeten worden.

Beide oplossingen werden door andere leden onuitvoerbaar geacht, op dezelfde aan de praktijk ontleende gronden, die reeds in § 5 van de Memorie van Toelichting zijn genoemd.

Een der leden drong aan op invoering van een beperkt individueel kiesrecht door b.v. als kiezers aan te wijzen de kiezers van de gemeenteraden en de regentschapskiezers.

Een ander lid zou de deelneming aan de verkiezing door de leden van de weinige locale raden in de buitengewesten vervangen willen zien door eene regeling waarbij volkshoofden en mogelijk andere functionarissen die gacht kunnen worden vertrouwensmannen der bevolking te zijn, worden geroepen om de afgevaardigden aan te wijzen.

Dat aan de leden van de provinciale raden — die toch ook „met de daadwerkelijke behartiging van de belangen van stad en land tot op zekere hoogte vertrouwd zijn” — het kiesrecht voor den Volksraad niet zal worden toegekend, vond bij verschillende leden geen instemming. Gaarne zouden zij deze uitsluiting nader gemotiveerd zien.

Hier tegen merkten eenige leden op dat het oneigenlijk zou zijn de leden der provinciale raden te laten meekiezen met hun eigen kiezers; immers de leden der raden worden gedeeltelijk ook gekozen door de leden van de gemeenteraden en de regentschapsraden. Liet men den provincialen raad mede kiezen, dan zou een meervoudig kiesrecht ontstaan, dat, zoolang slechts enkele provinciale raden zijn ingesteld, voor de verkiezing der niet-Inlandsche leden een bevoorrechtiging van bepaalde gebiedsdeelen boven andere zou geven.

Deze bezwaren werden door eerstbedoelde leden niet gedeeld. Zij wezen er op ten eerste dat in de provinciale raden ook zitting zullen hebben benoemde leden en voorts dat de leden meer aangemerkt moeten worden als personen van zekere bekwaamheid bij wier aanwijzing meer gelet zal worden op bijzondere geschiktheid voor de behartiging

van de provinciale belangen dan op politieke overtuiging. Eenige dezer leden zouden zelfs in de toekomst uitsluitend de leden der provinciale raden kiezers willen maken voor den Volksraad.

Een lid ijverde voor het denkbeeld de leden van de desraden het kiesrecht van den Volksraad toe te kennen.

Omtrent de samenstelling der komende regentschapsraden zou men gaarne worden ingelicht en bepaaldelijk of terzake van het rapport der kiesrechtcommissie zal worden afgeweken.

Toegejuicht werd, dat in dit voorstel het organisch kiesrecht wordt aanvaard ook al blijft het beperkt tot rechtsgemeenschappen. Daartegen werd opgemerkt, dat aan het begrip organisch kiesrecht, zooals dit algemeen wordt opgevat, geweld wordt aangedaan, wanneer men dit stelsel van gewoon getrapd kiesrecht, dat niet de organen, maar de in hoofdzaak benoemde leden daarvan tot kiezers maakt, als organisch betitelt. Het denkbeeld werd in overweging gegeven aan het kiesrecht uitbreiding te geven door b.v. ook aan kamers van koophandel en andere belangengroepen het actief kiesrecht toe te kennen.

Hiertegen werd opgemerkt dat in het benoemingsrecht een betere waarborg is gelegen voor voldoende vertegenwoordiging dezer belangen.

§ 6. Onderscheiding van de bevolkingsgroepen. Mocht het reeds verwonderen dat de Regeering een splitsing van het kiescorps tot uitgangspunt voor de nieuwe kiesregeling meende te moeten stellen, het had bij velen de grootste verbazing gewekt, dat Zij in § 6 van de Memorie van Toelichting, met een veelheid van woorden getracht heeft het te doen voorkomen, dat een nieuw kenmerk, het zoogenaamd nationaliteitskenmerk, als grondslag werd aanvaard. Het is dezen leden niet mogen gelukken, daarin iets anders te zien dan een nieuwe woordenkeus voor een feitelijk rascriterium, in geen geval een belangrijke verbetering; integendeel de overbodige nieuwe benamingen geven tot verwarring aanleiding en leveren stellige bezwaren, welke in de Memorie van Toelichting zelfs met geen woord zijn aangeroerd. Zoo worden met name de 100-tallen met Europeanen gelijkgesteld in een moeilijke positie gebracht. Zij zijn in den regel in de Europeesche maatschappij opgenomen, voelen zich daar thuis en worden in het bestaande stelsel door velen onder de Nederlanders gerekend, alhoewel de positieve wet en jurisprudentie ten dezen ook aan de tegenovergestelde meening steun geven. Bij de nieuwe onderscheiding van „Nederlandsche onderdanen van Europeeschen oorsprong” worden zij echter teruggedrongen naar de groep der Inlanders, bij wien zij zich — zoo meenden eenige leden — minder thuis gevoelen, vooral wanneer zij tot het Christendom zijn overgegaan. In het bijzonder mogen hier de Menadoneezen en Amboneezen genoemd worden, die in grooten getale over de archipel verspreid zijn en die meer prijs stellen op samengaan met de Europeanen dan met de Inlanders. In verband hiermede werd nog de wenschelijkheid uitgesproken om de met Europeanen gelijkgestelden alvorens hen in te deelen bij de inheemschen de gelegenheid te geven zonder kosten naturalisatie aan te vragen. In de 2e plaats is onzekerheid ontstaan tot welke groep de genaturaliseerde Inlanders behooren. In de 3 groepen in de Memorie van Toelichting genoemd is voor hen geen plaats, omdat zij niet van „Europeeschen oorsprong” zijn, maar volgens de indeeling van het schema, dat steeds van „Nederlanders” spreekt, zouden zij tot die groep be-

hooren. In de 3e plaats zijn Nederlanders, die niet van Europeeschen maar b.v. van Armeeschen afkomst zijn, niet in de 3 groepen onder te brengen. Ten einde deze bezwaren te ondervangen zou de eerste groep te betitelen zijn met: „Nederlanders en Nederlandsche onderdanen van Europeeschen oorsprong”. De benamingen worden echter veel te lang en wekken den indruk van camouflage. Zoolang niet duidelijk gemaakt wordt welk voordeel verkregen wordt door het gebruik van de nieuwe benamingen, geven deze leden de voorkeur aan het behoud van de oude benamingen, met het correctief, dat voor deze matrie onder Inlanders mede begrepen worden de genaturaliseerden en gelijkgestelden. Een andere oplossing ware echter wellicht te vinden door te spreken van „vertegenwoordigers van Inlanders”, „vertegenwoordigers van Europeanen” enz. De hoofdzaak is immers, dat de belangen der verschillende groepen door geschikte vertegenwoordigers daarvan worden behartigd. Het kan toch gerust aan de kiezers overgelaten worden, wanneer zij de behartiging hunner belangen aan iemand willen opdragen, die niet of niet meer tot hun eigen groep behoort.

Tegen het hiervoren geleverd betoogd werd door andere leden opgekomen:

Zij betuigden instemming met de nieuwe verdeeling van de volksraadzetels volgens het nationaliteitsbeginsel, dat zij eene gelukkige vondst achtten, omdat h. i. het rascriterium er wel degelijk door terzijde wordt gesteld. Zij gaven toe dat de Memorie van Toelichting op menig punt onvolledig is, maar dat de Regeering hare bedoelingen eenigszins zou willen verbergen zooals de eerst aan het woord geweest zijnde leden veronderstellen, werd door hen ontkend. Immers de Regeering heeft niets te verbergen, omdat de regeling op dit punt geeft wat vrij algemeen als wenschelijk geacht, meermalen is gevraagd. Dat onder de thans geldende regeling de met Europeanen gelijkgestelden zetels innemen die aan de Europeanen zijn toegekend, wordt toch door menigeen als iets onlogisch gevoeld. Van eenige aanbeveling aan de gelijkgestelden om zich te laten naturaliseeren wenschte men zich te onthouden, omdat men meende daarmede de belangen van de gelijkgestelden die politieke aspiraties koesteren al heel slecht te dienen; immers genaturaliseerden zullen weinig kans hebben gekozen te worden als vertegenwoordiger der groep Nederlanders.

De vraag werd gesteld of de nieuwe indeeling niet in strijd is met art. 109 van het R.R. en of deze gewijzigde groepeerings wellicht ook consequenties zal hebben op ander terrein van het publiek recht en voor het civiel recht. Gedacht wordt o. m. aan de agrarische wetgeving, de belastingen, de militie.

De aan het slot van § 6 voorgestelde verhouding van 5 : 1 van het aantal Nederlanders tot dat der Uitheemsche Nederlandsche onderdanen niet-Nederlanders gaf aanleiding tot een uitvoerige gedachtenwisseling in hoeverre daarmee voldoende recht wordt gedaan aan de laatste groep. Naast de opvatting, dat de „Vreemde Oosterlingen” — gezien de weinige zetels die zij in de locale raden innemen en de geringe interesse door hen getoond in algemeen Indische belangen, die niet hun eigen groep ten goede komen — in voldoende aantal vertegenwoordigd zijn, werd de meening gehuldigd, dat het aantal hunner vertegenwoordigers moet worden uitgebreid. Deze meening werd gegrond op de volgende overwegingen: Het is niet juist dat de Vreemde Oosterlingen geen interesse zouden hebben voor

algemeen Indische belangen. De oorzaak dat zij zich zoo weinig uiten is gelegen in de omstandigheid, dat zij eerst sinds kort, na opheffing van het wijken- en passen-stelsel, vrijheid van beweging verkregen hebben en nog steeds bevreesd zijn voor uitzetting. Intusschen zijn er reeds talrijke teekenen van medeleven, getuige eenige in Pekalongan en Soerabaja verschijnende Arabische bladen, en het samengaan van vele Vreemde Oosterlingen met Inlandsche vereenigingen, vakaactie enz. Een dergelijke associatie zal bevorderd worden door wederzijdsch contact, zij het ook aanvankelijk eenigermate geforceerd. De mogelijkheid een vertegenwoordiger in den Volksraad te kunnen brengen, zal de verschillende groepen er toe brengen zich te organiseeren en actief mee te werken, hetgeen ongetwijfeld de belangstelling in algemeene zaken zal verhoogen en anderzijds de verwantschap met naburige volken beter aan den dag zal doen treden. Dat de Vreemde Oosterlingen thans niet vele zetels in de locale raden innemen (nog geen 1/7 van het aantal door de Europeanen bezet) doet niet ter zake, het ledental van de locale raden is niet een juiste basis voor de verdeling der Volksraadszetels.

Tegen deze beschouwingen werd door anderen aangevoerd, dat het alleszins redelijk is, dat de Vreemde Oosterlingen in de lagere raden overeenkomstig hun economische beteekenis vertegenwoordigd zijn, zoodat zij aldaar hunne belangen kunnen behartigen. Men behoeft niet bevreesd te zijn dat zij daartoe niet in staat zullen zijn. Maar hen door toekenning van een grooter aantal zetels in den Volksraad te dwingen zich voor de algemeene belangen te interesseeren scheen dezen leden nutteloos: hun sterk ontwikkeld nationaliteitsgevoel zal zich tegen dergelijken dwang verzetten. De wensch om de verwantschap met naburige volken beter aan den dag te doen treden, vloeit volgens deze leden voort uit een gevaarlijk streven naar Pan-Aziatisme, dat aan vreemde invloeden de voorkeur geeft boven de onverbroken ontwikkelingsgang met Nederland.

Zekerheidshalve zou een lid er de voorkeur aan geven, indien met name een bepaald aantal zetels aan de Chineezers, Arabieren en zoo noodig andere groepen afzonderlijk wordt toegewezen.

Andere leden daarentegen waren van meening, dat het aanbeveling verdient niet beslist voor te schrijven, dat 1/12 tot de vreemde Oostelingen moet behooren, maar vast te leggen dat 1/2 tot de Inlanders en de andere helft, waarvan zoo mogelijk 1/6 tot de vreemde Oosterlingen, tot de Nederlanders moet behooren. Zij lichtten dit toe, door er op te wijzen, dat de ervaring leert, dat het uiterst moeilijk is meer dan enkele Vreemde Oosterlingen te vinden, die geschikt en bereid zijn het Volksraad-lidmaatschap te aanvaarden, zoodat het wellicht onmogelijk zal zijn naast de verkozen Vreemde Oosterlingen nog andere te benoemen.

§ 7. Splitsing van het kiezerscorps. Bij de besprekingen bleek terstond, dat van het voorgestelde schema het meest ingrijpend geacht werd het nieuwe principe van de splitsing der kiezerscorpsen. Dit nieuwe, voor verscheidene leden beslist onaanvaardbare beginsel dat ook door de kiesrecht-commissie niet is gehuldigd, beheerscht h. i. het geheele voorgestelde systeem in die mate dat zij het onmogelijk achtten het schema door wijziging op andere punten aannemelijk te maken. Zij zouden er de voorkeur aan geven de bestaande regeling te handhaven waarin de bezwaren tegen een ongedeeld kiezerscorps voldoende onder-

vangen worden door het benoemingsrecht. De door hen gevolgde gedachtengang is deze:

Het moet het streven zijn de velerlei uiteenwijkende stroomingen in Indië tot elkaar te brengen. Met erkenning van de zeer reële verschillen worde aangestuurd op associatie, op onderlinge samenwerking van de Nederlandsche en inheemsche bevolkingsgroepen van de groote eenheid: Indië. De splitsing van kiezerscorpsen hoezeer op bestaande verschillen gegrond, zal die associatie tegenwerken, omdat zij de bestaande grenzen markeert en het accent legt op nationaliteits- en territoriale belangen-verschillen in stede van op de samenbindende leidende beginselen, welke de centrale politiek dienen te beheerschen. De behartiging der verschillende belangen vinde plaats in de lagere raden, desa- en regentschapsraden, die meer kennis van zaken kunnen hebben dan de eene vertegenwoordiger van de voorgestelde uitgestrekte kiesdistricten. Zoolang het aantal Volksraadsleden klein is, en de kiesdistricten derhalve zeer groot zijn, is vertegenwoordiging van plaatselijke belangen een fictie, maar niettemin een ongewenschte bevordering van bekrompen provincialisme, een versplintering in de richting van het federatieve stelsel, een stap achteruit in de ontwikkeling nu immers, dank zij de eeuwenlang geforceerde eenheid van het Nederlandsche gezag op velerlei gebied het eenheidsbegrip wortel geschoten heeft, getuige de vereenigingen die over geheel Indië hun leden tellen. Weliswaar zal in kleinere kiesdistricten de candidaat meerdere bekendheid hebben, maar daartegenover staat dat wellicht buiten de kieskring een meer geschikte candidaat zou gevonden zijn, die achtergesteld werd omdat hij geen ingezetene van het eigen district was. Behalve de accentueering van de groepsverschillen heeft de splitsing van de kiezerscorpsen — volgens enkelen dezer leden — nog dit groot nadeel, dat waarschijnlijk vele zetels zullen bezet worden door ultra-nationalisten, personen wier nationaliteitsbeginselen hen zelfs een scheiding van Nederland doen voorstaan. De invloed van dergelijke elementen zou te betreuren zijn, omdat de steun van de Europeesche elementen voor de ontwikkeling van Indië onmisbaar althans, gegeven de historische omstandigheden, de meest gewenschte is. Deze erkenning sluit echter in, dat de Inlandsche bevolking ook in een ongedeeld kiezerscorps zeggenschap moet hebben van welke Europeesche elementen zij steun verwacht voor die ontwikkeling. Want evenzeer als men vreest dat bij gesplitste kiezerscorpsen de gematigde Inlandsche elementen verdrongen zullen worden, omdat zij bij de verkiezing de stemmen der grootendeels zeer gematigde Europeesche kiezers zullen missen, evenzeer zullen de meer vooruitstrevende Europeesche elementen hun kans op verkiezing belangrijk zien verminderen, nu zij de steun der Inlandsche kiezers voortaan moeten ontberen. In beide gevallen zou dat tot een verarming van den Volksraad leiden. Mocht men als bezwaar tegen een ongedeeld kiezerscorps aanvoeren, dat na invoering van de regentschapsraden de Inlandsche kiesgerechtigden te veel in de meerderheid zouden zijn, dan ware dit overwicht zoo noodig te neutraliseeren door aan hen getraptd kiesrecht toe te kennen.

Met het betoog in de Memorie van Toelichting dat een splitsing van de groep Inlanders naar het volkseigen noodzakelijk is, konden de hier aan het woord zijnde leden niet instemmen. Zij meenden dat ook de Regeering zal moeten onderschrijven, dat het geen fout genoemd kan worden dat de in den tegenwoordigen Volksraad zitting hebbende Javanen, Soendaneezen, Menangkabauers, Batakkers, Menadoneezen en Amboineezen zich niet uitsluitend voelen verte-

genwoordiger van het eigen volk maar ook wel degelijk vertegenwoordiger van alle ingezetenen van geheel Indië. Zij vroegen zich daarom af of met eene groepeerings van de kiezers volgens een meermalen zeer willekeurige administratieve indeeling — willekeurig vooral met het oog op de nationaliteit — iets beters zal worden bereikt en/of wel voldoende overwogen is, dat versnippering van het land in een groot aantal gebieden tot gevolg zal hebben dat in de volksvertegenwoordiging geen kracht ontwikkeld kan worden.

Met deze beschouwingen konden andere leden zich niet vereenigen. Zij erkenden wel dat eenheid van kiezerscorps, zonder verdeeling van de zetels tusschen verschillende bevolkingsgroepen het meest ideeël is, maar voorshands konden zij zich met de gedachte van splitsing wel vereenigen, ook al gaven zij toe dat bij de toepassing zal blijken dat de onbillijkheden niet alle zijn weggenomen. Na eenige Volksraadsperiodes zou dan weer een stap verder gegaan kunnen worden. De vrees dat territoriale belangen zouden overheerschen, konden deze leden niet deelen, immers in het voorgestelde stelsel zijn kiesgerechtigd de leden van lagere raden, die zelf „met de daadwerkelijke behartiging van de belangen van stad en land tot op zeker hoogte vertrouwd zijn”. Daaruit blijkt dat ook de Regeering zich de behartiging van die plaatselijke belangen in hoofdzaak denkt in de lagere raden. Ook de vrees voor de federatieve tendenz (welke een lid trouwens toe zou juichen) behoeft niet groot te zijn, want zij wordt getemperd door de eenheid van de kiezerscorpsen van de Nederlanders en van de uitheemsehe Nederlandsche onderdanen niet-Nederlanders, zoomede door het benoemingsrecht van den Gouverneur-Generaal; daaruit moge afdoende blijken, dat het streven van de Regeering niet is verdeeldheid te brengen. Een voordeel is het niettemin, dat kleinere bevolkingsgroepen nu de zekerheid van een eigen verkozen vertegenwoordiger hebben in stede van de kans op een benoemde, terwijl zij toch de vrijheid behouden iemand buiten het district aan te wijzen.

Deze leden waren van meening dat het niet erkennen van verschillende nationaliteiten steeds het rasverschil heeft verscherpt en dat erkenning daarentegen verzachting tengevolge zal hebben.

Enkele leden wezen erop dat in de toelichting gezegd wordt dat de tegenwoordige kiesrechtregeling „in schijn” het associatiebeginsel dient, waarom zij het op prijs zouden stellen te mogen vernemen of de Regeering met de nieuwe regeling beoogt dit beginsel beter tot zijn recht te doen komen dan wel er voor goed mede te breken. Mocht het laatste het geval zijn dan zal — aldus deze leden — ook bij de verkiezingen voor de raden van lager orde dit beginsel moeten worden losgelaten in afwijking van de voorstellen der kiesrechtcommissie. Omdat die raden de kiezers opleveren voor den Volksraad werd het wenschelijk geacht dat de Regeering zich thans ook over de eventuele splitsing van het kiezerscorps voor die raden uitspreekt. Nog werd door dezelfde leden gevraagd of de Regeering van oordeel is dat het loslaten van het associatiebeginsel door de omstandigheden wordt geboden m. a. w. of zij tot de overtuiging is gekomen dat voor praktische toepassing het beginsel niet vatbaar is en dat een scheiding tusschen Nederlander en niet-Nederlander in het belang is zoowel van Indië als van Nederland.

Nog werd er de aandacht op gevestigd, dat splitsing ook het uiteenvallen der tegenwoordige politieke partijen tengevolge zal hebben. Inlanders zullen zich tot eigen partijen

moeten organiseeren; want bij de Europeesche politieke partijen zullen zij zich niet meer kunnen aansluiten.

Hiertegen werd van andere zijde opgemerkt dat scheuring in de partijen afhangt alleen van de kracht van de beginselen.

§ 8. Kiesrechtregeling voor de Inheemschen. Afgezien van het beginsel van territoriale indeeling kon men overigens met de voorgestelde indeeling in hoofdzaak instemmen, zij het ook dat zij niet van willekeur is vrij te pleiten. Ook al beschouwt men het zielen aantal niet als voornaamste factor, waarop bij de indeeling gelet dient te worden, het is toch onmiskenbaar dat het contrast tusschen West-Java met ± 9 millioen inwoners, dat 3 leden verkiest, en Zuid-Sumatra met $\pm 1\frac{1}{2}$ mill., dat 1 lid verkiest, niet gemotiveerd is. Bij een uitbreiding van het ledental ware dan ook speciaal het aantal Java-leden te vermeerderen.

Het moge zijn dat economische factoren en de toekomstige provinciale indeeling pleiten voor samenvoeging van Madioen en Kediri bij Oost-Java, enkele leden zouden in casu de ethnologische verwantschap met Midden-Java den doorslag willen doen geven.

De kiesvergadering in de Vorstenlanden geeft — volgens enkele leden — blijk van een hinken op 2 gedachten: van tweeën een: of men wijze een vertegenwoordiger van deze zelfbestuursgebieden aan door benoeming, of wel men late de zelfbestuurders vrij in hunne keuze. Het voorgestelde gecontroleerd of bevoegd stemrecht kon echter bijna niemand bevredigen.

Gevraagd werd of het in de bedoeling ligt na de invoering der bestuursvorming in de kieskringen, I, II, III en V de verhouding tusschen het aantal afgevaardigden en het aantal kiezers voor elken kieskring ongeveer gelijk te maken.

Betreffende de kieskringen in de buitengewesten had men een minder sobere toelichting verwacht. Welke gedachte heeft bij de indeeling voorgezet? Moet uit de woorden „naar voorloopig inzicht komen (voor instelling van een kieskring) in aanmerking” opgemaakt worden, dat nog nadere gegevens worden tegemoet gezien of wel dat de Regeering de practijk het beslissende woord wil laten spreken?

Zonder eenige toelichting worden Atjeh, Westerafdeeling van Borneo en Ternate buiten de indeeling gelaten. Is het gemis van locale raden in die gewesten de reden daarvan, dan blijkt wel duidelijk welk een onjuiste maatstaf voor politieke rijpheid als grondslag voor het kiesstelsel is genomen, want dat de genoemde gewesten de minst ontwikkelde zouden zijn, zal niemand kunnen volhouden.

Eveneens zonder eenige toelichting wordt Riouw en Onderhoorigheden bij Oostkust van Sumatra gevoegd en niet bij Zuid-Sumatra; Makassar bij Menado in plaats van bij Oost-Borneo, waarmee zij toch meer belangen gemeen heeft.

Zonder eenige motiveering verder wordt tegenover de zelfbesturende landshappen in de buitengewesten een ander standpunt ingenomen dan tegenover die op Java. Is vorming van een kiescollege aldaar uitgesloten, zoo ja, op welke gronden?

Heeft — zoo vroegen enkele leden zich af — de Regeering de grenzen der kieskringen op de buitengewesten vrij willekeurig gekozen dan wel daarbij reeds rekening gehouden met de toekomstige verdeeling in gouvernementen? Zoolang deze gouvernementen nog niet zijn ingesteld, zou

— ten einde de omschrijving der kieskringen meer met de werkelijkheid in overeenstemming te brengen en om bovendien de mogelijkheid van benoeming van vertegenwoordigers open te laten voor gebiedsdeelen die thans bij kieskringen zijn ingedeeld, doch aan de verkiezing in de kringen door de afwezigheid van locale raden niet deelnemen, — het juister zijn enkele hieronder volgende correcties in de indeeling aan te brengen: In de plaats van kieskring Zuid-Sumatra ware te lezen kieskring Palembang. In de plaats van kieskring Oostkust van Sumatra en Riouw en Onderhoorigheden ware te lezen kieskring Oostkust van Sumatra. De kieskring Oost-Borneo ware te vervangen door den kieskring Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo. De kieskring Celebes ware te splitsen in den kieskring Minahassa en de kieskring Zuid-Celebes; het is immers te zonderling dat de inheemsche bevolking van Celebes vertegenwoordigd zal worden door twee te verkiezen leden en dat aan die verkiezing zullen deelnemen de vijf Inlandsche leden van den gemeenteraad van Makasser en de zes en dertig leden van den Minahassaraad, zoodat de vijf eerstgenoemde leden overstemd zullen worden, zij het ook dat deze indeeling het voordeel geeft dat de leden van den Minahassaraad, die allen gekozen leden zijn — en dus als vertrouwensmannen der bevolking kunnen worden aangemerkt — de afgevaardigden zullen aanwijzen. In den kieskring Zuid-Celebes zou b.v. behalve aan de 5 leden van den gemeenteraad van Makasser ook aan de zelfbestuurders zeggingschap kunnen worden toegekend.

Met het aanbrenge van correcties op de indeeling in kieskringen kon een der andere leden niet instemmen. Dit lid verklaarde boven de voorgestelde indeeling er de voorkeur aan te geven, indien geheel Indië in kiesdistricten werd verdeeld, zoodat elk gebiedsdeel zou zijn ondergebracht onder den eenen of anderen kieskring. Het werd door hem geen bezwaar geacht dat daarbij voorloopig de vertegenwoordiging van menig gebiedsdeel fictief zou worden.

Van andere zijde werd tegen splitsing van den kieskring Celebes opgekomen uit overweging dat de inheemsche bevolking van Makasser toch voor een zeer groot deel afkomstig is uit het Noorden van Celebes en met die der Minahassa gerekend kan worden een geheel te vormen.

Nog een ander lid gaf in overweging uitdrukkelijk vast te leggen dat de Minahassa vertegenwoordigd zal worden door 2 leden, omdat in de praktijk toch zal blijken dat de 2 afgevaardigden van Celebes toch zijn de vertegenwoordigers van de Minahassa.

Sommige leden betwijfelden of, waar in den kieskring Bali en Lombok alleen stem gegeven is aan Karang Asem, op die wijze Bali en Lombok goed vertegenwoordigd zal

zijn. Benoeming van een afgevaardigde voor dit gebiedsdeel zouden zij verkieselijk achten.

Vele leden waren van oordeel, dat het ongewenscht is, om, wordt niet in iederen kieskring een resultaat bij de verkiezingen behaald, in de vacature voorloopig door benoeming te voorzien. Het leek hun onmogelijk en niet juist te trachten iemand te vinden, die met benoeming voor één jaar genoeg neemt. Aanbevolen werd dan ook, e.g. de benoeming in de vacature te doen geschieden voor den duur der zittingsperiode.

Gevraagd werd op welke gronden de overweging steunt dat men in de mogelijkheid kan komen te verkeeren, dat eene verkiezing tot geen resultaat heeft geleid.

§ 9 en 10. Kiesrechtregeling voor de Nederlanders en de uitheemsche Nederl. onderdanen-niet-Nederlanders. Het verkiezen van de Nederlanders en de Vreemde Oosterlingen elk door één kiezerscorps in tegenstelling met indeeling van de Inlanders in verschillende kiezerscorpsen werd door enkele leden principieel onjuist geacht, maar ook gevaarlijk voor een rustige ontwikkeling van Indië.

§ 11. Kiesstelsel. Door verscheidene leden werd er de aandacht op gevestigd, dat verzuimd is van deze gelegenheid gebruik te maken om de moeilijkheid op te lossen, welke ontstaat zoodra een lijst van kandidaten is uitgeput. Gemeend werd, dat de oplossing, welke in Nederland is gevonden, n.l. toewijzing van de plaats aan de partij met het grootste overschot van stemmen, minder aanbevelenswaard is. Men gaf in overweging het aantal kandidaten niet te beperken of wel benoeming te doen plaats hebben overeenkomstig de richting van de partij, welke de plaats tot dusverre bezette.

Men zou gaarne vernemen of de Regeering zich bij het centraal stemkantoor vergewist heeft van de bezwaren, welke tegen het bestaande stelsel zijn gerezen en op welke wijze daaraan tegemoet kan worden gekomen.

Door een der leden werd een van het voorgestelde geheel afwijkend schema voor een nieuwe kiesrechtregeling ontwikkeld (in een afzonderlijke nota hierachter vervat) waaromtrent de andere leden zich hun oordeel voorbehielden omdat zij de consequenties ervan zoo dadelijk niet konden overzien.

Aldus vastgesteld door de commissie van rapporteurs den 11den Mei 1923.

ARIODINOTO.
BURER.
WIRANATA KOESOEMA.

NOTA VAN DEN HEER KERKKAMP.

1. De overwegende nadeelen van de nieuwe kiesrecht-regeling kunnen hier buiten beschouwing blijven. Uitgangspunt zij het eenige, maar dan ook belangrijke voordeel, dat de verschillende inheemsche bevolkingsgroepen, voor zoover door een territoriale indeeling af te scheiden, indirect zelf hunne vertegenwoordigers kunnen aanwijzen.

2. Dit voordeel wordt bereikt door splitsing van het kiezerskorps, waarbij vrij willekeurige samenvoeging van de leden der nu eenmaal bestaande raden tot afzonderlijke groepen bezwaarlijk te vermijden valt.

3. De vraag is nu of ook niet op andere en betere wijze hetzelfde voordeel bereikt kan worden. Ik meen die vraag bevestigend te mogen beantwoorden en zal om dit te bewijzen uitgaan van het Regeeringsstandpunt ten opzichte van de volgende punten, zonder daarmede te willen zeggen het daarmede eens te zijn:

- a. het thans geldende evenredigheidsstelsel blijft behouden;
- b. de Volksraad telt, behalve den voorzitter, 60 leden, waarvan verkozen 20 Inlanders, 15 Europeanen en 3 Vreemde Oosterlingen (oude benaming);
- c. na invoering van de bestuurshervormingen zijn kiezers de leden van regentschaps- en afdelings-, (e. q. onderafdelings-) en gemeenteraden.

4. Bij het bestaande kiezerskorps brengen volgens het Regeeringsvoorstel gemiddeld 30 kiezers één lid in den Volksraad; voor de groep Europeanen komt echter één lid op 40 kiezers; voor de groep Vreemde Oosterlingen één lid op 27 kiezers; voor de groep Inlanders gemiddeld één lid op 23 kiezers, doch met groote variaties, met als minimum 1 op 13 (kieskring Celebes, 2 afgevaardigden, 18 + 3 + 5 = 26 kiezers) en als maximum 1 op 70 (kieskring Zuid-Sumatra, 1 afgevaardigde en 70 kiezers).

Al deze verhoudingen zijn echter slechts theoretisch juist, daar de ervaring leerde, dat om allerlei redenen niet meer dan ongeveer 80% der kiezers aan een verkiezing deelneemt.

5. Bij de laatste verkiezing voor den Volksraad werden voor de groep Inlanders 767 stembrieven ingeleverd, was het aantal te verkiezen leden 12 en derhalve het kiesquotient 60. Dat wil zeggen dat 60 stemmen noodig waren om verkozen te worden.

Vergelijkt men dit aantal met de in punt 4 genoemde getallen dan blijkt, dat slechts zeer enkele kieskringen voldoende kiezers zullen hebben om bij verkiezing volgens de destijds gevolgde regeling één afgevaardigde aan te wijzen, terwijl in geen enkele sprake zou zijn van het aanwijzen van 2 of meer afgevaardigden. Bij de voorgestelde regeling daarentegen wijzen b.v. de 65 kiezers van Oost-Java zelfs 4 afgevaardigden aan. Het kiesquotient is hier derhalve slechts 14 en in de kieskring Celebes zelfs 9, terwijl het gemiddelde kiesquotient te stellen is op $(1126 : 39)$ afgerond tot 29. Als gemiddeld slechts 80% der kiezers aan de stemming deelnemen, zijn deze kiesquotienten naar verhouding lager.

6. Waar de verhouding tusschen het aantal kiezers en het aantal te bezetten plaatsen het kiesquotient bepaalt, beteekent een laag kiesquotient, dat reeds een gering aantal

kiezers voldoende is om één plaats te bezetten. Hoe ver men daarbij in sommige gevallen gegaan is, moest gaan toen kieskringen werden gevormd, blijkt uit de in punt 5 genoemde cijfers. Laat men de splitsing in groepen en kieskringen los, dan komt men vanzelf weder tot het algemeen gemiddelde van 29, dat de juiste verhouding aangeeft indien alle kiezers zouden opkomen. Komen gemiddeld 80% van de kiezers op, of in totaal rond 900, dan wordt het kiesquotient gereduceerd tot 24.

Vergelijkt men dit cijfer met het aantal Inlandsche kiezers in de verschillende kieskringen, dan blijkt, dat deze in alle kieskringen zonder uitzondering een of meer eigen afgevaardigden kunnen aanwijzen, ook al zijn zij tegenover de niet-Inlanders in de minderheid. Hierbij komt het evenredigheidsstelsel tot zijn recht.

Een bezwaar is echter de bepaling, dat de verkiezing van de tot de Europeanen en Vreemde Oosterlingen behorende leden van den Volksraad en de verkiezing van de tot de Inlanders behorende leden ieder afzonderlijk plaats hebben. Daardoor toch worden de kiesquotienten belangrijk hooger dan anders het geval zou zijn, hetgeen ten voordeele komt aan de sterkste groep, die der niet-Inlanders.

Kan dit bezwaar worden weggenomen, dan bestaat de zekerheid dat de Inlandsche kiezers van de voorgestelde kieskringen hun eigen afgevaardigden kunnen aanwijzen, zij het niet in alle kringen tot het thans aangegeven aantal, daar ook niet-Inlandsche kiezers medestemmen bij het aanwijzen van afgevaardigden van de groep Inlanders, evenals het omgekeerde het geval is.

7. De vraag is derhalve of afzonderlijke verkiezing voor de beide (of zooals voorgesteld voor de drie) groepen van afgevaardigden om eenigerlei reden noodzakelijk zou zijn. Voor zoover ik heb kunnen nagaan, is dat niet het geval.

Er is m.i. geen enkel reëel bezwaar verbonden aan een enkele verkiezing, waarbij de kiezers hun kandidaten in volgorde van voorkeur op den stembrief plaatsen, ongeacht tot welke groep van afgevaardigden de kandidaten behooren. De gang van zaken bij het stemkantoor behoeft zelfs geen verandering van beteekenis te ondergaan. Het eenige verschil is feitelijk, dat de naam van een nog niet verkozen kandidaat van een bepaalde groep wordt overgeslagen indien het gaat om aanvulling van een plaats, aan de andere groep (of een der andere groepen) toekomende. Bovendien behoeft de kiezer bij de invulling van zijn stembrief niet gebonden te worden aan de verdeling van het aantal plaatsen over de verschillende groepen, desgewenscht kan hij zelfs uitsluitend Europeanen of Inlanders kandidaat stellen, mits het aantal niet hooger is dan het totaal aantal te bezetten plaatsen.

8. Welke gevolgen zijn nu van het houden van een enkele verkiezing te verwachten behalve de reeds vermelde belangrijke daling van het kiesquotient?

Om den grootst mogelijken invloed uit te oefenen op de verkiezing van afgevaardigden van de eigen bevolkingsgroep zal in het algemeen zowel bij Europeanen, als bij Inlanders en Vreemde Oosterlingen de neiging bestaan de eigen kandidaten de beste kansen te verzekeren en derhalve hunne namen bovenaan op den stembrief te plaatsen.

De uiterste consequentie hiervan zou zijn, dat b.v. de Europeesche kiezers eerst 15 Europeanen, dan 3 Vreemde Oosterlingen en vervolgens 20 Inlanders hun voorkeurstem geven, terwijl de Inlandsche kiezers de omgekeerde volgorde

nemen. Vermoedelijk zal een belangrijke meerderheid van kiezers aldus hun voorkeur bepalen, waarmede dan een natuurlijke scheiding van het kiezerskorps in drie groepen is verkregen.

Van de aanhangers van het associatie-beginsel mag echter verwacht worden, dat zij ongeacht ras of nationaliteit de in hun oog meest geschikte kandidaten bovenaan zullen plaatsen.

Er zal derhalve zijn een hoofdstrooming gaande in de richting van een scheiding der drie hoofdgroepen, met een onderverdeling van de groep Inlanders volgens eigen nationaliteits- of saamhoorigheidsbegrip. Hetzelfde derhalve als het regeeringsvoorstel beoogt, met dien verstande dat nu van dwang geen sprake zal zijn, noch van een vrij willekeurige onderverdeling van de Inlandse kiezersgroep.

Naast die hoofdstrooming zal ook een veel zwakkere strooming in de richting van associatie zich voelbaar maken en deze zal wellicht ten deele kunnen voorkomen, dat de Inlanders uitsluitend opgaan in een eng nationalisme en de Europeanen zich te veel vertegenwoordigers gaan voelen van specifiek Nederlandsche belangen.

Welke van beide min of meer tegengestelde stroomingen op den duur in kracht zal toenemen, blijft dan een kwestie van natuurlijke staatkundige ontwikkeling, waarbij overheidswang niet past.

9. Nog valt te wijzen op twee voordeelen van een systeem, waarbij de gekozen afgevaardigden niet een enkele groep van kiezers vertegenwoordigen of, zoo men wil, door een enkele groep zijn aangewezen.

In de eerste plaats dit. De partijen en de daartoe behorende verkozen leden zullen er rekening mede hebben te houden, dat de stemmen van alle kiezers, onverschillig tot welke groep zij behooren, bij een verkiezing gewicht in de

schaal leggen. Al te eenzijdige behartiging van groepsbelangen wordt daardoor tegengegaan.

In de tweede plaats valt een op verwijdering uitlopende tegenstelling tusschen de afgevaardigden van de verschillende groepen minder te duchten. Als de Europeanen invloed uitoefenen op de verkiezing van Inlanders zullen ook meer gematigd vooruitstrevende vertegenwoordigers verkozen worden. En omgekeerd zal de invloed der Inlandse kiezers tengevolge hebben dat het behoudende element onder de Europeesche afgevaardigden niet geheel domineert. Tusschen de hoofdgroepen uiterst rechts en uiterst links kan derhalve gevormd worden een meer bezadigde middengroep, hetgeen de taak der Regeering, welke zich te wachten heeft voor een eenzijdige politiek in de een of andere richting, belangrijk zal verlichten.

10. Ten slotte nog de opmerking, dat de aangegeven verbetering van het bestaande kiesstelsel voor de hand lag en daarom nagelaten werd te onderzoeken of wellicht met een meer eenvoudig lijstenstelsel eenzelfde resultaat te bereiken zou zijn. Wel daarentegen heb ik mij door een vluchtige berekening overtuigd, dat na doorvoering van de bestuurshervorming het stelsel practisch bruikbaar blijft en al zijn voordeelen tegenover het bestaande behoudt. Mocht echter een nieuwe verkiezing noodig zijn als de bestuurshervorming nog slechts ten deele is doorgevoerd dan zijn bijzondere voorzieningen noodig om een overwicht van de talrijke leden der nieuw gevormde raden op die der reeds bestaande te voorkomen.

Weltevreden, 10 Mei 1923.

H. C. KERKKAMP.

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 3 — STUK 1.

Contracten betreffende het vervoer van landsreizigers.

GELEIDEBRIEF.

Mijne Heeren;

Ik heb de eer U hierbij ter overweging aan te bieden de voor elk der Scheepvaartmaatschappijen „Rotterdamse Lloyd” en „Nederland” in overeenstemming met den Minister van Koloniën ontworpen overeenkomsten betreffende het vervoer van landsreizigers, vergezeld van de noodige toelichtingen.

De Directeur van Financiën is gemachtigd om bij de raadslagen van Uwen Raad over gemelde ontwerpen namens de Regeering nadere toelichting te verschaffen.

Ik teeken hierbij aan dat er door den Minister de voorkeur aan wordt gegeven het sluiten der overeenkomsten in Nederland te doen plaats hebben en zulks uit overweging dat de Directiën van genoemde Maatschappijen, die in deze aangelegenheid moeten beslissen, in Nederland gevestigd zijn.

Buitenzorg, 3 Mei 1923.

De Gouverneur-Generaal.

Op last:

De 1ste Gouvernements Secretaris,

(w.g.) H. A. HELB.

Aan
den Volksraad.

UNIVERSITY OF TORONTO

LIBRARY

100 St. George Street

500-100-1000

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 3 — STUK 2.

Contracten betreffende het vervoer van landsreizigers.

ONTWERP-OVEREENKOMST MET BIJLAGE (met de Mij. „Nederland“).

Tusschen den Minister van Koloniën, als vertegenwoordigende Nederlandsch-Indië, contractant ter eenre zijde en de Stoomvaartmaatschappij „Nederland“ te Amsterdam, vertegenwoordigd door hare Directeuren, de heeren Willem Hendrik Jan Oderwald, Petrus Emilius Tegelberg, Marinus Christian Koning, en Johannes Frederik van Hengel, contractant ter andere zijde (in deze overeenkomst verder „de Maatschappij“ genoemd) is ter vervanging van de bestaande overeenkomst dd. 22 April 1910, het volgende overeengekomen:

Artikel 1. De Maatschappij verbindt zich om landsreizigers tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië te vervoeren onder de voorwaarden en voor de vrachtprijzen, omschreven in de aan deze overeenkomst gehechte bijlage met de daarbij behorende staten.

Artikel 2. De contractant ter eenre zijde verbindt zich om — behoudens het geval van vervoer met eigen schepen of Nederlandsche oorlogsschepen en behoudens het bepaalde in het volgend lid — voor het vervoer van landsreizigers uitsluitend gebruik te maken van de stoomschepen van de Maatschappij en den Rotterdamschen Lloyd.

De contractant ter eenre zijde behoudt zich voor, voor het vervoer van landsreizigers gebruik te maken van andere dan de in het eerste lid bedoelde schepen, wanneer — zulks ter beoordeeling van de Regeering — op die schepen voor de betrokken reizigers niet binnen een bekwamen tijd plaats te verkrijgen is in de voor hen aangewezen klassen, of er om eene afdoende andere reden bijzonder belang is om de reis met een ander schip te doen.

Wanneer overeenkomstig het vorenstaande aan landsreizigers wordt vergund de reis met een andere gelegenheid te maken, zal van Regeeringswege, onder opgave van de namen der betrokkenen, daarvan mededeeling worden gedaan aan de Maatschappij en den Rotterdamschen Lloyd of hare vertegenwoordigers in Indië.

De contractant ter eenre zijde zal tot het huren of charteren van schepen voor het vervoer van landsreizigers, ook in de gevallen in het tweede lid bedoeld, niet overgaan zonder tevoren schriftelijk overleg te hebben gepleegd met de Maatschappij dan wel haren vertegenwoordiger in Indië.

Artikel 3. Geschillen over de uitlegging en toepassing van de bepalingen dezer overeenkomst — daaronder begrepen de bij artikel 1 hiervoren bedoelde voorwaarden en vrachtprijzen — worden in hoogste ressort beslist door drie door partijen te benoemen scheidslieden, die als goede mannen naar billijkheid oordeelen.

Is omtrent de benoeming dezer scheidslieden geen overeenstemming tusschen partijen verkregen binnen zes weken nadat door één der partijen eene beslissing door scheidslieden is verlangd, dan worden zij op vordering van de meest gereede partij benoemd overeenkomstig artikel 624 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

De scheidslieden zullen zitting nemen te Amsterdam.

Artikel 4. Deze overeenkomst gaat in op den 1en Juni 1923; zij eindigt op den 31en Mei 1938.

De reizen welke vóór het einde van deze overeenkomst zijn aangevangen doch eerst na afloop daarvan volbracht worden, vallen onder de bepalingen van deze overeenkomst.

In afwijking van het bepaalde in het eerste lid zal deze overeenkomst vervallen met het einde van een driejarig tijdvak als bedoeld in artikel 11 van de bijlage, indien alsdan herziening van de bepalingen omtrent de tarieven voor het vervoer van landsreizigers is aanhangig gemaakt en daaromtrent tusschen partijen geen overeenstemming is verkregen.

Artikel 5. De Stoomvaartmaatschappij „Nederland“ kiest voor alles wat de uitvoering van deze overeenkomst betreft domicilie te haren kantore te Amsterdam.

Artikel 6. De Maatschappij neemt voor hare rekening de kosten van zegel van deze overeenkomst.

Aldus overeengekomen en in tweevoud opgemaakt en ondertekend te 's-Gravenhage den 1923.

De Stoomvaart-Maatschappij
„Nederland“.

De Minister van Koloniën,

Bijlage.

VOORWAARDEN EN VRACHTPRIJZEN
BETREFFENDE HET VERVOER VAN
LANDSREIZIGERS.

Art. 1.

Art. 1. De Maatschappij stelt van hare stoomschepen, varende in de lijn tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië, beschikbaar:

- a. de mailschepen, voor het vervoer van landsreizigers met uitzondering van krankzinnigen;
- b. de door de Maatschappij aan te wijzen vrachtbooten, welke voor beperkt reizigersvervoer zijn ingericht, en in den rechtstreekschen dienst tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië varen, voor den overtocht van landsreizigers, alsmede bepaaldelijk voor den overvoer van krankzinnigen en hunne speciaal aangewezen geleiders, zoomede e.g. hunne gezinnen, voor zover al deze personen voor landsrekening overgevoerd worden.

Art. 2.

Art. 2. Erkenning als landsreizigers. De Maatschappij en hare agenten erkennen als landsreiziger:

- 1e. alle personen voor wie plaats besproken wordt, in Nederland door of vanwege den Minister van Koloniën, in Nederlandsch-Indië door de daartoe door den Gouverneur-Generaal aan te wijzen gezaghebbers;
- 2e. alle personen die een schriftelijk bewijs overleggen, ten blijke dat hun van regeeringswege opgedragen of vergund is voor landsrekening, de reis van Nederland naar Nederlandsch-Indië of omgekeerd te volbrengen;

deze bewijsstukken worden door de Maatschappij en hare agenten niet langer erkend, dan tot het daarin uitgedrukte tijdstip waarop de reis uiterlijk moet zijn aanvaard.

Art. 3.

Art. 3. Ruimte beschikbaar te houden. De Maatschappij geeft in Nederland aan het Departement van Koloniën en in Nederlandsch-Indië aan de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur, kennis van de vaarplannen en van eventueel daarin aangebrachte wijzigingen.

Zij houdt voor landsreizigers op ieder der mailschepen beschikbaar tot 2 maanden vóór het vertrek van het schip van Amsterdam respectievelijk Batavia, 40% der slaappleatsen eerste, 25% der slaappleatsen tweede en 33% der slaappleatsen derde klasse, zoomede tot één maand vóór het vertrek ruimte voor 40 reizigers der vierde klasse.

Wordt tot genoemde tijdstippen niet geheel over deze plaatsen beschikt, dan is de Maatschappij gerechtigd de overblijvende plaatsen aan andere reizigers te verhuren.

De Maatschappij verbindt zich om aan na de hiervoren bedoelde termijnen inkomende spoedaanvragen om plaats voor landsreizigers, zooveel mogelijk te voldoen en aan zoodanige aanvragen voorkeur te verlenen bij de bezetting van vrijkomende plaatsen.

Art. 4.

Art. 4. Landsreizigers 1e, 2e en 3e klasse. De Maatschappij verbindt zich om aan de landsreizigers der eerste, tweede en derde klasse en de door hen mede te nemen bedienden dezelfde voeding te verstrekken en hen dezelfde behandeling te doen ondervinden als bij haar gebruikelijk is voor particuliere reizigers in die klassen.

Het is der Maatschappij verboden landsreizigers tegen vergoeding in een lagere klasse over te voeren dan voor hen van Landswege wordt betaald.

Landsreizigers die in de voor hen aangewezen klasse een duurdere hut willen betrekken dan waarop zij recht hebben, zullen boven hetgeen van Regeeringswege wordt voldaan, uit eigen middelen moeten bijbetalen een bedrag, gelijk aan dat, hetwelk door particuliere reizigers in dat geval boven het gewone tarief verschuldigd is.

Ieder landsreiziger heeft, behoudens de uitzondering hieronder gemaakt, aanspraak op eene slaappleats in een hut van de klasse-inrichting, waarin hij den overtocht behoort te maken.

Voor één kind beneden drie jaren wordt geen afzonderlijke slaappleats beschikbaar gesteld.

Voor twee kinderen beneden drie jaren tot één gezin behorende, wordt één slaappleats beschikbaar gesteld.

Voor drie kinderen beneden drie jaren tot één gezin behorende, worden twee slaappleatsen beschikbaar gesteld.

Eene in de eerste, tweede of derde klasse reizende familie met drie of meer kinderen beneden de twaalf jaren dan wel twee of meer kinderen beneden de drie jaren, kan desverkiezende een Javaansche of daarmede gelijkgestelde bediende medenemen, zonder dat daarvoor passagegelden verschuldigd zijn.

Ieder landsreiziger der eerste, tweede en derde klasse heeft, ongeacht de hutbagage, recht op vrij vervoer van eene hoeveelheid bagage als hieronder aangegeven.

Leeftijden van reizigers op den dag van vertrek van het stoomschip van Amsterdam dan wel van Batavia.	1e, 2e, en 3e kl.
Reiziger van twaalf jaar of ouder	1 M ³ .
Kind van drie tot twaalf jaar	½ M ³ .
Twee tot één gezin behorende kinderen beneden de drie jaar, tezamen	¼ M ³ .

Van deze bagage mag ten hoogste de helft voor het „Bagageruim” bestemd worden. Het overige deel wordt in het ruim „Niet voor de reis” geladen.

Art. 5.

Art. 5. Landsreizigers der vierde klasse. De Maatschappij verschafft ten behoeve van landsreizigers der 4e klasse:

- a. ruimte tusschendeks, ter hoogte van tenminste twee meter tusschen de dekken, en voor elken tusschendeke-reiziger eene tusschendeke-soppervlakte van 1,75 M².

De ruimte moet door een of meer luchtkokers en elektrische waaiers, in aantal afhankelijk van de grootte van het verblijf, voldoende worden geventilleerd, voorzien zijn van de noodige elektrische verlichting, van tafels en banken, alsmede van de noodige middelen om bij koud weder te worden verwarmd.

Voorts zal zooveel mogelijk gelegenheid geboden wor-

den om vrouwelijke reizigers en de eventueel met haar reizende gezinnen, afgezonderd van de mannelijke landsreizigers te huisvesten. Op nieuw te bouwen schepen zal met dezen eisch rekening worden gehouden.

- b. vaste kooien als slaappleatsen voor 40 reizigers 4de klasse en voor de overigen de noodige hangmatten;
- c. de noodige kooi- en bakgoederen, waschkommen, waschbalies, lijnen om waschgoed op te hangen, koksgereedschappen, vouwstoeltjes, een en ander naar den maatstaf aangegeven op den hierbij behoorenden staat van kooi- en bakgoederen;
- d. de voeding, zooals bepaald is bij het hierbij behoorend voedingsrooster; voldoende drinkwater, 's morgens voldoende zoet water om zich te wasschen en daarenboven 2 X per week 5 liter per man om plumjes te wasschen;
- e. ruimte op het bovendek, waar de hierbedoelde reizigers voor zoover zulks met de scheepsmanoeuvres veeënigbaar is, van de vrije lucht kunnen genieten.

Teneinde deze ruimte zooveel mogelijk beschikbaar te houden, zal de Maatschappij bij het vervoeren van detachementen van 100 of meer reizigers der 4de klasse, geen deklading binnen die ruimte vervoeren, noch anders dan de gewone scheepsbenodigdheden op dat gedeelte van het bovendek plaatsen;

- f. de noodige privaten overeenkomstig de terzake bestaande wettelijke voorschriften, alsmede gelegenheid om te baden;
- g. een apotheek overeenkomstig de terzake bestaande wettelijke voorschriften;
- h. een hospitaal met tenminste vier vaste kooien en op de nieuw te bouwen schepen gelegenheid tot afzonderlijke verpleging van lijders aan ernstige en besmettelijke ziekten;
- i. ruimte voor de bagage der in dit artikel bedoelde reizigers waaronder wordt verstaan zoowel hun eigen goederen, als die welke te hunnen behoeve door het Gouvernement worden medegegeven. Deze ruimte zal zoo noodig $\frac{1}{4}$ M³. per man bedragen en wordt niet gerekend onder de per personen beschikbaar te stellen 1.75 M²;
- k. een arrestantenverblijf;
- l. eene gelegenheid waar deze landsreizigers zich kunnen laten scheren en knippen.

Overigens hebben landsreizigers der 4de klasse aanspraak op dezelfde behandeling als de particuliere reizigers dier klasse; evenmin als deze hebben zij recht op bediening door personeel der Maatschappij.

Art. 6.

Art. 6. Maatregelen in het belang der reizigers. De Maatschappij voorziet op hare stoomschepen in geneeskundige behandeling en voorziet die schepen van reddings- en brandbluschmiddelen volgens de bestaande wettelijke voorschriften.

Den landsreizigers worden, behoudens bij verloskundige hulp, geen kosten in rekening gebracht voor geneeskundige behandeling en verstrekking van medicijnen.

Art. 7.

Art. 7. Vervoer van troepen. Bij het vervoer van troepen zullen de volgende regelen gelden:

- a. de door de Maatschappij verstrekte kooi- en bakgoederen, hangmatten enz. ten behoeve van de reizigers vierde

klasse, moeten bij vertrek van boord worden teruggegeven; bij moedwillige beschadiging van de zijde der gebruikers of verlies heeft vergoeding plaats naar den maatstaf aangegeven in den hierachter volgenden staat, welke vergoeding wordt verrekend tusschen den scheepsgezagvoerder of den door hem aan te wijzen persoon en den detachements-commandant, vóór de ontschepping;

- b. bij oponthoud tengevolge van zeeevenement, molest, quarantaine-matregelen, buitengewone omstandigheden, dan wel op andere wijze door overmacht, zorgt de gezagvoerder of de door hem aan te wijzen persoon zoo goed mogelijk voor de voeding en verpleging der manschappen, tenzij de detachements-commandant hem van die zorg schriftelijk ontheft.

De voedings- en verplegingskosten als bovenbedoeld, voor zoover die door of namens den gezagvoerder zijn verstrekt, worden voldaan nadat door de Maatschappij de noodige bewijsstukken zijn overgelegd;

- c. bij overlijden of vermissing van militairen of van tot het detachement behoorende vrouwen en kinderen gedurende de reis, wijst — bij ontstentenis van den detachements-commandant — de gezagvoerder twee personen aan, die een inventaris in drievoud van de nalatenschap opmaken, welke, met de verzegelde goederen, onder bevestiging van den gezagvoerder of een door dezen aan te wijzen persoon worden gesteld, die een en ander na aankomst overgeeft aan den detachementscommandant of bij diens ontstentenis, in Indië aan den plaatselijken — of den plaatselijk militairen commandant, in Nederland aan den commissaris van afmonstering of diens vervanger;

- d. de gezagvoerder stelt orde of doet orde stellen op de uitgifte der levensmiddelen volgens het hierbij gevoegd voedingsrooster aan den detachements-commandant, aan diens vervanger of aan den door den detachementscommandant voor de ontvangst aangewezen persoon;

- e. de detachements-commandant stelt dagelijks minstens een tiende van het aantal der in het troepenlogies verblijfhoudende manschappen beneden den rang van korporaal (brigadier) ter beschikking van den gezagvoerder of den door hem aan te wijzen persoon, voor het verrichten der huishoudelijke werkzaamheden ten behoeve van het detachement, zooals schoonhouden van eigen logies en latrines, schillen van aardappelen, hulp in het hospitaal enz.;

- f. het detachement wordt ingescheept op den dag van vertrek van het stoomschip waarmede het wordt overgevoerd;

- g. de bagage van de militairen die in de vierde klasse reizen, moet aanboord zoodanig worden opgeslagen, dat zij dadelijk beschikbaar is wanneer zulks wordt verlangd. Ditzelfde geldt voor de overige tot het detachement behoorende kisten, zooals de administratiekist, de kist(en) met eantinegoederen en spellen en de kist(en) met scheepsuitrusting;

- h. de gezagvoerder treedt over de ontschepping in overleg met den detachements-commandant. Bij ontschepping in Nederland moeten de militairen van het detachement aan boord blijven totdat zij door of vanwege den commissaris van afmonstering worden afgehaald;

- i. behoudens het bepaalde in punt h beslist bij ontstentenis van den detachements-commandant de gezagvoerder ontrent de ontschepping van militairen en op verzoeken van militairen om van boord te gaan alvorens het militair geleide op de plaats van ontschepping is aangekomen.

Art. 8.

Art. 8. Afzonderlijk reizende landsreizigers 4e klasse. Bij vervoer uit Nederlandsch-Indië van afzonderlijk reizende landsreizigers der 4e klasse wordt het volgende in acht genomen:

- a. de inscheping heeft plaats op den in het vaarplan vastgestelden dag van vertrek;
- b. de agenten zijn verplicht aan de plaatselijke civiele of militaire autoriteiten aanwijzingen te geven omtrent plaats en tijdstip alwaar de bagage der landsreizigers, tegen afgifte van een bewijs in ontvangst wordt genomen;
- c. de te hunnen behoeve door of vanwege den gezagvoerder verstrekte kooi- en baksgoederen, hangmatten enz. moeten bij vertrek van boord worden teruggegeven;
- d. het vermeldde in de punten b, d en e van het vorige artikel is mede op hen van toepassing;

Veroordeelden.

- e. de gezagvoerder neemt bij de inscheping van veroordeelden de op hen betrekking hebbende stukken over; de veroordeelden worden daar waar gevaar voor ontvluchting bestaat en in alle andere gevallen waarin de gezagvoerder zulks noodig acht, in arrest overgevoerd en bij aankomst in Nederland met de op hen betrekking hebbende stukken door den gezagvoerder overgegeven aan de daarvoor vanwege de Justitie aangewezen personen;

Overlijden of vermissing.

- f. bij overlijden of vermissing van landsreizigers dezer klasse gedurende de reis maken de gezagvoerder, een zijner officieren en een medepassagier (burger of militair en in het laatste geval zoo mogelijk een die een rang bekleedt) een inventaris in drievoud van de nalatenschap op.

De gezagvoerder of de door hem aan te wijzen persoon houdt de inventarissen en de verzegelde nalatenschap onder zijne berusting en geeft bij aankomst in Nederland een en ander met een uittreksel uit het scheepsjournaal, houdende verklaring van overlijden of vermissing, tegen ontvangstbewijs over:

- 1e. indien het militairen betreft, aan den commissaris van afmonstering of diens vervanger;
- 2e. indien het marinepersoneel betreft aan den Commandant der Marinekazerne te Amsterdam;
- 3e. indien het burgers betreft aan de Directie der Maatschappij ter uitreiking aan de erfgenamen, of indien deze niet bekend zijn, aan een volgens de wet te benoemen bewindvoerder.

Tot de nalatenschap behorende militaire kleedingstukken kunnen voor den mast worden verkocht, zooals ten aanzien van de plunje van overleden schepelingen gebruikelijk is. De gezagvoerder of de door hem aan te wijzen persoon teekent de opbrengst op den inventaris aan en voegt het bedrag bij de nalatenschap.

Art. 9.

Art. 9. Tarief. Voor het vervoer van landsreizigers en hun onderhoud gedurende de reis van Amsterdam tot Batavia of omgekeerd, wordt aan de Maatschappij betaald negen tiende van het voor particuliere reizigers van denzelfden leeftijd vastgesteld tarief voor enkele reis in de overeenkomstige klasse.

Verminderde passageprijzen, verleend wegens terugkeer

binnen zes en twaalf maanden en ten behoeve van schipbreukelingen, van personeel in dienst van Nederlandsche en Nederlandsch-Indische Stoomvaartmaatschappijen en hare agentschappen, van wetenschappelijke genootschappen, zendelingvereenigingen, geestelijke orden, consulaire ambtenaren, onvermogende weduwen en weezen, talrijke gezinnen, personeel van ziekeninrichtingen en liefdadigheidsinstellingen in Nederlandsch-Indië, personen die uitsluitend om reden van gezondheid, blijkende uit een geneeskundig attest, een zeereis moeten doen, comedie- of operagezelschappen of andere personen aan wie na voorafbekomen goedkeuring van den Minister van Koloniën vermindering van passagekosten wordt toegestaan, zoomede vacantie-, retour- en doorvoerbiljetten, blijven bij deze berekening buiten beschouwing.

Door de Maatschappij zal een vermindering van 10% op het voor landsreizigers geldend tarief worden berekend voor iederen landsreiziger der 1e, 2e, of 3e klasse, die binnen één jaar na aankomst uit Nederlandsch-Indië weder derwaarts vertrekt.

Landsreizigers afkomstig van of bestemd voor plaatsen beoosten Batavia, mogen zich zonder bijbetaling te Soerabaja of Semarang inschepen voor hun overtocht met hetzelfde stoomschip naar Europa dan wel van Batavia met hetzelfde stoomschip hunne reis naar genoemde plaatsen vervolgen.

Art. 10.

Art. 10. In- of ontscheping in eene havenplaats aan de Zuidkust van Europa. Aan niet tot een detachement behorende landreizigers der eerste, tweede en derde klasse, die vóór het vertrek van het schip, onderscheidenlijk uit Nederland en van Batavia met de Maatschappij of haren vertegenwoordiger overeenkomen, wat de uitreis betreft dat zij zich in eene door het stoomschip aangedaan wordende havenplaats aan de Zuidkust van Europa zullen inschepen en, wat de thuisreis betreft, dat zij in zoodanige plaats het schip zullen verlaten, wordt respectievelijk gedurende de reis aan boord of bij hun vertrek van boord dan wel bij den agent ter plaatse terkeuze van den gezagvoerder, door of namens laatstgenoemde uitbetaald tegen kwitantie een bedrag gelijk aan het verschil tussehen de voor particuliere reizigers der overeenkomstige klasse geldende tarieven voor de trajecten Amsterdam—Batavia en Genua—Batavia en wel in de volgende verhouding

Leeftijden van reizigers op den dag van vertrek van het stoomschip van Amsterdam dan wel van Batavia.	Bedrag.
Voor een reiziger van twaalf jaar of ouder ...	volle bedrag
Voor een kind van drie tot twaalf jaar	halve bedrag
Voor twee tot een gezin behorende kinderen beneden de drie jaar, te zamen	¼ van het bedrag
Voor drie tot een gezin behorende kinderen beneden de drie jaren, te zamen	halve bedrag

Aan in detachement reizende landsreizigers der 1ste, 2de en 3de klasse, wien op de thuisreis door den detachementscommandant wordt vergund in een voor ontscheping aangedaan wordende havenplaats aan de Zuidkust van Europa het stoomschip te verlaten, wordt door of namens den gezagvoerder het in het eerste lid bedoelde bedrag tegen kwitantie uitbetaald.

De betalingen door of namens den gezagvoerder krachtens dit artikel te doen, geschieden aan het hoofd des gezins.

Aan alleenreizende landsreizigers der vierde klasse wordt op de thuisreis door den gezagvoerder slechts bij uitzondering vergund het schip te verlaten vóórdat de bestemmingsplaats is bereikt, en dat wel uitsluitend aan vreemdelingen, die daardoor hun geboortegrond spoediger kunnen bereiken. Aan militairen wordt die vergunning alleen verleend indien zij in het bezit zijn van burgerkleeding.

Van hunne ontschepping wordt door den gezagvoerder of den door hem aan te wijzen persoon schriftelijk kennis gegeven aan den Nederlandschen Consul ter plaatse. Voor aldus achtergebleven reizigers stort de Maatschappij in 's Lands kas een bedrag gelijk aan dat, hetwelk in een gelijk geval aan particuliere reizigers zou zijn uitbetaald.

Art. 11.

Art. 11. Wijziging in de tarieven. De bepalingen der artikelen 9 en 10 betreffende de tarieven voor het vervoer van landsreizigers zullen telkens na drie jaren worden herzien, indien één der partijen daartoe uiterlijk vier maanden vóór het einde van dien termijn schriftelijk het verlangen te kennen geeft.

Art. 12.

Art. 12. Ligdagen op tusschenplaatsen. De Maatschappij verbindt zich om in alle plaatsen die in Nederlandsch-Indië aangedaan worden, gelegenheid te geven tot in- en ontschepen van landsreizigers.

Aan niemand kan worden toegestaan tijdens de ligdagen te Tandjong-Priok aan boord te blijven; alle reizigers zullen verplicht zijn aan den wal in eigen logies en onderhoud te voorzien.

De gezagvoerder is verplicht landsreizigers van een schriftelijk bewijs te voorzien, inhoudende dat en hoelang zij verplicht waren aan den wal te vertoeven.

De verblijfkosten worden gerekend van en met den dag van ontschepping tot en met den dag vóór dien van inschepping.

Art. 13.

Art. 13. Opzegging van plaatsen. Landsreizigers die binnen één maand vóór het vertrek van het schip waarop zij plaats hebben besproken, die plaats opzeggen om andere redenen dan ziekte of overmacht, ter beoordeeling van de Regeering, zijn onderworpen aan de door de maatschappij voor particuliere reizigers te dezer zake getroffen bepalingen.

Komt de betrokken reiziger die bepalingen niet na, dan heeft de Maatschappij en ook de Rotterdamsche Lloyd het recht om, behoudens goedkeuring van de Regeering, bij latere plaatsbespreking door dien reiziger, passage te weigeren totdat aan die bepalingen is voldaan.

Tegelijk met de in artikel 11 bedoelde herziening der tarieven zal worden nagegaan of de hiervoren genoemde bepalingen betreffende de opzegging van plaatsen wijziging behoeven.

Art. 14.

Art. 14. Patienten. Een landsreiziger wiens verblijf aan boord wegens ziels- of lichaamsgebreken door den aan boord dienstdoenden geneesheer hinderlijk of gevaarlijk wordt geacht voor den zieke zelf of voor zijne medereizigers, wordt niet aan boord opgenomen, of — indien de genoemde geneesheer dit noodig oordeelt — in de eerst te bereiken haven aan den wal gebracht.

Tegen eene zoodanige beslissing van den scheepsgeneesheer kan op geenerlei wijze worden opgekomen.

Een landsreiziger, die op den grond van eene beslissing van den scheepsgeneesheer als in dit artikel bedoeld, een schip van de Maatschappij of van de Maatschappij „Rotterdamsche Lloyd” moet verlaten, heeft recht om, nadat de redenen welke tot die beslissing aanleiding hebben gegeven, zullen zijn opgeheven, zonder eenige bijbetaling voor zichzelf en de eventueel met hem achtergebleven gezinsleden de reis te vervolgen met het eerstvolgend schip van een der Maatschappijen waarop plaats is.

Art. 15.

Art. 15. Desertie. Voor reizigers der vierde klasse, die gedurende de reis overlijden, vermist worden of desertereeren, wordt betaald de helft van het vervoergeld volgens art. 9 verschuldigd.

Voor deserteurs, die gedurende de reis worden opgenomen en naar de bestemmingsplaats worden gevoerd, wordt, wanneer het schip waarvan zij gedeserteerd zijn aan de Maatschappij of den Rotterdamschen Lloyd behoort, het halve vervoergeld betaald.

Art. 16.

Art. 16. Gedwongen oponthoud. Bij oponthoud in een haven tengevolge van zeeevenement, molest, quarantaine-maatregelen, buitengewone omstandigheden, dan wel op andere wijze door overmacht, bepaalt de gezagvoerder of de landsreizigers aan boord kunnen verblijven. Voor zoover die reizigers niet in detachement vereenigd reizen, is de gezagvoerder verplicht aan het hoofd van elk gezin, dat op zijn verzoek het schip verlaat om aan den wal in eigen logies en onderhoud te voorzien, een schriftelijk bewijs af te geven, inhoudende dat, en hoe lang, zij verplicht waren aan den wal te verblijven.

De ligdagen worden gerekend in te gaan op den dag van ontschepping der reizigers en te eindigen met den dag hunner wederinschepping.

Blijven de reizigers aan boord, dan wordt, na volbrachte reis, door de Maatschappij gedeclareerd overeenkomstig het in het laatste lid bedoelde tarief.

Wanneer de scheepsgezagvoerder aan landsreizigers die niet bij machte zijn om de kosten van verblijf aan den wal te betalen, daartoe de hem krachtens dit artikel toekomende gelden verschafft, worden die voorschotten aan de Maatschappij terugbetaald op eene door haar in te dienen declaratie.

Tarief logies ingeval van gedwongen oponthoud. Het tarief voor logies aan boord ingeval van gedwongen oponthoud enz. als vorenbedoeld, is geheel gelijk aan dat voor particulieren, zooals vermeld is in het handboek voor passage van de Maatschappij.

Art. 17.

Art. 17. Betaling der vervoergelden en vergoedingen. De overtochtsgelden worden, behoudens nadere verrekening ingeval mocht blijken, dat onjuiste bedragen werden uitgekeerd, onmiddellijk na de inscheeping der reizigers voldaan op daartoe door de Maatschappij of door hare agenten of gemachtigden in te dienen declaratiën die vergezeld moeten zijn van de aan de reizigers afgegeven schriftelijke vergunning of opdracht bedoeld in artikel 2 sub 2°, en moeten inhouden eene verklaring van de declaranten onder aanbod van eede, dat de reizigers de reis hebben aanvaard in de klasse daartoe in de voormelde vergunning of opdracht aangegeven of in een hogere klasse.

Bij de declaraties betreffende vergoedingen als bedoeld in artikel 16, moet worden overgelegd een afschrift van het particulier tarief voor logies in geval van gedwongen openthoud.

In Nederland worden voldaan de overtochtsgelden verschuldigd wegens vervoer van Nederland naar Nederlandsch-Indië, zoomede eventueele vergoedingen als bedoeld in artikel 16, voor de reis van Nederlandsch-Indië naar Nederland; overigens worden de overtochtsgelden en vergoedingen in Nederlandsch-Indië voldaan, met dien verstande dat op verlangen van de Maatschappij in Indië de betaling geheel of gedeeltelijk kan geschieden door middel van wissels op het Departement van Koloniën, getrokken tegen pari-koers, betaalbaar 14 dagen na zicht.

Voor reizigers der vierde klasse die het schip krachtens het laatste lid van art. 10 gedurende de reis verlaten, wordt het in dat lid bedoeld bedrag in Nederland teruggestort.

Voor reizigers der vierde klasse, die gedurende de reis overleden, gedeserteerd of vermist zijn, wordt overeenkomstig het bepaalde in artikel 15 de helft van het vervoergeld teruggestort.

Art. 18.

Art. 18. Exemplaar overeenkomst aan boord aanwezig. Van deze „Voorwaarden en vrachtprijzen” behoort steeds een exemplaar aan boord bij den gezagvoerder beschikbaar te zijn ter inzage voor de landsreizigers, die overigens aan de reglementen der Maatschappij onderworpen zijn.

Art. 19.

Art. 19. Inspectie. De Minister van Koloniën behoudt zich het recht voor voorafgaande inspectie en onderzoek van de voor de reizigers bestemde ruimte, de proviand en omtrent verdere punten in deze overeenkomst vermeld, op de wijze als hem, Minister nuttig en noodig voorkomt.

De Maatschappij doet echter dit voorbehoud nimmer gelden om eigen verantwoordelijkheid te dekken. Zij neemt integendeel op het nadrukkelijkst de verplichting op zich om na te komen al wat in de vorige artikelen is voorgeschreven.

Behoort als bijlage bij de overeenkomst van tusschen den Minister van Koloniën en de Stoomvaart Maatschappij „Nederland” gesloten.

STAAT der kooi- en baksgoederen, bedoeld in artikel 5 litt. c der voorwaarden en vrachtprijzen betreffende het vervoer van landsreizigers.

Benaming der artikelen.	Verstrekking.	Prijs per stuk.
Kooigoederen.		
Hangmat	per man 1 stuks	/ 10.—
Matras	„ „ 1 „ „	5.25
Overtrek	„ „ 1 „ „	4.—
Kussen	„ „ 1 „ „	1.25
Overtrek	„ „ 1 „ „	2.—
Wollen deken	„ „ 2 „ „	6.—
Baksgoederen.		
Etenskom	per man 1 stuks	„ 0.40
Eetbord	„ „ 1 „ „	„ 0.40
Drinkmok	„ „ 1 „ „	„ 0.25
Vork	„ „ 1 „ „	„ 0.15
Lepel	„ „ 1 „ „	„ 0.15
Mes	„ „ 1 „ „	„ 0.22½
Waschkom	„ „ 1 „ „	„ 0.70
Bakskist	„ bak 1 à 2 „ „	„ 6.75
Groote schaftbalie	„ „ 1 „ „	„ 4.—
Soepterrine	„ „ 2 „ „	„ 7.85
Boterton	„ „ 1 „ „	„ 4.—
Suikerbus	„ „ 1 „ „	„ 0.50
Vlakke bak	„ „ „ „	„ 3.75
Theebus	„ „ 1 „ „	„ 0.50
Koffiebus	„ „ 1 „ „	„ 0.75
Peperbus	„ „ 2 „ „	„ 0.65
Zoutmokken	„ „ 2 „ „	„ 2.—
Opscheplepel	„ „ 1 „ „	„ 1.25
idem met gaatjes	„ „ 1 „ „	„ 1.25
Koffieketel	„ „ 1 „ „	„ 2.65
Spekplanken	„ „ 2 „ „	„ 0.75
Vleesch- en spekpennen	„ „ 2 „ „	„ 0.07
Aardappelschilmessen	„ „ 2 „ „	„ 0.12½
Schaftbakjes	„ „ 4 „ „	„ 0.40
Koksmessen	„ „ 1 „ „	„ 3.—
Stroopkannen	„ „ 1 „ „	„ 1.50
Virtualiezakken	„ „ 1 „ „	„ 2.75
Bakskleedjes	„ „ 2 „ „	„ 3.—
Potdoeken	„ „ 3 „ „	„ 0.17
Poetszak	„ „ 1 „ „	„ 1.—
Koffiemolen	„ 3 bakken 1 „ „	„ 5.90
Diepe bakken	„ „ 1 „ „	„ 6.—
Tafel	„ „ 1 „ „	„ 15.—
Vouwstoeltjes	„ „ 6 „ „	„ 3.50

Behoort bij de bijlage der overeenkomst van tusschen den Minister van Koloniën en de Stoomvaart Maatschappij „Nederland”.

Voedingsrooster voor reizigers der 4e klasse.

Ontbijt.

Dagelijks: brood, boter, kaas of jam, koffie of thee met melk, benevens:

3 maal per week: gort 0.1 K.G.

4 maal per week: haverhout 0.075 K.G.

Middageten.

1 maal per week: soep-vleesch 0.25 K.G. groente-aardappelen 1 K.G.

2 maal per week: vleesch 0.25 K.G. groente-aardappelen 1 K.G.

1 maal per week: rookworst 0.2 K.G. groente-aardappelen 1 K.G.

1 maal per week: spek 0.2 K.G. zuurkool-aardappelen 1 K.G.

1 maal per week: erwtensoepp, erwten 0.1 K.G., spek 0.1 K.G., vleesch 0.125 K.G., groente 0.15 L. aardappelen 1 K.G.

1 maal per week: bruine boonen of capueijners 0.3 K.G. aardappelen, 0.5 K.G. zuur, 0.1 K.G. met spek 0.2 K.G. en uien 0.1 K.G. of met haché 0.25 K.G. en uien 0.1 K.G.

Rantsoen gezouten groente 0.25 K.G., blikgroente 0.25 L. verse groente naar behoefte.

Voor soep 0.05 K.G. soepgroente of vermicelli of rijst en 0.1 K.G. soepbeenderen.

Bij tropische warmte.

Erwtensoepp vervangen door boonensoepp, boonen 1 K.G.

Bruine boonen of capucijners enz. vervangen door vleesch 0.25 K.G. groente-aardappelen 1 K.G.

Op verzoek mogen bij tropische warmte ook bruine boonen of capucijners enz. gegeven worden.

Toespijs.

1 maal per week: rijst 0.2 K.G. met krenten 0.05 K.G. of pruimen 0.1 K.G.

1 maal per week: maizena 0.1 K.G. of griesmeel 0.1 K.G. met saus.

Avondeten.

Dagelijks: brood, kaas of jam, koffie of thee met melk, benevens:

4 maal per week: Irish stew of jachtschotel of haché met aardappelen of panvisch.

1 maal per week: worst 0.05 K.G.

1 maal per week: kaas 0.075 K.G.

1 maal per week: gezouten haring of kippered haring (1 stuks).

Indien geen haring of kippered herring, deze vervangen door kaas of worst.

Voor Irish stew: vleesch 0.1 K.G., aardappelen 0.5 K.G., wortelen 0.1 K.G., uien 0.1 K.G.

Voor jachtschotel: vleesch 0.1 K.G., aardappelen 0.5 K.G. uien 0.2 K.G.

Voor haché: vleesch 0.1 K.G., aardappelen 0.5 K.G., uien 0.1 K.G. zuur 0.05 K.G.

Voor panvisch: visch 0.05 K.G., aardappelen 0.25 K.G., rijst 0.05 K.G., uien 0.05 K.G.

Op Zondagochtend een kop chocolade (15 gr. cacao-poeder per man).

Weekrantsoen.

brood	3.5	K.G.
margarine of boter	0.4	"
kaas	0.25	"
jam	0.15	"
gecondenseerde melk (ges) $\frac{3}{4}$ blik à lb. $\frac{3}{4}$		blik à 1 lb gebrand.
koffie	0.2	K.G.
thee	0.05	"
suiker	0.5	"
vet en reuzel	0.4	"
azijn	0.2	L.
zout	0.3	K.G.
peper	0.005	"
mosterd	0.01	"
bakolie		naar behoefte
kokskruiden	"	"
kruidnagelen	"	"
nootmuskaat	"	"

Behoort bij de bijlagen der overeenkomst van
tusschen den Minister van Koloniën en de
Stoomvaart-Maatschappij Nederland.

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 3 — STUK 3.

Contracten betreffende het vervoer van Landsreizigers.

ONTWERP-OVEREENKOMST (met de Rott. Lloyd).

Tusschen den Minister van Koloniën, als vertegenwoordigende Nederlandsch-Indië, contractant ter eenre zijde en de Stoomvaartmaatschappij Rotterdamsche Lloyd te Rotterdam, vertegenwoordigd door hare Directeuren, de heeren W. Ruys, B. E. Ruys, D. T. Ruys, H. L. Bekker en W. Ruys B. Ezn. contractant ter andere zijde (in deze overeenkomst verder „de Maatschappij” genoemd) is ter vervanging van de bestaande overeenkomst dd. 22 April 1910, het navolgende overeengekomen:

(De overeenkomst en de voorwaarden en vrachtprijzen betreffende het vervoer van landsreizigers zijn overigens gelijklopend aan die met de Mij „Nederland” behoudens enkele wijzigingen van de eigenamen en de plaatsnamen en het hieronder volgend voedingsrooster voor reizigers der 4de klasse).

Voedingsrooster voor reizigers der 4e klasse. (Van de Rott. Lloyd).

Ontbijt.

Dagelijks: brood, boter, kaas, koffie of thee met melk, benevens:

4 maal per week: gort of havermout of rijst met gee, melk m/s.

1 maal per week: labscaws of Irish stew.

1 maal per week: rijst met kerry of haché.

1 maal per week ('s Zondags): geb. vleesch en aardappelen.

Per man zal hiervoor per dag worden verstrekt:

gort 0.1 K.G. of havermout 0.075 K.G. of rijst 0.15 K.G. met 1/6 bl. melk m/s.;

voor labscaws of Irish stew: vleesch 0.1 K.G., aardappelen 0.25 K.G., uien 0.05 K.G.;

voor rijst met kerry: rijst 0.2 K.G., kerry naar behoefte;

voor rijst met haché: rijst 0.2 K.G., vleesch 0.1 K.G., uien 0.1 K.G.;

en des Zondags: vleesch 0.1 K.G., aardappelen 0.25 K.G.

Middageten.

Zaterdag: bruine boonen (of capucijners) 0.4 K.G., spek 0.15 K.G., zuur 0.1 K.G.

Zondag: soep, vleesch 0.25 K.G., aardappelen 1 K.G., groente 0.25 L.

Maandag: hutspot van zuurkool 0.25 K.G. en aardappelen 1 K.G., spek 0.25 K.G.

Dinsdag: vleesch 0.25 K.G., aardappelen 1 K.G., groente 0.25 L.

Woensdag erwtensoep: 0.3 K.G. erwten, spek 0.15 K.G., rijst 0.2 K.G., met krenten (of pruimen) 0.05 K.G.

Donderdag: rookworst 0.25 K.G., hutspot van aardappelen 1 K.G. en groente 0.25 L.

Vrijdag: stokvisch 0.3 K.G., aardappelen 0.5 K.G., rijst 0.2 K.G., uien 0.1 K.G.

Avondeten.

Dagelijks: brood, boter, kaas, koffie of thee met melk, benevens 2 maal per week: 1/2 ons worst (opsnit) per man per keer;

2 maal per week: labscaws of Irish stew of panvisch.

Voor labscaws of Irish stew: dezelfde verstrekking als 's morgens.

Voor panvisch: visch 0.1 K.G., rijst 0.15 K.G., aard 0.25 K.G., uien 0.05 K.G.

Het rantsoen versch vleesch zal zijn zonder been. Het kan zoo noodig vervangen worden door vleesch uit blik.

Voor labscaws kan vleesch uit blik of desnoods gez. vleesch gebruikt worden en wordt tevens voor dit gerecht per man 0.05 K.G. zuur verstrekt.

Bij tropische warmte zal de Maandagmenu vervangen worden door een als op Dinsdag, terwijl alsdan ook die van Woensdag vervalt en vervangen wordt door de Zondagmenu.

De groentesoort — afzonderlijk toegediend — zal afwisselend bestaan uit: andijvie, spinazie, witte kool, worteltjes, stoofsla, prinsesse-boonen en voor de hutspot uit: snijboonen of raapstelen.

Voor de soep zal verstrekt worden per man 1/2 ons rijst of vermicelli of soepgroenten en 0.1 K.G. soepbeenderen.

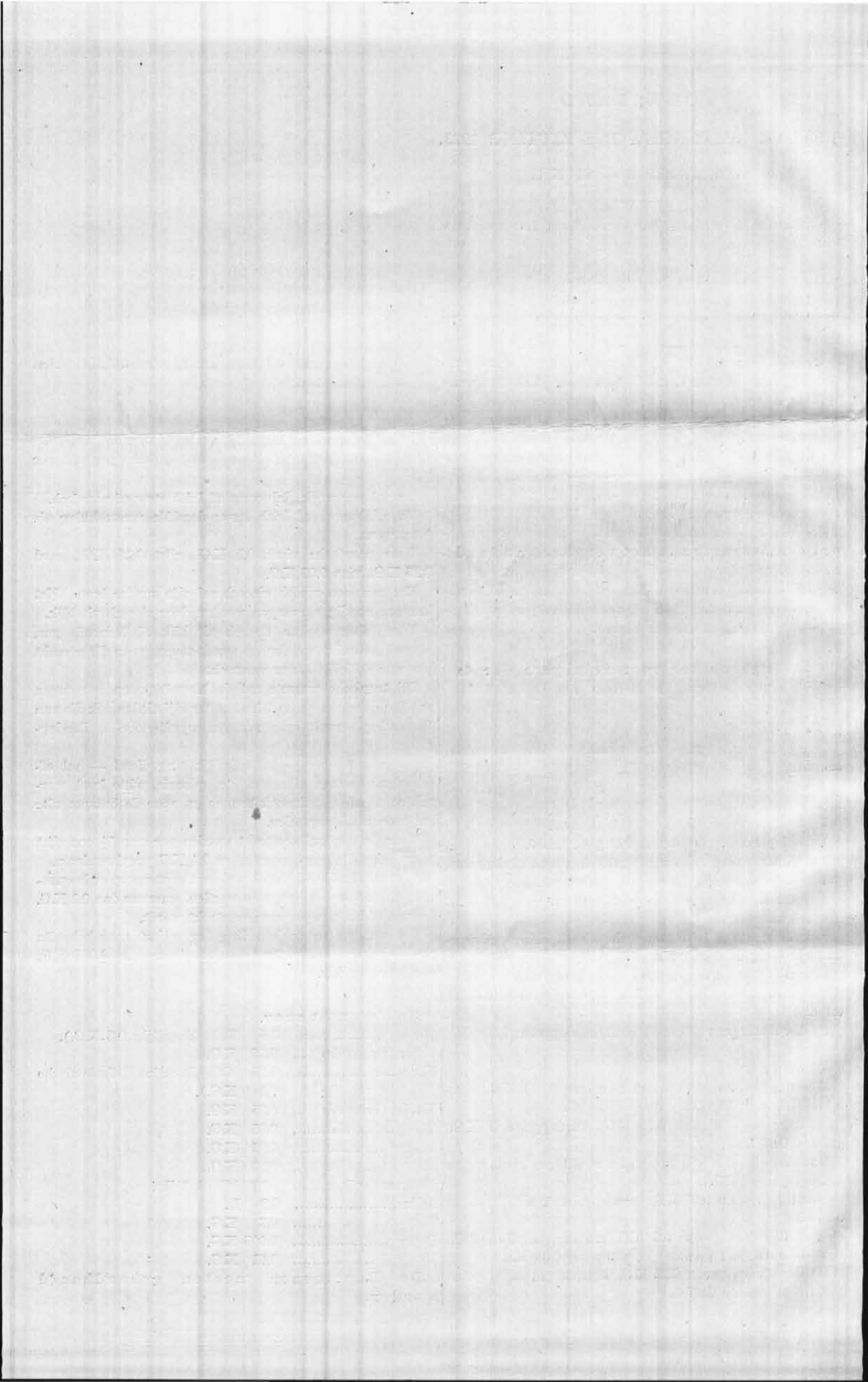
Voor afwisseling kan ook wel eens erwtensoep of boonensoep als soep-vooraf gegeven worden, waarvan dan 0.1 K.G. erwten of boonen per man verstrekt wordt.

Vet wordt voor de bereiding der spijzen naar behoefte aan den kok verstrekt tot een maximum van 0.075 K.G. per man per dag.

Weekrantsoenen.

Brood	3.5	K.G. (dagelijks 0.5 K.G.).
Boter (margarine) ...	0.35	K.G.
Kaas	0.25	K.G. (komijne 0.15, Goudsche 0.1 K.G.).
Koffie (gebrande) ...	0.25	K.G.
Thee	0.05	K.G.
Suiker	0.25	K.G.
Siroop (of suiker) ...	0.20	K.G.
Melk met suiker	1/2	blik à 1 lbs.
Azijn	0.2	L.
Zout	0.3	K.G.
Peper	0.005	K.G.
Mosterd	0.01	K.G.

De Rantsoenen moeten gehandhaafd worden.

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 3 — STUK 4.

Contracten betreffende het vervoer van landsreizigers.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

TOELICHTINGEN op het ontwerp der met de Stoomvaart-Maatschappij „Nederland” en „Rotterdamsche Lloyd” te sluiten overeenkomst betreffende het vervoer van landsreizigers.

Algemeen. Overal waar zulks mogelijk was zonder de duidelijkheid afbreuk te doen, vreemde woorden vervangen door Nederlandsche.

Op verzoek van de Directie van de Rotterdamsche Lloyd zal geen gezamenlijke overeenkomst meer worden gesloten, doch met beide Maatschappijen afzonderlijk en zulks omdat aan een gemeenschappelijke overeenkomst voor genoemde Maatschappij te veel bezwaren verbonden zijn.

Uit den aard der zaak zijn de beide overeenkomsten echter geheel gelijk, behoudens een klein verschil in de voedingsroosters, wat ter bestemde plaatse is toegelicht.

De eigenlijke overeenkomst. Aangezien alle uit de overeenkomst voortvloeiende kosten ten laste komen van Nederlandsch-Indië, dat financiële zelfstandigheid bezit, is van het standpunt uitgegaan dat de Minister van Koloniën niet zooals in de vorige overeenkomst staat vermeld, handelt namens den Staat der Nederlanden, doch als vertegenwoordiger van Nederlandsch-Indië.

ad artikel 1. Omdat de bijlage behoort bij de overeenkomst, welke gewaarmerkt is en daarom zelf niet gewaarmerkt behoeft te zijn, hetgeen ook bij de bestaande overeenkomst niet het geval is, de woorden „door partijen gewaarmerkte” weggelaten.

ad artikel 2. Zooals hiervoren is opgemerkt, treedt de Minister niet als vertegenwoordiger van den Staat der Nederlanden op; in verband daarmee zijn de woorden „Staat der Nederlanden” vervangen door „contractant ter eenre zijde”.

De in de overeenkomst voorkomende woorden „met eigen schepen” hebben thans betrekking op schepen van de Nederlandsch-Indische Regeering dus schepen der Gouvernements-Marine; waar de mogelijkheid niet is uitgesloten en de gelegenheid daartoe ook moet bestaan, landsreizigers met oorlogsschepen over te voeren, is het noodig in te lassen „of Nederlandsche oorlogsschepen”.

De thans bestaande gelegenheid om in bijzondere gevallen van schepen van andere Maatschappijen gebruik te maken, is ook in de nieuwe overeenkomst gehandhaafd. Evenwel vonden de Maatschappijen het gewenscht, om voor het inhuren van schepen voor het vervoer van landsreizigers op

grooter schaal, de beperking te maken, dat te voren schriftelijk overleg zal worden gepleegd met de Maatschappijen dan wel hare vertegenwoordigers in Indië.

Aanleiding hiertoe is de omstandigheid, dat in 1921 bij de inhuur van het S.S. „China” misverstand heeft plaats gehad, daar volgens het Hoofd van het Kantoor voor Reizen te voren telephonisch overleg is gepleegd met de Vertegenwoordigers der Maatschappijen in Indië, terwijl deze zeggen van niets af te weten.

Tegen een vereischt schriftelijk overleg in zoodanige gevallen kan n.h.v. geen bezwaar bestaan.

Op verzoek der Maatschappijen voorts ingelascht, dat van Regeeringswege aan de Maatschappijen mededeeling zal worden gedaan van de namen van hen, wien vergund wordt met een andere gelegenheid te reizen.

ad artikel 4. Bij de inwerkingtreding van de bestaande overeenkomst kon voor uit Indië vertrekkende schepen niet de zelfde datum worden gekozen als voor de uit Nederland vertrekkende omdat de tijd voor de bekendmaking te kort was.

Thans kan naar verwacht wordt met één vasten datum worden volstaan.

Een nieuwe slotalinea opgenomen om te voorzien in het geval dat bij herziening der tarieven overeenkomstig artikel 11 (nieuw), geen overeenstemming wordt bereikt.

artikel 5. Deze wijziging houdt verband met de omstandigheid dat afzonderlijke overeenkomsten worden gesloten.

artikel 6. De betalingstukken zijn zegelvrij, in verband waarmee de redactie eenigszins is gewijzigd.

De Bijlage. Aangezien er slechts een bijlage met bijgevoegde staten is, behoeft de nadere aanduiding „A” niet te worden overgenomen.

ad artikel 1. Volgens de bestaande overeenkomst worden met de vrachtschepen alleen krankzinnigen met hunne geleiders en eventuele gezinnen overgevoerd. Tal van vrachtschepen zijn echter ingericht voor beperkt reizigersvervoer en in de laatste jaren werden reeds meermalen landsreizigers met die schepen overgevoerd. (Deze vrachtschepen niet te verwarren met de tijdelijke omgebouwde vrachtschepen voor vervoer op meer uitgebreide schaal). De Maatschappijen stellen nu ook een deel dier schepen beschikbaar voor landsreizigers, doch behouden zich het recht voor zelf de schepen aan te wijzen, die daarvoor in aan-

merking komen. Waar deze schepen uiteraard minder goed voor reizigersvervoer zijn ingericht, zullen — buitengewone omstandigheden uitgezonderd — de landsreizigers niet worden genoodzaakt met dergelijke schepen te reizen zoodat dit slechts uit vrijen wil kan geschieden.

In verband daarmee is met de Maatschappijen overeengekomen, dat voor reizigers die op eigen verlangen met vrachtschepen worden overgevoerd, slechts het vrachtschepentarief, verminderd met het overeengekomen percentage, in rekening zal worden gebracht, zoodat niet meer, zooals vroeger gebruikelijk was, aan die reizigers het verschil tusschen mailschepen- en vrachtschepentarief wordt uitbetaald.

ad artikel 3. Volgens de thans van kracht zijnde overeenkomst houden de Maatschappijen alleen voor militaire landsreizigers tot één maand vóór het vertrek uit Nederland een zeer gering aantal plaatsen beschikbaar. Af gesecheiden daarvan dat het geen zin heeft alleen voor militaire reizigers plaatsen open te houden, is het aantal zoo gering, dat in verband met het groot aantal burgerlijke landsreizigers geen zekerheid zou bestaan, dat ieder op tijd zou kunnen vertrekken.

De bepaling zooals die thans zal luiden en die zoowel voor Indië als voor Nederland zal gelden, is derhalve een verbetering.

Het openhouden tot een korteren termijn dan thans overeengekomen, is voor de Maatschappijen practisch onmogelijk en — hoewel in de bestaande overeenkomst vermeld — is zulks tot dusver nimmer geschied.

Met betrekking tot het laatste lid van het nieuwe artikel zij vermeld, dat onder de talrijke passagiers zóóveel mutaties voorkomen, dat het wel steeds mogelijk zal blijken aan eventuele aanvragen voor landsreizigers in spoedgevallen te voldoen.

ad artikel 4. Hierin is ingelascht dat de mede te nemen bedienden recht hebben op dezelfde behandeling als door particulieren medegenomen bedienden. Het beschikbaar stellen van een bepaalde slaappleats, waarop werd aangedrongen, zal niet steeds mogelijk blijken. Een groot aantal schepen heeft geen bediendenverblijf, doch waar dat wel het geval is, is dat verblijf bestemd voor het manlijk bediendenpersoneel, terwijl de door de reizigers medegenomen bedienden in den regel vrouwen zijn. Zooveel mogelijk zal getracht worden een slaappleats aan te wijzen in een andere afzonderlijke ruimte. Bij nieuw te bouwen schepen zal hiermede evenwel rekening worden gehouden.

Overeenkomstig een destijds door den Bond van Marineonderofficieren gedaan verzoek, is voorgesteld den vrijdom van bagage voor 3e klasse reizigers uit te breiden en gelijk te maken aan dien, toegestaan aan de 1e en 2e klasse reizigers.

Aangezien de Directies bevreesd waren dat bij instemming daarmee het bagageruim overvuld zou geraken, omdat tot dusver terzake geen beperkende bepaling bestond, wordt thans, waar toch niet alle medegevoerd wordende bagage gedurende de reis benodigd is, voor alle reizigers bepaald, dat de in het bagageruim op te bergen bagage hoogstens de helft mag bedragen van die welke kosteloos wordt overgevoerd.

Door toevoeging van deze beperking werd het bezwaar der Maatschappijen opgeheven.

Op verzoek der Maatschappijen is voorts nog ingelascht — zulks ter voorkoming van verschil van meening als reeds is voorgekomen tusschen reizigers en gezagvoerders — dat

landsreizigers die in de voor hen aangewezen klasse een duurdere hut willen betrekken dan waarop zij recht hebben, hetzelfde moeten bijbetalen als een particulier reiziger in hetzelfde geval boven het gewone tarief verschuldigd is.

ad artikel 5 Punt a. Dit punt is aangevuld met eene bepaling dat zooveel mogelijk gelegenheid geboden zal worden om vrouwelijke reizigers met hare gezinnen afgescheiden te huisvesten van de mannelijke reizigers. Dit is echter niet op alle bestaande schepen mogelijk, zoodat van dergelijke schepen zoo min mogelijk gebruik zal moeten worden gemaakt voor vervoer van vrouwelijke reizigers. Op nieuw te bouwen schepen zal met dezen eisch rekening gehouden worden. Uitbreiding van deze bepaling in dien zin, dat ook de mannen bij hun gezin zouden blijven is niet wel mogelijk, eerstens omdat de beschikbare ruimte daarvoor te klein is, ten tweede omdat dan het karakter van tusschendeckspassage geheel zou vervallen aangezien dan voor die gezinnen hutten beschikbaar zouden moeten worden gesteld, en ten derde zouden de ongehuwden rechtmatige klachten kunnen inbrengen dat zij bij de gehuwden ten achter worden gesteld.

Tot eene wijziging in dien zin dat voor elk 4e klasse reiziger een tusschendecksooppervlakte van 2 M² beschikbaar zou worden gesteld, waren de Maatschappijen niet genegen, aangezien dit voor de meeste schepen een verlies van laadruimte zou beteekenen, hetgeen door den bedongen passagieprijns niet kan worden gewettigd.

Punt f. De redactie eenigszins gewijzigd. De hierbedoelde aangelegenheif is geregeld in Hoofdst. III § 9 artikel 50 van het Koninklijk Besluit van 22 September 1909, S. 315, tot vaststelling van een algemeenen maatregel van bestuur als bedoeld in de artikelen 5, 9 en 17 van de Schepenwet.

Volgens die bepalingen moeten er afzonderlijke privaten zijn voor mannen en vrouwen.

Zooals ad punt a hiervoren reeds vermeld, zijn niet alle bestaande schepen voor vervoer van vrouwelijke reizigers 4e klasse ingericht, zoodat die schepen niet onder deze bepalingen vallen; bij nieuw te bouwen schepen moet echter in verband met het overeengekomene in punt a hiermede rekening worden gehouden.

Punt g. Voor schepen waarop geen geneesheer is, is van toepassing artikel 4 der schepenwet (Ned. Staatsbladen 1909 No. 219, 1912 No. 305 en 1919 No. 10) en bijlage IV dier wet, waarin zijn aangegeven de mee te nemen hoeveelheden heel- en verbandmiddelen. Waar wel een geneesheer aan boord is, dus op alle passagiersschepen, is van toepassing de wet van 1 Juni 1865, regelende de uitoefening der geneeskunst (artikel 13).

Punt h. De Maatschappijen hebben zich niet vrijwillig onderworpen aan het Staatstoezicht, bedoeld in het Koninklijk Besluit van 13 September 1920 (Ned. Stbl. No. 738), in welk geval het aanwezig zijn van een gelegenheid om personen die aan ernstige of besmettelijke ziekten lijden afgezonderd van de anderen te verplegen, vereischt zou zijn.

Ofschoon zooveel mogelijk getracht zal worden de hierbedoelde zieken afzonderlijk te verplegen, kan in verband met den bouw van de bestaande schepen thans niet worden geëischt, dat daarop zoodanige voorziening wordt getroffen, doch is overeengekomen, dat op de nieuw te bouwen schepen daarvoor gezorgd zal worden.

Voorts is een nieuw punt 1 opgenomen om ook aan landsreizigers gelegenheid te geven zich te laten knippen en scheren.

Ten slotte is er, ter voorkoming van klachten, de aandacht op gevestigd dat landsreizigers 4e klasse, evenmin als particuliere reizigers 4e klasse, recht hebben op bediening door personeel der Maatschappij.

ad artikel 6. Aangezien de Wet regelende de uitoefening der geneeskunst, de Schepenwet en de Scheepvaart-(Verdrags-) wet in de hier behandelde aangelegenheden voorzien, is een eenvoudiger redactie voor het eerste lid aangenomen.

In het tweede lid is afzonderlijk bepaald, dat, behoudens bij verloskundige hulp, de landsreizigers kosteloos geneeskundige behandeling en medicijnen zullen ontvangen.

ad artikel 7. Het bestaande artikel 7 kan vervallen aangezien aan een afzonderlijke hut voor administratie geen behoefte bestaat en reeds jaren geen hut voor dat doel meer wordt afgestaan.

Het oud artikel 8 wordt dus artikel 7.

In het bestaande artikel 8 komen bepalingen voor die deels kunnen worden gemist, deels eigenlijk niet in de overeenkomst thuis behooren.

Waar in de bestaande overeenkomst aan den gezagvoerder bepaalde verrichtingen zijn opgedragen welke gevoeglijk door hem aan een ander kunnen worden overgedragen, is in de nieuwe overeenkomst ingelascht „of den door dezen aan te wijzen persoon”.

Voorts behoort in de overeenkomst niet thuis wat de detachementscommandant moet doen, omdat zulks is aangegeven in de Instructie voor dien commandant of in de A. O. 1888 No. 32; evenmin behoort daarin te worden opgenomen wanneer of waar de bagage moet worden bezorgd, aangezien dit ook voor de andere landsreizigers niet is vermeld; wel daarentegen hoe de bagage zoomede administratiekist, spellen en cantinegoederen moeten worden opgeslagen.

De oorzaken van oponthoud in een noodhaven als anderszins zijn eenigszins omschreven; aangezien de overtochtskosten dadelijk na het vertrek van het stoomschip worden voldaan en niet meer na volbrachte reis, is punt b daarmede in overeenstemming gebracht.

ad artikel 8. oud artikel 9.

Hierin is eveneens veel weggelaten wat eigenlijk niet in de overeenkomst thuis behoort.

punt f, kan als volstrekt overbodig vervallen; de beschuldigden worden in Nederland door de zorg van de Justitie van boord gehaald. Hoe de veroordeelden in Indië aan boord komen, behoort evenmin in de overeenkomst thuis.

ad artikel 9. oud artikel 10.

De in de tegenwoordige overeenkomst genoemde bedragen, zijn reeds lang niet meer van kracht; in den laatsten tijd bedroegen de passagegelden, tot 1 October 1922, onderscheidenlijk f 1440, f 990, f 585 en f 400 per reiziger boven den leeftijd van 12 jaar.

Met ingang van genoemd tijdstip zijn die bedragen door de Maatschappij vrijwillig teruggebracht tot f 1260, f 845, f 540 en f 400, welke bedragen voor wat de 1e, 2e en 3e klasse betreft gelijkstaan met 9/10 van het particulier passagetarief.

Met ingang van 1 Februari 1923 zijn intusschen de ta-

rieven nader verlaagd en gebracht op onderscheidenlijk f 1125, f 787.50, f 540 en f 400.

Door deze prijsverlaging zijn de kosten thans ongeveer gelijk aan die, gevraagd door andere Stoomvaart-Maatschappijen. Wel is waar zijn bij enkele vreemde Maatschappijen de passageprijzen iets lager — waarbij echter rekening moet worden gehouden met de noodzakelijk uit te keeren verblijfkosten te Singapore indien niet dadelijk aansluiting wordt verkregen — doch de accommodatie op die schepen staat evenwel in meer of mindere mate ten achter bij die op de Nederlandsche schepen. Waar zulks niet het geval is, zijn de passageprijzen hooger dan bij de Nederlandsche Maatschappijen.

De bedoeling welke bij de vaststelling der passagebedragen heeft voorgezet, was te trachten om, waar voor de reis Batavia—Semarang—Soerabaja moest worden bijbetaald, reductie te verkrijgen bij in- of ontscheping te Singapore, Belawan, Sabang of Padang (Padang kan uitgeschakeld worden in verband met het voornemen van den Rotterdamschen Lloyd om de schepen der Maatschappij eveneens Sabang, Belawan en Singapore te laten aandoen). Aangezien het aangeboden tarief, verband houdt met het particuliere tarief en dat tarief de hierbedoelde reductie niet kent, terwijl die reductie ook niet zou kunnen worden ingevoerd omdat het tarief scherp concurrerend is vastgesteld en moet worden beschouwd als een middentarief voor Sabang, Belawan, Singapore en Batavia, konden de Maatschappijen niet bereid gevonden worden daarop in te gaan. Echter werd ten slotte de concessie verkregen, dat voor reizen met hetzelfde stoomschip van Soerabaja naar Batavia of omgekeerd van met de schepen der Maatschappij overgevoerde reizigers niet behoefte te worden bijbetaald. Verder willen de Maatschappijen niet gaan. Hierdoor vervalt echter van zelf de reden om de hiervorenbedoelde reductie te verkrijgen.

Werd aanvankelijk gemeend dat er de voorkeur aan gegeven moest worden een speciaal tarief voor landsreizigers vast te stellen, waarbij voor Sabang, Singapore en Belawan lagere bedragen dan voor Batavia werden bedongen, na de mededeeling van de Directies dat dan het Bataviatarief als zijnde een middentarief voor Sabang, Belawan en Singapore, hooger gesteld zou moeten worden dan bij de nu aangeboden regeling, werd daarvan afgezien, omdat het alsdan te verkrijgen voordeel van reductie zeer twijfelachtig zou zijn.

Het aangeboden voorstel om de tarieven voor landsreizigers een bepaald percentage minder te doen zijn dan de particuliere tarieven, werd aanvaard.

Daarbij werd tevens verkregen, dat voor iederen landsreiziger die binnen het jaar de terugreis naar Indië weder aanvaardt (het omgekeerde komt slechts bij hooge uitzondering voor) 10% extra korting wordt verleend, uit te keeren na elk jaar en onverschillig of de reis naar Nederland werd volbracht met een boot van de eene of van de andere Maatschappij.

Aangezien er eerder kans op bestaat dat in de toekomst de particuliere tarieven in verband met de concurrentie zullen dalen dan dat het tegenovergestelde het geval zal zijn (dit is inderdaad reeds geschied) heeft het thans aanvaarde stelsel het voordeel, dat de tarieven voor landsreizigers die dalende beweging zullen volgen hetgeen bij bepaald vastgestelde bedragen niet het geval zou zijn.

Ten einde evenwel een correctief te hebben voor het geval de passageprijzen mochten stijgen b.v. door trustvorming der op O.-Azië varende Maatschappijen, dan wel in ver-

houding met de bij andere Maatschappijen geldende tarieven te hoog blijven, is in artikel 11 (nieuw) de bepaling gemaakt dat desgewenscht om de 3 jaren de tarieven kunnen worden herzien.

De beide laatste leden van artikel 12 der bestaande overeenkomst eenigszins gewijzigd in dit artikel opgenomen waardoor tevens controle wordt verkregen over de berekening der retour reductie.

ad artikel 10. oud artikel 11.

De bedragen welke bij in- of ontscheping in een haven aan de Zuidkust van Europa worden uitgekeerd, zijn niet meer afzonderlijk aangegeven omdat deze verband houden met het verschil in de particuliere passage tarieven van Amsterdam (Rotterdam) tot Batavia en van Genua (Marseille) tot Batavia.

Waar de tarieven voor landsreizigers 9/10 bedragen van de particuliere tarieven, zouden de aan landsreizigers uit te keeren vergoedingen ook 9/10 zijn van het aan particulieren uit te betalen bedrag. De Maatschappijen hebben zich blijkens het ontwerp echter genegen verklaard aan landsreizigers het volle verschil uit te keeren.

Waar bezwaarlijk geëischt kan worden dat aan landsreizigers voor de overlandreis meer wordt uitbetaald dan particuliere reizigers bij in- en ontscheping te Genua of Marseille minder betalen, moet hiermede genoegen worden genomen, te meer waar het verschil in passageprijs vanaf een haven in Zuid-Europa of een haven in Noord-Europa bij de P. and O. en de Messageries Maritimes veel geringer is.

Bovendien betalen de Maatschappijen, ofschoon voor reizen naar Nederlandsch-Indië waarvoor retourreductie wordt verleend, het verschil in het tarief van Amsterdam en Rotterdam of Genua en Marseille geringer wordt, toch aan de betrokken landsreizigers het volle verschil der particuliere tarieven uit.

Het bepaalde in het tweede lid van artikel 11 (oud) betreffende achterblijven te Port-Said of te Suez, geldt evenzeer voor andere havens welke aangedaan worden en verdient dus niet bijzonder te worden vermeld.

Het derde lid eenigszins anders geredigeerd, omdat het niet aangaat dat aan in detachement reizende personen (dus militairen) door den gezagvoerder zou worden vergund in een haven aan de Zuidkust van Europa te ontschepen; dit moet uiteraard door den detachementscommandant worden beslist. Voor ontscheping wegens ziekte geldt natuurlijk hetzelfde als voor andere reizigers en dit behoeft niet speciaal te worden vermeld. Voorts wegge laten wat bij ontscheping de consul moet doen aangezien dat hierin niet thuis behoort.

ad artikel 11. oud artikel 12.

Deze bepaling is aanvankelijk gemaakt als correctief voor het geval de particuliere passage-prijzen gaan stijgen. (zie de toelichting op artikel 9).

Uiteraard kunnen beide partijen van deze gunstige bepaling gebruik maken.

Indien geen overeenstemming kan worden bereikt heeft het geen zin de overeenkomst te bestendigen, in verband waarmee artikel 4 der Overeenkomst moest worden aangevuld.

ad artikel 12. oud artikel 13.

Thans zoo geredigeerd dat landsreizigers ook in de genoemde plaatsen kunnen inschepen.

Hoewel volgens de oude overeenkomst gedurende de ligdagen te Tandjong-Priok de 4e klasse reizigers aan boord moeten blijven, geschiedde dit de laatste jaren toch al niet meer, doch werden die reizigers op kosten van de Maatschappij aan wal ondergebracht. De militairen werden opgenomen bij het Subsistentenkader te Batavia. De kosten waren echter voor de Maatschappij zeer gering. Aangezien het niet aangaat de kosten voor verblijf aan den wal door de Maatschappij te laten betalen en het om gezondheidsredenen niet wenschelijk is dat deze reizigers langer dan noodig te Tandjong-Priok verblijven, terwijl bovendien het aan boord blijven hinderlijk is bij het laden en lossen, wordt overeengekomen dat alle reizigers gedurende de ligdagen aldaar van boord moeten.

ad artikel 13. Opzegging van plaatsen overeenkomstig artikel 2 punt 1 besproken, komt niet voor, zoodat het onnoodig is daarvoor een soort van strafbepaling te maken.

Wel daarentegen het opzeggen van plaatsen door de landsreizigers zelf besproken.

's Lands schatkist mag echter niet de dupe worden van het willekeurig opzeggen van zoodanige plaatsen, waarom de Regeering zich niet daarvoor aansprakelijk kan stellen.

Op particuliere reizigers hebben de Maatschappijen in zoover verhaal, dat zij de betaalde waarborgsom of overtochtskosten verbeurd verklaren; voor landsreizigers worden de overtochtskosten sedert eerst betaald zoodra het schip vertrokken is en geldt het in artikel 2 punt 2 bedoelde stuk als bewijs, dat zij voor landsrekening kunnen reizen en dus plaats kunnen bespreken, waardoor zij vrijgesteld zijn van het storten van een waarborgsom. Op landsreizigers hebben de Maatschappijen dus geen verhaal.

Tegen misbruik van de zijde der Maatschappij wordt gewaakt, daar de geldigheid van de redenen die tot opzegging hebben geleid, ter beoordeeling blijven van de Regeering.

Aangezien de gevolgen welke uit de nieuwe redactie voor de Maatschappijen kunnen voortvloeien, nog niet kunnen worden beoordeeld, hebben de Maatschappijen verzocht bij eene herziening der tarieven als bedoeld in artikel 11, te doen nagaan of deze bepalingen betreffende opzegging van plaatsen wijziging behoeven.

ad artikel 14. oud artikel 15.

In overeenstemming met de voor particulieren geldende regeling wordt thans bepaald, dat bij het tusschentijds verlaten van het schip wegens ziekte, niet meer één deel der overtochtskosten zal worden terugbetaald, doch de reiziger t. g. t. en eventueel met de met hem achtergebleven gezinsleden de reis met een schip van een der beide Maatschappijen kan voortzetten. Behalve dat dit werk bespaart, wordt daardoor ook voorkomen dat de betrokkenen naar de oorspronkelijke plaats van vertrek terugkeeren, waardoor meer aan overtochtskosten zou moeten worden betaald.

ad artikel 15. oud artikel 16.

De redactie is echter eenigszins vereenvoudigd.

Het laatste lid van het bestaand artikel 16 zou aanleiding kunnen geven tot maatregelen van gezagvoerders waartoe zij niet gerechtigd zijn; aangezien dit niet wenschelijk is, komt het beter voor dat lid te doen vervallen, waardoor beschuldigden of veroordeelden bij vermissing onder dezelfde bepalingen komen te vallen als de deserteurs.

Voor wat betreft maatregelen tegen ontvluchting van veroordeelden (zie artikel 8 sub e.).

ad artikel 16. oud artikel 17.

Aangezien het hierin behandelde niet alleen betrekking heeft op verblijf in een noodhaven, doch in alle mogelijke gevallen waarin het schip gedwongen wordt ergens te blijven, den titel veranderd in „gedwongen oonthoud”.

Bij voorkeur zullen de reizigers in voorkomende gevallen door den gezagvoerder verplicht worden aan den wal te verblijven, omdat het voor de Maatschappij ondoenlijk wordt geacht voor de vastgestelde bedragen de reizigers behoorlijk te onderhouden, daar de bevolking van de omstandigheden gebruik of liever misbruik maakt om plotseling de prijzen van alle benoodigde artikelen te verhogen.

In verband daarmee konden de Directies der Maatschappijen geen aanleiding vinden voor landsreizigers bij verblijf aan boord een ander tarief in rekening te brengen dan voor particuliere reizigers.

Intusschen doen zich de gevallen waarvoor deze voorziening wordt vereischt, slechts hoogst zelden voor en is het maar eens gebeurd, dat de reizigers niet van boord konden omdat in verband met de oorlogsomstandigheden het ontschepen van reizigers door de autoriteiten verboden was.

ad artikel 17. oud artikel 18.

Dit artikel is geheel omgezet en in overeenstemming gebracht met den thans bestaanden toestand zooals die is ingevolge het bepaalde in artikel 17 van het overtochtsreglement. (Koninklijk Besluit van 22 Juni 1916 No. 13 Indisch Staatsblad No. 605 zooals gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 15 Juli 1920 No. 63 Indisch Staatsblad No. 769).

Alleen is hieraan toegevoegd dat bij declaraties betreffende vergoedingen als bedoeld in artikel 16, een afschrift moet worden overgelegd van het particulier tarief dier vergoedingen; zulks voor de controle der Algemeene Rekenkamer.

Het bestaande artikel 19 vervalt in verband met de wijziging van artikel 1, dat ook met vrachtschepen landsreizigers kunnen worden overgevoerd, en de bespreking van plaatsen op overeenkomstige wijze geschiedt als op mailsche-

pen, zoomede omdat in de overige artikelen in plaats van mailschepen wordt gesproken van stoomschepen.

De oude artikelen 20 en 21 worden onderscheidenlijk 18 en 19.

ad Staat der kooi- en baksgoederen. In den vervolge worden ook verstrekt sloopen voor matrassen en kussens.

ad Voedingsrooster. Dient ter vervanging van het tarief van de verdeling der rantsoenen, opgenomen in de bestaande overeenkomst.

Voor zoover den Rotterdamschen Lloyd betreft, wordt dit tarief sedert 1919 niet meer gevolgd, doch is vervangen — met toestemming van den Minister — door een ander voedingsrooster en wel overeenkomstig dat, hetwelk thans bij de met die Maatschappij te sluiten overeenkomst gevoegd is.

Het voedingsrooster gevoegd bij het ontwerp der met de Maatschappij „Nederland” te sluiten overeenkomst, wijkt daarvan eenigszins af, en wel alleen voor zoover betreft de verdeling over de maaltijden; de hoeveelheden der te verstrekken levensmiddelen komen vrijwel overeen.

Waar met de Maatschappijen afzonderlijke overeenkomsten worden aangegaan, kan tegen deze kleine afwijking geen bezwaar bestaan.

De voedingsroosters zijn gelijk aan die voor het scheepspersoneel en bij de Maatschappijen bestaat er gegrond bezwaar tegen om, waar het scheepsvolk met die roosters zeer tevreden is, daarin wijziging te brengen, terwijl het tevens bezwaarlijk is, er twee voedingsroosters op na te houden.

Sedert 1919 bestaat reeds verschil in de voedingsroosters bij beide Maatschappijen; klachten daaromtrent zijn nog nimmer ingebracht.

Het oorlam wijn voor de troepen, zoomede de verstrekking van wijn aan onderofficieren 3e klasse passagiers is uit de voedingsroosters vervallen.

Het zou trouwens niet billijk zijn die categorie van landsreizigers 3e klasse te bevoordeelen boven de andere in die klasse reizende landsdienaren.

VOLKSRAAD

EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 3 — STUK 5.

Contracten betreffende het vervoer van landsreizigers.

AFDEELINGSVERSLAG.

Algemeene opmerkingen.

Meerdere leden verklaarden het op prijs te stellen, dat de onderwerpelijke overeenkomst thans aan het oordeel van den Volksraad wordt onderworpen.

Enkele leden waren van oordeel, dat het alle aanbeveling zou verdienen, de contracten voortaan — te beginnen, met deze overeenkomst — hier te lande te doen afsluiten en wel door den Gouverneur-Generaal, vertegenwoordigende Nederlandsch-Indië en de vertegenwoordigers der bedoelde stoomvaartmaatschappijen hier te lande, handelende namens die maatschappijen.

Zulks werd, gelet op de staatkundige ontwikkeling van dit land, een eisch des tijds geacht, te meer waar het hier uitgaven betreft, welke uitsluitend ten laste van de Indische begrooting komen.

Aangezien alle factoren, welke de overeenkomsten beheerschen, voorzoover kan worden nagegaan, hier te lande wellicht beter kunnen worden beoordeeld dan in het moederland, achtten de hier aan het woord zijnde leden geen enkele reden aanwezig, om den Minister van Koloniën dit land te doen vertegenwoordigen.

Van andere zijde werd hiertegen opgemerkt, dat bij vaststelling in Indië de maatschappijen zich wellicht genoodzaakt zouden zien de hoofdleiding naar hier over te brengen hetgeen men een te grooten dwang voor die maatschappijen achtte.

Het had de aandacht getrokken, dat over oorlogsjaren door de maatschappijen hooge dividenden zijn uitgekeerd, dus juist over het tijdvak dat in strijd met de bepalingen van het bestaande contract de passageprijzen meermalen zijn verhoogd.

De hoop werd uitgesproken, dat voortaan afwijkingen van eenmaal vastgestelde bepalingen zal worden voorkomen.

Een der leden meende het niet overbodig te achten er de aandacht op te vestigen, dat de betrokken stoomvaartmaatschappijen nevens de belangen der aandeelhouders ook die van het Indische Gouvernement hebben te behartigen. Bovendien moet door haar niet worden voorbijgezien, dat de toenemende concurrentie op scheepvaartgebied de mogelijkheid heeft geopend, om een overeenkomst als de onderhavige met andere — desnoods met buitenlandsche stoomvaartmaatschappijen — te sluiten.

Ook volgens het hier aan het woord zijnde lid zou natuurlijk aan moederlandsche stoomvaartmaatschappijen de voorkeur moeten worden gegeven, doch daartegenover mocht z. i. verwacht worden, dat de grootst mogelijke inschikkelijkheid van de zijde der maatschappijen zal worden betracht.

Betreurd werd dat het bij de „Rotterdamsche Lloyd” vaak heeft ontbroken aan bereidwilligheid tegenover reizend publiek en tegenover degenen, die vertrekkende dan wel aankomende reizigers uitgeleide deden of kwamen verwelkomen. Zoo moesten evenbedoelde personen te Rotterdam in weer en wind op de kade buiten het hek van de Lloydloods afscheid nemen dan wel de aankomende afwachten. Eene dergelijke wijze van optreden werd niet bevorderlijk geacht voor eene goede verstandhouding tusschen de passagiers, het publiek en de betrokken stoomvaartmaatschappij. Misnoegen was bepaald verwekt, doordat door den Directeur der maatschappij, de heer Ruys, voor bepaalde personen uitzondering op dien regel werd gemaakt.

Ook het niet aandoen van de havenplaatsen Lissabon, Algiers en Tanger, vooral van de beide eerste plaatsen, — waarvan eerstgenoemde plaats nog steeds niet wordt aangedaan — heeft, zoo merkte datzelfde lid op, ontstemming onder de reizigers tengevolge gehad.

Hiermede toch verviel eene aardige attractie voor de passagiers, waaraan niet dan in den uitersten nood een einde had moeten worden gemaakt, opdat ook de schijn wordt vermeden, dat de maatschappijen er zijn uitsluitend voor de aandeelhouders.

In aansluiting hieraan werd teleurgestelling uitgesproken over de wijziging van de vaarroute der schepen van de Rotterdamsche Lloyd, die sinds jaren Padang hebben aangedaan en thans den weg via Sabang zullen kiezen. Vermeend werd, dat voor het Gouvernement en voor vele reizigers hiervan belangrijke nadeelen het gevolg zullen zijn. Men vertrouwt, dat de Regeering zich ten sterkste tegen dezen maatregel heeft verzet. Gaarne werd men over de ter zake gevoerde onderhandelingen ingelicht.

Een der leden meende, dat er alle aanleiding bestaat eene bepaling op te nemen, die de maatschappijen er toe zal brengen de duur der reis zoo veel mogelijk te bekorten.

Gevraagd werd of de passageprijzen niet aanmerkelijk zouden kunnen worden gedrukt, indien de menu's worden versoerd, hetgeen naar het oordeel van enkele leden zonder enig bezwaar kan geschieden.

Betreurd werd, dat het eveneens tegen 1 Juni a. s. aflopend contract met deze stoomvaartmaatschappijen tot het vervoer van de post tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië niet tegelijkertijd aan het oordeel van het College is onderworpen. Tusschen beide overeenkomsten bestaat immers een zoodanig verband, dat het wenschelijk voorkomt, beide contracten te zamen onder de oogen te zien. Wordt nl. door weinig toegeeflijkheid der maatschappijen één der overeenkomsten voor Nederlandsch-Indië onaanvaardbaar geacht, dan zal het wellicht aanbeveling verdienen ook de

andere overeenkomst niet met haar aan te gaan. Gaarne zou terzake het oordeel der Regeering worden vernomen.

Waar het blijkens art. 4 in de bedoeling ligt de overeenkomst te laten ingaan op 1 Juni 1923 spraken meerdere leden hunne bevreemding erover uit, dat de indiening van dit ontwerp zoo laat is geschied.

Men stelde er prijs op te vernemen, welke regeling zal gelden, indien de benodigde formaliteiten voor de inwerkingtreding niet op 1 Juni zullen zijn vervuld.

OVEREENKOMST.

Artikel 2.

De bepaling in den slotzin nl. dat de contractant ter eenre zijde niet tot het huren of charteren van schepen voor het vervoer van landsreizigers zal overgaan zonder te voren schriftelijk overleg te hebben gepleegd met de maatschappij dan wel met haren vertegenwoordiger in Indië, achtte men ongewenscht.

Een en ander derogeert niet alleen aan het bepaalde in de tweede alinea van dit artikel, doch het schept de mogelijkheid, dat bedoeld overleg eene vlotte afwikkeling van het huren of charteren der schepen ernstig belemmert, en de gelegenheid opent voor het zich laten gelden van tegenwerkende invleeden.

De in de voorlaatste alinea beoogde controle op Regeeringshandelingen werd ongewenscht geacht. Gevraagd werd of niet volstaan kan worden met mededeeling aan de maatschappij van het aantal reizigers zonder opgave van namen.

Bijlage van de overeenkomst.

VOORWAARDEN en vrachtprijzen betreffende het vervoer van landsreizigers.

Artikel 1.

Gevraagd werd of het bepaalde in artikel 19 voldoende waarborg oplevert, om te voorkomen, dat de accommodatie aan boord der mailschepen en der vrachtbooten ingericht tot beperkt reizigersvervoer, niet aan in billijkheid te stellen eischen komt te voldoen.

Door enkele leden werd aangedrongen op uitkeering aan de landsreizigers van het verschil tusschen het tarief voor mailschepen en voor vrachtschepen, indien het vervoer met een vrachtboot heeft plaats gehad.

Artikel 2.

Gevraagd werd of er bezwaar bestaat ook leerkrachten van het gesubsidieerd bijzonder onderwijs b.v. die verbonden aan de Kartinischool als landsreizigers aan te merken.

Artikel 3.

Als eerste lid ware naar het oordeel van enkele leden op te nemen:

„De vaarplannen en de eventueel daarin aan te brengen wijzigingen worden in overeenstemming met den contractant ter eenre zijde vastgesteld”.

Opgemerkt werd, dat indien een en ander niet in overeenstemming geschiedt, het kan voorkomen, dat de maat-

schappij plotseling besluit de een of andere havenplaats niet meer met mailschepen aan te doen gelijk men onlangs heeft kunnen constateeren toen de maatschappij besloot Padang als aanlegplaats voor mailschepen uit te schakelen. De hier bedoelde maatregel berokkent den lande een belangrijk financieel nadeel o.m. hogere uitgaven voor het vervoeren van de poststukken afkomstig van S. W. K., en meerdere kosten voor vertrekkende ambtenaren.

Het feit, dat de maatschappijen van landswege welhaast een monopolie erlangen voor het passagiersvervoer, legt haar, meenden de hier aan 't woord zijnde leden, de moreele verplichting op nevens de belangen der aandeelhouders mede die van den contractant ter eenre zijde in het oog te houden.

In 't algemeen zal wijziging op korten termijn van het vaarplan financieele nadeelen voor den Lande medebrengen. In dit verband werd erop gewezen dat nu nauwelijks ten koste van meerdere millioenen verbetering gebracht is in den toestand van Belawan als oceaanhaven, Padang met zijn kostbare Emmahaven-inrichting door de Lloyd naar een tweede plan wordt gedrongen, hetgeen te meer opvalt, waar tot heden geen berichten werden vernomen, dat de maatschappij „Nederland” op de door haar sinds jaren gevolgde route het vervoer van personen en goederen niet afkon.

Voorts werd in herinnering gebracht, dat die bijzondere belangstelling van heden voor de Oostkust wel schril afsteekt tegen het optreden dier reederijen omstreeks 1870, toen Liverpoolsche reeders op verzoek der Deli-planters een zijlijn van Penang naar Laboean openden, aangezien de Nederlandsche reederijen hunne stoomers Deli niet wilden doen aanloopen ter afscheep van de Deli-tabak en voor het transit-vervoer via Batavia de vrachtprijzen zoo hoog opvoerden, dat deze jonge cultuur met algeheel ondergang werd bedreigd.

Dergelijke egoïstische handelwijzen deden bij de hier aan 't woord zijnde leden de vraag rijzen of het wel een direct Indisch belang moet worden geacht nevens het mailvervoer ook het passagiers- en gouvernementsgoederenvervoer als het ware te monopoliseeren door verkapte subsidies in stede van een en ander geheel vrij te laten, o. m. te bereiken door de gouvernementspassagiers niet te verplichten met bedoelde stoomvaartmaatschappijen van en naar Nederland te reizen doch hun — evenals jaren her geschiedde — een bepaald bedrag voor vervoerkosten uit te betalen en hun geheel vrij te laten in de wijze, waarop zij wenschen te reizen.

Artikel 4.

Gevraagd werd of het geen aanbeveling zou verdienen dat de maatschappijen met betrekking tot de inrichting der schepen rekening zullen houden met eene mogelijke herklassificatie van landsreizigers waardoor het aantal 1ste klasse reizigers zal verminderen en het aantal 2de klasse en wellicht ook 3de klasse passagiers zal toenemen.

De verhooging van den vrijdom van bagage tot 1 M³. voor derde klasse passagiers werd algemeen toegejuicht.

Aan eene oude klacht nl. het gemis van logies voor vrouwelijke bedienden der passagiers is nog steeds niet afdoende tegemoetgekomen. Men achtte het in hooge mate ongewenscht, dat die bedienden zich in gangen, overloopen enz. te ruste moeten leggen. Men zag hierin gaarne reeds aanstonds verbetering gebracht, b.v. door die bedienden de kinderkamer of een andere localiteit voor nachtlogies aan te wijzen.

De aanduiding „Javaansche of daarmee gelijkgestelde bediende" ware te vervangen door „Inlandsche of daarmee gelijkgestelde bediende".

Artikel 5.

sub *a*. De hoop werd uitgesproken, dat de afzonderlijke huisvesting van vrouwelijke 4de klasse reizigers en de eventueel met haar reizende gezinnen op alle schepen zoo spoedig mogelijk zal worden ingevoerd.

In elk geval achtte men het wenschelijk, dat de maatschappijen aan die vrouwelijke reizigers bij plaatsbespreking zullen mededeelen of er al dan niet afzonderlijke huisvesting voor haar beschikbaar is.

sub *e*. Om duidelijk te doen uitkomen dat het onverschillig is of de 100 reizigers in het 2de lid bedoeld militairen dan wel burgers zijn, werd voorgesteld de woorden „detachementen van" te doen vervallen.

sub *h*. Verondersteld werd, dat de hierbedoelde bepaling betrekking heeft op personen, die gedurende de reis ziek zijn geworden.

Gaarne zou men vernemen of ook op dezelfde wijze als hier omschreven zullen vervoerd worden personen bij wie reeds tevoren een besmettelijke ziekte werd geconstateerd.

Artikel 6.

In het belang van de passagiers achtten vele leden het noodzakelijk den eisch te stellen, dat alle passagiersschepen van eene installatie voor draadlooze telegrafie worden voorzien.

Artikel 7.

sub *b*. In den tweeden zin ware tusschen de woorden „worden" en „voldaan" in te lassen: „— tenzij het oponthoud is te wijten aan onachtzaamheid als anderszins van de zijde der maatschappij".

Het wil onbillijk voorkomen, dat de contractant ter eenre zijde financieel schade zou kunnen lijden tengevolge van onachtzaamheid, plichtsverzuim als anderszins begaan door personeel van den contractant ter andere zijde of door dezen zelve.

Artikel 8.

sub *f*. Men wensehte er op te wijzen, dat onder militair die een rang bekleedt alleen een officier verstaan kan worden. Indien ook onderofficieren (en korporaals) worden bedoeld — vergelijk artikel 7 sub *e* — gaf men in overweging dan tevens van het bekleeden van een graad te spreken.

Artikel 9.

Eenige leden wezen er op, dat in tegenstelling met het bestaande artikel 10 thans het passagetarief voor landsreizigers niet definitief wordt vastgesteld, doch afhankelijk gesteld van het tarief voor particuliere reizigers, waartegen op zich zelf onder de noodige waarborgen geen overwegend bezwaar bestaat.

De voorgestelde nieuwe redactie legt de vaststelling van het tarief voor landsreizigers op indirecte wijze evenwel geheel in handen van den contractant ter andere zijde, aangezien dat tarief het 9/10 gedeelte van dat voor parti-

culiere reizigers bedraagt kunnende de contractant ter eenre zijde volgens het bepaalde bij artikel 11 op dat tarief slechts éénmaal in de 3 jaren eenigen — en in verband met de aangenomen redactie — dan nog slechts een zijdelingschen invloed uitoefenen.

Een dergelijke regeling werd te eenzijdig in het voordeel der maatschappijen geoordeeld.

Voor de eerste maal ware bij de inwerkingtreding van de overeenkomst — na verkregen schriftelijke — overeenstemming het op 1 Juni 1923 voor landsreizigers geldende tarief te aanvaarden, terwijl in een nieuw lid ware te bepalen, dat verhooging van bedoeld op 1 Juni 1923 geldend tarief niet kan plaats vinden, zonder dat terzake overeenstemming tusschen beide partijen is verkregen.

Bovendien ware te bepalen, dat de contractant ter eenre zijde zich ten allen tijde het recht voorbehoudt om, indien hem mocht blijken, dat de contractant ter andere zijde de dalende tendenz in de tarieven van andere stoomvaartmaatschappijen niet volgt, aan de maatschappijen voorstellen te doen tot vermindering der vervoerkosten van landsreizigers. Het niet tot overeenstemming geraken omtrent zoodanige voorstellen zou tusschentijdsche ontbinding van de overeenkomst tengevolge moeten kunnen hebben.

Van andere zijde werd verklaard de zeggenschap der Regeering nopens de bepaling der tarieven voldoende verzekerd te achten indien herziening van de bepalingen betrekking hebbende op de tarieven in stede van om de 3 jaren om de 2 jaren gevraagd kan worden.

Weer een ander lid stelde voor handhaving van de verhouding 9/10 en daarnaast openstelling van de gelegenheid voor beide partijen om bezwaren in te brengen, indien verhooging of verlaging van de tarieven die op heden worden betaald, wordt voorgesteld. Omtrent die bezwaren zou dan door arbiters moeten worden beslist.

Gevraagd werd of de Regeering invloed kan doen gelden bij de vaststelling der tarieven voor vervoer met voor beperkt reizigersvervoer ingerichte vrachtbooten, zoo ja, welke?

Tevens zal gaarne worden vernomen hoe hoog die tarieven thans zijn en naar welken maatstaf zij worden berekend.

Het werd zeer billijk geoordeeld, dat eindelijk zal worden overgegaan tot het verleenen van 10% vermindering op het voor landsreizigers der 1e, 2e en 3e klasse geldend tarief bij terugkeer naar Nederlandsch-Indië binnen een jaar na aankomst uit Nederlandsch-Indië.

Opheldering zou men gaarne ontvangen, waarom een en ander niet tevens geldt voor de 4e klasse landsreizigers.

Indien, gelijk de Memorie van Toelichting aangeeft, terugkeer binnen een jaar van uit Indië slechts bij hooge uitzondering voorkomt, bestaat er — meenden eenige leden — te meer reden om ook in het geval dat binnen een jaar naar Nederland wordt teruggekeerd de korting van 10% te bedingen.

Verondersteld werd, dat de retourreductie van 10% slechts wordt toegekend, indien de landsreizigers binnen een jaar na aankomst uit Nederlandsch-Indië weder met een der booten van dezelfde maatschappij derwaarts vertrekken. Mocht die veronderstelling juist zijn dan zou men gaarne vernemen of de Regeering bereid is te bevorderen, dat die reizigers verplicht worden wederom met een der booten van dezelfde maatschappij waarmee zij de reis naar Nederland ondernamen, herwaarts terug te keeren.

Vermeend werd, dat de passageprijzen nog steeds veel te hoog zijn. Vergeleken met 1913 heeft in 1922 de maatschappij „Nederland" ± 8000 en de Rotterdamsche Lloyd

± 5000 passagiers meer vervoerd, waaruit de conclusie wordt getrokken, dat de passageprijzen zeer zeker nog lager hadden kunnen worden gesteld, tenzij de maatschappijen naar te hooge winsten streven.

Daar in artikel 10 (oud) gestipuleerd is, dat, indien de Suez-kanaaltol van frs. 10 per passagier afgeschapt of verminderd wordt, het vervoergeld voor passagiers 4e klasse verlaagd zal worden met een gelijk bedrag (de franc tegen 50 ets berekend), zou men gaarne vernemen waarom deze bepaling in het ontwerp is weggelaten.

Naar aanleiding van de mededeeling in de toelichting omtrent de verlagingen der passagegelden met ingang van 1 October 1922 en 1 Februari 1923 werd opgemerkt, dat de 4e klassepassage geen van beide keeren verminderd werd. Naar men meende, bestond hiertoe evenzeer aanleiding.

Artikel 10.

Er werd op gewezen, dat in het oude contract art. 11, 2e lid, aan gouvernements passagiers nadrukkelijk het recht toekomt om te Port-Said of te Suez achter te blijven en met een der volgende stoomschepen van dezelfde maatschappij de reis te vervolgen, terwijl deze bepaling in het aanhangige ontwerp is weggelaten. Men achtte het aanbevelenswaard, dit recht opnieuw, uitgebreid tot alle havenplaatsen, in het contract vast te leggen, opdat de vergunning tot het vervolgen van de reis met een volgend schip niet afhankelijk zij van de beleefdheid der maatschappij. De opmerking in de Memorie van Toelichting (Ond. 3 — stuk 4, blz. 4 linker kolom) dat bijzondere vermelding van dit recht in het contract niet noodig voorkomt, werd niet onderschreven.

Dat aan alleenreizende landsreizigers der vierde klasse op de thuisreis slechts bij uitzondering vergund wordt het schip te verlaten voordat de bestemmingsplaats is bereikt, werd onredelijk geacht. Gaarne zou men vernemen welke motieven tot het vaststellen van die bepaling hebben geleid.

Artikel 11.

Opgemerkt werd, dat aan eene soortgelijke bepaling vervat in het thans bestaande artikel 12 niet altijd de hand is gehouden. Gedurende en na den oorlog toch werden in strijd hiermede de tarieven meermalen tussehentijds verhoogd.

Artikel 12.

Blijkens het thans bestaande artikel 13 werden de 4e klasse burgerlijke landsreizigers tijdens de ligdagen te Tandjong-Priok op kosten der maatschappij aan boord gevoed, terwijl militairen beneden den rang van onderofficier op kosten der maatschappij aan den wal in onderhoud werden genomen.

Het tweede lid van dit artikel bepaalt thans, dat alle reizigers verplicht worden tijdens de ligdagen te Tandjong-Priok van boord te gaan en aan den wal in eigen logies en onderhoud behooren te voorzien.

Waar voor 4e klasse landsreizigers geen retourreductie wordt verleend en de passageprijzen voor die klasse geleidelijk van f 225 tot f 400 zijn opgelopen, terwijl zij de dalende lijn niet hebben gevolgd en nog steeds op het hooge peil van 1921 staan, bestaat er — naar het de hier aan 't woord zijnde leden wil voorkomen — geen gegronde aanleiding, de meerdere uitgaven van den thans voorgestelden maatregel voor rekening van den lande te nemen.

De gezondheid dier reizigers toch zal door een verblijf van drie dagen aan boord te Tandjong Priok niet worden geschaad, terwijl eventueel de maatschappij voor logies en voeding aan den wal kan zorgen.

In verband met het vorenstaande werd aanbevolen de tweede alinea te lezen als volgt: „De maatschappij voorziet gedurende de ligdagen te Tandjong Priok in logies en onderhoud van te Soerabaja of te Semarang geëmbarkeerde landsreizigers 4de klasse. Overigens kan aan niemand worden toegestaan tijdens die ligdagen aan boord te blijven; de reizigers der 1e, 2e en 3e klasse zijn verplicht aan den wal in eigen logies en onderhoud te voorzien”.

Gaarne zou men vernemen of de gezagvoerder de reglementaire vergoedingen voor verblijf aan den wal gedurende de ligdagen te Tandjong Priok kan voorschieten — ter nadere verrekening met het Departement van Koloniën — aan landsreizigers, die niet bij machte zijn die kosten uit eigen middelen te bestrijden. In het ontkennend geval werd aangedrongen op het treffen van een voorziening ter zake.

Artikel 14.

Opgemerkt werd, dat een bewijs van den gezagvoerder voor het eventueel vervolgen der reis niet kan worden gemist.

Artikel 16.

Hieraan ware in aansluiting aan het opgemerkte bij artikel 7 een zesde lid toe te voegen: „Is het oponthoud te wijten aan onachtzaamheid als anderszins van de zijde der maatschappij, dan komen alle uitgaven die daarvan ingevolge dit artikel het gevolg zijn ten laste der maatschappij”.

Opgemerkt moge nog worden, dat in tegenstelling met vroeger thans zelfs „buitengewone omstandigheden” mede tot de maatregelen kunnen leiden, genoemd in dit artikel.

Het wil voorkomen, dat eene dergelijke ruime redactie in het belang van den lande niet kan worden aanvaard, met het oog op de daaruit mogelijk voortvloeiende financiële consequenties.

Bij aanvaarding van de voorgestelde toevoeging wordt aan den contractant ter eenre zijde de gelegenheid geboden, in elk voorkomend geval te doen onderzoeken of er inderdaad aanleiding bestaat de uitgaven voor rekening van den lande te doen nemen.

Artikel 19.

Het werd wenschelijk geacht ook aan den Gouverneur-Generaal het recht van inspectie en onderzoek toe te kennen, waartoe in bepaalde gevallen de noodzakelijkheid kan bestaan.

Voedingsrooster.

De wensch werd geuit, dat in het voedingsrooster voor de 4e klasse meer rekening wordt gehouden met de in Indië gebruikelijke voedingswijze. Ook zou men bij het ontbijt en het avondeten naast thee en koffie, chocolade wenschen opgenomen te zien.

Aldus vastgesteld door de commissie van rapporteurs den 11en Mei 1923.

LAOH.
SOSELISA.
VALKENBURG.

